

XIX. ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA
HUMÁN TUDOMÁNYOK SEKCIÓJA

A DOLGOZATOK SZERZŐI ÖSSZEFOGLALÓI

1989. április 5–8.
BUDAPEST

BEVEZETÉS

Pályakezdők és pályakezdés előtt álló főiskolai és egyetemi hallgatók első tudományos munkáinak összefoglalói találhatóak e kötetben. Jelzések a szakmai felkészültségről, a stúdiumokon túli érdeklődésről, a tudományos problémák iránti fogékonyságról. Az igazi megmérettetés azonban az Országos Tudományos Diákköri Konferencia humán szekciójának előadásain, vitáin történik meg.

A kötet az 1989. január 20-ig beérkezett dolgozatok szerzői összefoglalóit tartalmazza tehát, a szerzők által megfogalmazott - változtatás nélküli - szövegezésben.

A kötetben megjelentetett dolgozatok összefoglalói és a konferencia programján szereplő előadások között azonban lehetséges eltérés. Ennek magyarázata:

- a kézirat nyomdai leadásának határidejéig nem minden dolgozat érkezett meg a Szervező Bizottsághoz,
- a szerzők nem minden dolgozathoz küldtek összefoglalót,
- néhány - reméljük kevésszámú dolgozatot - a bírálók nem javasoltak előadásra.

A korábbi OTDK rezümé kötetek az összefoglalókat a szerzők betűrendjében adták közre. E hagyományt mi is tovább visszük, de első ízben megkíséreltük a mintegy 300 dolgozat összefoglalóját a szerzők neve szerint, tematikusan is visszakereshetővé tenni. Ezért elkészítettük a dolgozatok szekciók szerinti mutatóját is, hogy az azonos vagy közel azonos érdeklődésű hallgatók egymás dolgozatairól könnyebben tájékozódhassanak, s a konferencián - s azon túl is - tudományos, szakmai, baráti kapcsolatok kialakulhassanak.

Budapest, 1989. január 20.

a szerkesztő

ÁCS ILDIKÓ V.évf. magyar-angol

DOES "PROJECT ENGLISH" WORK IN HUNGARY?

Dr. RADNAI ZSÓFIA egyetemi adjunktus

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Tom Hutchinson "Project English" című tankönyve 11-14 éves gyermekek számára készült, egy hároméves nyelvkurzus programját tartalmazza.

Megjelenése Magyarországon több szempontból is jelentős eseménynek tekinthető. Egyrészt azért mert szinte elkészülésével párhuzamosan Magyarországon is elkezdtek terjeszteni. Másrészt, mert ilyen korú gyermekek részére ez az első anyanyelvi szerző által készített tankönyv, amely hozzáférhető. Harmadrészt pedig, mert olyan tanítási módszerre épül, a project munkára, amit Magyarországon eddig nem, vagy tudatosan, egész programot erre építve nem használtak sem a nyelvtanításban, sem egyéb tantárgyak tanításánál.

Az utóbbi két tény, nevezetesen, hogy külföldről változtatás nélkül átvett tankönyvről van szó, amely egy hazánkban nem használt, így részleteiben nem ismert módszerre épül, késztetett arra, hogy a tankönyv elemzésével, a tankönyvet használó tanárok és diákok véleményének összegyűjtésével megpróbáljak válaszolni a címben feltett kérdésre. Mindehhez természetesen hozzájárult saját tapasztalatom, mivel magam is használom a könyvet s ezen alapuló véleményem, miszerint ez a tankönyv önmagában bármilyen jó is, változtatás nélkül nem, vagy csak igen szűk réteg számára használható.

Az elemzés szempontjai tehát a következők: /a/ mennyiben illeszthető be ez a könyv mint nyelvkurzus-program a magyar nyelvtanítási rendszerbe, b/ a könyvben szereplő gyakorlatok mennyiben felelnek meg a modern nyelvtanítási elvárásoknak, /c/ milyen a fogadtatása a project munkának mint nyelvtanítási módszernek.

SZERZŐ NEVE: AGÓCS KRISZTINA V.IVF. OROSZ-ANGOL SZAKOS
A DOLGOZAT CÍME: ÖSSZETETT IGEI SZERKEZETEK
A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. KORPONAY BÉLA EGYETEMI DOCENS
AZ INTÉZMÉNY NEVE: KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

Az angol nyelvben gyakran előfordulnak a következő igei szerkezetek: HAVE + AUX + V-inf
TAKE + AUX + V-inf
GIVE + AUX + V-inf
MAKE + AUX + V-inf

Ezek a szerkezetek az esetek nagy részében egy rendszerezett, szabályok által irányított kifejezésformát tükröznek, ezek a szabályok pedig szemantikai természetűek. A HAVE a V kifejezés esetében négy általános szabály állapítható meg. Ezen belül tíz altípust lehet megkülönböztetni. A TAKE a V és a GIVE a V szerkezetek szintén gyakoriak az angol nyelvben, dolgozatomban kitérek ezeknek az elemzésére is.

Lényeges különbség van a komplex igei szerkezet és az egyetlen igével kifejezett szerkezet között. / pl: John walked- John had a walk / Mi magyarok gyakran hajlamosak vagyunk fordításainkban leegyszerűsíteni az összetett szerkezetet, s így a jelentésbeli különbség eltűnik. Felmérések alapján megállapítható, hogy a magyar nyelvben négyféleképpen lehet visszaadni azt a befejezett igei aspektust, amit a komplex igei szerkezet magában hordoz:

1. igeötő
2. a csak határozószó
3. az egy határozószó és annak ragozott formái
4. a mozzanatos igelexikális tartalma

AGOSTON ATTILA, végzett, munkahelye: Bp. 1191. Bgtyös u. 13.
Általános iskola

BULGAKOV MŰVÉSZI VILÁGÁNAK HITELESSÉGE
A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE : Dr. BAYER MIKLÓS DOCENS
Az intézmény neve : BUDAPESTI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

Ö s s z e f o g l a l ó

Bulgakov élete és tevékenysége összhangban áll az írásaiban vallott és az olvasók által is felfedezhető erkölcsi állásfoglalásával. Az író életútjának bemutatása - művei tükrében szintén ezt támasztja alá. Regényében megjelenik korának szovjet valósága, felismerhetők a szereplőkben Moszkva társadalmának jellegzetes figurái. A mondanivaló aktualitását ugyanakkor talán kissé elrejtteni, távolítani kívánja a szerző Wolandék fantasztikus történetének beépítésével, a groteszk elemek felhasználásával. Talán a cenzúra elleni védekezésnek is felfogható ezeknek az eszközöknek az alkalmazása, s a bibliai történet "újraírása". Bulgakov az öt foglalkoztató erkölcsi kérdéseket több nézőpontból vizsgálja. A regényben is két fő cselekményszálát különíthetünk el. Az egyik fonal Jézus és Pilátus sorsát követi nyomon, míg a másik a Mester és Margarita, valamint Wolandék kalandjairól számol be. Az író mind a Jó, mind a Rossz fogalmát, - mind a gyávaság kérdését felveti mindkét vonalon, akár csak a hatalom és az azzal való élni tudás és visszaélés problémáit. A nyílt bírálatot nem tűrő társadalom egyes rétegeinek visszasságait Bulgakov misztikusnak tűnő vallásos köntösben is ábrázolja, az általa felvetett etikai kérdések azonban - a talán bonyolultnak látszó áttételrendszer ellenére - korunk embere számára is aktuálisak, fontosak. Ezért is szól a dolgozat utolsó része Bulgakov regényének magyarországi fogadtatásáról.

SZERZŐ: ALBERTI GÁBOR

"ALL" SZÁMITÁSTUDOMÁNYI KF KTSZ

CIM: TAU-MODELL /A TERMÉSZETES NYELV EGY FÜGGVÉNY-
SZERKEZETES MODELLJE/

rezümé: Ez a munka az élőnyelvi szerkezetek sajátos rendszerezéséről szól, illetve a szerkezeteket kialakító és továbbfejlesztő erők /egy/ modelljéről. Úgy gondolom, ezek az erők egyazon ige különböző vonzatrendszereinek vizsgálatakor érhetők tetten, és ehhez célszerű a vonzatos igtét többargumentumos függvénynek tekinteni, s ilyenek változását tanulmányozni. A felépítés során megpróbáltam egységes ötvözetet létrehozni különféle strukturális nyelvészeti elméletek eredményeiből egy olyan matematikai keretbe ágyazva, mely a matematikának nem anynyira hagyományos eszközeit, mint inkább szemléletét és módszereit tartalmazza.

Ugyanazon ige különböző vonzatrendszerei kiépülése főtengelebébe egy ok-okozati láncolatot állítok: az ige, mint világbeli hatás, a tengely egyik irányában "keresi" a hatás forrását, míg a másik irányban azt, amire e hatás irányul. Az origóban pedig valami olyasmi áll, ami arra "rendeltetett", hogy "hordozza" e hatást, hogy benne szüllessen meg egy "szemantikai tartalom", mely újabb és újabb vonzatkeretekben él tovább... Ez egy izgalmas hipotézist sugall az emberi tudat fejlődésére vonatkozóan is.

ALMÁSSY KATALIN régészet-történelem-ókortört.spec.tan.IV.évf.
A GÁVA-KATÓHALMI KELTA TEMETŐ
SZABÓ MIKLÓS egyetemi docens
ELTE BTK

Dolgozatom célja egy Szabolcs-Szatmár megyei kelta temető leletanyagának közlése. A gávai Katóhalomról több ízben kerültek be leletek ajándékként a nyíregyházi múzeumba a múlt század nyolcvanas éveitől kezdve. Dr.Jósa András, a megyei múzeum igazgatója, ill. Kiss Lajos múzeumőr ásatásokat is vezetett /1898, 1914 és 1918/, melyeket nagyrészt publikáltak, de úgy vélem, hogy szükséges egy új összefoglalás, mely megpróbálja a leleteket összekapcsolni, egy összefüggő rendszerbe állítani. Ennek megfelelően a dolgozat megírásakor a régi publikációkból, leletközlésekből, a nyíregyházi Jósa András Múzeum adattári anyagából indultam ki, majd összevettem az így szerzett adatokat az újabb kutatási eredményekkel, a közelebbi és távolabbi vidék lelőhelyeinek publikációival. Egy kis sorszámú temetőről van szó. Leletanyaga alapján LT-C koru, néhány edényének közvetlen párhuzama Románia területén az Érnelléken / Curtuiseni=Érkörtvélyes/ szintén LT-C környezetből került elő. A temetkezések csontvázások. Figyelemreméltó a lelőhely földrajzi elhelyezkedése. A Tiszától nem messze található jól felszerelt harcos sírok esetleg egy az utat biztosító csoporthoz tartoztak.

ANCSA MARGIT orosz-történelem szakos tanár
Általános Iskola Újmezentelezi

A SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉS PROBLÉMÁI GOGOL, TOLSZTOJ ÉS CSEHOV
ELBESZÉLÉSEIBEN

Témavezető tanár: DR. HARMAT MÁRTA főiskolai docens
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szeged

A dolgozat a XIX. századi orosz irodalom egyik középponti problémájával: az emberi személyiség átkeresési folyamatával, annak egy-egy jelentős állomásával foglalkozik Gogol, Tolsztoj és Csehov elbeszéléseiben. E három író a XIX. század egymást követő időszakasaiban más és más világnézeti kiindulópontból, különböző művészeti módszerek alkalmazásával, egymástól eltérő megoldásokhoz jutva, de azonos intenzitású morális érdeklődéssel vizsgálja az ember belső világának alakulását, az emberi "én" kiteljesedésének lehetőségeit vagy zsékcúit, a személyiségfejlődés ellentmondásos folyamatát vagy éppen a fejlődési folyamat hiányát.

A dolgozat - témájából adódóan - összehasonlító kutatási módszerrel, ezen belül főleg a tipológiai egybevetés módszerével dolgozik, de fontosnak tartja a történetiség szempontját is.

ANTAL FERENC 1988-ban végzett tanító
A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSE FOLYAMÁN FELMERŐ PROBLÉMÁK
ÉS ELLENTMONDÁSOK DIÁKSZEMMEL
PALLA LÁSZLÓNÉ főiskolai adjunktus
Jászberényi Tanítóképző Főiskola

A magyar ifjúság szeretne hasznos munkát végezni hazája, az emberiség javára. Ezért minden fiatalban felmerül a kérdés, mi az ő személyes feladata ennek érdekében. Az ifjúság problémái tehát nem vizsgálhatók az egész társadalom kérdéseinek átgondolása nélkül, az egészről kiszakítva, önmagukban. Természetes, hogy az ifjúságot különösen érdekli a jövő, annak múlt- és jelenbeli gyökerei, befolyásoló tényezői - úgy a belpolitikai, annak szerteágazó gazdasági, társadalmi, kulturális jellemzői, mint a globalizálódó világunkban egyre komolyabb szerepet játszó nemzetközi hatások. Az általam felvetett kérdések tehát általános jellegűek, de azokat emelem ki, amelyek diák-szemüvegén át nézve az ifjúságot érintik a legérzékenyebben. Dolgozatom nem öleli fel a szoc.építésének egészét, csak napjaink és a közelmúlt legfontosabb történéseit. Először helyes kérdéseket próbálok megfogalmazni és széleskörű irodalomra támaszkodva keresem a legobjektivebb választ. A szocializmus építésének jelenlegi szakaszában alapvető és súlyos reformok, változások, átértékelések vannak napirenden. Értjük-e, érzelmileg, kulturálisan képesek vagyunk-e az új dolgokat a magunkévá tenni, ezek szellemében demokratikusan, önállóan, következetesen cselekedni? Az ifjúság nem passzív szemlélője, hanem aktív részese akar lenni önmaga jövőjének elméleti és gyakorlati megformálásában. Az ifjúság anyagi, egzisztenciális, érzelmi problémáit, ezek megoldásának alakulását szeretném dolgozatomban bemutatni. A felismert és megértett problémák megoldására tett sokféle javaslatból kialakulhat egy olyan program, amely aktivizálhatja és kell hogy aktivizálja az ifjúság tömegeit.

SZERZŐ: ÁSVÁNYI ILONA magyar-könyvtár III. évf.
A DOLGOZAT CÍME: A MÉCS-PROBLÉMA
TÉMAVEZETŐ TANÁR: FÜZFA BALÁZS FŐISKOLAI TANÁRSEGÉD
Az intézmény neve: Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Mécs László a két világháború közötti Magyarország egyik legnépszerűbb költője. 1923-tól (első kötete megjelenésének éve) 1943-ig - a válogatásokat és a gyűjteményes műveket nem számítva - 11 kötete jelent meg. Sikerét fokozza, hogy jó előadó volt, különös tehetséggel tudta tolmácsolni verseit.

Mécs nem tartozik az irodalom élvonalába, népszerűsége azonban olyan mértékű volt, hogy ma is figyelmet érdemel. Ellentmondásos egyéniség - papköltőségéből adódóan -, és nehezen értékelhető költő. Fábry Zoltán szavaival élve: létezik a "Mécs-probléma", s eddig még megoldatlan.

A vélemények költészetéről, személyiségéről mindig is végtelenek voltak és szenvedélyesek.

A dolgozat ezeket a (elsősorban Mécs személyét értékelő-érintő) különböző, ellentétes "kritikákat" igyekszik vizsgálni és bemutatni. Közvetvea kritikakultúra fejlődéséről is képet alkothat az olvasó.

BANICS ANDREA MAGYAR-ÖSSZEHASONLÍTO IRODALOM IV. LXF.
ÖRDÖG-ÉLMA VADÁCH AZ EMBER TRAGÉDIÁJA, GOETHE FAUST,
BULGAKOV KESZTER ÉS MARGARITA, VALAMINT DOSZTOJEVSKIJ KLT
REGÉNYÉBEN

TÉMAVEZETŐ TANÁR: KIRÁLY GYULA EGYETEMI DOCENS
ELTE BÜLCSELETTUDOMÁNYI KAR

Dolgozatom azt a hárompolusú alapsémát vizsgálja, ami két szü-
zse - Isten és Ördög közti fogadás, illetve Ember és Ördög
közti alku - összefonódásából keletkezett. Ez a séma a roman-
tikában jelenik meg, ahol egyaránt ellentét feszül Ember, Ör-
dög és Isten között. Az Ördög lázad a transzcendens szférá-
ban s a vita az empirikus létben dől el. Az Ember nem fogad-
ja el a neki kijelölt eszközjellegű státuszt, s bár szövet-
sége lép az Ördöggel, szerződését alárendeli saját emancipá-
lódási törekvéseinek. A pólusok közti dinamikus viszony teszi
lehetővé létfilozófiai kérdések megválaszolását. Bulgakov mű-
vében szintén jelen van e hármas, de itt egyértelműen egymás-
sal mérkőzik az empirikus és transzcendens szféra. Az isteni
világ elveszti polaritását, az emberi lét válik a bűn hordozó-
jává. Ezért nem létezik a realitás szférájában megváltás,
csak megtisztulás /Iván/ és ezért szövődhet össze az Ördöggel
kötött szövetség a megváltással /Margarita/. Az alapséma meg-
változása azzal indokolható, hogy a létfilozófiai kérdések fel-
cserélődtek etikaiakkal. A Dosztojevskij regények színhelye
kizárólag az empirikus szféra, ennek megfelelően az ördögök az
emberi világba kerülnek. Az író regényeiben különböző szerep-
lőkhöz különböző ördögfigurák kapcsolhatók. Egyaránt megtalál-
juk a hagyományos /Ferrapont/, a romantikus /Sztavrogin, Kirillov/
és a "kis stílus" ördögalkot /Verhovenszkij/. Verhovenszkij
eltorzult Mefiszto, ő a rosszra tör s a rosszat műveli, az ő
Fausztja-Sztavrogin- menekül a vele kötendő szövetség elől. A
cselekményt ő mozgatja, társaságának tagjai azonosulnak az ő
ördögiségével. Ez a figura mutat előre a szimbolizták ördög-
felfogásához s vezet el Szologub:Undok Ördögéig

BÁBIÓS ANDREA MAGYAR-ÖSSZEHASONLÍTÓ IRODALOM IV. ÉVF.
UJ DIMENZIÓK BABITS GÖLYAKALIFA CÍMŰ MŰVÉNEK ELEMZÉSÉBEN
TÉMAVEZETŐ TANÁR: KENYERES ZOLTÁN EGYETEMI TANÁR
ELTE BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR

Alapkonceptióm az, hogy az író számára a főhős skizofréniája eszköz annak bemutatására, hogyan, mivé válhat potenciálisan ugyanaz a személy különböző társadalmi környezetben. A műben található analóg szereplők és szituációk kapcsán bizonyítom, hogy Elemér világa jelentős értékcsökkenést szenved el azáltal, hogy álmában ezek a szereplők elidegenedett környezetben, más szemszögből ábrázolódnak. A női státuszokat vizsgálva megfigyelhetünk egy olyan értékrelativizmust, ami megkérdőjelezi a hagyományos polgári erkölcs alapkategóriáit. Ez teszi lehetővé, hogy kettőssége által mindkét főhős kiemelkedjen környezetéből, hiszen már egyikük sem tudja elfogadni saját világának értékrendjét. A műnek három pontján egymásba csúsznak az álom és valóság elkülönült dimenziói és így kihangsúlyozódik a bűn illetve a bűnhődés momentuma. A díjnak tettéért Elemér bűnhődik. Halálát jelképes ítéletként is értékelhetjük, hiszen ő is felelős azért a léthelyzetért, ami a díjnoki világot jellemzi. A kettős élet kínja vezeklés, halála feloldozás a bűn terhétől. Befejezésül a regény alapvető élethelyzeteit tárgyalom. A vidék Elemér számára az elérhetetlen boldogságot jelenti, a másik dimenzióban azonban az elmaradott gazdálkodási viszonyokat modellezi. Mindkét életforma anakronisztikus, törvényszerű, hogy mindkét regényhős kiszakad ebből a környezetből. A polgárosodó világ principiuma, a város, mindkét hős számára ellenséges szféra. Elemér nem tud mit kezdeni az urbanizációval, áldozatul esik neki, illetve negatív jelenségeinek. A díjnoki létben a sivárság, a kilátástalanság a domináns. Ugy érzen, elemzésem bebizonyítja, hogy az értelmezési lehetőségek sorában a pszichologizmus és a fantasztikum mellett figyelembe kell venni a társadalomkritikai aspektust is.

BÁDIÓS MARGIT, magyar-országi IV. évf.
A HAGYOMÁNYÓRZÓ RÉTEG NYELVHASZNÁLATÁNAK VIZSGÁLATA ZALAKEPPÁNYBAN
Dr. SZABÓ GÉZA, kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Pályamunkámban egy Zala megyei kis falu, Zalakeppány élő nyelvét vizsgálom.
Dolgozatom célja, a kutatóponton élő emberek nyelvi, nyelvhasználati tevékenységének megfigyelése, a hagyományörző réteg szociolingvisztikai vizsgálata. Ezenkívül még a nyelvhasználat - nyelvi életrajt közötti összefüggéseket is próbálok feltárni.
Vizsgálódásaimat egyrészt a hangtani, alaktani jelenségek körében, másrészt a tájszók körében végzem. Különböző adatközlőnél végeztem gyűjtést. Két korosztályon belül - idős-és középkorúak - összefüggéseket tárok fel. Dolgozatomban tárgyalom még a nők és férfiak nyelvjárásiasságának kérdését is.
A kérdőíves módszer mellett a spontán beszélgetések jelentőségét is kiemelem.
Az adatközlők kiválasztása tudatosan történt, mivel törekedtem a hagyományos elemek, a hagyományos nyelvhasználat feltárására.
Dolgozatom két fő részből áll: bevezető rész és elemző rész.
Az elemző részben a hangtani, alaktani jelenségek, valamint a tájszók körében a nyelvjárási elemeket grafikonos módszerrel mutatom ki.

BALÁZSI J. ATTILA

A RÓ ÉS A RÓKA

A dolgozat két, egymással szorosan összefüggő részből áll :

1. Az ieu. - fgr. nyelvi érintéseket szakirodalmunk meg-
lehetősen mostohán kezeli. Az ieu.-ből számos szó került át
a fgr. alapnyelvbe /méz, név, száz, víz stb./, és igen való-
színű, hogy ró igéink is kapcsolatban áll az ieu. ^{reik/h/} -
'metz, karcól, vág' tövel. A fgr. alapalakból származik
egyebek között ró, rovás, ravás, ravatal, rovat szavunk
/fgr. ^{rok3-}, ^{rox3-}, ^{roß3-} /. Ez a hangváltozás teljesen
meggyezik azzal, amely róka és ravasz szavainkban ment
végbe. Erről a TESz. csupán annyit közöl, hogy a ró- többől
valószínűleg -ka /kicsinyítő?/ képzővel jöhetett létre.

2. Ugy tűnik, a két szó hasonlósága nem lehet véletlen:
az állatnevek tanúsága szerint gyakori jelenség, hogy az
elnevezés alapjául - a pars pro toto elvé alapján - az
állat egyik legjellemzőbb tulajdonsága szolgál / ang. beaver
'medve', beaver 'hód' tkp. 'barna', m. szöcske, nyj.
szökcse /. Hasonló módon megmagyarázható róka szavunk
töve is, amelyben a következő jelentésváltozás ment végbe:
'vág' - 'egyes részeket elválaszt az egésztől' - 'széttép,
szétmarcangol'.

Magyar és más nyelvi párhuzamok: északi osztj. vuli-
-porti-voi 'farkas' /tkp. 'szarvast harapó állat' /, m.
torkos borz; ugyanez a jelentés-fejlődés az oroszban is
megtalálható: rezat 'vág', volk rezet ovec 'a farkas
pusztítja a birkákat'.

BÁRDI JUDIT történelem-angol szak, V. évf.

MURTEZA BUDAI PÁSA ESTERHÁZY MIKLÓSHOZ ÍRT LEVELEI

HÓVÁRI JÁNOS egyetemi adjunktus

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar Történelem Tanszék
Pécs

A budai pasák magyar nyelvű levelei megjelentetése a
tizenöt éves háború éveinél megszakadt. A folytatáson 1611-
ig Bayec Gusztáv dolgozik az Egyesült Államokban. Részünkről
azon levelek forrásközlésére vállalkoztunk, amelyek az Ester-
házy levéltárban maradtak fenn, 1626-1630-ból. Murteza pasa,
miként elődei is, hivatalos és baráti levelezésben állt a ma-
gyar hatóságokkal. Különösen értékes az a levélköteg, amelyet
Esterházy Miklóshoz írt hivatalviselése időszakában.

A levélgyűjteményben több forrást is találhatunk Bethlen Gá-
bor 1626. évi magyarországi hadjáratára vonatkozóan, amelyben
Murteza pasa is részt vett. A nádor és közötté folyt levélvál-
tásból a harcok több részletét is megismerhetjük. Úgyisintén
itt találunk forrásokat a szónyi béketárgyalások megkezdésére
vonatkozóan, s ezekből ismerhetjük meg azokat a konfliktusok-
kat, amelyek a pozsonyi béke (1626. december 20.) után újabb
háborúval fenyegettek. E levelezésanyag az egyik legfontosabb
forrása az 1828. évi - függőben maradt - szécsényi tárgyalá-
soknak is, ahol török és magyar részre való adózást tárgyalták
meg.

A fenti levelek nemcsak had - és diplomáciatörténeti források,
hanem igen sok új adatot tartalmaznak a kor gazdasági viszonya-
ira vonatkozóan is. Több esetben szóba kerültek a pénzárfolya-
mok és súlymértékek is. Több olyan feljegyzés került elő, amely
a magyar pénzek hódoltsági használatára vonatkoznak.

BÁRDOS ANNA KLTE Szláv Filológiai Intézet
AZ OROSZ SZENVEDŐ MÚLTIDEJŰ MELLÉKNÉVI IGENÉV RÖVID ALAKJÁNAK
SZÁMÍTÓGÉPES ALGORITMUSA
Dr.KECSKÉS ISTVÁN egyetemi docens
KLTE

A dolgozat tárgya az orosz szenvedő múltidejű melléknévi igenév rövid alakjának képzése. A cél az alakok számítógéppel való előállítás. A számítógép alkalmazása szükségszerűvé teszi az algoritmizációt, mint vizsgálati módszert.

A dolgozat két fő részre tagolódik.

Az elsőben magával az algoritmussal foglalkozunk. Megadjuk definícióját, jellemzőit, alkalmazásának (a logikai formalizálásnak) kritériumait, összeállításának lépéseit. Mivel az algoritmus napjainkra széleskörűen alkalmazott módszerre vált, röviden összefoglaljuk matematikai, programozási s nyelvészeti értelmezését.

A második fő rész a szenvedő múltidejű melléknévi igenév rövid alakjának számítógépes algoritmusát, illetve ezen algoritmus összeállításának problémáit és megoldását tartalmazza.

Kitérünk a felmerült problémákra: az interaktivitás, a törváltozás, a tárgy-as-tárgyatlan igék, az egyszótagúság kérdéseire, valamint arra, hogyan sikerült ezeket a problémákat megoldani a konkrét számítógépes programban.

Az elkészült program, amelyet az előadás során bemutatunk, az orosz nyelv szakosok morfológiai szemináriumain hasznosítható.

SZERZŐ NEVE: BALKOVICS JUDIT ÁLTALÁNOS ISKOLA TANTÓRÁKOS
A DOLGOZAT CÍME: SOPRÓNI UTCANEVEK NYVTANI VIZSGÁLATA
TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. UNTI MÁRIA FŐISKOLAI DOCENS
AZ INTÉZMÉNY NEVE: APÁCZAI CSERE JÁNOS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

Sopron Magyarország egyik legrégebbi városa. A római idők emlékeit és a középkor maradványait egyaránt megtalálhatjuk. Sopronban nagyon sok utca neve kapcsolódik a város történetéhez, illetve a város nevezetes személyiségeihez. Egy-egy utca névadásának indítéka lassan feledésbe merül. Ezért éreztem szükségesnek a nevek összegyűjtését, és eredetük felkutatását.

Sopron utcaneveinek összegyűjtését először Dr. Heimler Károly végezte az 1930-as években. A régebbi keletű utcanevek magyarázatánál elsősorban az ő munkájára támaszkodtam. A felszabadulás után keletkezett utcák elnevezésének indítékát pedig Dr. Csatkai Endre és Horváth Zoltán cikkeiből gyűjtöttem össze.

Az adattárban az első név a mai használatos köznyelvi elnevezés. Amennyiben ez nem egyezik a hivatalos elnevezéssel azt utána közlöm. Ezt követi a névadás indítéka.

Az anyag feldolgozása során az utcanevek előtagjának jelentéstani vizsgálatát végeztem, ezt követi az utótagok alak-tani csoportosítása. Összesen 315 db nevet gyűjtöttem össze.

SZERZŐ: BARÓTHY JUDIT SZAK: OROSZ-ANGOL V. évf.
A HÉTKÖZNAPI LÉT DÉMONIZMUSA F. SZOLOGUB UNDOK ÜRDÖG CÍMŰ RE-
GÉNYÉBEN
TÉMAVEZETŐ TANÁR: HAN ANNA ADJUNKTUS
ELTE BTK OROSZ FILOLÓGIAI TANSZÉK

A regény a XIX. századi orosz irodalom két vonulatához is kapcsolható: egyrészt a romantikus démonizmus hagyományához /Puskin, Lermontov/, másrészt a kisember ábrázolásának hagyományához /Gogol, Dosztojevszkij/.

A romantikus hős lázadása - a szellem lázadása a világ ellen; Peredonov/a regény központi figurája/ mintha ennek a paródiája lenne; ő is a szellem embere, hiszen mint gimnáziumi tanár az értelmiséghez tartozik, de tulajdonképpen ő a szellem nélküli személyiség, azaz a tisztán fiziológiai szintre degradálódott ember. "Lázadása" a világ ellen - a test lázadása saját jólétéért. A romantika sátánja Szologubnál leszáll a magas régiókból a hétköznapiokba, beköltözik az ürességbe, így Peredonov tudatába is, és innen próbál kivetülni, befolyást gyakorolni a környező világra. Ez idézi elő a káosz állapotát, melyben a rész akarja meghatározni az egészet.

Peredonov életének célja, a tanfelügyelői állás megszerzése, a kisember témájához vezet vissza. A kisember kisszerűsége, és egyben tragédiája, a társadalmi ranglétrán elfoglalt alacsony pozíciójából származik, vágya, akárcsak Peredonové tehát a magasabb pozícióba jutás. Peredonov kisszerűsége, "osinovnyiksága" azonban nem társadalmi pozíciójában nyilvánul meg, ő lelki, szellemi értelemben válik osinovnyikká. Kapcsolata más emberekkel, a tárgyi világgal, a természettel megszűnt, végülis megszűnik kapcsolata a világegészséggel és annak törvényszerűségeivel. Peredonov narcisztikus, önmagába zárt tudata a környező világot ellenségesnek érzékeli, és így válik számára az őt körülvevő hétköznapi lét démonikusává.

BARÓTHY JUDIT
RÉSZ ÉS EGÉSZ VISZONYA FJODOR SZOLOGUB 'UNDOK ÜRDÖG'
CÍMŰ REGÉNYÉBEN
HAN ANNA
ELTE BTK Orosz Filológiai Tanszék

A dolgozat témája egy filozófiai koncepció irodalmi megvalósulása. Ez a koncepció a rész és egész filozófiai kategóriák egymáshoz való viszonyát elemzi a XX. század fordulóján. A feltevés szerint ekkor végbemegy az organikus egész és a rész elszakadása: a rész mintegy kiélik az egészből. Ez a folyamat az egyén létében a következőképpen megy végbe: a személyiség fő összetevői /mint pl. a morális, szellemi, társadalmi komponensek/ megszűnnek - kiüresedik a személyiség, csak a biológiai burok marad. Így megszűnik az ember kapcsolata más emberekkel, a tárgyi világgal, a természettel - végülis megszűnik kapcsolata a világegészséggel és annak törvényszerűségeivel. Tehát ilyen módon elkülönülve az organikus egésztől magába zárul és öntörvényei szerint kezd el élni és fejlődni. Majd ezen törvényeit kezdi kivetíteni a környező világra, majd a világ egészére. Ezáltal a rész kezd úgy viselkedni mint egész, és megpróbálja annak szerepét átvenni.

Feltevésünk szerint ennek az egész szerepére törő résznek megtestesítője Peredonov gimnáziumi tanár. Szologub 'Undok ürdög' című regényének központi figurája. Szembeötlő, hogy az események egy abszolút leszűkült térben zajlanak - a kisvároson kívül nemigen történik semmi, és még említést is ritkán tesznek más városokról. Mintha időn kívül léteznének a szereplők, sem a város sem az ő multjukról nem tudunk meg semmit. Mintha légüres térben lebegne az egész város, és azon belül Peredonov, akit "...egyáltalán nem érdekelték a mások dolgai - nem szerette az embereket, és csakis a saját hasznával meg kedvtelésével kapcsolatban gondolt rájuk."

BARTA RÓBERT /IV. évf. történelem szak/

A NUMERUS CLAUSUS ÉS A BALOLDALI MAGYAR ZSIDÓ POLITIKAI KÖZVÉ-
LEMÉNY

Dr. L. NAGY ZSUZSA egyetemi tanár

KLTE Debrecen

A dolgozat a numerus clausus történetének egyfajta sajátos vizsgálatára tesz kísérletet; a zsidóság egy részének reagálását elemzi - egy kétségkívül diszkriminatív jellegű - törvényre. Elsősorban az 1920-as nemzetgyűlés zsidó származású polgári liberális képviselői, a zsidó sajtó reprezentánsai, végül a politikai közélet azon képviselőinek érvelései alapján közelít a problémához, akiket főleg a liberális alapú politizálás kapcsolt össze. A munka forrásainak első csoportját a nemzetgyűlési naplók alkotják, majd a zsidó és liberális beállítottságú sajtó, végül a különböző szervezetek, politikusok által kiadott vitairatok, védőiratok. A dolgozat rámutat arra, hogy az 1919-20-as év nagy antiszemita hullámainak okai a középosztály és az egyetemi hallgatók súlyos egzisztenciális problémájában, a két forradalom és Trianon hatásaiban és a zsidóság jelentős térnyerésében keresendők. Megállapítható az 1920. XXV. tc. konkrét elemzése során az, hogy a törvény számos jogi pontatlanságot mutat, gyökeresen szakít a tanszabadsággal és a jogegyenlőséggel, így a dualizmus liberális alapú törvénykezésével is. A numerus clausus vitája a zsidóság és a liberalizmus feletti vitává vált, így ez jelentette a zsidók elleni támadások és a védekezés teljes skáláját. A munka elemzi az egyes érvrendszerek csoportosításának okait és alapjait, a zsidóság képviselőinek védekezését, a helyzetelemzéseket és a megoldási javaslatokat. Kiemeli, hogy a zsidóságon belül sem voltak egységes álláspontok, az asszimiláns és a cionista nézetek, a társadalmi helyzetből adódó különbségek erőteljesen polarizálták az egyes csoportokat. A numerus clausus törvény beépülve a konszolidáció folyamatába elvesztette jelentőségét, majd az 1928-as módosítással zsidóellenes élet is.

BARTHA TAMÁS V. ÉVPOLYAN MAGYAR-TÖRTÉNELEM

SZOMORY DEZSŐ: A PÁRIZSI REGÉNY

TÉMAVEZETŐ: FÜLÖP LÁSZLÓ EGYETEMI DOCENS

Kossuth Lajos Tudományegyetem

Szomory Dezső ma még a méltatlanul elfeledett íróink sorába tartozik, annak ellenére, hogy a századelő iránt újra felébredt az érdeklődés. A Szomory-kutatásnak óriási hiányokat kell pótolnia a filológiától kezdve az értékelésig, minden területen. Szomory a Nyugat első nemzedékének legidősebb tagja. Kapcsolata a folyóirattal meglehetősen felemás volt, mégis paradox módon ő tette világnézetűvé a Nyugat esztétizta célkitűzéseit. A világnézetűvé vált esztétizmus már nem engedheti meg, hogy írókat egyszerűen csak stílművészeknek tartsuk. E sajátos világszemlélet alkotásainak poétikáját is átalakítja. Ennek bemutatására választottam ezt az aránylag könnyen elérhető művet. Másrészt szerettem volna kimutatni a modern próza felé mutató jelenségeket is. A párizsi regény értelmezése tartalmi szempontból is nehéz, mert Szomory számára az életrajz az életműnek szerves része, azaz minden egyes adatot, melyet segítségül hívhatnánk az értelmezéshez, csak magából a műből nyerhetünk. Ene újabb paradoxont szinte lehetetlen feloldani, ezért választom én is a szöveg-középpontú elemzést. A műnek szakirodalmi nincs. Tipológiai elhelyezéssel azonban - úgy gondolom - a regény egyéni értékeit is felerősítettem. A párizsi regény ugyanis nem elhanyagolható darabja a magyar önéletrírásnak.

Barva Mária: Az első Teleki kormány létrejöttének körülményei és működése

Dolgozatom elején szöveg néhány szót gr. Teleki pályafutásáról a miniszterelnöki kinevezés előtt. Érintem tudás előéletét és korábbi politikai funkcióit.

Ezután az 1920. június és július hónapok aktuális belpolitikai viszonyairól beszélek, a Simonyi-Semadam-kormány lemondása és az új miniszterelnök kinevezése idején. Kitérek itt a két kormánypárt /a KNEP és a Kisgazdapárt/ hatalmi vetélkedésére, illetve a gr. Bethlen Istvánnak szánt politikai feladatokra.

Majd a Világ és a Budapesti Hírlap cikkeinek alapján napról-napra tekintem végig a hatalmi harcot, amelynek végső és nem várt eredménye Teleki gróf miniszterelnöki kinevezése.

1920. június 15-ével indítom a vizsgálódást, amikor is a Simonyi-Semadam-kormány lemondása immár közismertté válik. Sorra veszem ezután a felmerülő miniszterelnök-jelölteket, úgymint: gr. Ráday Gedeont, Rubinek Gyulát, Prohászka Ottokárt, gr. Bethlen Istvánt, Rakovszky Istvánt, Bottlik Józsefet és legvégül gr. Teleki Pált.

Tanulni lehetünk ekközben a meg-megújuló harcnak, amely az egyetemes kormánypárt megteremtésére irányult, és amely kormányzó pártból születése után kiderül, hogy Bethlen csupán statisztaszerepet szánt neki.

Végül látjuk majd, hogy Bethlen miniszterelnöki terveinek kudarca után a kormányzóval egyetértésben kiszemeli Telekit az elnöki posztra, aki hajlandó a tisztázatlan helyzetű ország vezetését elvállalni csupán a helyzet problémáit ismerve, de anélkül, hogy annak megoldására megfontoltabb javaslat vagy terv született volna, mindent egy vele nagyon kevésbé rokonszenvező ország közvéleménye előtt, 1920. július 19-ével kezdődően.

BENE SÁNDOR /magyar - latin szak, V. évfolyam/
A XVII. SZÁZADI "ZRINYI-KULTUSZ" HIÁNYZÓ LÁNCSZEME
Témavezető: KOVÁCS SÁNDOR IVÁN egyetemi tanár
ELTE Bölcsészettudományi Kar

A dolgozat apropója egy levéltári lelet feltukkanása. Marcus Forstallnak, Zrinyi Miklós udvari papjának kéziratosa Zrinyi-családtörténete eddig is ismert volt a kutatás előtt. A hozzá csatlakozó iratok közül azonban most előkerült a neves olasz historikus, Galeazzo Gualdo Priorato két Forstallhoz intézett levele, illetve Forstall egyik válaszelevelének piszkozatpéldánya. Céлом, első lépésben, e dokumentumok közlése és értelmezése, valamint az idevonatkozó szakirodalom állításainak korrigálás-kiegészítése. Meglepő összefüggésekre hívja fel a figyelmet az a tény is, hogy Lipót császár udvari történetírójának, Montecuccoli barátjának és népszerűsítőjének Zrinyi-életrajzát és később megjelent Zrinyi-genealógiáját valójában a Zrinyi-család szolgálatában álló Marcus Forstall írta /ennek első fogalmazványa is megtalálható a levéltári anyagban/. Ennél azonban többről van szó. A kutatások során fény derült rá, hogy az 1663-64-i török háborút kísérő nemzetközi röpiratháború "harcosainak" jó része egy fészekaljáról, a harmincas évektől Velencében működő G. P. Loredano körül szerveződött Accademia degli Incogniti-ről rajzott szét. Az irodalmi kör résztvevőinek /Maiolino Bissaccioni, Gualdo Priorato, stb/ műveit Zrinyi nagy érdeklődéssel olvasta, szisztematikusan gyűjtötte. Dolgozatom második részében e társaság tagjainak a hatvanas években folytatott, Zrinyival és a magyarországi háborúval kapcsolatos propagandatevékenységét vizsgálom.

BENE SÁNDOR magyar-latin, V. évf.
ZRINYI MINT "MAGYAR MARS"
KOVÁCS SÁNDOR IVÁN egyetemi tanár
ELTE BTK

Közismert tény, hogy Zrinyi Miklóst hívei és kortársai "magyar Marsnak" tisztelték. Dolgozatom során az elcsé-
peltnek tűnő frázist körüljárva, részben új forrásanyag
bevonásával, részben a már feltárt dokumentumok új össze-
függésbe helyezésével a következőket igyekeztem bizonyítani:

1./ a Mars epitheton a végső soron antik eredetű, későbbi
korokban is kiemelkedő hadvezérek, államférfiak dicsőítésére
használt, általános érvényű toposzkészlet eleme, a minden-
kori laudatio elmaradhatatlan tartozéka;

2./ Zrinyivel kapcsolatban azonban az 1660-as évek elejé-
től térhez-időhöz kötött jelentést nyer, összefüggésbe hoz-
ható ekkor kibontakozó magyar politikai mozgalom hasonló
jelképekkel sűrűn élő utalásrendszerével;

3./ A Mars jelző mellett az 1663-64-i háború folyamán
Zrinyi "aurájában" felbukkanó, mitológikus és történelmi
eredetű toposzok meghatározott sorozata egy konkrét poli-
tikai célokat szolgáló propagandahadjárat szerves részét
képezi - igazolva és kiegészítve ezzel a más oldalról
közeli korábbi kutatások idevágó eredményeit.

BENYEI TAMÁS

AZ ÉRTELEM VÁLASZUTJAIN: ISMERETELMÉLETI KÉRDÉSEK BORGES "A HALÁL
ÉS AZ IRÁNYTŰ" CÍMŰ ELBESZÉLÉSÉBEN

BENNYHA BRZSÉBET adjunktus

KLTE, Debrecen

Borgesnek ebben a detektív-történet forradalmi novellájában a nyomozás
folyamata két irányban tágul ki: egyrészt jelképezi a Descartes mód-
szerére épülő elhibázott tudományos megismerést, amely vakon bizik
a valóságra illesztett személynél magasabbrendűségében a tapasztalati
ténnyel szemben, a matematika eljárásait próbálja alkalmazni a
fizikai világra, és hisz az oksági törvény egyetemesességében. A
nyomozás másrészt a misztikus, teológiai megismerést képviseli, amely
végső céljának elérésében eleve nem járhat sikerrel: az isteni
szféra nem embernek való. A hibás, dogmatikus tudományos meg-
ismerés jutalma megalázó felszülés, a misztikus megismerésé felemelő,
heroikus kudarc. A novellát a dolgozat egyrészt tudomány elméleti
szempontból közelíti meg, másrészt Borges művészetében, illetve
világirodalmi rokonai között kívánja elhelyezni / Nabokov, Poe,
Eco, stb./, hogy bemutassa: Könnret felügyelő, az elbeszélés fő-
hőse nemcsak mint matematikus vagy mint exegéta, hanem mint "irodal-
mi detektív" is kudarcot vall. A geometrikus szerkezetű elbeszélés,
amelyben a hármas és a négyes szám küzdelmén keresztül a számmiszi-
ka is fontos szerepet kap, nem hirdeti teljes agnoszticizmust: ha a
végső igazság nem is, a környező tapasztalati világ a helyes mód-
szerek segítségével fokozatosan megismerhető, ezért azonban csak
a hozzá méltó szerénységgel és alázattal érdemes küzdeni.

BÍNYEI TAMÁS: REJTÉLY ÉS REND: A METAFIZIKUS DETEKTÍVTÖRTÉNET MŰFAJI KÉRDÉSEIHEZ
/V. m.-a./
Vezető tanár: ABÁDI NAGY ZOLTÁN /egyetemi docens/
KLTE, Debrecen

A dolgozat azokkal a - jórészt a posztmodern megnyilvánulások körébe tartozó - művekkel foglalkozik, amelyek a klasszikus detektívtörténet egyes elemeit filozófiai vagy esztétikai tartalom kifejezésére használják fel. A műfaj sajátosságait annak megteremtői /Poe és Chesterton/, legfontosabb képviselője /Borges/, valamint főleg angolszász példák alapján igyekszünk feltárni /Nabokov, Pynchon, Coover, Gardner, Findley, Fowles, Spark, Martin Amis, Peter Ackroyd stb./.

A metafizikus detektívtörténetek szerzőit kétarcu viszony fűzi a krimihez: egyrészt felhasználják belőle az elemeket, amelyek szembenállnak a kor elfogadott "komoly" irodalmának formáival - a legfontosabb ilyen sajátosságok a cselekményesség, a pontos szerkesztettség, a realizmus mint művészi módszer elutasítása, a játékszerűség és az önreflexió, illetve önparodizáló hajlam. Másrészt ezek az írók parodizálják is a krimi, gúnyolva ezzel az általa képviselt irodalmi és gondolkodásbeli formákat.

A metafizikus detektívtörténetben alaposan megváltozik a nyomozó és a gyilkos viszonya; a bűntény részben vagy teljesen esztétikai vagy metafizikai szintre tevődik át; a nyomozás általában a megismerés metaforájává válik. A klasszikus krimiben a rejtélyt megoldó detektív a rendet, a racionalitást, a megismerhetőséget jelképezte. A metafizikus detektívtörténet, amelyben a rejtélyre nem kapunk teljes magyarázatot, arra szolgál, hogy megingassa bizalmunkat a végső igazságban, a világ megismerhetőségében.

BERACZKA ILONA IV. MATEMATIKA-OROSZ
SZÁMÍTÓGÉPES PROGRAMOK AZ OROSZNYELV-OKTATÁSBAN
DR. HÉJJAS ENDRE FŐISKOLAI DOCENS
JUHÁSZ GYULA TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

Dolgozatom célja: számítógépes programok tervezése, készítése és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata az orosznyelv-oktatásban.

A számítógépes oktatóprogramok használatának bevezetése az általános iskolában is egyre inkább elterjed. Különsen a mikroszámítógépek válnak egyre népszerűbbekké, hiszen bevezetésük anyagi szempontból sem okoz különösebb nehézséget.

A kommunikatív irányultságú nyelvtanítás szempontjából, valamint az életkori sajátosságoknak megfelelően kidolgozott programok - ésszerű felhasználás esetén - nagy segítséget jelenthetnek mind a tanár, mind a tanuló számára a tanítási-tanulási folyamatban. Ugyanis a tanárt sok felesleges munkától kimélik meg /pl. ragozások stb./, a tanulók számára viszont lehetőséget teremtenek - a tanórán vagy az órán kívül is - az egyéni gyakorlásra.

A szakirodalomban fellelhető programfajták közül dolgozatomban két típussal foglalkozom /1. gyakorló, 2. ellenőrző programok/. A program olyan részt is tartalmaz, amely a tanárok számára készült. Ennek segítségével a tanárok maguk is begépelhetnek újabb feladatokat.

A hazánkban forgalomban levő számítógépek közül a célnak jól megfelel a C/64-es, mert kezelése egyszerű, könnyen elsajátítható.

A számítógépes bemutatóval párhuzamosan a programrészek felépítésének szerkezetét folyamatábrákon szemléltetem.

BERECZ ÁGNES IV. éves magyar-könyvtár szakos hallgató
BENKŐ GYÖRGY DIÁRIUMÁNAK VILÁGI TÁRGYU VERSEI

KILTÁN ISTVÁN egyetemi docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Benkő György diáriuma a XVIII. század jellegzetes dokumentumtipusa: terjedelmes kéziratos versgyűjtemény, amely főként az egyházi ünnepekhez kapcsolódó verseket gyűjti egybe /karácsony, húsvét, pünkösöd alkalmára/. Ezek gyakran latin nyelvű források magyar fordításai és variánsai. A versgyűjtemény világi tárgyú alkotásokat is tartalmaz; több névnapi köszöntőt /Erzsébet, Rebeka, Sára és Mária napjára/, két lakodalmi verset, tréfás strófákat, "Minden napi tüszentésekről írott versek"-et, valamint egy hosszabb, 66 strófából álló verset, amely Háromszék településeiről szól. Dolgozatom részletesen ezeket tárgyalja. A diárium 1738-1742 között keletkezett /a címlap és az utolsó lap évszáma!/: szerepel rajta a "Cibini" /Nagy-szeben/ helymegjelölés, melyet alátámaszt a tartalom és a székely Benkő-család, mint a diárium eredeti birtokosa.

BLASKÓ JÓZSEF III.évf. angol-történelem
AZ ANGOL IDIÓMÁK FIGURATÍV ÉS INFERENCIÁLIS JELENTÉSSZERKEZETE
Dr. KOMLÓSI LÁSZLÓ, egyetemi adjunktus
Janus Pannenius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A dolgozat a pragmatikai nyelvészet probléma-és módszertárának segítségével az angol idiómáknak egy jól körülhatárolható csoportját elemzi. Az elemzés célja, hogy rávilágítson az idiómák sajátos jelentésszerkezetére, amelyeket nem-kompozicionális lexikalizált egységeknak tekint és amelyek jelentésüket és funkciójukat az interaktív-inferenciális kommunikáció keretében nyerik el.

Az első fejezet tárgyalja a fogalomalkotást, mint alapvető emberi kategorizációs tevékenység funkcionális elméletét /Guyekens, Rosch/, amely szerint a váltakozó kommunikációs igényeknek megfelelően egy és ugyanazon fogalom rendelkezhet klasszikus-kritériális szerkezettel és prototipikus, ill. sztereotipikus strukturával is. A pragmatikai inferenciák elmélete kapcsán /Harnish/ a következtetési mechanizmusok elemzését olvashatjuk.

A második fejezetben az absztraháló, kategorizáló gondolkodás és a figuratív nyelvhasználat közötti kapcsolat olvasható. A dolgozat kiemeli a figuratív nyelvi strukturákban egymásra utaló entitásoknak a "kognitív térképen", azaz a mentális reprezentációjukban tettenérhető logikai kapcsolatát.

A harmadik fejezet az idiomatikus kifejezések néhány közös vonásának ismertetése után az angol "put" ige által alkotott idiómák csoportjának korpusz-analízisét végzi el.

Az elemzés eredménye, hogy megmutatja annak a folyamatnak a lépéseit, amely során a kompozicionális, elsődleges jelentésből /literal meaning/, absztrakció révén, nem-kompozicionális önálló, lexikalizált összetett nyelvi strukturák alakulnak ki.

BOCSOR PÉTER magyar-angol I.évf.

A KEGYTÁRGY KULTURÁLIS FUNKCIÓJA A TURINI LÉPEL PÉLDÁJÁN

HORÁNYI ÜZSÉB, egyetemi tanár

JPTE Tanárképző Kar

Torinóban őriznek egy halotti leplet, melyet a keresztény hívek többsége Jézus halotti lepleként tisztel. A leplettől sokan bizonyítékot remélnek az evangéliumok szavahihetőségének igazolására, a huszadik századnak ezóló személyes üzenetet látva benne.

A dokumentálhatósággal, a képmás keletkezésével és értelmezésével kapcsolatos kérdések megválaszolására a leplel kutatásokat végeztek, melyek nem hoztak kielégítő eredményt. Ma is kérdés, hogy a lepel eredeti-e vagy sem. Ennek megfelelően kettős szerepet tölt be, és éppen ez a kettősség teszi izgalmassá a kegytárgy jeltermészetét.

Igy válhat a lepel szemiotikai elemzés tárgyává, abban a reményben, hogy közelebb kerülünk a tisztázatlan problémák megoldásához:

- Hogyan működik a lepel jelként ?
- Milyen információt közvetít a mai embernek ?
- Bizonyít-e valamit, amit értékrendnek fogadhatunk el ?
- Van-e köze egyáltalán az egyéni ut belső igazságához ?

Ezekre a kérdésekre keresek választ J.M. Lotman és C.S. Peirce szemiotikai rendszereinek segítségével.

BOGÁR EDIT, MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

NORVÉG-LAPP MADÁRNEVEK

DR. KERESZTES LÁSZLÓ TANSZÉKVEZETŐ EGYETEMI DOCENS

KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

A dolgozat a lapp nyelvjáróterületen belül csak az északi (norvég-) lapp nyelvjárás madárneveit dolgozza fel. A dolgozat magvát a szótári rész adja, amelyben a norvég-lapp madárnevek alfabetikus sorrendben, az egységesített északi lapp helyesírás alapján követik egymást. Minden szócikkhez tartozik etimológiai rész és rövid bibliográfia. Az adatok Nielgen lapp szótárából, Qvigstad Lappiske fuglenavne c. cikkéből és a lapp iskolák számára készült Sámi lottit (Lapp madarak) c. könyvből, az etimológiák az eddig megjelent etimológiai szótárakból és szócikkekben szereplő cikkekben származnak. Terjedelmi okokból a szavaknak csak az új helyesírás szerinti alakját adom meg, valamint utalok a többi forrásra. Az összetett szavak tagjainak jelentését külön-külön is megadom; ha az adott összetételi tag már szerepelt vagy önálló címszóként is megtalálható, csak sorszámmal utalok az első előfordulásra. A szócikkek után a keletkezési típusok csoportosítása következik, példákkal, majd az alaki elemzés. A részletes etimológiai és alaki rendszerezés a dolgozat végén lévő táblázatokban található. A táblázatok az egyes típusokba tartozó szócikkek sorszáma, ezek összesítését és a százalékos megoszlást tartalmazzák. A dolgozat része az összes lapp nyelvjárás madárneveit feldolgozó, később elkészítendő egyetemi doktori értekezésnek.

BOLONYAI GÁBOR ógörög szak V.évf., ELTE BTK Latin Tanszék tanársegéd

A "DELECTARE" FOGALMA CICERO-NÁL

ADAMIK TAMÁS, docens

ELTE BTK

A dolgozat a "delectatio" fogalmának elemzésével azt vizsgálja meg, hogy milyen képet fest Cicero rétorikája a költészetéről. A nyelv gyönyörködtető képessége ugyanis az a pont, ahol szerint a két nyelvvel foglalkozó mesterség utjai találkoznak és elválnak. A költészet számára a gyönyörködtetés elsődleges cél, míg a szónok számára csak egyike a három feladatnak, amellyel elérhető az igazi cél, a meggyőzés.

A dolgozat első része azt az újítást vizsgálja meg, amelyet Cicero az Aristotelés-i hagyományhoz képest tett, és amelynek eredményeként a jellemmel való bizonyítás helyébe a gyönyörködtetés feladata lépett. Utána azokat a nyelvi jellegzetességeket veszi számba, amelyeknek a Cicero-i elemzés szerint kellemes hatása lehet fülünkre. Végül azokat a különbségeket és hasonlóságokat elemzi, amelyeket Cicero a nyelvi jelenségek költői és szónoki alkalmazása között állapít meg.

A dolgozat arra a következtetésre jut, hogy a szép elrendezettség elve, amelynek alapján szónoklatot is művészinak mondunk, a szűkebb értelemben vett művészet történeti megértéséhez segíthet hozzá. A stílusnak nem vonatkoztathatók szónoklatra és költeményre egyformán, ha fönntartjuk a vers pusztán gyönyörködtető funkcióját. Cicero-nál mindkét tétel elfogadására és tagadására lehet példát hozni, és ugyanígy nincs egyértelmű álláspontja a költészet "ars"-v. természet-jellegéről. A szónoklattal szemben néhány gyönyörködtetést kiváltó elem gyakoribb használatának megfelelően mesterséges jellegét hangsúlyozza, másutt viszont a rétorika mintájára, azzal az előfeltevéssel, hogy minden nyelvi mesterség a rétorika altípusa, azt állítja, hogy a költemény is csak a természetesség látszatával hathat.

BONDOR ZSUZSANNA, bio-rajz szak, IV.évf.

KLOSSY TIHAMÉR KÉPZŐMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYE BAJÁN

Dr. PANDUR JÓZSEF főisk.docens

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar, Pécs

A szerző vizsgálja Baja képzőművészeti életének karakterét. Bemutatja azokat az alkotókat, akik a XIX. században itt tevékenykedtek, és azokat is, akik a századelőn Baján éltek, illetve ott megfordultak (Nagy István, Tornyai János). A tanulmányban hangsúlyt kap a Rudnay Gyula által vezetett szabadiskola, ahonnan sokan indultak a művészi pályára. Foglalkozik a műgyűjtés céljával, lehetőségeivel, s ennek tükrében vizsgálja a bajai műgyűjtést, az ott fellelhető, hozzáférhető és a zárt bajai kollekciókat.

Klossy Tihamér gyűjteményének létrejöttében meghatározó volt a gyűjtő neveltetése, környezete és anyagi helyzete. Barátságot alakított ki alkotókkal: Göldner Tiborral, B. Mikli Ferencsel, Tóth Menyhérttel és az Éber családdal. Látogatta a bajai, a budapesti és a szekszárdi kiállításokat, a műalkotások eladásával foglalkozó boltokat.

Az 1950-ben indított és napjainkig tartó gyűjtőmunka során képek, porcelánok, bútorok kerültek a tulajdonába. A közel 150 darabból álló gyűjteményben megtaláljuk Székely Bertalan, Mednyánszky László, Rippl Rónai József, Vaszary János, Bernáth Aurél, Szónyi István, Aba Novák Vilmos, Perlrótt-Csaba Vilmos és Derkovits Gyula műveit.

A tanulmány értéke, hogy ismeretlen műalkotásokat tesz ismertté, vezetőt ad az odalátogató kezébe, ezzel gazdagítva Baja képzőművészetéről kialakított képet.

BORBÉLY ISTVÁN III.évf. irodalom-művészettudomány
KODOLÁNYI JÁNOS ÉS ARVI JÄRVENTAUS
ZEMPLÉNYI VERA
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A dolgozat tárgya Kodolányi János magyar és Arvi Järventaus finn író életének egy-egy közös epizódja, kettejük kölcaönö és hasonló módon megnyilvánuló rajongása a másik hazája, nemzete iránt.

Az emberi és írói barátság tükrében jelentkező képet próbál festeni a rokon-személyiségekről, elsősorban a saját visszaemlékezéseik alapján, de felhasználva a kortársak - Móricz Virág, Bán Ájadár, Tauszig Mária stb. - írásait és Csaba József által összegyűjtött néhány dokumentumot is.

A teljességre törekvés igénye nélkül igyekszik összefüggést találni a két-két sajátos írói szubjektumot övező élményvilág és az irodalmi munkásságuk e szakasza között.

BORBÉLY SZILÁRD , MAGYAR , V.
HAGYOMÁNY ÉS ÚJTÁS UNGVÁRNÉMETI TÓTH LÁSZLÓ PÁLYAKEZDÉSÉBEN
BITSKEY ISTVÁN , EGYETEMI DOCENS
KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

Ungvárnémeti Tóth László a magyar irodalomtörténet egyik rendkívül jelentős átmeneti korszakának legizgalmasabb alkotója mánd egyénisége, mind életműve megvalósult, illetve lehetőségként és folytatás nélkül maradt vonatkozásait tekintve. A dolgozat Ungvárnémeti pályakezdését mint a korszak mozgásainak játékkerét vizsgálja, az ezekkel a mozgásokkal egybeeső valamint a tőlük eltérő vonásokra figyelve. Ebből a nézőpontból szemlélve a látszólag eklektikus elemek belső kapcsolódásai értelmezhetőbbé válnak. Így Ungvárnémetinek a barokk sztoicizmusban gyökerező erőteljes erkölcsfilozófiai érdeklődése beépülve világszemléletébe, eszkatológiai beállítottsága miatt gyorsította a romantikát előlegző metaforikus nyelvhasználatot és műszerkesztést. Ennek alátmasztása képpen a dolgozat egy filológiai ilag kimutatható kapcsolódásra hívja föl a figyelmet Ungvárnémeti ötsoros versbetéte és egy XVII. századi katolikus barokk költő, Nyéki Vörös Mátyás négyvennégyesoros verse között. A korszak sajátosan magyar jellegzetességeképpen utal a dolgozat a zseni-fölfogás és a felvilágosodás valláskritikája hatására a mítoszról való gondolkodás belső szerkezetében történt módosulások kölcsönhatásaira, illetve arra, mindezt mennyiben sikerült Ungvárnémetinek saját gyakorlata számára hatékonyá tennie.

BORBÉLY SZILÁRD , MAGYAR , V.
A PARADOXON PILINSZKY JÁNOS KÖLTÉSZELETÉBEN
FÜLÖP LÁSZLÓ , EGYETEMI DOCENS
KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

A dolgozat Pilinszky alkotói magatartását költői gondolkodásként értelmezi, és működésének belső mozgását igyekszik elemzéseiben követni. Az életmű tisztelőben tartásával közelíti meg a vizsgált tárgyhöz, kerül el a külsődleges interpretációt, szándéka szerint inkább egy, a művekkel folytatandó lehetséges párbeszéd kiindulópontjainak körülírására tesz kísérletet. Pilinszky költői gondolkodásának központi szervező elemére az egyszerre módszerként, szemléletként és magatartásként jelenlévő paradoxonban talál rá, és a költői gondolkodás elemei közötti párbeszéd során mindvégig az ilymódon fölfogott paradoxon határain belül kíván mozogni. Pilinszky költészetének az egészszel érintkező sajátossága miatt az együttgondolkodó párbeszéd során kikerülhetetlenül vetődnek föl ontológiai, egzisztenciális, antropológiai, történetfilozófiai, teológiai, művészetelméleti vonatkozások; ezeket a dolgozat csak mint a lehetséges párbeszéd tágasságának jelöléseképpen tárgyalja. Az életműnek egységes költői gondolkodásként való értelmezéséből következően a dolgozat a lírai műveket és a publicisztikai írásokat mint egymást kölcsönösen kiegészítő és megvilágító részeket tekinti a paradoxonban megragadható egészre vonatkoztatva.

BORBÉNYI EDIT magyar-népművelés ÁMK Kecel
BOSZORKÁNYHIT KECELEN
Dr. GALGÓCZI ANNA adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Régóta érdekelt a nép hiedelemvilága, így lakóhelyemen Kecelen próbáltam erről minél több ismeretet szerezni. Kecel község Magyarország középső részén, a Duna-Tisza köze nyugati felén, három történeti-néprajzi táj: a Kiskunság, a Bácska és a Kalocsai sárköz találkozásánál fekszik. Az 1734-ben telepített Kecel néprajzi szempontból az említett tájak egyikéhez sem tartozott igazán. Mint minden hagyománytartó közösség, Kecel népe is kialakította, őrizte és továbbadta sajátos hiedelemrendszerét a világról. Gyűjtésemet egy-két kivételtől eltekintve az idős generáció tagjainak körében végeztem. Az összegyűlt anyag ilymódon első sorban a falu idősebb lakúinak a néphittudását tartalmazza. Dolgozatomban kiindulásként először hiedelemanyagunk egészét megszabó tényezőket foglaltam össze. Ezt Kecel társadalomtörténetének főbb mozzanatai által próbáltam leírni. Beszélek a néphit, hiedelemrendszer értelmezéséről, a néphit vizsgálatának alapelveiről. A hiedelemrendszer kategóriái alapján mutatom be: a természeti világ, az emberi világ és a mitikus lényekkel kapcsolatos hagyományokat. A természeti világban belül foglalkoztam a hiedelemmondák katalógus csoportjaival. A hiedelmek mitikus alakjai magába foglalják a természetfeletti katalommal rendelkező személyeket, boszorkány, táltos, garabonciás diák, tudós pásztor, tudós kocsis, valamint a természetfeletti lények: kísértet, lidérc, a váltott gyerek és a szellemidézés néven ismert asztaltáncoltatást. Az időben minél inkább előre haladunk, egyre jobban fogy a hiedelmeket ismerő idős emberek száma. Az emberek tudatában a mai napig megőrzött "keceli világgépet" próbáltam rekonstruálni, ami egyre inkább megerősítette azon hitemet, hogy a "régiek emberek" emlékeiben értékes hagyománykinés lakozik. Nagyon szeretném, ha a faluban még élő idősebb generáció memóriájában megőrzött hiedelemanyag nem múlna el nyomatlanul, s a maga eredeti szépségében maradhatna meg az utókor számára.

BORS EDIT, francia szak IV.évf.

KANADAI-FRANCIA VALLÁSI ÉS LITURGIKUS KÁROMKODÁSOK

Dr. SÓRÉS ANNA egyetemi adjunktus

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Dolgozatom témája a kanadai-francia vallási és liturgikus "juron", azaz olyan egyházi vonatkozású káromkodások, amelyek kisebb része még ma is sértő jellegű, azonban a többsége már elvesztette sértő arculatát. A "juron" fogalma alatt, kanadai kutatók meghatározása nyomán, nemcsak a felkiáltásként, hanem a különböző grammatikai kategóriákban előforduló káromkodásokat értem.

A dolgozatban két szintet különítek el: A/ a kialakulás

B/ a használat szintjét.

A/ A "juron" története a XIX. század elejére nyúlik vissza, amikor egyfajta specializáció történik, új típusú, azaz Krisztusközpontú és egyházi szertartáskereső neveiből eredő káromkodások kerülnek a használatba / cibeire, calice/. E jelenséglétrejöttében mind az adott társadalmi-kulturális környezet, mind maga az emberi tevékenység szerepet játszik, hiszen a káromkodás alapja mindig egy nyelvi tabu, amely megszegéséből születik a káromkodás.

A tilalom megszegését "enyhítés", eufemizáció követi,

A "juron" kialakulásának és dolgozatomnak főbb pontjai tehát

összegezve: a káromkodások típusának, a nyelvi tilalmak megszegésének és az eufemizációs eljárásoknak a vizsgálata.

B/ Az előbbi megközelítés a mai jelenségek értelmezésére már nem alkalmas, hiszen a vallási és liturgikus káromkodások már veszítettek tilalom-megszegő erejükből. Ma számtalan szituációban használhatóak, emetiv funkciók sokaságát képesek kifejezni, különböző grammatikai kategóriákban alkalmazhatók, szuffixálhatók, prefixálhatók stb. A jelenlegi káromkodásokat tehát a morfológia, a szintaxis, a szemantika és a beszéd szintjén is megvizsgálom.

BORUS GYÖRGY, negyedéves, történelem-angol szakos hallgató
TÁRSADALMI PROBLÉMÁK A MODERN KANADAI DRÁMÁBAN

DR. SZAFFKÓ PÉTER, adjunktus

Kossuth Lajos Tudományegyetem

Dolgozatomban három olyan modern kanadai drámát vizsgálok, amelyek fordulópontot jelentenek a kanadai dráma fejlődésében. Közös ezekben a drámákban, hogy a kis közösségek problémáival foglalkoznak. Kanada mozaikszerűen felépülő társadalmá mind a mai napig öntudatát keresi, és az 1960-as években megszülető modern kanadai dráma ehhez az öntudatkereséshez járul hozzá a kis közösségek problémáinak és sajátosságainak vizsgálatával.

Dolgozatom első részében Kanada történelmének rövid áttekintésével arra adot választ, hogy miért kell a kanadaiaknak még napjainkban is nemzeti öntudatukat keresniük. Ezt követi Kanada rövid színház-, illetve drámatörténeti áttekintése, amely azt világítja meg, hogy milyen tényezők együttes hatására jön létre a modern kanadai dráma és miért éppen 1967-re tehetjük ezt a fordulatot.

Ezek után három olyan drámát mutatok be, amelyek a modern kanadai dráma létrejöttét fémjelzik és elemeikben már az 1970-es évek jellegzetesen kanadai alkotásait vetítik előre, az ún. collective creation-t, a közös alkotást. Ezek a drámák olyan témákkal foglalkoznak, amelyekről korábban nem, vagy csak elvétve hallhattunk: az indián kérdéssel, a börtön-élet szörnyűségeivel és a mozgássérültek intézetbeli életével. Az első két drámát 1967-ben mutatták be, és jelentékeny fejlődést indítottak el. A harmadik, 1971-ben bemutatott drámát úgy foghatjuk fel mint egy összekötő kapcsot a két 1967-es dráma és a collective creation drámái között. A két 1967-es dráma által elindított fejlődés az 1971-es dráma és a collective creation drámáin keresztül az 1970-es évekre eljutott oda, hogy kialakult a kanadai drámáiról köre és összeállt az az irodalmi anyag amelyről már joggal mondhatjuk el, hogy valóban kanadai dráma.

Szerző neve: BRÜSZTL GABRIELLA V. m-a.

Dolgozat címe: MELLÉKNEVI SZERKEZETEK AZ ANGOL NYELVBEN

Témavezető tanár neve: DR. KORPONAY BÉLA DOENS

Intézmény neve: KLTE

Dolgozatomnak egyik célja a melléknévi szerkezetekről egy viszonylag teljes képet nyújtani, majd Hornby által igékre felállított sémákhoz hasonlóan melléknévi szerkezeti sémákat felállítani. Dolgozatom elején az igéket és melléknéveket közös illetve eltérő tulajdonságaik alapján vetem össze. Ezután a melléknévek két nagy csoportját, a dinamikus és a statikus melléknéveket vizsgálom. Kitérek a melléknévek that-tel kezdődő mellékmondatok előtti előfordulására is. A melléknévi szerkezetek általános áttekintése után a prepozícióval előforduló melléknévekkel foglalkozom. A prepozíciók használata és funkciója alapján a melléknéveknek az öt leggyakoribb funkcióban való előfordulását vizsgálom. Ezek az okhatározói, célhatározói, eszközhatározói, eredményhatározói és transzlativus-faktitivusi funkciók. Példáimat C. P. Snow The Masters és J. B. Priestly Angel Pavement című regényekből gyűjtöttem. Dolgozatom végén szerkezeti sémákat állapítok meg, melyekben a melléknévek leggyakrabban előfordulnak, majd ezek alapján tíz melléknév szójegyzékét készítem el.

Farbkomponenten enthaltende Phraseologismen
in der deutschen, ungarischen und russischen
Sprache.

Themenbetreuer: Dr. Pöldes Csaba

anefertigt von: Budai Eva

IV. Studienjahr, Fachrichtung deutsch-russisch

Die Arbeit geht von der Farbkomponente als einer bestimmten phraseo-semanticen Gruppe innerhalb der festen Wortbedingungen aus und als Hauptziel untersucht sie mit Hilfe der konfrontativen Linguistik die Übereinstimmungen in der deutschen, ungarischen und russischen Sprache.

Bei der Gegenüberstellung fungiert das Deutsche als Ausgangssprache, während das Ungarische und das Russische als Zielsprachen gelten.

Der Korpus meiner Arbeit besteht aus 597 Phraseologismen, von denen 280 deutsche, 166 ungarische und 151 russische Phraseologismen sind.

Als Besonderheit könnte man erwähnen, daß die schwarze Farbe in den untersuchten Phraseologismen im Vergleich zu den anderen Sprachen überwiegt.

Weiterhin habe ich den Symbolwert der Farben untersucht und die Nutzbarkeit des Themas und der Untersuchungsergebnisse analysiert.

In der Arbeit sind die Herkunft der durch mich untersuchten Phraseologismen und im Zusammenhang damit auch die phraseologischen Neologismen dargestellt.

Den Kern meiner Arbeit bildet die Untersuchung der Äquivalenz in den drei Sprachen. Ich habe die totale und partielle Äquivalenz in der deutsch-ungarischen, deutsch-russischen und ungarisch-deutschen Relation tabellarisch zusammengefaßt.

Für die interlinguale Äquivalenz habe ich reichhaltiges Beispielmateriale angeführt.

BUSCH BEÁTA magyar-matematika V.évf.
"KISEGÍTŐS" GYEREKEK IRÁSBÉLI KOMMUNIKÁCIÓJA
Dr. SZÉPE GYÖRGY egyetemi tanár
JPTE TK Pécs

Dolgozatomban a komplex /kisegítő/ általános iskolai tanuló irásbeli kommunikációs képességeit próbálom feltérképezni, arra a kérdésre keresve a választ, hogy mi jellemzi a kisegítő gyerekek kommunikációs teljesítményét, mi az amiben elmaradnak a "normál" gyerekektől, mi az, amiben nem, vagy csak kevéssé. Miben nyilvánul meg és milyen okokra vezethető vissza a nyelvi hátrányos helyzet?

Ehhez 25 7. osztályos tanuló 5 fogalmazását vizsgáltam meg több szempont alapján. Az írások témái:

- 1./ Történet írása megadott szavak, kifejezések alapján.
- 2./ Valamit tönkretettem / otthoni fogalmazás/
- 3./ Emlékezet alapján fogalmazás írása közösségi élményről.
- 4./ Történelmi olvasmány reprodukálása emlékezetből.
- 5./ Fogalmazás kép alapján.

Az adatok empirikus és számítógépes statisztikai értékelése alapján kiderül, hogy mely szempontokból erősek a tanulók /kommunikáció/, mely szempontokból gyengék /helyesírás/. Hasonló koru általános iskolások fogalmazásaival is összehasonlítva a kisegítő gyerekek írásait. Megvizsgálom, vannak-e a nyelvi hátrányos helyzet szempontjából különböző csoportok a kisegítő osztályban /pl. cigány-nem cigány, fiú-lány /.

A dolgozat végén néhány javaslat található

BUZÁS GERGELY régészet-művészettörténet
A VISEGRÁDI KIRÁLYI PALOTAKÁPOLNA ÁSATÁSA
KUBINYI ANDRÁS egyetemi tanár
ELTE BTK

A kápolna a palota legkorábban, 1935 elején felfedezett épülete. A feltárást 1944-ig Schulek János, 1948-tól 1960-ig Héjji Miklós vezette. 1987-88-ban, Szőke Mátyas vezetésével, az én részvételem mellett hitelesítő ásatást végeztünk a kápolna és a kápolna-terasz területén.

A kápolnát teljesen újonnan, a palota nagy átépítése idején emelték. Egyhajós, négyszakaszos hajóból, rövid poligonális szentélyből, sekerestyéből és annak emeletén oratórium-ból állott. Az oratóriumot a palota lakóépületéből közvetlenül is meg lehetett közelíteni.

Rekonstruálni tudtuk az épület egyszerű keresztboltozatát és merműves ablakait. A kápolna nem volt keletelve, szentélye É-felé nézett. NY-i homlokzata előtt kisméretű teraszt tártunk fel, és közvetlenül az egyik támpillér előtt egy kerek szoboralapozást. Az építkezést egy hamis szerezcsenfejes dénár és az Anjou-kori I. csoportba tartozó kályhacsempék, valamint közvetett történeti források 1370 és 1405 közé, valószínűleg az 1390-es évekre teszik.

A kápolnát az 1400-as években a palota többi részével együtt átépítették. Megemelték a padlószintet, beboltolták a sekerestyét és az oratóriumot. Új reneszánsz berendezés és orgonakarzat épült. A hajó D-i végébe egy, a D-i palotaszárnyból megközelíthető fakarzatot emeltek. Teljesen kicserélték a tetőzetet: új oromfallal és színes, mázas tetőcserepekkel látták el. Jelentősen kibővítették a kápolnateraszt is. A Mátyas-kori átalakítás tömegében sőt szerkezetében sem változtatta meg alapvetően a XIV. század végi épületet, inkább csak egyes részletek és a berendezés modernizálását jelentette.

CZAJLIK ZOLTÁN régészet-régészeti spec.tan. III.évf.
A VELEM SZENT VID-HEGYI ŐSKORI TELEPÜLÉSEK GEOLÓGIAI
MEGVILÁGÍTÁSBAN
SZABÓ MIKLÓS egyetemi docens
ELTE BTK

1988-ban magyar-francia ásatások kezdődtek a velemi kelta sáncon. E munka során mérült fel a geoarchaeológiai kutatások szükségessége. A terepi vizsgálatok megkezdése előtt az idevágó régészeti-geológiai szakirodalmat tanulmányoztam át.

Az őskor folyamán a Szent Vid-hegyet a későbronz-, a koravaskorban és a kelta /LT C-D / időszakban lakták. Az őskor más szakaszaiból szórványosan Vucedoli, Gátai és szkíta kerámia került elő.

A munka geológiai vonatkozásaihoz leginkább az 1930-as évek kutatásai használhatók, ugyanis a hagyományos terepbejárásos geológiai módszerek a legalkalmasabbak a régészet által felvetett kérdések megválaszolására.

A keletre nyitott síkság fölé emelkedő későbronzkori teraszos település jórészt fillitekre épült. A fillit állékony, ugyanakkor jól fejthető kőzet, s ez segítette a teraszok nehezsége kialakítását. A Kőszeg-Rochonci-hegység keleti felében 15 jelentősebb kőzetfajta található. Ennek figyelembevételével meghatározható a teraszok, illetve a kelta sánc építőanyagának származási helye. A foltokban jelenlevő szerpentin elterjedése egyes geológusok véleménye szerint - kijelölte a mezőgazdasági és a lakóterület határait.

A századeleji geológiai leírásokban szereplő Szt.Vid-hegyi antimonérc elősegítette a klasszikus antimon-bronz elméletek kialakulását. Az újabb geológiai szakirodalom alapján azonban az antimonosnak ismert velemi érc tulajdonképpen mangántartalmú kőzet, elképzelhető tehát, hogy az antimont nem helyben bányászták. Eszerint a bronzeszközök előállítására Velemen nem annyira az ércelfordulásokhoz, sokkal inkább a "Borostyán-ut" egyik kereskedelmi centrumához kapcsolódott.

CZIMER GYÖRGYI IV.évf. magyar-történelem szak
SZÉKELY JÁNOS DRÁMAINAK GONDOLATVILÁGA
DR. GÖRÖMBEI ANDRÁS egyetemi docens
KLTE BTK

Székely János drámái tükrözik korszakunk drámaírásának stigmáit, számos egyedi vonással. A keresztény európai kultúra gondolati analizisét nyújtják keletkezésétől felbomlásáig: Profán passió /1954/, Caligula helytartója /1972/, Vak Béla király /1981/, Dózsa /1964/, Protestánsok /1976/, Irgalmas hazugság /1958-66/. Sajátos történelmi parabolák, példázatok a hatalom és erkölcs, hatalom és egyén.... viszonyáról, miközben a jelenkori nemzetiségi sorban élő értelmiség morális kérdéseit vetik fel. Prózaírásainak, főként novelláinak, éppúgy mint drámáinak kulcskérdése az emberi autonómia, a szabadságból eredő választási lehetőségek és kényszerek feszültsége, az erkölcsi tisztaság megmentése. E problémák erkölcsi motiváltságuk mellett sok rokon vonást mutatnak a francia egzisztencializmussal, melynek tételei drámaszervező erővé válnak. Középpontban a Caligula helytartójának elemzése áll, Petronius vívódása, aki szüntelen választásra kényszerül az egyedül önmagára ki nem terjedő szabadság miatt, miközben abszurdnak tűnő környezete - az egyén és a történelem eltérő logikája miatt - tragikus hősé formálja. A többi dráma problematikája is e kérdéskörhöz kapcsolódik, árnyalva a szabadság, választás, elkötelezettség, szorongás és elidegenedés fogalmának Székely János-értelmezését. Külön fejezet foglalkozik a drámák gondolat-központu vizsgálatával - szintén az egzisztencializmus esztétikájából kiindulva.

CZINEGE KRISZTINA III.évf. magyar-francia
MAIGRET SZÜLETÉSE GEORGES SIMENON ÉLETMŰVÉBÉN
Dr.VIGH ÁRPÁD tanszékvezető, dékánhelyettes
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Georges Simenon minden idők egyik leghíresebb írója. Az elsősorban bűnügyi regényeiről ismert író helyét nehéz kijelölni az irodalomban. Simenon a hétköznapi látáza ellenére különleges, sőt rejtély! Azért, mert a nyomozást önéletrajzi-lélektani regényeiben is folytatta. Mindkét sorozatban az Ember létének értelmét, tetteinek lelki indítékait kutatta - két teljesen eltérő módszerrel. A tanulmány célja elhelyezni a bűnügyi sorozatot Simenon életművében és bemutatni ezt a keresést egyik legkorábbi Maigret regényében. A felügyelő alakjának születését egyrészt az író magánéletének, másrészt írói pályafutásának tükrében kell vizsgálni. A tanulmány a nyomozó formálódó személyiségét a Le pendu de Saint-Pholien alapján mutatja be. Egyben foglalkozik a regény keletkezésének körülményeivel és az első Maigret könyvek fogadtatásával is.

Maigret felügyelő pipafüstbe burkolózó sziluettje végigkísérte Simenon életét. Am a tanulmány szerint az író művei, így a Le pendu de Saint-Pholien is, nem csupán bűnügyi regények. Az adott korhoz képest Simenon hangvétele egyéni. Az önéletrajzi motívumok miatt pedig a mű előremutat, tartalmazza a későbbi "roman dur" jegyeit is.

CSÁNYI KÁLMÁN magyar-történelem szak IV. évfolyam
A TERMELŐSZÖVETKEZETI SZERVEZÉS ELŐKESZÜLTETEI 1957-58-BAN A
SZENTGOTTHÁRDI JÁRÁS 9 ÖRSÉGI FALVABAN
SALAMON KONRÁD főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Kar

1957 szeptemberétől, párt agrárpolitikai téziseinek megjelenésétől 1958 tavaszáig terjedő időszakot vizsgálom. E dolgozat feladata, hogy feltárja, milyen elképzeléseket és feladatokat fogalmazott meg a szentgotthárdi járás párt és állami vezetése a mezőgazdaság szocialista átszervezése terén, és ezeket milyen formában és mértékben utasította el vagy fogadta el a járás örségi parasztsága. Hiszen az Örség speciális adottságai -- meredek domboldalak, az agyagos és a csapadékos éghajlat miatti savanyú földek, a jugoszláv határmentiségből fakadó korábbi negatívumok -- miatt az országos elgondolásokra nem a szokványos választ adták az itt élők. Célok, hogy bemutassam a levéltári, a párt archívumbeli iratok és szóbeli visszaemlékezések alapján, hogy miképpen módosultak a járási vezetés elképzelései a "válaszok" hatására.

A járási vezetés 1957 novemberében úgy értékeli, hogy megvannak a feltételek a mezőgazdaság átszervezésére. Ekkor az agrárproletárokkal és a volt tsz tagokkal kell beszélni, hogy újra megalakuljon a tsz. 1958 februárjától a könnyebb ellenállás felé haladva és az egzisztenciális függéssel fenyegetőve az állami fizetésből élőket a községekben kötelezik, hogy részt vegyenek az agitációban, a tanácstagokat pedig az erkölcsi megbélyegzés fenyegeti, ha ellentmondanak. Mivel ezek a programok nem eredményesek, a járási vezetés fokozatosan bekapcsolódik az agitációba. A tsz-ek szervezésekor, 1959-ben és 1960-ban teljesen ők irányítják a népnevelő brigádokat.

OSÁNYI ZITA /IV. éves magyar-népművelés szakos hallgató/
CSÁTH GÉZA: ANYAGYILKOSSÁG

/A mű elemzése pszichoanalitikus szerzők elméleteinek segítségével/

DR. G. KOMORÓCZI EMŐKE főiskolai docens

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A mű és a személyiség összefüggéseinek kérdéseivel már jóval a pszichoanalitikus szerzők előtt több művész, esztéta és pszichológus foglalkozott, a legmerészebb és ezért a legelgondolkodtatóbb elméleteket mégis a pszichoanalitikusok állították föl.

Csáth Géza, a Moravosik-klinika gyakornoka, szinte elsőként alkalmazza a pszichoanalízist, mint gyógymodot. Az írást magát is úgy kezeli, mint valamiféle analízist; erre utal gondolkodása, írásmódja, a tények egyszerű közlése, melyek élményegyüttesek egészét hordják magukban. Nem tesz különbséget természetes és természetellenes között, paradox módon emeli ki a szokásrend, a kultúra jelentőségét, és így nem az értékek tagadására bírja rá az olvasót, hanem azok újraértékelésére. Olyan ismeretként kezeli a pszichoanalízis tényeit és feltételezéseit, melyek nélkül novelláinak elemzése szinte lehetetlen. És ebben a rendszerben teremti meg azt az egyetemes viszonylagosságot, mely uralja művészetét: a gondviseléselvi világmagyarázatok és ezzel együtt a lét hagyományos megkettőződésének krízise az ő novelláinak hőseit, a "lét és a semmi" pólusai között vergődő figurákká teszi.

CSEPREGI ZOLTÁN, MTA Őkortudományi Tanszéki Kutatócsoport
A SENECAI "SZÓDRÁMA" SZERKEZETE A MEDÉBÁN ÉS A THYESTESBEN
RITÓÓK ZSIGMOND, egyetemi tanár
ELTE Bölcsészettudományi Kar

A senecai "tragoedia rhetorica" a szavak síkján megjelenő dráma, elszigetelt epizódjai között szavak, mondatok, képek összecsengése teremt összefüggést: dolgozatomban ezt a konkordanciát vizsgálom. A konkordantív elemzés alapján megállapítható: a prólógus a drámai funkcióval bíró képek és motívumok felsorolása és magyarázata; a kardalok az eseményeket egy másik síkon kommentálják, a kardalokban és ekphrasisokban megjelenő táj belső történéseket tükröz; a jelenetekben párhuzamosan fut a darabok cselekménye /bosszu/ és témája /ártatlanság, bűn, büntudat; vágy, birtoklás, lemondás/. Az eddigi nézetekkel ellentétben /"Nominalstil"/ a dráma verbális hálójában az igéknek jut a legfontosabb szerep mind a hősök alakjának megformálásában, mind a darab cselekménye és témája, valamint a mitológiai utalások, metaforák és hasonlatok közötti kapcsolatok létrehozásában /a Medea elsősorban a rapio, a Thyestes pedig a capio ige köré szerveződik/. A konkordantív elemzés a dráma értelmezésének is alapja lehet. Medea ártatlanságának kétségbevonása miatt és saját büntudatától hajtva kényszerül megölni gyermekeit. Thyestest saját szavai is leleplezik: sztoikus szólamai ellenére sem mentes a hatalomvágytól és a kapzsiságtól, nem különb Tantalusnál és Atreusnál. E darabok nem propagálják a sztoikus etikát, sőt megkérdőjelezzik érvényességét, ez a kétely vall leginkább arra a környezetre, melyben születtek. A két dráma közötti hasonlóság felveti relatív kronológiájuk kérdését: a Medea valószínűleg megelőzte a Thyestest.

CSER JUDIT - GENÁT ANDREA bolgár-német-orosz II. évf.
BOLGÁR KERESKEDŐ-KOLÓNIAK PÉCSETT ÉS ESZÉKEN A XVII. SZÁ-
ZAD VÉGÉN ÉS A XVIII. SZÁZAD ELEJÉN

Témavezető tanár: CSIKHELYI LENKE adjunktus
ELTE Bölcsészettudományi Kar Szláv Tanszék

1688-ban zajlott le Bulgáriában az öt évszázados oszmán uralom legszervezettebb, legjelentősebb felkelése, amelynek központja a gazdag kereskedőváros, Csiprovec volt. A felkelés bukása után a város életben maradt lakossága tömegesen menekült a magyar Délvidékre. Foglalkozásukból adódóan elsősorban a forgalmas városokban kerestek letelepedési lehetőséget. A dolgozat korabeli dokumentumok /anyakönyvek, közigazgatási jegyzőkönyvek, telekkönyvek és más levéltári anyagok/ segítségével igyekszik a bolgár kereskedőcsaládokat elkülöníteni az ugyanebben az időszakban betelepült más délszláv jövevényektől. A módszer felhasználható a magyarországi délszláv etnikum további kutatásában. Hasonló bolgár kolóniák nyomait más délvidéki magyar városokban is érdemes kutatni.

CSEREPES MÁRIA magyar-orosz IV. évf.
IDŐS NŐK ÉS FÉRFIAK NYELVHASZNÁLATA GYÓRÓ KÖZSÉGEBEN
Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Győr - Sopron megye déli részén, a Rábaköz szomszédságában található Győró, ahol nyelvföldrajzi-szociolingvisztikai kutatásomat végeztem. Csak az idős keresztály nyelvét vizsgáltam, mert úgy gondoltam, hogy az ő beszédük tükrözi leginkább a falu nyelvjárását. A célom az volt, hogy összehasonlítom az egyes adatközlők adatait, magyarázatot kívántam adni eltérő nyelvhasználati magatartásukra, nyelvi életrajzuk segítségével. Az adatgyűjtés során a Szabó Géza által összeállított szókészletű kérdőívre támaszkodtam. Pályamunkámban bemutattam a falu múltját és jelenét. Valamennyi adatközlőm paraszti származású és győri születésű. Kilenc adatközlővel dolgoztam. Pályamunkám elemző részében a kutatópont nyelvjárási sajátosságait vizsgáltam a gyűjtött anyag alapján. A kérdőív első száz kérdésére kapott válaszokat részletesen is feldolgoztam. Adatközlőnként kigyűjtöttem a nyelvjárási elemeket, amelyeket Szabó Géza nyomán grafikonon ábrázoltam. Az adatközlők diagramját nyelvi életrajzuk tükrében vizsgáltam. Arra a kérdésre próbáltam választ kapni, hogy az egyes adatközlők nyelvjárási válaszaiban melyik elemek a dominánsabbak: a hangtani és alaktani jelenségek vagy a tájszavak. Összevettem a 60-70 és 70-80 év közötti korcsoportok, ezenkívül a férfiak-nők nyelvjárásosságát. Pályamunkámhoz adattárként csatoltam a kérdőív kérdéssire kapott válaszokat.

CSERÉP ATTILA, orosz-angol, V. évfolyam
ÁLLANDÓSULT SZÓKAPCSOLATOK AZ ANGOL NYELVBEN
Dr. KORPONAY BÉLA docens
Kossuth Lajos Tudományegyetem

Dolgozatom célja az állandósult szókapcsolatokat rendszerezni és megmutatni, hogyan illeszkednek bele a nyelv egészébe. Az állandósult szókapcsolatok több szóból álló szemantikailag és szintaktikailag zárt egységek, melyek lehetnek szó- vagy mondatjellegűek. Strukturális, funkcionális, szemantikai és szintaktikai szempontok szerint csoportosíthatók. Keletkezésükben nagy szerepet játszik a metaforikus vagy metonimikus jelentésátvitel és az ellipszis. Jellemző sajátosságaik egyfelől a szerkezeti merevség, másfelől az átlagosnál nagyobb kifejezőerő, képiesség, amit metaforikus tartalmuknak és a jó hangzást elősegítő egyéb tényezőknek (ritmus, rím, alliteráció) köszönhetnek; ezáltal sajátos szint visznek a nyelvbe. Az állandósult szókapcsolatok az objektív valóságnak az ember számára lényeges aspektusait őlelik fel.

CSERÉP ANNA, nappali tanítói szak, III. évfolyam
KEREPESTAROSA -BELSŐ KUTYANEVEK
A Témavezető TANÁR NEVE : DR. CS. KISS LAJOS DOGENS
Az intézmény neve : BUDAPESTI TANTÖRÉPZŐ FŐISKOLA

Ö s s z e f o g l a l ó

Dolgozatomban Kerepestarosa-felső /a régi Kerépes/ kutya-neveit vizsgáltam. A gyűjtést 1987 őszén és 1988 nyarán végeztem. Agyaközülként nemcsak felnőttek, hanem gyerekek is szerepeltek. Kerepestarosa Budapesttől 21 km-re fekszik északkeleti irányban. Lakosainak száma az 1980. évi népszámláláskor 14709 fő. Kerépes lakossága 8000 főre tehető. Összesen 516 kutya-nevet gyűjtöttem össze, amelyből 202 név különböző. Dolgozatom első részében a kutya-neveket névadásuk indítéka szerint csoportosítottam, pl. a külső vagy belső tulajdonságuk alapján, az állat ivarából fakadó névadás vagy irodalmi mű vagy az állat anyagi értéke alapján stb. Ezt követte a nevek gyakoriságának vizsgálata, melynek során megállapítottam, hogy a nevek nagyobb része /65,9%-a/ többször szerepel. A gyakoriság szempontjából történő feldolgozást a grammatikai elemzés követi. Itt szófaj-tani, hangtani és elaktani szempontból vizsgáltam adataimat. A szófaj-tani elemzésnél kiderült, hogy a főnevek /ezen belül a tulajdonnevek/ kategóriájába tartozik a legtöbb név. Az elaktani vizsgálatnál a kétagú kutya-nevek voltak többségben, melynek oka a könnyebb kiejthetőség, zajállóság, rövidség. Pályamunkám befejezéseként az Adattár található, melynek fel-építése az országos gyűjtésnek megfelelő.

CSIKÁSZ ILONA IV. évf. orosz-történelem szakos tanárjelölt
A TÁRGYAK RENDELTETÉSÉT KIFEJEZŐ NEM EGYEZTETETT JELZŐK A
MAI OROSZ NYELVBEN

Témavezető tanár: DR. SZOBOSZLAI ILDIKÓ főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

A dolgozat célja a rendeltetés jelentésű orosz nem egyeztetett jelzők és magyar megfelelőik kontrasztív vizsgálata.
Az elemzés eredményei:

a/ A rendeltetést az oroszban a jelzők körében is leggyakrabban a для előljárószóval /általában célhatározó vagy egyéb véghatározók kifejezőeszközeivel/ fejezzük ki /pl. учебник для студентов, билет на спектакль, музыка к фильму/.

b/ Más előljárószókkal olykor lehetséges a múltbeli és a jelenlegi rendeltetés kifejezése is /vö. бутылка из-под вина — бутылка с вином — бутылка для вина/.

c/ A főnevek előljárószó nélküli függő esetei közül a birtokos eset fejezhet ki rendeltetést pl. зал ожидания.

d/ Gyakran van egyeztetett, ill. nem egyeztetett jelzős szinonimájuk: pl.

билет на автобус/ автобусный билет
лекарство от гриппа/ против гриппа

e/ A magyar megfelelők leggyakrabban alárendelői összetétellel képzett összetett szavak /pl. borosüveg, váróterem, kabátgomb/, ritkábban jelzők. A minőségjelzőt kifejezhetjük főnévvel és névutó-melléknévvel is /pl. influenza elleni orvosság/. Ha az alárendelt tag ragozó főnév, az mindig igenévvel kapcsolódik az alaptaghoz /pl. az előadásra szóló jegy/.

CSIPKES KATALIN IV. évf. magyar-történelem
A TISZA-SZABÁLYOZÁS SZABOLCS MEGYÉBEN AZ 1840-es ÉVEKBEN
Dr. TAKÁCS PETER főiskolai tanár
Bessenyei György Tanárképző Főiskola Nyíregyháza

Az ország lakosságának gyarapodása, a polgárosodás kényesítő szüksége elengedhetetlenül megkövetelte a korszerű úthálózat és modern közlekedés kiépítését. Ehhez feltétlenül szükség volt a Tisza szabályozására.

Dolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ: milyen volt a Tiszavölgy, a Tisza Szabolcs megyei szakasza a vízi munkálatok megkezdése előtt; az önkényesen vándorló, medrét változtató, árvizekkel sújtó Tisza, hogyan befolyásolta az itt élők mindennapi életét, foglalkozását, milyen törvényhatósági, vármegyei próbálkozások történtek a XVIII-XIX. században a Tiszavölgy rendezésére, a Tisza megőrzésére.

A dolgozatban központi helyet foglal el a tiszadobi "kapu" kérdése is: miért éppen Dobon kezdték meg 1846. augusztus 27-én a Dob-Szederkényi átvágással a munkálatokat? Hogyan és miért akadózik a negyvenes évek végén a lendületesen megkezdett munka? Hogyan él szájhagyományok útján a tiszadobi emberek emlékezetében Széchenyi szerepe, a munkálatok jelentősége?

A szabályozás ügyét a XIX. sz. elején Széchenyi István karolta fel. Széchenyi többször is járt megyénkben, személyesen és a levelein keresztül is próbálta megnyerni az ügynek Szabolcs vármegyei tisztkarát, az érdekelt földbirtokosokat.

A megyei földbirtokosok - különösen Gr. Andrásy Gyula, tiszadobi földbirtokos - szorgalmazták a munka megkezdését. Gr. Andrásy Gyula vezetésével 1845-ben Tiszadobon alakult meg az első ármentesítő társulat. Az ügyek vezetésére választmányt alakítottak, s ez a "Tiszadobi Társulat" nevet vette fel.

A dolgozat forrásanyagát elsősorban a Megyei Levéltárban található Széchenyi, Vásárhelyi levelek, a vízszabályozással kapcsolatos közgyűlési jegyzőkönyvek, alispáni iratok alkotják.

CSIZNADIA GÁBOR, angol IV.évf.
EGY KÉSŐRÓMAI CSISZOLT ÜVEGTÁL TÜREDÉKE DUNAKÖMLŐDRŐL
VISY ZSOLT egyetemi adjunktus
Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A paks-dunakömlői Sánchegyen, egy magas löszfal tetején állt Lussojum későrómai erődje. 1969 óta folynak ott rendszeres ásások hosszabb-rövidabb szünetekkel. 1987-től a pécsi JPTE Tanárképző Karának Őkörtudományi Szakcsoportja folytatja a feltárási munkálatokat Visy Zsolt régész és a történelem szakos hallgatók közreműködésével. Az 1988-as ásási szezon leletei között szerepel egy későrómai üvegtöredék is, melyről a dolgozat szól. A lelet érdekességét a lelőköörülményeknek megfelelő, illetve a tárgy tulajdonságai alapján feltételezhető datálások közötti ellentmondás adja. E finoman csiszolt, kobaltkék színnű üvegtál-töredék - mely Pannonia területén önmagában is páratlan ezidáig - egy 1.sz. 4.-5. századi raktárgödörből került elő az erőd sarkában lévő egykori ház mellől. Szíriai eredetű mintázata, finom megmunkálása és anyaga azonban legalább másfél évszázaddal korábbra keltezi, míg színe iamét csak késői korra utal. A keleti hatás nyilvánvaló, de vajon első kézből, egyenest érkezt-e a Marcus Aurelius által a 2. sz.-ban a pannoni-ai limeére helyezett szír segédcsapatokkal / ill. az azokat követő keleti üvegmivésekkel / , vagy a Köln környéki üveghutákból /melyeknek szoros keleti kapcsolatai közismertek/ ? S ha a tálát történetesen a 3.sz.-ra datáljuk, hogyan kerülhetett annak egyedülálló töredéke egy lussojumi raktárgödör másfélszáz évvel későbbi anyaga közé? A szerző a szóba jöhető származási helyek -többek közt Dura Europae és Köln környéke - üveganyagát átvizsgálva a tál kora 4.sz-1.germániai keletkezésére voksol.

CSOMOR MÁRIA
Bőrfestő úti Általános Iskola
/1046 Budapest, Bőrfestő út 5-9./

"MEGPRÓBÁLUNK BANÁNHALAT FOGNI"
SALINGER ILYENKOR HARAP A BANÁNHAL CÍMŰ NOVELLÁJÁNAK
ELEMZŐ BEMUTATÁSA

Témavezető tanár:
DR. DOBOSS GYULA
főiskolai docens
JÁSZBERÉNYI TANÍTÓKÉPZŐ
FŐISKOLA

Jelen dolgozat alapvető célkitűzése J.D. Salinger Ilyenkor harap a banánhal című novellájának elemző bemutatása a Kilencc történet c. kötet kompozíciójában, a mű legfontosabb rétegeinek felfedésével.

Megtörténik az író munkásságán végigvonuló azon lényegi motívumok kiemelése, amelyek az elemzett novellában is kulcsfontosságú szerepet játszanak.

Az elemzés tartalmazza az elbeszélés központi részének - a banánhal - példázatnak - különféle felfogások szerinti értékelését, valamint a részlet meghatározó szerepének bizonyítását a további eseményekre.

A teljesség igénye nélkül ugyan, de megpróbálja bizonyítani a művek irodalmi értékét - szembeállítva az író amerikai kritikusaival -, a Salingert ért keleti filozófiák, vallási irányzatok hatásának figyelembevételével.

Érintőlegesen tér ki az író későbbi műveire, keresi azon sajátosságok csokrát, amely csak a salingeri életmű ismerve. Ezekből próbál meg következtetéseket levonni a még publikálatlan írások kapcsolódásáról az eddigi történetekhez.

Az összegzés a dolgozat elkészítésének lehetséges útjai közül mutat néhányat, valamint az elemzés történeti tanulságait summázza.

CSONKA ERIKA magyar-angol szak, IV. évf.

EGY KÉTNYELVŰ KANADAI DRÁMA

SZAFFKÓ PÉTER adjunktus

KCSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

A dolgozat David Fennario Balconville című két nyelven megírt drámáját mutatja be, melyben angol és francia párbeszéddek váltják egymást. Dolgozatom első részében bemutatom a szerzőt, ezt követően a dráma cselekményét vázolom fel röviden, majd részletesen megvizsgálom a két fő konfliktusszálát, mely a darab egészén végigvonul. A dolgozat második részében részletesen összefoglalom a következtetéseket, a darab mondanivalóját.

A dráma feltárja, hogy a kanadai nemzettudat mennyire kialakulatlan jelenleg, valamint ennek okára világít rá. Az angolok és franciák közötti ellenségeskedés jelenleg is sok gondot okoz, és a társadalmi haladás akadályozója sok esetben. Fennario művével felhívja a figyelmet a nacionalista ellenségeskedések áll voltára, és megmutatja a háttérben meghúzódó valódi problémát. Ezért sokan a Balconville-t a szellemi öntudatra ébredés drámájának tartják.

Dolgozatom igyekszik tolmácsolni a szerző véleményét a kanadaiságról és az általa megfogalmazott feladatokat, melyekkel a multikulturális országnak szembe kell néznie, hogy kialakíthasson egy egységes nemzettudatot, és ily módon tehessen szert politikai, kulturális és szellemi autonómiára.

CSÖGÖR CSABA

MAGYARORSZÁG VÁROSODÁSA A XVIII.SZÁZÁDBAN

A dolgozat két fő forrása az 1715-1720-as összeírás és a századvégi un. józsafkori népszámlálás. Folyamatosan használt segédeszköz Magyarország hegy-vízrajzi térképe és XVIII.századi térképe, valamint egy Commodore 64-es számítógép. A munka célya annak vizsgálata, hogy milyen kölcsönhatásban volt a városodás és az ország táji tagozódása a XVIII.századi nagy népességnövekedés idején, ezért a tanulmány történeti-statisztikai és történeti-földrajzi jellegű egyszerre. Módszer:A vizsgálat tárgyát egy újabb nemzetközi módszert követve jelöltük ki. Ennek lényege, hogy csak az un. városodással foglalkozunk, amely a települések lélekszámváltozását jelenti. Ezzel szemben az un. városiasodás kérdéskörét jelenleg bonyolultsága miatt, nem érintjük. A saját magunk által kifejlesztett számítógépes program az adatrögzítést és a városállományok alapstatisztikai elemzését teszi lehetővé.

Eredmények: Sikertelenül leírni a nagy régiók fő sajátosságait, bebizonyosodott, hogy a XVIII.század eleji forrás alkalmas a tendenciák jellemzésére és így megrajzolhatjuk az országban végbement városodás folyamatát, mely igen jelentős táji eltéréseket mutat. Végül összegzésben az ország városodása egy keleti és egy nyugati fél ellentétként bontakozik ki, a választóvonal a Duna tengelyében húzódik.

CSÖGÖR CSABA

A SOPRONI TÁRSADALOM TAGOZÓDÁSA A XVI-XVIII.SZÁZADBAN

A dolgozat közvetlen levéltári forrásai: Sopron 1527., 1589. és 1720.évi adójegyzékei, melyek mellett Házi J. soproni oklevéltárának több dokumentuma, Heimler K. Sopronról készített térképe és több más a várossal foglalkozó tanulmány anyaga került felhasználásra. Az adatgyűjtés és kezelés fő segédeszköze egy Commodore 64-es számítógép volt. A tanulmány célja Sopron társadalmi tagozódásának hosszú időtartamban való vizsgálata több időmetszetben, különös tekintettel az egyes városrészek eltérő fejlődésére. A feldolgozás statisztikai és saját kifejlesztésű térképrajzoló módszerrel történt.

Eredmények: A kiválasztott időpont állapotát tükröző térképek segítségével sikerült ábrázolni az egyes városrészek társadalmi tagozódását. Az egymás mellé fektetett térképek érdekes folyamatra hívják fel a figyelmet, amelyről eddig nem volt tudomásunk. Ugy látszik, hogy a fallal védett soproni belváros sulya folyamatosan nőtt a XVI.század végéig, ezt követően azonban jelentősége a XVIII.század elejéig már csökkent. Másrészt a külvárosok társadalmi rétegződésében a XVI-XVII.században zavarok mutatkoznak, de 1720-ra sajátos módon helyreáll az a helyzet, mely a XV.század végén már megvolt.

CSUHAI CSILLA MÁRIA IV. magyar-angol

SZOMOLYA FÖLDRAJZI NEVEI

JAKAB LÁSZLÓ docens

KLTE

Dolgozatomban Szomolya község földrajzi neveit vizsgálom. Azért választottam éppen ezt a falut, mert itt élő nagyszüleimen keresztül személyesen kötődöm ehhez a tájhoz és az itt élő emberekhez. Gyakran és szívesen látogatok ide szabadidőmben, így e munka is öröm volt számomra.

A dolgozat főbb egységei a következők: 1. Szomolya fekvése. 2. A község történetének rövid áttekintése. 3. A község jelenlegi külső és belső viszonyainak bemutatása. 4. A Szomolya név etimológiája. 5. Adattár a kül- és belterületről. 6. A nevek tipizálása. 7. Térképek. 8. Források.

Munkám legfontosabb része az adattár, amelyet saját, elsősorban szinkron gyűjtésem alapján állítottam össze. A gyűjtés és rendszerezés mellett célom volt a nevek megőrzése is, hiszen a fiatalabb nemzedékek egyre ritkábban és kevésbé használják ezeket a több szempontból érdekes elnevezéseket. Figyelemre méltók, mert sokkal inkább motiváltak és az emberekhez kötődőek, sokszor szellemesebbek, szemléletesebbek és izesebbek mint a legújabbkori hivatalos elnevezések.

Az adatgyűjtést 1987 őszén végeztem és azóta is igyekeztem pontosítani, kiegészíteni anyagomat. Direkt és indirekt gyűjtést is végeztem: az adatok túlnyomó többségét közvetlen beszélgetésekből nyertem, de előfordult, hogy konkrétan is rákérdeztem a bizonytalan nevekre.

CSUPOR ISTVÁN

RITUÁLIS EDÉNYHASZNÁLAT SZATMÁRBAN ÉS MÁRAMAROSBAN

Dr.KOLLÓS IMOLA adjunktus

ELTE BTK

A szerző tanulmányában arra keresi a választ a szatmári és máramarosi cserépedények kapcsán, hogy azok diszitményeiből milyen információk olvashatók ki a használó közösségek vallásával, etnikai hovatartozásával kapcsolatban, és azt vizsgálja, melyek azok az alkalmak, amikor a lakosság rituális életéhez cserépedényeket használt és hogyan mutatkozik meg ez az edények motivumkincsében? Kimutatja, hogy az egyéni életfordulók mellett az egyházi év jeles napjaihoz nagy ünnepeihez is köthetők kerámiatárgyak, legfőképpen a görög szertartású / görög katolikus és görögkeleti/ egyházak híveinél. Szatmárban és Máramarosban - különösen a két nevezett egyház tevékenységéből kifolyólag - a lakosság életét át- meg át-érvézi a vallás, akár konkrétan az egyházak által támogatott szférában, akár a népi vallásosság területén, s ezek az elvárások általában erősen meghatározzák a terület kézműveseinek tevékenységét is, hiszen a használó közösségek igényeit kielégítendő a fazekasok kénytelenek olyan edényeket készíteni, amelyekre azoknak szüksége van.

CSÜLLÖG GÁBOR régészeti V.évfolyam

A GÖRÖG SZÁRAZFÖLD BRONZKORI LELŐHELYCSOPORTJAINAK TERÜLETI ÉS IDŐRENDI ÖSSZEFOGGÉSEI

SZABÓ MIKLÓS egyetemi tanár

ELTE BTK

A dolgozat célja különböző régészeti topográfiai munkák által összegyűjtött lelőhelyek területi és időrendi adatainak csoportosítása, a csoportokból megállapítható típusok ábrázolása és az így megmutatkozó összefüggések értékelése. A területi csoportosítás alapja az irodalomban klasszikusnak tekintett területmeghatározások. A kronológiai tipizálás szempontjai a lelőhelyekre vonatkozó bronzkori időrendi fázisok megjelenése: az adott lelőhelyen a vizsgált fázis megléte vagy hiánya, különböző fázisok folytonossága illetve megszakadása, a fázisok egymáshoz való kapcsolódásának formája. A kronológiai jellemzők összefüggéseiből kialakított típusok statisztikai összefüggésekben és kartográfikus feldolgozásban való ábrázolása adja a konkrét vizsgálati alapot az összefüggések feltárásához. A dolgozatban leírt vizsgálat eredménye a topográfiai adatok ábrázolási módszereinek kidolgozása, amelyek révén a különböző lelőhelyek és terület egységek közvetlenül összehasonlíthatók. Az így kapott összefüggések mutatják a bronzkor különböző fázisainak megjelenését a terület egészére vonatkozóan. A területekre lebontva pedig egy-egy terület bronzkori fázisainak sajátosságait, a területek különböző súlyát és szerepét az adott fázisban.

SZERZŐ: DARICS MÁRIA

MUNKAHELYE: REMIX SZOMBATHELYI LEÁNYVÁLLALATA

A DOLGOZAT CÍME: GOETHE: WERTHER ÉS KÁRMÁN: FANNI HAGYOMÁNYAI - KÍSÉRLET ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSRE

TÉMAVEZETŐ TANÁR: FÜZFA BALÁZS FŐISKOLAI TANÁRSEGÉD

Az intézmény neve: Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

A Kármán-regény eredetiségét a XIX. századi pozitivisták irodalomtörténet erősen vitatta. Századunkra ez a vélekedés visszaszorult, ám anélkül, hogy az epigonizmus vádjához alapot adó szövegbeli, dramaturgiai egybeeséseket elemezték volna a Fanni hagyományai és Goethe Werthere között. Dolgozatom témája elsősorban ezen momentumok részletes elemzése, a két főszereplő pszichológiai habitusának és szociológiai különbözőségének feltárása, a két regény szerkezeti sajátosságainak összehasonlítása - a strukturalista irodalomtudomány eredményeinek figyelembe vételével.

Hipotézisem szerint a két regény közti egyezések semmiképpen sem tekinthetők lényeginek: az "egyező cselekmény-mozzanatok" alapos összehasonlító vizsgálatával ezt bizonyítottam is érzem. Ennél lényegesebb azonban, hogy a két regény formai szerkesztettsége alapvetően eltér; míg a Werther a szentimentális életérzést szentimentális regényben fogalmazza meg, Kármán regényében ez a szentimentális életérzés szigorú, már-már klasszicista formafegyelemmel társul. Dolgozatom második felében ezt a regényszerkezetet elemzem.

DEÁK NÓRA, IV. ÉVF. ORSZ-ANGOL SZAK
PULITZER NYOMÁBAN. ADALÉKOK JOSEPH PULITZER MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ AMERIKAI ÚJSÁGÍRÓ ÉS LAPKIADÓ ÉLETÚTJÁHOZ
DR. VIRÁGOS ZSOLT, EGYETEMI DOCENS
KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM, DEBRECEN

Az amerikanisztikai témájú dolgozat a magyar-amerikai kapcsolatok tárgykörén belül Joseph Pulitzer (1847-1911) magyar születésű amerikai újságíró, lapkiadó, az évenként közel kétfeltesz napi zsurnalisztikai, irodalmi, zenei, történetírási kategóriában odaítélt Pulitzer-díjak megalapítójának életútját vizsgálja. A témaválasztást elsősorban az ösztönözte, hogy a szerző sürgetően szükségszerűnek érzi az USA kultúrájához való magyar hozzájárulás feltárását, az eddiginél árnyaltabb megismerését és mind hazánkban, mind az USA-ban való megismertetését. Ennek alapján szorgalmazza a hitelesebb és pontosabb Pulitzer-kép kialakítását. A dolgozat ezekre a kezdeti eredményekre épül, melyek e feltáró munka alapjául szolgálhatnak. A vizsgált témát ehelyütt három kiválasztott szempont köré csoportosítja: (1) Pulitzer származásának körülményeire vonatkozó tények és adatok pontosítása; (2) az amerikai zsurnalisztika megújításában betöltött szerepe; (3) Pulitzer adottságainak életvitelének és emberi-politikai hitvallásának körvonalazása az életút tükrében. A Pulitzer-örökség részeként hátrahagyott írások, levelezés stb. feldolgozása jelenleg is folyamatban van. Mindenképpen kívánatos, hogy ezek az adatok is szélesebb nyilvánosságot kapjanak.

DÓNAY BEATRIX magyar-népművelés III-II.évf.
DOLGOZAT CÍME: MIHAIL BULGAKOV: A MESTER ÉS MARGARITA
/"MESTEREK-TANITVÁNYOK" VISZONY A REGÉNYBEN/
GILBERT EDIT tanársegéd
JPTÉ Tanárképző Kar

A mű véleményem szerint megfelel a mítosz azon sajátosságának, hogy végtelen számban reprodukálható. Ezért dolgozatomban nem kategórikus állítások sorozatát kívánom adni, hanem a kapcsolatok szövevényét boncolgatni. Pontosabban a mester-tanítvány viszonyokat feltárni, amelyek természetesen csak úgy létezhetnek, ha a mester "tanítványra szabott", azaz a megfelelő módszereket alkalmazza, s a tanítvány jó befogadó. Vegyük például a legegységesebb ilyen típusú kapcsolatot: Mester-Ivanuska, Jesua-Pilátus. Nyilvánvaló, hogy a párosokat megfordítani nem lehet: Mester-Pilátus, Jesua-Ivanuska. Ez nem azzal magyarázható, hogy különböző közegről van szó /Jeruzsálem-Moszkva/, hiszen Bulgakov az idő felbontásával / a szimultán idővel/ lehetőséget teremtett arra, hogy minden egyszerre jelen legyen. Szerintem itt arról van szó, hogy Pilátusnak például, aki nagyon bűnös ember, és nagyon meg lehet váltani, olyan emberre! / van szüksége, aki nem bűnös, nem kell megváltani, egyszerűen az Abszolút Jó: Jesua. A Mester-Pilátus viszony hatástalan maradna, és ugyanez áll Ivanuska-Jesua esetére. Ezzel azt akáron érzékeltetni, hogy a művön belüli kapcsolatok lényegében determináltak.

Tehát munkám célja bizonyítani ezen viszonyok meghatározott voltát, valamint választ keresni a következő kérdésekre: ki lehet mester, ki tanítvány, s melyik tanítványból lehet tanító? Véleményem szerint ezen kérdések boncolgatása és megválaszolásának kísérlete hozzásegíthet minket - olvasókat - ahhoz, hogy Bulgakov jó "tanítványai" lehessünk.

DÓZSA LAJOS /1987-ben végzett magyar-történelem szakos tanár/
KASSÁK LAJOS: A LÓ MEGHAL A MADARAK KITREPÜLNEK
DR.G.KOMORÓCZY ENŐKE főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Dolgozatomban a mű minél teljesebb elemzését kívánom adni, az alábbi szempontok alapján:
A mű kettős ivű: az eszmei és a költői órás folyamatának vizsgálata. Keletkezésének meghatározó tényezője: az emigráció. Keletkezési sajátossága: kettős fogantatás /a vers és a prózai feldolgozás/. A történet valóságmagva: az 1909-es nagy"csavargás". A tényektől való eltérés jelentősége. A reális- irreális kapcsolata. Világirodalmi párhuzamok: Cendrars és Apollinaire. Verselési technikája: megeregt nyelvű beszéd, automatikus írás. A vers szimbólumrendszerének áttekintése, értelmezése /színek, szagok, élőlények/. A halandzsaszók jelentősége. Indulatszók, töltelőkészők szerepe. A gyaloglás mint alaphelyzet. Az idő, objektivitás, alkotói nézőpont. Filmszerűség /vágástechnika/. Emberi kapcsolat a természettel. A mű fogadtatása. A futurista, dadaista és szürrealista izeket felmutató alkotó a konstuktivizmussal jegyzi el művészetét.

Munkámban elsősorban a "Formateremtő elvek a költői alkotásban" című akadémiai kiadványra támaszkodom.

DRUSKÓCZI LÁSZLÓ TANÍTÓ VOKÁNY ÁLTALÁNOS ISKOLA
VOKÁNY KERESZTNEVEI 1752-1900
DR. FULÓP LÁSZLÓ FŐISKOLAI DOCENS
KAPOSVÁRI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

A dolgozat egy német nemzetiségű falu keresztnévanyagát öleli fel a letelepedés idejétől a századfordulóig. Bevezetésében röviden ismerteti a falu és a plébánia történetét, mivel ezek szorosan összefüggnek a feldolgozott témával. Közli a feldolgozás céljait, módszerét és az eredeti forrásanyagot. A németek névadási szokásait vizsgálja a szerző, valamint azt, hogy az mennyire tért el a magyarok korábbi névválasztási gyakorlatától.

Külön elemzi a férfi- és női neveket 25 éves periódusonként. A faluban született 3430 fiúnak 83, a 3247 leánynak 56 név közül választottak keresztnévet a szülők.

A törzsállományba tartozó keresztnévek gyakorisága is erősen ingadozott a másfél évszázad alatt (János, József, György, András, Mátyás és Anna, Katalin, Margit, Erzsébet, Julianna), azonban a változások főként a kisebb megterheltségű neveknek jellemzőek. Sok a magyartól eltérő névválasztás, így fiúknál: Arnold, Bernárd, Engelbert, Gáspár, Henrik, Jakab, Joakim, Protáz; lányoknál: Anasztázia, Eliza, Franciska, Gertrúd, Klára, Vilhelmina stb. Minden időszakban részletesen kitér az írásos anyag alapján vélt motivációra is. Jellegetes szokás volt a faluban a keresztszülők nevének átörökítése. Külön mutatja be a több elemű keresztnéveket, amelyek közül a János György és az Anna Mária a jellemző. Az ikrek névadása is érdekes, így egy fiú hármasiker neve Gáspár, Menyhért és Boldizsár volt. Összefoglalásában a német falu legjellegzetesebb névadási tendenciáit ismerteti az elemzett névanyag alapján.

EMNER MARGIT KÖZMŰVELŐDÉS SZAK III/1.
A RÁKÓCZI SZABADSÁGHARC ORSZÁGGYŰLÉSEI
HORVÁTH GYULÁNE DR. FŐISKOLAI DOCENS
KAPOSVÁRI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

A II. Rákóczi Ferenc által vezetett szabadságharc döntő mértékben meghatározta hazánk sorsának további alakulását, de nem érthette volna el a célját, ha nincs egy olyan szervezet, mely összehangoltan irányítja az eseményeket, s a harc során felgyülemlett társadalmi problémákat törvényes keretek között, jogi úton oldja meg. A dolgozatomban ezért a három fő országgyűlést - a szécsényit és a sárospatakit emeltem ki.

Kutatásaimban főleg a Sárospataki Nagykönyvtár- és Levéltár adataira támaszkodtam.

A szabadságharc állam- és jogfejlődésének kiemelkedő mozzanatai voltak ezek a gyűlések. Az országgyűlések meghirdetését azzal indokolták, hogy a Habsburg-házi uralkodók 12 éven keresztül mellőzték a diéták összehívását. Azzal, hogy Rákóczi összehívta az országgyűlést, elhatárolta magát a Habsburg-ház politikájától, és ezzel adta meg a függetlenségi harc alapvető irányát.

II. Rákóczi Ferenc arra törekedett, hogy a gyűléseken a különféle osztályok és rétegek érdekeinek egyeztetésével megteremtse a Habsburg-ellenes küzdelem egységes hátterét. Ezt szolgálták mind a conventusok jogalkotási termékei, mind a gyűlések szervezeti megoldásai. A tanácskozások egykamaras típusúak voltak, ami megakadályozta a főrendek és a köznemesek elkülönülését. A bizottságok összeállításánál gondosan ügyeltek a szabadságharc vezetői a vallási egyenlőség megvalósítására, ugyanakkor a felekezetenkénti részgyűlések biztosították az egyes vallások szükséges érdekképviseletét. A vallás alapján történő érdekvédelem a maga korában igen jelentős volt.

ERDEINE NYILAS ILDIKÓ V. TÖRTÉNELM-OROSZ-FILOZÓFIA
KLTE. DEBRECEN

DOSZTOJEVSZKIJ VILÁGKEPE NY.A.BERGYAJEV ÉRTELMEZÉSÉBEN
HAJNÁDY ZOLTÁN DOCENS
KLTE. DEBRECEN

NY.A. Bergyajev "Dosztojevszkij világképe" című műve alapján azt a sajátos paradoxont próbáltam igazolni, hogy hogyan vált az orosz írók közül éppen Dosztojevszkij a legeurópaibb jelenséggé, aki Oroszország fejlődését az európaiaktól eltérően képzelte el. A dolgozat célja: Dosztojevszkij filozófiai kitágításának bemutatása három központi kategória: Szabadság-Rossz-Szeretet értelmezésének segítségével.

Kiemelkedő jelentőségű Bergyajev szabadság értelmezése, hisz rajta keresztül kapnak Dosztojevszkij nézeti egzisztencialista színezetet. Dosztojevszkij szerint az ember ugyanis két lehetőség között egzisztál:

1. istenemberség 2. emberistenség és a kettő közül /jó-rossz/ választhat.

Bergyajev véleménye szerint az ember szabadság-irracionális szabadság, melyhez járulhat még az Isten szeretetében való szabadság az ember tudatának eredményeként.

"Az ember szabad lény, az ős-eredeti teremtetlen, pre-kozmikus szabadság eleme honol benne. Azonban nincs ereje ahhoz, hogy urrá legyen saját irracionális szabadsága, annak szakadékszerű sötétsége fölött. Ebben áll örök tragédiája."

/NY.A.Bergyajev/

ERDŐS KATALIN ESZTER, ROMÁN-PORTUGÁL V. ÉV

A NAGY SÁNDOR-REGÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÁSÁNAK TÖRTÉNELMI, VALLÁS- ÉS IRODALOMTÖRTÉNETI KÉRDÉSEI

TÉMAVEZETŐ TANÁROK: GAVRIL SCRIDON, EGYETEMI TANÁR

FARKAS JENŐ, EGYETEMI ADJUNKTUS

Az intézmény neve: ELTE BTK

A jelen munka célja, nyomon követni a pseudo-kalliszthenészi iratokból inspirálódó XIII-XVI. századi Nagy Sándor-történetek azon fontos jellemzőjét, hogy minden nép saját képére, saját szellemi igényeihez igazítva formálta át a hódító élettörténetét. Vizsgálódásaimat egy magyar, egy román, egy spanyol és egy hispano-arab változatra építettem. A négy változat a legenda fejlődésének négy, jól elhatárolható stádiumát, illetve irányát képviseli, a népi és az elit kultúra közötti kapcsolatok és kölcsönhatások tükrében. Különösen figyelemre méltó az, hogy a négy történetben szinte lépésről-lépésre végig kísérhető az az út, amelyet a vallási képzetek tettek meg a politeizmustól a monoteizmusig. A spanyol és a hispano-arab változat fontos láncszem a francia / Lambert de Tort, Alexandre de Paris és Pierre Saint-Cloud / nagyeposz és a perzsa Sikandar Nameh történet harcos ideáljának kialakulásában.

A dolgozatban nem térhettem ki a valós, történeti eseményeket tarkító mesés, fantasztikus szinte minden változatban meglévő kalandok és az európai folklór kapcsolatainak mélyebb kutatására, valamint a Nagy Sándor-történetek sajátos, csak egy-egy nemzet folklórára jellemző jegyeire sem.

ERŐS VILMOS német szak IV.évf.
AZ ETIKUM TELEOLÓGIAI FELFÜGGESZTÉSE /KISÉRLET THOMAS
MANN: DOKTOR FAUSTUS CIMU REGÉNYÉNEK ÉRTELMEZÉSÉHEZ/
Dr.LICHTMANN TAMÁS
KLTE

A dolgozat legfontosabb gondolati előfeltevése, hogy ha van valami megoldás a Doktor Faustusban, akkor az a paradoxon fogalmában összegezhető. A paradoxon kategóriájának behatóbb elemzése bizonyítja, hogy e paradoxon alapja nem a romantikus ironia kétértelműsége, a különböző szellemi álláspontok közötti lebegés, hanem sokkal közelebb áll Kierkegaard qualitativ dialektikájához. E qualitativ dialektikát Thomas Mann, mindenképp Theodor Wiesengrund Adorno, illetve Georg Brandes: Kierkegaard című esszéje alapján ismerhette. Különösen ez utóbbi szerepét kell kiemelni, hiszen ennek összevetése Ernst Bertram Nietzsche-monográfiájával alátámasztja, hogy a két életrajz párhuzamos vonásai reális lehetőséget adtak Thomas Mann számára Nietzsche keresztény-vallásos alapon történő értelmezésére. Ennek megfelelően a regény elsősorban Nietzsche életét és filozófiáját feldolgozó mítosz, annak a művésznak a mítosza, aki magára veszi a kor fő ellentmondásait, a bűnt, sőt ezeket a legszörnyesebb, ad absurdum formájukig élezi, mert ez az egyedüli lehetőség az "áttörés", az új elérésére. Ezzel azonban Thomas Mann - Kierkegaard-hoz hasonlóan - lélektani skra tereli a kor, a művészet, a kultúra fő ellentmondásainak megoldását, hiszen az "áttörés" ebben a paradox formájában csak lélektani alapon, csak a szubjektívben, a végső kétségbeesésből fakadó belső hitben lehetséges. A Doktor Faustus ebből következően nem realista regény elsősorban, s megoldása nem az objektívben, "az ész cselén," a történelmen alapuló epikus kibékülésben, hanem a végletes drámai megfordulás Kierkegaard-i mítoszában található. Amennyiben azonban Kierkegaard az egzisztencializmus első nagy filozófusa, a regény paradox jellegű spekulációja alapján az egzisztencializmus, vagy az ahhoz közelálló filozófiai pozíció regényeként kell értelmeznünk.

Értékes Ildikó: Kecskemét az 1929-33-as gazdasági válság idején

Dolgozatomban az 1929-33-as nagy gazdasági világválság Kecskemét város gazdaságára, társadalmára és politikai életére gyakorolt hatását dolgozom fel. A jelen előadás - időhiány miatt - csak a mezőgazdaság helyzetét vizsgálja fel. Ez nem véletlen hiszen Kecskemét gazdasági szerkezete hagyományosan agrárközpontú volt. A várost földrajzi környezete - gyümölcsstermesztésre alkalmas talaja, kiterjedt tanyavilága - és ebből kifolyólag a hagyományok is kiemelkedő jelentőségű gyümölcsstermesztővé tették. A belföldi és a külföldi piacon is nagy volumenű volt, a város gyümölcscsaládása korszakunkban. Jól konkretizálja ezt a tényt a következő adat: 1932 és 1934 között a Magyarországról kivitt gyümölcsök 40,6 %-át kapták a külföldi államok Kecskemétről. Előadásomban kitérek a gabona rendkívül válságos helyzetére is. Megpróbálom érzékeltetni ennek a nélkülözhetetlen népelelmezési cikknek a katasztrófális árválságát. Érintem a szőlészet és borászat, valamint az állattenyésztés problémáit is.

Előadásom igen vázlatos. Megpróbáltam érdekesen, a főbb tendenciák bemutatásával összeállítani ennek a félórának az anyagát.

FALUS ORSOLYA, angol-alkalmazott nyelvészet, II.évf.
SPEECH ACT THEORY IN EDUCATIONAL DRAMA AND APPLIED LINGUISTICS
Dr. RADNAI ZSÓFIA egyetemi adjunktus
Dr. KOMLÓSI LÁSZLÓ egyetemi adjunktus
Pécsi Janus Pannenius Tudományegyetem

Since D.H.Hymes introduced the notion of communicative competence there has been a need for a new approach to language teaching which will shift the focus of attention from the grammatical to the communicative properties of language.

My paper was written with the aim of calling attention to a promising new possibility which could be born of the wedlock of educational drama the ancient Anglo - Saxon teaching technique and the modern Searlian speech act theory. I do not strive after elaborating a completely new method, my purpose is only to search for utilizable connections between the fields of applied and general linguistics. In the course of this paper I will quote examples in order to show how speech act theory works in drama games.

However, I have to establish right now that, though, there are many linguists for and against educational drama I would prefer to take the middle course: drama is neither a terrifying, riderless horse to be approached only by the naturally extrovert, nor is it complete answer to all the problems of language teaching.

Faluvégi Katalin:
/ELTE BTK/
FŐNÉVI MINŐSÉGGJELZŐK A XV-XVI. SZÁZADBAN

Dolgozatomban a főnévi minőségjelzők XV-XVI. századi előfordulásával foglalkozom. A kiválasztott anyag a Bécsi és a Székelyudvarhelyi kódex Judit könyve volt. A munkát szeretném továbbfolytatni, szakdolgozati tervként is ez szerepel. A folytatásban a Károlyi-Biblia Judit könyvének főnévi minőségjelzős szerkezetét is elemezni szándékozom: a három forrás anyagának összehasonlítása adja majd a dolgozat végső megállapításait. A mostani, kisebb anyagon elvégzett elemzés ennek tehát csak része.

A dolgozat röviden foglalkozik a jelzős szerkezetek kialakulásával, majd csoportosítja a főnévi minőségjelzőket, példák megnevezésével.

A főnévi minőségjelzők azonban a legritkább esetben tartják meg tisztán főnévi karakterüket: általában - a leggyakrabban jelzőként használt szófajhoz igazodva - melléknévesülnek. Ez történhet képzéssel /s, ű, ű, i képzők/, de találunk a tárgyalt jelzők között a kettős szófajúságra is példát /anyag-
nevek, népnevek/.

A földrajzi nevet tartalmazó minőségjelzős szerkezetek esetében lényeges kérdés a birtokos jelzős szerkezettel való váltakozás: a kétféle típus egymás mellett él, a birtokos jelzős kapcsolat nem szorítja ki a minőségjelzőset /Sinahegy, Sina hegye/.

A főnévi minőségjelzők száma a feldolgozott szakirodalom tanúsága szerint a nyelvtörténet során visszaszorul, ez eddig vizsgált két kódex közül a későbbi mégis több ilyen szerkezetet mutat /noha a Székelyudvarhelyi kódex számos lapja elveszett/. Ebből persze még nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket: a két kódex közötti időbeli eltérés kicsi, mindössze hetven év. A teljesebb képhez tehát még feltétlenül szükséges a Károlyi-Biblia vizsgálata.

FARKAS ZOLTÁN, ELTE BTK történelem-latin-ógörög szak, III.
évfolyam.

"MEAS AUDITE QUERBLAS!" - CATULLUS 64. CARMENE.

DR. ADAMIK TAMÁS, egyetemi docens.

Bötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.

A dolgozat a 64. carmen alkotási folyamatának hipotetikus rekonstruálásával a mű új értelmezésének lehetőségét veti fel. A feltevés alapja az, hogy a vers hosszú idő alatt készült, amit a bonyolult szerkezet és a gondos nyelvi megfogalmazás is bizonyíthat. A carmen egy része /1-115 és 249-302 sorok/ egy ismeretlen görög nyelvű epyllion fordítása vagy ennek hatása alatt született. Varstani jellegzettségként a versus spondaicus gyakori előfordulása, nyelvi jellemzőként görög kifejezések és más graecizmusok hozhatók fel bizonyítékkul. Belső érveként a versrészlet hossza szolgálhat, mely jobban megfelel a hellenisztikus előképeknek, mint maga a 64. carmen. A következő fázisban a befejező rész /384-408 sorok/ és a "Párkák éneke" /303-383 sorok/ készült el; utóbbi nemcsak prófécia és nászdal, hanem fonó munkadal is. Az Ariadna-történet ilyen hosszúságú megfogalmazása a vers megszületésének utolsó mozzanata. Az alkotófolyamatot kapcsolatba hozva Catullus életével feltételezhetjük, hogy a Lesbiához fűződő "boldog szerelem" ihlette Peleus és Thetis nászának leírását, majd a szakítás az Ariadna-történetet. A mű végleges formájában a mitológia felhasználásával a személyes "odi et amo" érzés epikus kifejtése.

FÁY ZOLTÁN II. éves könyvtár-magyar szakos hallgató
A MAGYARORSZÁGI SZINJÁT SZÁS ÉS A CSIKSOMLYÓI MISZTÉRIUMOK
DENETER JULIA adjunktus
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Az újabbkori európai szinjátszás három forrásból táplálkozik: az ókori színházi hagyományból, a népi szinjátszásból és a kereszténység dramatikus szokásaiból. Az abszolút drámának tekinthető katolikus mise mellett a jelenlétvessztést felvállalva megjelent a pusztán utalásaiban egzisztáló dráma, melynek különféle változatai alakultak ki. A csiksomlyói szinjátszások a liturgikus tradíciókból korán kivált misztériumjátékokkal mutatnak közeli rokonságot. A fellelhető drámák stílusjegyei, valamint a történeti tények alapján valószínűsíthető, hogy a bizonytalan kezdetektől fogva rendszeresen játszott nagypénteki misztériumok a XVIII. században népszerű keresztúti ájtatosságok hatására átalakultak, s az eredetitől már eltérő formájukban kerültek a nagyobb nyilvánosság elé. A későbbiekben a szinjátszást a gimnáziumban működő Mária Társulat karolta fel, s törekvéseik nyomán az előadások - Csiksomlyó speciális adottságait és igényeit figyelembe véve - a korabeli iskolai szinjátszásokhoz kezdtek idomulni. A szinjátszás, folytonossága mellett, két nagy változáson ment keresztül. Mindezek figyelembevételével könnyen feloldhatóak a drámák műfaji besorolásának kérdéséből adódott ellentétes vélemények. A szindarabok /s ezen belül az egyes jelenetek/ vizsgálata közelebb vihet a drámák eredetiségével kapcsolatban felmerült kérdések megválaszolásához, valamint a szinjátszások drama-turgiai és egyéb értékeinek megvilágításához. A népi szinjátszások felemelkedő és a misztériumjátékok leszálló kultúrértékeinek találkozásánál kialakult csiksomlyói darabok örök értékekkel bírnak.

FEKETE JUDIT /IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
A XX. századi kisémberek a Törvény kapujában
/Sütő András "Egy lócsiszár virágvasárnapja" és Hajnóczy
Péter "A fűtő" c. művének összehasonlítása /
Témavezető: DR. G. KOMORÓCZY EMÓKE főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Kolhaas Mihály az igazságot kereső kisémberek mindenkor
szimbóluma, Kleist után alakja a XX. század magyar irodal-
mában ismét megjelenik Sütő András "Egy lócsiszár virág-
vasárnapja" c. drámájában, és Hajnóczy Péter "A fűtő" c.
novellájában.

Kolhaas Mihály történetében a törvényesség és a törvény-
telenség útjai keresztezik, átfedik egymást. A törvényesség
kivívása a cél, ha kell a törvénytelenesség árán is.

Kolhaas Mihály a legalitás útján kíván eljárni ügyében,
mert bízik és hisz az igazságszolgáltatásban. Ott áll a
Törvénnyel szemben, a "Törvény kapujában".

A dráma íve a törvény betartásától a lázadásig ível,
a halálig végigjárt kálvária ez. A novella főhőse is
elindul ezen az úton, de ő letér, a tébolyultak védelmét
nyújtó mosollyal lép tovább, legbelül a "mindent tudás"
fájdalmával.

FEKETE VALÉRIA magyar-művészettudomány szak, V. évf.
NEOROMANTIKA ÉS GÖRÜGSÉG-KÉP DIENES VALÉRIA MOZDULATRENDSZERÉBEN
Dr. KISBALI LÁSZLÓ egyetemi adjunktus
Janus Pannonius Tudományegyetem, Tanárképző Kar

A dolgozat célja annak bemutatása, hogy milyen elvi és gya-
korlati alapokon szerveződött a Dienes Valéria létrehozta or-
kesztika, amely jelenti mind a mozdulat tudományát mind an-
nak művészi alkalmazását.

E mozdulatrendszer célja olyan természetes mozgáskultúra
kialakítása, amelyhez hasonló a görög kultúrában feltéte-
lez, és ennek megvalósítását egy elemző, szisztematikus
rendszer megteremtésével tartja elérhetőnek.

A dolgozatban azokat az elemeket keresem a fent említett
rendszeren belül, amelyek ennek a természetességnek, pon-
tosabban a tételezett természetesség elérésének forrásai.
Ez alatt értendő elsősorban a bergsoni filozófia, valamint
Isadora és Raymond Duncan tánc- és mozdulatelmélete, mint
amelyek Dienes Valéria szellemi arculatát elsődlegesen be-
folyásolták. Továbbá az általuk képviselt és Dienes Valéria
nézeteinek helyenkénti összevetése a romantikus művészet-
elméletekkel, ezek közül elsősorban Schlegelékével.

A dolgozat három fő kérdés köré szerveződik. Az egyik a
test és a lélek, a másik a mozdulat természetességének, har-
madik pedig Dienes Valéria misztériumjátékai tekintetében
a görög forma és a keresztény tartalom vizsgálata. Célkitű-
zésen ezek közös eredetének bemutatása.

Továbbá szeretném megvilágítani az élettörténet figyelembe-
vételével, hogyan teljesedik ki egy matematikus, filozófus
gondolatrendszere az általa teremtett mozdulat tudomány hatá-
rain belül.

FERENCZI EDIT tanító szakos, III. évfolyam
NEMES NAGY ÁGNES GYERMEKVERSEINEK ÉLMÉNY- ÉS FORMAVILÁGA,
HELYE AZ ÉLETMŰBEN
GASZNER FERENCNÉ DR. főiskolai adjunktus
Debreceni Tanítóképző Főiskola

1979-ben jelent meg a Móra Ferenc Könyvkiadónál Nemes Nagy Ágnes gyermekverseinek legátfogóbb gyűjteménye, a Szökökút. Címadó verse önmagában is ámulatra méltó pazarsággal árasztja és reprezentálja szerzője meghitt derűjét, gazdagon variálódó ötleteit, motívumait, elevenen ható képességét és elbűvölő játékoságát. A dolgozat kifejtésekor is elsőként ezek az észrevételek és sommás benyomások tolokodtak előre, s máris adott volt a feladat: feltárni és rendszerezni valamilyen képp e sokszínű költészet mozgatórugóit, élményköreit, a benne munkáló gyermeki szemlélettel annyira rokon költői reflexiókat s az élményt közvetítő nyelvi kifejezőeszközöket. Nemes Nagy Ágnes pályája egy nevezetesen, mellőzöttségtől feszült és terhes időszakában kezdte írni a verses meséket, gyermekverseket, amelyek 1962-1987-ig rövidebb-hosszabb időközökkel folyamatosan láttak napvilágot. Megírásuk körülményeinek megismerése után a figyelem önkéntelenül is az életmű egésze felé fordul, ezért kapott helyet e dolgozat bevezetőjében a költői pályát formáló alkotói magatartás, a kényszerűségek és változó történelmi szituációk közepette felváltalt majd állandósult és ihlető életeszemély rövid, csak a főbb támpontokat érintő összegzése.

A gyermekirodalmi alkotások a költői kitárulkozás sajátos módját jelentik a pálya árnyékos és biztatóbb szakaszain. Művészi megformáltságukon az egész életművet létrehozó költői tehetség és nagyság, az élmények és a mondanivaló egyetemesége, a tökéletességre törekvő kifejezőmód hagyta rajta a nyomát. Ezért érezzük, hogy Nemes Nagy Ágnes gyermekeknek írott versei ugyanolyan színvonalasak, mint a felnőtteknek szóló művek. Ezt kívánja bizonyítani a dolgozat fő fejezete.

SZERZŐK NEVE: FERENCZI MÁRIA IV. ÉVF. MAGYAR - OROSZ
VARRÓ MARIETTA IV. ÉVF. MAGYAR - OROSZ
RÉMI ANNAMÁRIA IV. ÉVF. MAGYAR - OROSZ

DOLGOZAT CÍME: HELYZETKÉP AZ IKES RAGOZÁSRÓL
TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: G. VARGA GYÖRGYI DOCENS ELTE BTK
NYELVTÖRTÉNETI TANSZÉK

INTÉZMÉNY NEVE: ELTE BTK

Saját nyelvhasználatunk hívta fel a figyelmet arra, hogy az ikes ragozás fennmaradását komoly veszély fenyegeti. Arra vállalkoztunk, hogy bemutassuk a mai és a Nyelvművelő kézikönyvben rögzített állapot közti különbséget. A vizsgálathoz új módszert is kitaláltunk: összefüggő történetből hiányzó igealakokat kellett pótolniuk az adatközlőknek. Ezzel azt szerettük volna elérni, hogy minél valóságosabb, objektívabb képet nyerjünk. Különböző életkorú, végzettségű, nemű adatközlőinket az ország három területéről választottuk ki, az így nyert adatokat pedig különféle rendszerű táblázatokban dolgoztuk fel.

Legfontosabb megállapításunk, hogy nemtől és végzettségtől függetlenül a fiatalok nyelvhasználatában csak elvétve jelentkezik az ikes ragozás. Ugy véljük, hogy a teljes paradigma alkalmazását erőltetni nem kell, de mindenképpen helyesnek tartanánk, ha megismerhetnék ezt a ragozási rendszert, s így lehetőségük nyílna szabadon választani.

Bebizonyosodott az is, hogy a leggyakrabban használt ikes igéknél /eszik, iszik/ is keverednek az ikes és nem ikes ragok; valamint az is, hogy egyre inkább tapasztalható a hiperurbanizmus jelensége az álikések körében.

FUTÓ ANDREA III.évf. Irodalom-művészet
JUAN RULFO PEDRO CIMU REGÉNYÉNEK ELEMZÉSE
SOMLYÓ BÁLINT tanársegéd
JANUS PANNONIUS Tudományegyetem Tanárképző Kar

A mexikói író regényének elemzése során azt szeretnénk bemutatni, hogy mi jellemzi a rulfoi elbeszélői technika és a regényben létrehozott mitikus világ közti viszonyt - technikai megoldásként miért lehet érdekes egy, az őseit - származásának eredetét kereső fiú története-, hogyan férnek meg egymás mellett és ez az egymásmelletti-ség mit eredményezhet. Ehhez szükségesnek tartjuk a regény mitikus elemeinek és narratív strukturájának felvázolását. Így a Pedro Paramo című regény konkrét elemzésével /aminek számos variánsa megtalálható a XX.század második felének latin-amerikai prózairodalmában/ azt a hipotézisünket tudjuk megerősíteni, mi-szerint, a modern elbeszélői technika - a dolgozatban vizsgálandók szempontjából ez jelen esetben kizárólag az idősíkek változtatására korlátozódnak - az író számára amúgy is több lehetőséget nyújtó használata mellett a mítoszok által teremtett és felidézett mitikus isó a lehetőségeket még tovább bővítheti, s ezek megsokszorozódásá-val természetesen a lehetséges interpretációkat is befolyásolhatja.

ELTE ÁITFK Gödöllői Képzési Hely
Témavezető: Dr. Balázs Géza
egyetemi tanársegéd

Füle Bernadett: Egy általános iskolai osztály
ragadványneveinek és szociomet-
riai felmérésének összehasonlítása

- I. A ragadványnevekről általában
- II. A becenevek, a ragadványnevek és a szociometriai felmérés elemzése. Szociogram
  - Becenevek a nyolcadik osztályban
  - A lányok beceneveinek képzési módjai
  - A fiúk beceneveinek képzési módjai
  - Az osztály ragadványnevei hatodik osztályban
  - A ragadványnevek csoportjai
  - Az osztály ragadványnevei nyolcadik osztályban
  - A ragadványnevek csoportjai
  - Kölcsönösségi táblázat
  - Gyakorisági táblázat
  - Szociogram
  - Szerkezeti mutatók és értelmezésük
- III. Összegezés
  - A becenevek, a ragadványnevek és a szociometriai felmérés eredményének összehasonlítása

FOLYÓ ERZSÉBET magyar nyelvészet- irodalom III.évfolyam
A NEMLÉTEZŐ DOLGOK ÉS AZ AZONOSSÁG SZEMANTIKAI KEZELÉSE
Dr.HORÁNYI ÜZSÉB, egyetemi tanár
PÓLOS LÁSZLÓ, tanársegéd
JATE Tanárképző Kar

A dolgozat célja két, szemantikai szempontból igen érdekes probléma: a nemlétező dolgok és az azonosság megvizsgálása.

Bár ezekre a kérdésekre már számos válasz született, s elméletek is szerveződtek körülöttük, jelen dolgozat nem ezek valamelyikét mutatja be, hanem azt vizsgálja, hogy hogyan lehet kezelni a fenti problémákat néhány újkeletű szemantikai elmélet keretében. Ezek a bemutatásra kerülő elméletek: a szituáció szemantika és a diskurzus-reprezentációs szemantika.

Tény, hogy e két szemantikát nem elsősorban ezek a kérdések hívták életre, de mindenesetre vizsgálható, hogy hogyan viszonyulnak a nemlétező dolgok és az azonosság problémájához.

A különböző elméletek felőli közelítés természet-szerűleg módot ad összehasonlításra, kritikára, önálló koncepció kidolgozására.

GABODA PÉTER

EGY P PREFIXUM AZ EGYIPTOMI NYELVEEN
DR. KAKOSY LÁSZLÓ, tanszékvezető
ELTE, BTK

Az egyiptomi nyelv jelentésmódosító prefixumainak sorába egy eddig le nem irtat, a p- t, kíséreltem meg bevezetni. Léte a dolgozat végén található példapárokon kívül igazolást nyer abban a tényben is, hogy ahogyan a legtöbb prefixum kapcsolatot mutat egyéb képzőelemekkel, partikulákkal, úgy az sem lehet véletlen, hogy egy p morféma egyes mutató névmásokban is prefigált helyzetű képzőelemként szerepel.

A p-prefixum feltételezésével több, eddig nyitottan maradt kérdésre, problémára adható magyarázat vagy egy új megközelítési mód. Az ismertetett 6 problémakör egyben a p-prefixum működésének jellegét is körvonalazza: a szótó alapjelentésének szemantikai változásait / a jelentéscsoportok közül különösen kiugrik egy, ahol a p-vel való prefigálás során keletkezett deverbális alakokban létrejött változást a magyarban a "szét-" "el-" igékötőkkel adhatjuk vissza/; a képzés időbeli behatárolását / a p-prefixum szabadon képezhető kb. az Óbirodalom végéig lehetett, és az akkor keletkezett szavak a nyelv későbbi periódusaiban is fennmaradtak/.

A példapárok /szótó és a p-vel képzett alakok/ bemutatásakor a szavak radikális váza mellett a determinatívumukat, vagyis a fogalom-bokorra utaló jelet is fel kellett tüntetnem, mivel azok tekinthetőek biztosan együtvé tartozónak, ahol tőnek és származéknak azonos a determinatívuma. A példapárokat egyáltalán felől a jelentés szempontjából csoportosítottam, másfelől formailag /elől tárgyalva a I-ae p egyszerű töveket, utóbb a re- duplikáltakat/.

A p-prefixum felismerésének filológiai haszna abban mutatkozik, hogy egyes kontextusok mélyebb megértésére, a vallási, kulturtörténeti háttér pontosítására is lehetőség nyílik a I-ae p szavak szöveggörnyezetek vizsgálatakor, amely lehetőségnek a kiaknázására a példapárok magyarázatainál kerítettem sort.

GÁL IMRE Budapest Lenhossek úti Általános Iskola
A NAGYKANIZSAI ZSIDÓSÁG MŰEMLEKEI (ZSINAGÓGA, IMAHÁZ, TEMETŐ)
Dr. PANDUR JÓZSEF főiskolai docens
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző kar, Rajz-tanszék.

A tanulmány készítője pusztuló értékek megmentésére vállalkozott. A nagykanizsai zsidóság műemlékeit mutatja be a zsinagógát, az imaházat és a temetőt. Kutatómunkát végez a Thury György múzeumban, az Izraelita Levéltárban és az Országos Műemléki Felügyelősen. Ismerteti a nagykanizsai zsidóság múltját, gazdasági és kulturális helyzetét, hitéletének alakulását, a Batthyány uradalommal való kapcsolatukat. Gondosan vizsgálja az 1807-ben kezdődő templomépítés körülményeit, az építéshez szükséges anyagok gyűjtését, a mecénások szerepét, stb. Fontos adatokat közöl rabbikról, kántorokról.

Ismertté válnak a bővítések, a korszerűsítési munkák, a világháborús sérülések és az állagmegóvás adatai is.

Sor kerül a leíró, bemutató elemzésre. Rajzok alapján, a leírás során megismerteti a látogatót a megközelítés lehetőségeivel, bemutatja az építmény külsejét, a nyílásszerkezeteket, a társművészeti alkotásokat, s a kegyeleti emlékeket.

Érzékletesen elemzi a belső tereket, az elemek rendjét, a karkazatot, a csillárt, a feliratokat, a padosorokat, elidőzve az értékes részleteknél, felhívja a figyelmet a hiányzóakra, megemlíti az eltűnt és a még fellelhető kegyeszerkeket, többek között az ún. CHEVRA KADISA-t.

Bemutatja a hitközségi épület (Lenin-u.6.) és az 1786 óta használt temetőt, amelynek sírjelei is megmentésre várnak. Javaslattal tesz az értékek védelmére, a zsinagóga felhasználására, amely rendbetétele után kielégíthetné a hitélettel kapcsolatos igényeket és kulturális célokat is szolgálhatna.

GÁLNÉ SZÖLLŐSI ANITA tanító
JÁSZALSÓSZENTGYÖRGY NÉPI ÁLLATNEVEINEK RENDSZERE
Dr. FARKAS FERENC, főiskolai tanár
JÁSZBERÉNYI Tanítóképző Főiskola

A pályamunka megészületését három hónapos gyűjtőmunka előzte meg, mely két területen zajlott: egyrészt az idevágó szakirodalom felkutatásával, másrészt speciális adatlapok segítségével a lakossági információk begyűjtésével foglalkoztam. E munka kezdeti eredménye 620 állatnév.

A pályamunka megírásával céltom az volt, hogy a nép által kialakított és használt állatnév-rendszer ne kerüljön a feledésbe.

Felmerült bennem: Vajon a mai állatnevek hagyományt őrzők vagy - mint az embernevek - a divatot követik? Mi a névadás indítéka?

A vizsgálat során többek között erre a kérdésre kerestem a választ, amit az olvasó A névadás indítéka c. fejezetben találhat meg. Az adattár felkínálja a következő vizsgálati pontokat: Milyen a nevek hangrendje, gyakorisága? Hány szótagból áll az ideális állatnév? Hogyan funkcionálnak a nyelvi eszközök? stb.

A feldolgozást az adatok statisztikai táblázatokba foglalásával igyekeztem áttekinthetőbbé tenni, egyszerűsítettem.

A számok magukért beszélnek. A táblázatok segítségével választ kaptam a bennem felvetődő kérdésekre. Sőt! Egyéb érdekes felfedezésre is rábukkantam. Ilyen például a névátfedés vagy a névegybeesés a nevek különbözősége ellenére. Ezek részletes elemzésére egyoldalnyi ismertetőben nincs lehetőség. Hogyan is vállalkozhatnék a teljesség igényével egy 40 oldalas dolgozat bemutatására ilyen rövid terjedelemben? Ez a kis ismertető csak a pályamunka futó bemutatására lehet hivatott. A részletes elemzés során betekintést nyerhetünk egy jászági falu gazdag és találékonytágra tüköröző névvilágába, melyet számtalan példa illusztrál.

SZERZŐ: GARAMVÖLGYI GYÖRGY magyar-történelem III. évf.
A DOLGOZAT CÍME: A BÁNK BÁN NÉHÁNY ELŐADÁSA AZ ADOTT KOR
ÉRTELMEZÉSÉNEK TÜKRÉBEN

TÉMAVEZETŐ TANÁR: FÜZFA BALÁZS FŐISKOLAI TANÁRSEGÉD
Az intézmény neve: Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Dolgozatomban Katona József: Bánk bán című drámájának néhány színpadi előadását vizsgáltam meg. Elsősorban arra kerestem a választ, hogy a darab miért nem ért el a színpadon tartós, átütő sikereket, miért tartózkodik ma is a műtől a közönség.

A Bánk bán színházi útjának vázlatos áttekintése után az 1962-es, 1970-es és 1975-ös Nemzeti Színházbeli rendezést vettem részletesen szemügyre. Megvizsgáltam az előadások drámaértelmezését, szerepfelfogásait, illetve azokat a próbálkozásokat, melyek a dramaturgiai hiányosságok kiküszöbölésére születtek.

Külön részben foglalkoztam az Illyés Gyula átigazította szöveg 1976-os pécsi színrevitelével.

Vizsgálatom során arra a következtetésre jutottam, hogy az utóbbi negyedszázad Bánk bán-előadásaiiban az 1950-es évek programszerű pártossága helyébe egy egyre kifinomultabb eszközökkel megjelenő tudatos politikai propaganda lépett. Véleményem szerint amíg a drámát nem a maga valójában, hanem politikai prekoncepciókkal állítják színpadra, a közönség számára a továbbiakban is érdektelenek lesznek az előadások.

GECSÉNYINÉ SLEZÁK MÁRIA tanítói szak, III. évfolyam
levelező tagozat
Munkahely: Körzeti Általános Iskola, Szanda
TERÉNY NÉPRAJZA, NÉPMŰVÉSZETE
PRUNKL JÁNOS főiskolai docens
Tanítóképző Főiskola, Esztergom

Terény egy kis nógrádi falu. Egy éve kezdtem el gyűjteni a település multjával kapcsolatos tárgyakat, szokásokat. A gyűjtéssel célom az, hogy megmentsem a régmúlt emlékeit a pusztulástól, attól, hogy a népi élet tapasztalatai idők folyamán feledésbe merüljenek.

Dolgozatomban a terjedelem rövidsége miatt az összegyűjtött anyagoknak csupán egy része szerepel. A falu multja, elhelyezkedése, az építkezéssel, az építmények belső kiképzésével kapcsolatos adatok, a növénytermesztés, állattartás munkái, a népi élet saját készítésű használati tárgyai, táplálkozási-, öltözködési szokások. A gyűjtést a faluban élő öregek-nél végeztem. Nagy gondot jelentett a rendszerezés, sok olyan szokás van, amit több helyre be lehet sorolni. Gyűjtőmunkám még ma sem fejeződött be, mindig akad új adat, amely a meglévőket gazdagítja.

Fontosnak tartom ennek az örökségnek a megismer-tetését a felnövekvő nemzedékkel, hogy a multa épít-ve tervezze meg jövőjét.

GERGELY ISTVÁN V. ÉVFOLYAM NÉPRAJZ

EGY ÁLOMFEJTÉSI HIEDELEM NYOMÁBAN

DR. UJVÁRY ZOLTAN egyetemi tanár

Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék

Dolgozatomban egyetlen hiedelmet veszek vizsgálat alá, a hiedelem kapcsolathálójának feltérképezése igényével.

A szóban forgó álmefejtési hiedelem /" békával álmodni gonosz jelent"/ hiedelemrendszeren belüli determináltsági lehetőségét

Bosnyák Sándor által a moldvai csángóktól gyűjtött hiedelemanyagok keresztül mutatom be.

A dolgozat második részében a hiedelemrendszer kulturális beágyazottságát, s a konkrét/elemzett/ hiedelem hiedelemrendszeren kívüli determináltsági lehetőségeit néhány példán/párhuzamon/ keresztül próbálom érzékeltetni.

GERLICZKI ANDRÁS? V. ÉVFOLYAM, MAGYAR-TÖRTÉNELEM
A SZOCIOGRAFIKUS JELLEG VERES PÉTER RÖVIDPRÓZÁJÁBAN

/A GYEPSOR-NOVELLÁK SZERKEZETE/

TÉMAVEZETŐ: GÖRÖMBEI ANDRÁS EGYETEMI DOCENS

Kossuth Lajos Tudományegyetem

Az írói igazmondás igényével fellépő előadásmód Veres Péter életművében a hagyományos novellától erősen eltérő rövidprózai alakzatokat hozott létre. Dolgozatom célja ennek bizonyítása. A címbe jelzett szociografikus jelleg az elemzés kiindulási alapjának is tekinthető, de nem egyetlen és nem végleges minősítése a vizsgált műalkotásoknak; utal viszont arra, hogy a történet-elvű, cselekményes rövidpróza hagyományaival ellentétben, itt a tárgyi környezet és az élettények aprólékos leírása kerül az alkotás középpontjába, ez azonban nem a szociográfiák módszerével történik. A dolgozatban arról is szó esik, hogy a mű teremtett világának szerkezete /ezzel együtt a mű szerkezete is/ a létező világ strukturáit követi, olykor az az illúzió is támadhat, mintha az író a valóság kiválasztott részeit emelte volna át a műbe. Ennek az az oka, hogy az alakítás mellett a szelekció is az alkotó munka meghatározó tényezőjévé válik a Gyepsor-ban/ A tárgyilagos-objektív szerzői leírásokat vizsgálva érintem a narráció és a sajátos elbeszélői nézőpont problémáját. Dolgozatomban helyet kap az irodalmi fikció és a veres Péter művében érvényes valóságláttatás viszonyának tisztázása is.

GESZTESI ENIKŐ

JATE V. évf. TÖRTÉNELEM-LATIN-GÖRÖG SPK.

M.TULLIUS TIRO ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA - TIRO ÉS A GYORSIRÁS

Dr.MARÓTI EGON, EGYETEMI TANÁR

József Attila Tudományegyetem, Ókori Történeti és Régészeti T.

A dolgozat három nagyobb egységből áll. Az első rész M.Tullius Tiro (M.Tullius Cicero rabszolgája, majd libertinusa) életével, kettejük kapcsolatával foglalkozik. Bevezetőben áttekinti Cicero névszerint ismert, vele személyes kapcsolatban állt rabszolgáit is libertinusait. Állást foglal abban a vitában, amely Tiro születése és származása körül alakult ki a szakirodalomban, s ezzel összefüggésben azzal a kérdéssel, hogy hány éves volt felszabadulása évében, 53-ban, s milyen módon történt felszabadítása.

A dolgozat második része Tiro irodalmi vonatkozású munkásságát tárgyalja. Foglalkozik azzal a sokrétű segítséggel, amelyet Cicerónak életében nyújtott szónoki, irodalmi műveinek gondozása és kiadása terén; majd halála után leveleinek összegyűjtésében, egyes művei szövegének emendálásában szerzett érdemeivel. Taglalja Tiro saját irodalmi műveit, regisztrálja ezek fragmentumait és - egyelőre - szemelvényt mutat be egy terjedelmesebb anyagról magyar fordítását is elkészítve.

A harmadik, befejező rész Tironak a római gyorsírás kialakulásával kapcsolatos szerepét tárgyalja. A görög előzmények felvázolása után vizsgálja a latin gyorsírás fejlődésének fő mozzanatait, Tiro szerepét a folyamatban, az ún. tírói jelek (notae) mibenlétét; példáit rajzban melléklí, előadásban írásvetítővel kívánja bemutatni. Véggöveztetése az, hogy Tiro nagyszámu rövidítést talált fel s alkalmazott gyakorlatban is Cicero levelezése, beszédei leírásakor; ám ez a szisztéma, bár szerepe kétségtelen a későbbi gyorsírás kialakulásában, voltaképpen még csak egy rövidítésrendszer, nem gyorsírás.

GLOVICZKI ZOLTÁN, latin-levéltár II.évfolyam

A NÉGYSZÁZ ÉVES OVIDIUS

Dr.ADAMIK TAMÁS, egyetemi docens

ELTE BTK

Elfogadván, hogy ókortudományunk egyik legfőbb feladata az ókor és napjaink közt fennálló viszony és kapcsolatrendszer folyamatos vizsgálata és újraértékelése, érdekesnek tűnt megfigyelni e viszony alakulásának talán legfontosabb fordulópontját. Ilyen, kulcszereppel bíró fejlődésbeli lépéscsőt feltételez e dolgozat abban a folyamatban, melynek során Ovidius életműve is - a magyar irodalom és kulturtörténet szerves részéből - a tudományos megismerés tárgyává lett Magyarországon. A vizsgált anyag a XVI.század közepétől Némethy Géza fellépéséig az azonosítható fordítástörédekeket, a már Ovidius nevével jelzett teljes- és részletfordításokat, valamint a rá vonatkozó, nyomtatott vagy kéziratban fellelhető valamennyi forrást foglalja magában. A dolgozat módszerei közt szerepet kap a forráskutatás, a fordítás-kritika, könyvészeti- és kulturszociológiai szempontok alkalmazása. A vizsgálat eredménye: a téma eddig minden szempontból teljesen feldolgozatlan forrásainak bibliográfiába-rendezése, valamint annak megállapítása, hogy az itt kiemelt fejlődés kezdő- illetve végpontját alkotó recepciótipusok kulturtörténetileg is fontos különbségeket mutatnak. A dolgozat megfigyelései alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a hazai klasszika-filológia kibontakozásának előzményei nem annyira a tudományos gondolkodás fejlődésében, mint inkább az általa vizsgálandó anyag kulturális életünkben betöltött szerepének változásában keresendők.

GÖDÉNY JUDIT

"MAGUKVESZTŐ VAGYONSZERZŐK" O'NEILL ÉS AZ "AMERIKAI ÁLOM"
EGY DRÁMACIKLUS TÜKRÉBEN

O'Neill a harmincas években egy nagyszabású drámaciklus tervén dolgozott. Alapötlete egy modern Faust-dráma az amerikai emberről, aki eladta a lelkét anyagi javakért. A ciklus fokozatosan bővült, ahogy a probléma okait keresve O'Neill egyre mélyebbre ásott az amerikai történelemben. A teljes ciklusterv felölelte közel kétezár év amerikai történelmét, tizenegy drámában megjelenítve. A ciklust sohasem fejezte be; mindössze két dráma készült el teljesen, egy pedig vázlatban maradt ránk. Dolgozatom e három drámát vizsgálva kísérli meg leszűrni O'Neill véleményét az amerikai karakterről, életformáról, és annak mozgatórugóiról. Az elembertelenedett életforma visszahatását O'Neill emberi kapcsolatok bonyolult láncolatában, a ciklus jelenlegi formájában három generáción végigvezetve ábrázolja, különös figyelmét fordítva a férfi-nő kapcsolatra, melyben mint a társadalom legkisebb egységében annak torzulásai is közvetve megjelennek. Amit O'Neill a férfi-nő kapcsolatról itt feltár, legyenek a karakterek bármennyire "amerikaiak", már nem specifikusan amerikai probléma. Különösen nem, amióta Európában is oly nagy divatja lett az amerikai életformának, s az elidegenedés itt is elcsépelet fogalomává vált.

GÖDÉNY JUDIT

O'NEILL AMERIKAI ELEKTRÁJÁNAK GÖRÜG FORRÁSAI

Az Elektra-motívum mindig is/ az ókortól egészen napjainkig/ kedvelt téma volt a világirodalomban. Ennek oka az, hogy a téma alapvető morális kérdéseket tár elénk: öszetettsége, bonyolultsága sokszor igen különböző álláspontok és mondani- valók kifejtésére teszik alkalmassá. Az Elektra történetét felhasználó vagy ujrafogalmazó műveket két fő csoportra lehet osztani, az alapján, hogy igazságos tettek tartják-e Aigiszthosz és Klütaimésztra megölését. Aiszkhülosz, Szophoklész és sok követőjük igennék válaszol erre a kérdésre: mások azonban, Euripidésszel az élükön, nem tartják igazolhatónak a tettet. Dolgozatom célja, hogy bizonyítsa: O'Neill is ez utóbbi csoporthoz tartozik. Még egy fontos tényező, mely kettéválasztja e két eltérő felfogást: a sors szerepéről alkotott képük. Aiszkhülosz és Szophoklész világa kiagyensúlyozott: a sors az emberek cselekedeteiben és az istenek ítéleteiben nyilvánul meg: létezik általános, örökérvényű igazság. Euripidész és O'Neill világa sokkal komorabb: a sors mint egy idegen, ellenséges, kívülálló hatalom jelenik meg, mely ellen az ember hiába küzd, mindig alulmarad. Nem csoda, ha itt minden relativ, nincs általános igazság. - Vajon mi okozza ezt a látásmódbeli különbséget? Az okok a történelmi-társadalmi háttérben keresendők: Aiszkhülosz látta a dicső athéni demokrácia megezületését: Szophoklész benne élt, de Euripidész már a hanyatlás jeleit figyelhette meg. O'Neill nem sokkal az I. világháború után, a gazdasági válság közepén írta művét. Dolgozatom második fő része részletes elemzéssel támasztja alá az eddig elmondottakat / a négy dráma szereplői, a gyilkos tett ábrázolása, a végső megoldás, az eltérő motívumok jelentése /.

GRÖLL TIBOR, Berzsényi Dániel Gimnázium, Sopron
REÁLIÁK ÉS REALIZMUS PETRONIUS SATYRICONJÁBAN
ADAMIK TAMÁS, egyetemi docens
ELTE BTK

A szatíra -- valóságához való kapcsolatát, "mimetikus természetét tekintve -- egyedülálló helyet foglal el az irodalmi műfajok között. Az igazi szatíra célja a ridentem dicere verum, ami arra kötelezi a mindenkori szerzőt, hogy olvasója elé olyan görbetükröt nyújtson, amelyben az a torzítások ellenére is felismerheti korának valóságát.

A mű utalásai és a régészeti adatok egybehangzó tanúsága szerint Petronius regényének talán legismertebb részlete, a "Trimalchio lakomája" valószínűleg az i.sz.I.sz-i Puteoliban, a hatalmas campaniai kikötővárosban játszódott le. Ebben a városban volt talán a legszemélyesebb a libertina nobilitas gyors felemelkedése és az ősi római szokásoktól igencsak eltérő életmódja, amelyet Petronius Trimalchio típus-alkjában tett nevetségessé olvasói előtt. Ahhoz tehát, hogy akár a regény morális tartalmát, vagy apróbb célzásait megértsük, mindenekelőtt ennek a városnak korabeli valóságát kell tanulmányoznunk, segítségül hívva a régészet eredményeit is.

Az újabb Pompei mellett előkerült, Puteoliból származó viasztablák is megerősítik a regény eme fejezeteinek realizmusát, és nagyban megkérdőjelezzik azokat az érveket, amelyek szerint Petronius Trimalchiót egy pöffeszkedő, de ugyanakkor elszegényedett libertinusként szerette volna feltüntetni olvasói előtt. Azok a jelenségek, amelyekből a kutatók jelentős része erre következtet, véleményem szerint nem Trimalchio szegénységének, hanem pusztán izléstelenségének bizonyítékai. Ennek fényében vizsgáltam újra azokat a megállapításokat, amelyek Trimalchio korinthisi edényeit is hamisítványoknak kiáltották ki. Az elenzés során kiderült: ezek a bizonytalan eredetű kincsek Trimalchio birtokában egész másra is utalhatnak, nevezetesen arra az általános tudatlanságra, ami ezeknek a drága holminknak eredetét és mibenlétét körülvette az I.sz-ban, s amely alól a tudós-polihesztor Plinius sem volt kivétel.

A tanulmányt a fentiekből a "realista" római regény "realizmusára" levonható tanulságok zárják.

GRYNAEUS ANDRÁS RÉGÉSZET - TÖRTÉNELEM II. ÉVFOLYAM
DENDROKRONOLÓGIAI KORMEGHATÁROZÁS ÉS KUTATÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON

DR. KUBINYI ANDRÁS EGYETEMI TANÁR
ELTE BTK

Dolgozatomban röviden összefoglalom a dendrokronológiai kor meghatározás módszerét, azaz a fák évgyűrűire alapozott régészeti keltezési eljárás lényegét. A kor meghatározás úgy történik, hogy az összehasonlító görbét - amelyet az adott területen növő, azonos fajtájú, pontosan datált fák évgyűrűvastagságainak átlagából állítottak össze - a meghatározandó fa görbéjével hasonlítjuk össze. Ahol a két görbe lefutása a legnagyobb egyezést mutatja, ott van szinkronban a pontosan datált összehasonlító görbe az ismeretlen fa görbéjével, és az összehasonlító görbéről leolvashatjuk, hogy mikor nőtt az ismeretlen kora fa.

Miután röviden ismertetem az eljárás történetét, felfedezőjének A.E.Douglass eredményeitől az európai alkalmazás tanulságaiig, megpróbálom felvázolni azokat a feladatokat, amelyek meg kellene oldani ahhoz, hogy a módszert a magyar kutatásban is alkalmazni lehessen.

Dolgozatom második felében megpróbálom - a teljesség igénye nélkül - katalógus-szerűen felsorolni azokat az álló, muzeumokban lévő, vagy ásatások során előkerült fa leleteket, emlékeket, amelyeket fel lehetne használni az elemzésekhez.

GULYÁS ANDREA történelem-angol II.évf.
POPE ILLUSZTRÁCIÓK A XVII XVIII.SZÁZADFORDULÓ ROKOKÓ
IRÁNYZATÁHOZ
PÉTER ÁGNES docens
ELTE BTK

Dolgozatomban a XVII-XVIII.századforduló Angliájának művészi irányzatokban gazdag, bonyolult légkörét szeretném elemezni, különös figyelmet szentelve a francia hatásra megjelenő rokokó stílus jellemzésére, kulturális és társadalmi vonatkozásaira.

A téma rendkívül hálás, mivel gazdag irodalma ellenére nem akad két olyan könyv, amely ugyanolyan nézőpontból tárgyalná a kulturális-művészeti viszonyokat.

Véleményem szerint a kutatók kevés figyelmet fordítottak eddig arra, hogy míg a rokokó Franciaországban csaknem egy évszázadon át meghatározója volt a legkülönbözőbb művészeti irányzatoktól kezdve a társadalom életéig, addig Angliában csak egy szűk társadalmi réteg, az arisztokrácia életformájává vált, nélkülözve a művészeti ágak átrendeződését. Ezt jól látták és élesen bírálták a felvilágosult eszelmű angol költők és írók, köztük Alexander Pope is, akinek Fürtrablás / The Rape of the Lock / című vígposza az egyik leghűbb kortűkör. Ezért választottam dolgozatom vezérfonalának.

GUTAI KATALIN IV. évf. magyar-orsz szakos tanárjelölt
AZ OROSZ ÉS A MAGYAR ÁLLATNEVES FRAZEOLÓGIZMUSOK EGYBEVETŐ VIZSGÁLATA

DR. GYÜRKE ZOLTÁN főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

A dolgozatban a szerző az orosz és a magyar nyelv állatneves frazeologizmusainak egybevettő vizsgálatával foglalkozik.

A két nyelv azonos tematikus csoportjához tartozó frazeologizmusainak egybevettő vizsgálatával a hazai nyelvészeti szakirodalomban eddig még behatóan nem foglalkoztak.

A dolgozatban az orosz és a magyar nyelv állatneves frazeologizmusai állományának összegyűjtésén és rendszerezésén túl a dolgozatban a szerző feltárja azok alapvető szerkezeti típusait, szemantikai tulajdonságait, rámutat az állatnevek metaforikus jelentésben történő használatára, valamint a két nyelv állatneves frazeologizmusainak szemantikájában lévő azonosságokra és eltérésekre.

HACKL HEDVIG történelem-könyvtár szak, IV. évf.
MOSON MEGYEIEK AZ ELSŐ NÉPKÉPVISELETI ORSZÁGGYŰLÉSÉN (1848-1849)
Dr. VARSÁNYI PÉTER ISZTVÁN TV. főiskolai docens
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A dolgozat célja: bemutatni a többségében nemzetiséglakta Moson megye képviselőinek megválasztását és tevékenységét az 1848-49. évi népképviseleti országgyűlésen. A munka elsősorban levéltári iratokra támaszkodik, felhasználva a korabeli sajtóanyagot is.

A dolgozat első része a választókerületek kialakításával, az összlakosság és a választásra jogosultak arányával, a szavazás jogi alapjával, az értelmiség összetételével és a választással foglalkozik (összehasonlítva más megyék adataival). A második rész azt vizsgálja, hogy milyen tevékenységet fejtettek ki a képviselők az országgyűlésen: milyen tisztséget viseltek, milyen bizottság tagjai voltak, hogyan voksoltak a név szerinti szavazásokon, követték-e és meddig az országgyűlést. Igyekszünk néhány olyan kérdésre is választ adni, hogy: minek köszönhető a képviselő-választásokon a választók részéről megmutatkozó érdektelenség; miért nem szerepelt nemzetiségi képviselő neve a jelöltek között; vagy szükség lesz-e arra az összetételű értelmiségre, amely kivívta a forradalmat?

Befejezésül megjegyezzük, hogy e kutatómunka része a nyugat-dunántúli régióban folyó, más megyékre (Sopron, Vas, Veszprém, Zala) is kiterjedő felmérésnek, értékelésnek.

Hadas Emese magyar-ált. és alk. nyelvészet V. évf. ELTE BTK
A világhiány alakjainak megvalósulása - a genezis metafizikája az Esmélet alapján

Témavezető tanár: Dr. Sipos Lajos egyetemi docens

Az Esmélet különösen éles szellemkoncentrátuma nem pusztán abban az értelemben épül, mely szerint eddigi értelmezői elemeztek. A vers rendszere ugyanis a vele párhuzamosan születő művészet-metafizikai írások gondolatépülésének szellemi fókusza. Az alapvető élményegyüttes, mely a személyiség intenzív önteljesedéséhez, majd felbomlásához vezetett, 1933-34. fordulójára összeállt, s a gondolatképben egy pillanatnyi táguló integrálódást biztosított: így találkozik egymással a rendszerben Hegel és Bergson, mindkettő a szellem bizonyos értelmű szélesítését sejtette ("lineárisan" Bergsonnál: az élő anyag teljes kiterjedését átfogva, mélységében Hegelnél: az abszolút szellem képviseletében). A vers szerkezetében a bergsoni időintegráció szerves linearitása alatt az általános-egyedi szimultán mozgása hat a hegeli dialektika alapján. Tisztán ontológiai érvénnyel épülő világ ez: az eszmélet a világ megtörténéseinek adekvát jegye, a létmegnyilvánulás az eszmélet strukturájának formáit másolja. A lét megtörténéseinek teóriája alakul: a keletkezésében szemlélt lét elmélete. Művészet-metafizikájában a készülő mű esztétikáját teremti meg. S mivel a Szó is keletkezésében költemény, s mert az utolsó egy mozzanat a Mű, a vers végére a körüljárt én maga műalkotássá válik. A világ és a dolog megtörténéseinek szellem-felépítettségű strukturája az intuíció, a fogalomalkotás és az ihlet szellemi hármasságán nyugszik, melynek versbeli elemzése során bizonyítódik be: a mű kétértelműségek rendszereként működik: 1. kiépíti a világ eredendő értelemigényét, 2. hordja a világhiányt, az értelem hiábavalóságát. Így a vers önmagában megjárja az életmű ívét van és nincs között, mert 1. csak a hiány és az én létezik, 2. az ihlet a világhiányt Művé avatva megteremtheti az adekvátság látszatát világ és eszmélet között.

HALÁSZ JUDIT magyar-orsz IV. évfolyam
A HAGYOMÁNYÓRZÓ RÉTEG SZOCIOLINGVISZTIKAI VIZSGÁLATA
HIMOD KÖZSÉGBEN

Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Pályamunkámban a Rábaköz egyik falujában, Himodon végzett élőnyelvi nyelvföldrajzi-szociolingvisztikai kutatásaimról számolok be. - Célom a kiválasztott adatközlők nyelvhasználata és nyelvi életrajza közötti összefüggések feltárásával az idősebb korosztály, a hagyományörző réteg szociolingvisztikai vizsgálata. Az anyaggyűjtést a Szabó Géza által összeállított szókészlettel kérdőfüzet segítségével végeztem, magnetofonnal. Az adatközlőktől végigkérdeztem a kérdőfüzet 255 kérdését és mindenkitől vettem fel úgynevezett spontán beszélgetést. A válaszokat cédulára jegyeztem le, fonetikusán. Elsősorban a hagyományörző nők nyelvét, nyelvhasználati módját vizsgáltam. Adatközlőim megoszlása: hét nő, két férfi, akik mintegy kontrollként szerepelnek. Dolgozatomban ismertetem az adatközlők nyelvi életrajzát, bemutatom a kutatópontot, s megemlítem a himodi nyelvjárás legfontosabb hangtani, alaktani sajátosságait. A gyűjtött élőnyelvi anyag egy részét, a kérdőfüzet első száz kérdését részletesen feldolgoztam, grafikonos módszerrel. Adatközlőnként összeszámoltam a hangtani és alaktani jelenségeket, illetőleg a valódi és a jelentésbeli tájszókat. A grafikon vízszintes tengelye jelöli a kérdőív első száz kérdését, tízes nagyságrendben, a függőleges tengelyen szerepel, hogy az adatközlő hány nyelvjárásias elemet használt az adott szakaszon. Ily módon koroszályonként, nemenként összehasonlítottam az adatközlők nyelvjárásosságát.

SZERZŐ NEVE: HALÁSZI CSILLA III. évf. angol szakos hallgató
A DOLGOZAT CÍME: EZ AMERIKA? AVAGY ADALÉKOK A MAGYARORSZÁGI AMERIKA-KÉP
VIZSGÁLATÁHOZ
TÉMAVEZETŐ TANÁR: DR. VIRÁGOS ZSOLT, docens
INTÉZMÉNY: KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

Az amerikanisztika témájú dolgozat fő célja azon kérdéskör vizsgálata, hogy az ún. Amerika-jelenség miként tükröződik a sztereotip tudati sémákkal terhelt spontán hétköznapi gondolkodásban, azaz milyen tényezők játszanak szerepet a hazánkban kialakult USA-kép létrejöttében. A vizsgálathoz szükséges véleményfeltárás kérdőíves módszerrel történt dolgozók, egyetemi hallgatók illetve középiskolai tanulók körében. A dolgozat részletesen bemutatja az így nyert anyag által sugallt trendeket és következtetéseket von le a különböző életkorú és műveltségi szintű csoportok hasonló és eltérő válaszaiból. Az ilyen természetű vizsgálat ugyancsak szükségessé tette annak rekonstrukcióját, hogy hazánkban milyen intézményesült források (oktatási anyagok, tömegkommunikációs eszközök) szolgáltatnak releváns tájékoztatást.

A dolgozat következtetései oktatás- illetve műsorpolitikai természetű javaslatokra is kiterjednek.

HARASZTI VIKTOR, magyar-történelem szak, IV. évfolyam
A NEMZETI PARASZTPÁRT II. NAGYVÁLASZTMÁNYI ÜLÉSE /1946/
SALAMON KONRÁD, főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A történelemkönyvek ma Magyarországon 1948-at tartják a fordulat évének, a "népi demokrácia építése" kezdetének, - s bár a tankönyvek még nem - ujabban a torzulások kezdetének is. Vajon tényleg ekkor dönt el az ország sorsa? Volt-e valós lehetőség egy más, nem sztálini típusu, demokratikus és szocialista államberendezkedés kialakítására?

A Nemzeti Parasztpártot tömegbázisa, követelései, programja egyaránt a demokrácia legjobb erői közé sorolták. Milyen szerepet töltött be a párt a koalíciós időkben? Valóban a Kommunista Párt leányvállalata volt, avagy önálló politikát folytató párt?

Az 1946-os év döntő kérdése ez: milyen utat kövessen a párt? Kössön szövetséget a Független Kisgazdapárt demokratikus, paraszti tagjaival s függetlenedjen a Kommunista Párttól? Vagy megmaradjon továbbra is a Kommunista Párt vonzásában? Dolgozatom célja ennek a kérdéskörnek vizsgálata, hiszen ez dönt el a Nemzeti Parasztpárt 1946 november 2-3.-án tartott II. nagyválasztmányi ülésén /kongresszusán/, ahol a két álláspontot Kovács Imre, Erdei Ferenc és a párt mögöttük ki-kristályosodó két szárnya képviselte. A kérdést végül Veres Péter és a mögé felsorakozott un. centrum döntötte el.

A nagyválasztmány anyagának feldolgozásán kívül áttekintettem az augusztus-októberi pártvezetőségi jegyzőkönyveket, mivel ezek már közvetlenül kapcsolódnak a nagyválasztmány kérdéséhez. Dolgozatomban röviden áttekintettem a Nemzeti Parasztpárt 1945 utáni történetét; ismertetem Kovács Imre és Erdei Ferenc álláspontját; a II. nagyválasztmányon s annak előkészítésekor folyt politikai harcot.

A Nemzeti Parasztpárt történetéről írt munkákban ezzel a nagyválasztmánnyal meglepően keveset foglalkoztak, pedig a párt és a magyar demokrácia történetében nagy jelentőségű esemény volt.

HÁRS GYÖRGY PÉTER, magyar-művészettudomány, V.é.

MŰVÉSZET ÉS IDENTITÁS /Egy lehetséges líraelmélet művészetfilozófiai alapjai/

MÜLLER PÉTER, egyetemi adjunktus

Jenus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Amikor művészet és identitás kapcsolatát vizsgálom, egy rögzített és külső létezőnek egy rögzítetlen és belső létezővel való kapcsolatára kívánok rávilágítani. Elemzésem tárgya tehát egy speciális kapcsolat két létező között, nem pedig valamely szaktudomány vagy interdiszciplína kiemelt részterületének bemutatása. Csak egy lehetséges líraelmélet művészetfilozófiai megalapozása volt; az esztétikai és a pszichológiai tudás együttes alkalmazása segítségével.

Dolgozatom három nagyobb egységre osztható. Először a szubjektum-objektum viszonyt vettem vizsgálat alá, mint a műnemelmélet kiindulópontját. Itt tárgyalom az ismeret és értelem, a jelentés és jelentőség és az ábrázolás kérdéseit is. Ezután az identitás, a kommunikáció, a nyelv, a valóság és a játék összefüggéseit vizsgálom. Végül a fenti területeken kapott eredmények fényében megkíséreltem átértékelni a hagyományos tartalom és forma fogalom párt, s bizonyítani próbálom azt a tételt, miszerint a mű olyan dolog, amelyet a befogadás során mint személyt érzékelünk.

HAVASRÉTI JÓZSEF magyar:irodalom-nyelvészet IV.évf.
UTÓDOK ÉS BOLDOG ŐSÜK / MARÓT KÁROLY KÖLTÉSZETTANA/
HIEDERMÖLLER PÉTER /MTA Néprajzi Kutatócsoport és JPTE TK
Nyelvi és Kommunikációs Intézet
JPTE Tanárképző Kar

A dolgozat a népköltészet-műköltészet dichotómia feloldására Marót Károly által bevezetett közköltészet kategória rekonstrukciójára tesz kísérletet, illetve megpróbálja megállapítani, alkotható-e egyáltalán olyan rekonstrukció, amelyik megfelel Marót intencióinak.

A rekonstrukció szempontjai:

- a hagyomány és az egyéni tehetség viszonya
- a költői archaizálás kérdései
- a "népi menetek", "ősmesék", "archetipusok" jelentősége a költészetben
- Marót Károly történelemszemlélete.

A költészetnek át kell hidálnia "fent" és "lent" ellentétét. Mit értsünk ezen? Műveltségi rétegeket, társadalmi osztályokat? Megközelítendő eszmény-e a közköltészet, vagy a kutató által regisztrálható tény? Ezekre a kérdésekre keres választ a dolgozat, figyelembe véve Marót Károly gondolatainak utóéletét a folklórisztikában és az irodalomtörténetben.

HEGEDŰS MÁRIA IV. évf. orosz-történelem szakos tanárjelölt
TRANSZFORMÁCIÓS LEHETŐSÉGEK A GIMNÁZIUMI HARMADIK OSZTÁLYOS
FAKULTÁCIÓS TANKÖNYVBEN

Témavezető tanár: DR. KRÉKITS JÓZSEF főiskolai tanár
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szeged

1. Dolgozatomban azt az alkalmazott nyelvészeti célt tűztem ki magam elé, hogy a transzformációs grammatika elméleti vívmányait a nyelvoktatás számára hasznossá és gyümölcsözővé tegyem. Ebben nagy segítségemre volt J. D. Apreszjan - Páll Erna: Orosz ige - magyar ige című igazságtára.

2. Az igazságtár szerzőihez hasonlóan magam is Tesnière aktánselméletéből indultam ki. Véleményem szerint ahhoz, hogy jobban megértsük az aktánsok szerepét, jelentését a mondatokban, fel kell tárunk a mondat mélyszerkezetét is. A mélyszerkezet vizsgálata azért is fontos a mondatokban, mert segítségével magyarázhatók meg a különböző nyelvek egyező törvényszerűségei.

3. Munkám során mindenekelőtt felmértem a tankönyvben feltehető grammatikai transzformációs lehetőségeket. Hozzávetőlegesen 100 ilyen lehetőséget sikerült az igazságtár alapján feltárnom.

4. A grammatikai transzformációk segítségével a tankönyvi szókészlet /igék, főnevek stb./ alapján szinkódolt transzformációs gyakorlattípusokat dolgoztam ki.

HEVÉR ZOLTÁN /1988-ban végzett magyar-történelem szakos tanár/

KASSÁK LAJOS: ANYÁN CEMÉRE /Szépirodalmi, 1987./

/Kassák Lajos társadalomszemlélete az 1930-as évek végén/

DR.G.KOMORÓCZY EMŐKE főiskolai docens

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

1937-ben anyja, Istenes Erzsébet, a Szovjetunióba utazik, hogy ott élő lányait, unokáit meglátogassa. Ebből az alkalmából írja a költő fiktív leveleit, amelyek egy részét folyóiratában, a Munkában tette közzé.

A tizennyolc levélből nemcsak az anyát ismerhetjük meg, hanem a sorok íróját is. Ezen levelek prózában írt vallomások. Amikor pedig önmagáról, érzéseiről, a múlttal és a jövővel foglalkozó gondolatairól ír Kassák, mindig összeveti azokat kora ifjúságának nézeteivel.

A társadalmi problémák okait azonban nemcsak a háború anyagi pusztításában és az azt követő gazdasági bajokban látja Kassák. Ő gazdasági és szellemi tragédiát emleget. A levél-sorozat éppen ezért olyan kordokumentum, mely későbbi korok fiataljainak érdeklődésére is számot tarthat. S a befejező, tizennyolcadik levélben az író, előre látva a jövőt, az újabb, közeledő s kikerülhetetlennek látszó háború borzalmaira figyelmeztet...

Ezt a könyvet Kassák Lajos, amint azt a kötet lezáró Kisérő sorokban írta, ajándékol szánta mindazoknak, akik lélekleben hozzá és Istenes Erzsébethez hasonlóak, akik "hajlamosak a jóra és helyt mernek állni tévedéseikért."

HEVÉR ZOLTÁN /1988-ban végzett magyar-történelem szakos tanár/

SINKA ISVÁN KÖLTÉSZETE A KOALÍCIÓ IDŐSZAKÁBAN /1945-49./

DR.G.KOMORÓCZY EMŐKE főiskolai docens

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Sinka István /1897-1969/ költészetét mind ezideig csak töredékesen ismeri az irodalmi köztudat. Költői pályafutását az irodalompolitika részéről a méltánytalan mellőzés is nehezítette. Mindenekelőtt az az előítélet, amely benne úgyszólván kizárólag csak a plebejus tiltakozás, a társadalmi mondandók költőjét látta, s emélfogva a felszabadulás után elsősorban a régi Sinka-versek már-már mesebeli szegényeinek megváltozott életét, az értük tett intézkedések méltatását várta volna. Sinka István azonban - jó érzéssel - megmaradt a költői természete által kijelölt úton. Veravilága egyszerre ősi és modern. Így nézve költészeté - legjobb megvalósulásában - leginkább a népi ihletést modern törekvésekkel ötvöző Lorca vagy Jeszenyin művészetéhez hasonlítható.

Az 1945-48-ig tartó periódusban Sinka aktívan és alaktóan jelen volt az irodalmi közéletben. A kortárs kritika megosztott verseinek, személyének értékelésében. Leginkább a Független Ifjúság és a Szabadság között lezajlott vita tükrözi ezt. Az előbbi vállalta a költőt az utóbbi pedig - névtelen - kritikával támadta őt. Az egyre inkább "homályosodó" időre mi sem jellemzőbb ezen anonim véleményközlésénél; s annál, hogy a kritikus bevallja: ő nem is olvasta Sinka inkriminált verseit, neki meg kellett írnia e "véleményt"...

Nyilvánvaló, hogy ezen módszertől az út a NEKOSZ megszüntetéséig, Rajk László peréig vezet; azon időszakhoz, melyben Sinka István kiszorul a folyóiratok hasábjairól, költészetének már nem enged teret a hivatalos kultúrpolitika.

HORÁNYI ATTILA művészettörténet-angol , IV.évf.
ERWIN PANOFSKY SZIMBÓLUM ELMÉLETÉNEK EGYES KÉRDÉSEIRŐL
MAROSI ERNŐ egyetemi docens
ELTE BTK

Az előadás Erwin Panofsky Early Netherlandish Painting című könyvének /1953/ ötödik, magyarul is megjelent fejezetével foglalkozik, a Valóság és szimbólum a korai flamand festészetben: "Spiritualia sub metaphoris corporalium"-mal. Panofsky 1934-ben publikálta Jan van Eyck Arnolfini házaspár című képének elemzését, ebben vázolta először a "disguised symbolism" elméletét, amelyet aztán 1953-as könyvében fejtett ki részletesen.

Az előadás célja ezen elmélet kritikai áttekintése. Ezzel kapcsolatban először egy szimbólum-tipológiát mutat be az előadás a tanulmány példaanyaga alapján. A kritikai elemzés magva az a felismerés, amelyet a szimbólum-tipológiának kell világossá tennie, hogy a szimbólumok nagy részének esetében folyamatos formai fejlődés figyelhető meg, ami így a korban folyamatosan benne élő interpretátor számára kevésbé lehetett rejtett. A kritikai elemzés természetesen érinti a szimbólumok értelmezésének problémakörét is: vajon a "disguised symbolism" egy ikonográfiai kategória avagy egy ikonológiai elmélet. Az előadás ezt a kérdést vitatja meg részletesen.

HORNÁKNÉ ORLIK ILONA általános iskolai tanár
MONOR KÖZSÉG TÁRSADALMI RÉTEGZŐDÉSE ÉS DEMOGRÁFTAI VISZONYAI
A XVIII. SZÁZADBAN

Témavezető tanár: DR. KOVÁTS ZOLTÁN főiskolai docens
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

A dolgozat két részre oszlik. Az első rész áttekintést nyújt Monor történetéről a legrégebb időktől 1703-ig a szakirodalom alapján. Ez a rész a következő négy alfejezetre oszlik: 1. Földrajzi helyzet; 2. A legrégebb adatok; 3. A honfoglalástól a török kiűzéséig; 4. A XVII. század végi és a XVIII. század eleji viszonyok. E fejezet közvetett bizonyítékai a népesség egy részének folyamatos továbbélésére utalnak.

A második rész három fejezete a következő: 1. Az országos és megyei összeírások 1715 és 1760 között; 2. Az egyházi anyakönyvek feldolgozása és mondanivalójuk /1759-1780/; 3. Az 1784/85. évi népszámlálás kritikája az új feltárások tükrében.

Az anyakönyvi adatoknak név szerinti feldolgozása megmutatta Monor népességének valódi számát. Az 1771. évi adóösszeírás 339 adózót tüntet fel; az 1784/85. évi népszámlálás 527 csalátról /nagy családról/ ad számot. A keresztelési anyakönyvekben szereplő szülők, valamint a házasságkötők neve alapján 1759 és 1780 között 715 családról szereztünk tudomást. Ez azt jelenti, hogy a népszámlálásba felvett 2523 személy helyett 3000 főnél nagyobb népesség élt Monoron. -- Ez egyben azt is megmutatta -- az adóösszeírásokkal való egybevetés -- hogy a telki állománnyal nem rendelkező, igen szegény népesség igen nagy tömegét tette ki Monor lakosságának.

HORVÁTH ESZTER, 11. évf. ANGOL-ALKALMAZOTT NYELVÉSZET
BILINGUALISM AND SECOND LANGUAGE TEACHING
DR. RADNAI ZSÓFIA, egyetemi adjunktus
Janus Pannonius Tudományegyetem

This September, when I was making a lecture on Language Acquisition, I realized that bilingualism was connected to it. I became interested in this question. At the beginning I read about both biglottism and bilingualism, but in the end I chose the latter. I find it to be very important in a country where the citizens speak a language that is not used in other countries, and where more and more people become bilingual in the classroom situation. In my essay I will write about both naturalistic and classroom bilingualism. I will discuss the meaning of these terms and I will list some cases in which they were observed and examined. The second part of my essay will deal with the connections between bilingualism and both Second Language Acquisition and Second Language Teaching. The noting of similarities between bilingualism and Second Language Acquisition may be helpful in finding new methods in Second Language Teaching, so I will suggest possibilities in which we can use the facts of bilingualism in Second Language Teaching. I am sure that there are several of these. Although, because of the lack of time, I have not done any research in connection with this question, and so I cannot rely on my own results, nevertheless I have personal experiences in connection with Second Language Acquisition both as a learner and as a teacher. I will use a few of these experiences in my essay, but the major support will come from linguists who have made experiments concerning this problem.

HORVÁTH JÓZSEF, V. évfolyam, magyar-angol
COPYRIGHT: GANDHI - MAHATMA GANDHI'S IDEAS
AND AMERICA

DR. MÁTYÁS KLÁRA, egyetemi adjunktus
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kara

The paper discusses Mahatma Gandhi's ideas and influence in the United States. After an analysis of the basic Gandhian notions of service, democracy and anti-untouchability, it describes some parallel features of the American culture, including profit, democratic traditions and racial problems in the sixties. The remainder of the paper focuses on two prominent American figures in whose work Gandhi's influence is decisive. Martin Luther King, Jr., the organizer of the Blacks' civil rights movement in the sixties, adopted Gandhi's methods. A comparison of the basic elements in the two systems shows the applicability of Satyagraha in the second half of the century. The figure of Srimati Kamala, Director of the Gandhi Memorial Center in Washington, D.C., represents another form of influence and is detailed on the basis of her new account of Gandhi. The conclusion establishes, that in spite of the massive differences between India and America, the generally valid approach of Gandhi has made it possible for diverse interests to find their forefather in the Mahatma.

HORVÁTH ZSUZSANNA, ELTE Finnugor Nyelvtudományi Intézet
"A PÜNKÖSDI KIRÁLY ÁLMA"

DR. HALÁSZ KATALIN, egyetemi adjunktus

Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A pütkösi király egy napig tartó uralkodásának ábrázolása az irodalomban az Ezeregyéjszakáig nyúlik vissza. Már az ősi Mezopotámiában is ismeretes volt a szokás, miszerint egy rab-szolgát beöltöztettek gazdag embernek, általában a ház urának, aki aztán élt is könnyen szerzett jogaival. Az Ezeregyéjszaka egyik epizódjának témája, melyet a bölcs kalifa és Abu Hasszán története illusztrál: a tegnapi szegényember hogyan lehet ma úr anélkül, hogy érzékeit segítségül hívva meg tudná állapítani, hogy valóban végbement-e ez a változás.

Az effajta érzelmi csalódás a kor filozófiájának, a kartezi-
anizmusnak egyik sarkalatos pontja. A "módszeres kétely" jel-
legzetes tulajdonsága az elemzendő három dráma főszereplőjé-
nek. A barokk bizonytalanságából és mozgalmasságából ered az
új szerkezeti megoldás, a színház a színházban. A belső játék
az álmából felébredő, úrnak öltöztetett szegényember hitetlen-
kedésének és mintegy álomban, kábulatban eljátszott úr-szerepé-
nek bemutatása, ami tulajdonképpen a nemesi közönség szórakoz-
tatására szolgál.

A vizsgálódásokat az a szempont vezette, hogy milyen drama-
turgiai eszközökkel indul a belső játék, milyen funkciókat
tölt be a két főszereplő, a nemesúr és a szegényember. A két
fél oppozíciója rendkívül árnyalt mondanivalót takar az egyes
darabokon belül, melyeket egyetemesen áthat a barokk posztu-
látum: álom az élet.

H. TÓTH TIBOR magyar — ált. nyelvészet; Magyar Nyelvészeti
Tanszék

EGY PALÓCOS NYELVJÁRÁSSZIGET A KISKUNSÁGBAN

DR. SZABÓ JÓZSEF tanszékvezető docens

József Attila Tudományegyetem

Dolgozatomban a nyelvjárássziget helyzetű Kiskunfélegyháza
nyelvének megőrzött palócos-jászos elemeit igyekszem föl tár-
ni saját gyűjtésem és A magyar nyelvjárások atlasza alapján.
Összevetem a város és környéke népnyelvét a fő kibocsátó nyelv-
járásnak, Jászfényszaru nyelvének jellegzetességeivel, és
azt is vizsgálom, hogy miben nyilvánul meg a déli nyelvjá-
rási környezet hatása. Részletes hangtani, alaktani és szó-
kincsbeli összehasonlítást végzek. A félegyházi nyelvjárás
változásvizsgálatát pedig úgy valósítom meg, hogy fölhasz-
nálom a dialektusra vonatkozó 1911-es monográfiát, valamint
más forrásokat is /tájszóközlések, levéltári szövegek/.
Elemzésemet - mely alapvetően nyelvi szempontú - település-
történeti és néprajzi vonatkozásokkal egészítem ki. A szó-
kincs változásának bemutatásához szociolingvisztikai vizs-
gálatot is végzek. Az elemzés nyelvi oldalról támasztja alá
a településtörténeti kutatások eddigi megállapításait, s
ezzel rámutat arra, hogy a nyelvjárások vallomása mennyire
nyomós érv lehet egy település történetének még föl nem tárt
vagy vitás kérdéseiben. Dolgozatomban - amellet, hogy a
nyelvatlasz anyagát bővítem egy kutatóponttal - bemutatom
egy nyelvjárássziget nyelvi változásait, s a fölmerülő nyelv-
észeti problémákat, részkérdéseket igyekszem megválaszolni;
a további kutatások lehetőségeit és feladatait pedig minden
esetben megjelölöm.

Illés Anna: Földbirtokviszonyok Balatonogláron a 19. század második felében

A dolgozat egy balatonparti község, Balatonoglár földbirtokviszonyainak feltárására tesz kísérletet a magyarországi kataszteri munkálatok során keletkezett iratok adatainak segítségével. A kataszteri munkálatok során keletkezett iratok fontosságára már számos jeles történész - így Für Lajos, Orosz István, Sándor Pál és Szabad György - felhívta a figyelmet, mindeddig azonban kevés követőre találtak, mert a szóban forgó forrásanyag feldolgozása roppant időigényes, s a befektetett munka nem mindig áll arányban az elérhető eredményekkel. Jelen esetben a dolgozatíró munkáját megkönnyítette, hogy az adatfeldolgozáshoz számítógépet vehetett igénybe. Ugyanakkor segítségére volt az adatgyűjtésben Szabad Györgynek az Agrártörténeti Szemle hasábjain ismerttetett, és Bali János, valamint Fegyő János által a gyakorlatban is kipróbált cédulázási módszer.

A dolgozatíró négy időmetszetben - 1852, 1882, 1898, 1912 - vizsgálja a község földbirtokviszonyait, pontosan számba véve a községhez tartozó dűlőket, azok változásait, az ott divó művelési ágakat, és kísérletet tesz a községhez tartozó földeken előállítható kataszteri tiszta jövedelem meghatározására is. Ezt követően a községben földterülettel rendelkezőket birtokkategóriákba osztva igyekszik felvázolni a község földbirtokviszonyaiban a múlt század második felében végbement változásokat, figyelemmel kísérve a község birtokosai között előforduló családneveket is.

IMRE ZOLTÁN magyar-történelem szak II.évfolyam
A BÁNK BÁN FIGURA ELŐZMÉNYEI KATONA JÓZSEF FIATALKORI MUNKÁIBAN

Témavezető tanár: Kerényi Ferenc c. egyetemi docens
ELTE BTK

Új elemzést készíteni a Bánk bánról, olyan mint kalapban elhordani a sivatagot. A nyomtatott szöveg megjelenése óta számosan írtak róla, ellene, mellette.

Célom az, hogy a korábban született - Katona kevésbé vagy egyáltalán nem ismert - munkáit újabb elemzés tárgyává tegyem és ezeket tematikusan Bánk bán figurájára koncentráljam.

Milyen prefigurákkal találkozhatunk előtte ?

Hogyan és miként ötvöződött alakja ?

Ötvöződött egyáltalán ?

Mindezeket és a munka közben felbukkanó újabb kérdéseket megpróbálom az adott társadalmi, színházi környezetben vizsgálni.

IMRŐ JUDIT magyar-népművelés
Öcsény, ÁMK Művelődési Ház
"MOLDOVAI" ÖRÖKSÉG

Dr. GALGÓCZI ANNA főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szeged

Azt hiszem, korunk néprajzi érdeklődése leginkább a kevésbé ismert és külföldi magyar népcsoportok felé fordul. És ez így is van rendjén. Talán divattá is vált. Engem azonban nem a divat vezérelt a csángók felé. Lakóhelyemtől, Váraljától nem messze telepítették le őket. Elsősorban a Baranya megyei Egyházaskozáron, Szőlánon és Mázasszászváron. Gyermekkoromtól kezdve érdekelt, milyenek is lehetnek ők, ugyanis ekkor még a csángó elnevezés eléggé negatív értelmű volt. /Leginkább a szintén környékünkön letelepült bukovinai székelyekkel keverték őket/.

Engem elsősorban az érdekel, mit hoztak régi hazájukból, Moldvából, ahogy maguk nevezik "Moldovából".

A gyűjtésemnek az elején állok - másfél éve kezdtem el. Sajnos egyre kevesebben vannak, akik emlékeznek a Kárpátokon túli hazájukra. Leginkább a tárgyi örökségük és a szülőföldjükkel való kapcsolatuk érdekel. Tervem adatközlőim szülőfalujának - Gajcsána, Klézse, Pusztina - és kint maradt rokonainak, ismerőseinek megismerése.

IMRŐ JUDIT magyar-népművelés
Öcsény, ÁMK Művelődési Ház
SZÉKI LAKODALOM
Dr. GALGÓCZI ANNA főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szeged

Dolgozatomban egy erdélyi - közép-mezőségi - falu, Szék lakodalmas szokásait mutatom be. Körülbelül 2 év gyűjtőmunkájának eredménye.

Először én is az "aluljárós" székiekkel találkoztam, s a velük kötött ismeretségek betekintésre adtak lehetőséget a falujukban.

Szék máig megőrizte eredeti arculatát, szívósan ragaszkodnak a népviseletükhöz. Színeik a piros, a fekete és a fehér. Öltözékükkel is a Birtalan-napi tatár vérengzésre emlékeznek.

A lakodalmas népszokások mellett érdeklődtem még a házasságkötéshez kapcsolódó népszokásokról is. Így a megismerkedés lehetőségeiről, az eljegyzésről, az előkészületekről, aztán a lakodalom költségvetéséről és a hozományról is. S még egy különleges hagyományról, amit "pártaválságnak" neveznek. Utalok a népviseletre is.

Az ünnepség napjának közlöm a teljes forgatókönyvét, a vőfény szövege alapján.

A gyűjtést szeretném folytatni, megismerni a többi széki ünnepet is, az ember életéhez fűződőket és a jeles napokét is.

ISZLAI ZOLTÁN, végzett, jelenlegi munkahelye: általános iskola
ÉLETELVÉK ÉS MAGATARTÁSFORMÁK A BUDAPESTI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA-
LÁN

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. VIGH GYULA FŐISKOLAI TANÁR
Az intézmény neve : BUDAPESTI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

Ö s s z e f o g l a l ó

Dolgozatom elkészítésében kettős cél vezetett: tisztázni kívántam az életmód és az életelvek összefüggésének elméleti feltételrendszerét, valamint megvizsgálni a kialakult előfeltévelemet: mi a valószínűsége annak, hogy a főiskolás hallgatók magatartását életelvek determinálják. Elméletileg ugyanis elfogadható, hogy az érdekek dinamikája által mozgott események generalizált eredménye értelmes viselkedéshez vezet; hogy az emberek életének és tevékenységének társadalmi-anyagi feltételei különböző, de típusokba sorolható kommunikatív magatartást váltanak ki. Az értelmes viselkedés és a kommunikatív magatartás az ember saját nézeteinek és meggyőződésének a foglalatosa; kifejeződik benne élettevékenységének iránya és a társadalomban betöltött helye és szerepe. Az ember életmódjának az életelvekkel való összefüggései összetettek; a tudat síkján mint vágyak, kívánságok, eszmények, értékek, stb. vannak jelen; a viszonyok síkján pedig a viselkedésben és a magatartásban koncentrálódnak. E hipotézisemre kerestem gyakorlati választ a hallgatók életelveinek feltérképezésekor. Az elvégzett vizsgálat kiterjedt a szocializációs háttér és a perspektívák meghatározó jellegére, egyes személyiségvonásokra, attitűdökre, erkölcsi nézetekre és normatív értékekre. A kapott eredmény nem csábít optimizmusra.

JANCSIKITY ERZSÉBET magyar-orosz

Karikás Frigyes Gimnázium és Szakközépiskola, Ponyód
A MITIKUS ÁBRÁZOLÁSMÓD CSINGIZ AJTMATOV "VESZTŐHELY" c.
MŰVÉBEN

DR. TARNAINÉ DR. BAROTA MÁRIA főiskolai adjunktus
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A mítikus ábrázolásmód Csingiz Ajtmatov korábbi műveire is jellemző. Ez az írói módszer azonban a Vesztőhely c. regényben teljesedik ki igazán. A mítosz már nemcsak mint forrás, hanem mint cél is megjelenik. A dolgozat célja a mítoszeremtés eszközeinek feltárása az elemzett műben. Az írói mítoszeremtést egyrészt tartalmi, másrészt formai szempontból vizsgáltam. A mítikus ábrázolásmód legfontosabb eszközei a körkörös szerkesztésmód és a vezérmotívumok használata. A Vesztőhely c. regényben a bűn- és megváltásmotívum tölti be a központi szerepet. Ezzel a motívumpárral szoros kapcsolatban van a hősválasztás problematikája is.

A mitologizálás a regény műfaji megújításának új, termékeny útja.

JANZER FRIGYÉS, magyar-történelem, V. évf.

A BŰN ÉS A SEMMI /JÓZSEF ATTILA KÉSEI KÖLTÉSZETÉNEK KULCS -
MOTIVUMAI/

témavezető tanár: SZABOLCSI MIKLÓS, egyetemi tanár
ELTE BTK

Dolgozatom célja József Attila kései költészete motivumai-
nak elemzése, néhány kulcsmotivumra /bűn, semmi/ építve.
E két motivum csak József Attila költészetének egyik vonu-
latánál döntő jelentőségű. A dolgozat fontos törekvése, hogy
e kevésbé kutatott, régebben kifejezetten mellőzött vonu-
latot /A bűn, Kiáltozás, "Költőnk és Kora"/ motivumain
keresztül meghatározza, a másiktól /A Dunánál, Ars poetica,
Hazám/ elhatárolja. Előbb a bűn motivumot vizsgálom, amely
1935 közepétől döntő fontosságú. Felbomlik a fájdalom,
büntetés, bűn kapcsolatsor, ennek következménye a szenvedé-
lyes bűnkeresés, amelynek sikertelensége után a költő vég-
zetes konzekvenciák előtt áll. Itt válik szükségessé a
semmi motivum elemzése az 1933-as Reménytelenül-től az
Eszmélet-en át a motivum 1935-36-os kiteljesedéséig. Ez
magyarázza a bűn motivum meghatározó szerepét. A semmi
elől való menekülés kísérlete az istenkeresés, és a szere-
tet, szerelem "legutolsó menedék"-ként való felfogása. A
bűn így mély tartalmu metafora. A két kulcsmotivumra épít-
ve további motivumok rövid értelmezésével is megpróbálko-
zom /gyermek, felnőtt, munka stb./. A dolgozatban igyekszem
feltárni a két vonulat közös eredetét, kialakulásának tör-
ténétét. Törekszem a József Attila szakirodalom idévágó
részeinek, valamint a fontos magyar és világirodalmi pár-
huzamok felhasználására.

JÁKFALVI MAGDOLNA /magyar-francia, ötödév/ -
KAPPANYOS ANDRÁS /magyar, harmadév/

A NAGY DETEKTIV ÉS A POSZTMODERN /Néhány szírom Umberto Eco
rózájából/

Témavezető: SZABOLCSI MIKLÓS egy.tan.

ELTE Bölcsészettudományi Kar

A regény, amelyet dolgozatunk középpontjába állítottunk,
alighanem az évtized legnagyobb hatású könyve, s különösen
egyedül áll abban, hogy egyaránt felbolygatta az elit- és a
tömegkultúrát - milliók olvasták izgalommal, s ugyanakkor
tudósok egész könyveket állítottak össze róla.

Túlságosan könnyű volna ezt a regényt "szintjeivel"
magyarázni. Eco könyve alapján véve krimi, melyben /a
valóban lenyűgöző "magas" műveltséganyag mellett/ számos
krimi-allúziót is találunk /Conan Doyle, E.A.Poe stb./. A
ráépülő hatalmas műveltséganyag /középkorkutatás, művészet-
történet, nyelvfilozófia stb./ hatására azonban a bűnügyi
regény a modern tudomány egészének metaforájává lényegül
át. Dolgozatunk első részét ennek a metaforának szenteltük.

A második rész Econak /pontosabban hősének/ srra a
kijelentésére épül, hogy minden könyv más könyvekről szól.
különös figyelmet szentelünk a J.L.Borges-szel való szellemi
kapcsolatnak és Eco regénybeli jelelméleti kijelentéseinek
/ez utóbbiakat saját elméleti munkáival is összevetjük/.

Legvégül azt vizsgáljuk meg, mennyiben tekinthető A ró-
zsa neve posztmodern műnek, hogyan illeszthető az ismertebb
posztmodern elméletekhez, s kísérletet teszünk irányzatoktól
független, "pusztán" irodalmi műként való értékelésére is,

JÓNÁS LÁSZLÓNÉ V.évf. magyar: nyelvészet-irodalom
A HELYESÍRÁS ALAKULÁSA KÜLÖNBÖZŐ PROGRAMOKBAN
Dr. HORVÁTH TAMÁS egyetemi adjunktus
JPTÉ TK Pécs

Dolgozatomban háromféle programot - a hagyományos, a Zsolnay és a Bánréti-féle nyelvtanítást hasonlítottam össze a helyesírás szempontjából.

A felmérést két hatodikos, és egy ötödikes osztályban végeztem el. A gyerekek először kitöltöttek két nyelvtani feladatlapot. Ez a feladatlap Nyitrai Tamás országos felmérésének feladatait tartalmazta. Így módom van a helyi eredményt összevetni az országossal. A teszt lényege, hogy az adott nyelvtani feladatot mennyire értették meg a tanulók, s ez alapján hogyan töltötték ki.

Ezután írtak egy fogalmazást megadott szavak, kifejezések, mondatok alapján. Erre azért volt szükségem, hogy megfigyeljem a helyesírást akkor, amikor nem arra koncentrált a gyerek. Így kb. 2X100 db tesztet, és kb. 100 db fogalmazást vizsgáltam szavanként, személyenként, és osztályonként.

A dolgozat második része az ezekből levont következtetéseket tartalmazza.

JOÓ EMESE néprajz szak, II. év, ELTE BTK

TUTAJOZÁS A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Dr. HÁLA JÓZSEF egyetemi adjunktus

ELTE BTK Tárgyi Néprajzi Tanszék

A dolgozat célja a Kárpát-medencében hajdan virágzó tutajozás monografikus feldolgoása. A tutajok mérete és mennyisége, a szállított áru statisztikus leírása helyett arra helyeztem a hangsúlyt, hogy a tutajozás gazdasági jelentősége mellett bemutassam annak a nép mindennapi életében betöltött szerepét. A tutajozás ismeretése az alkalmas fák kiválasztásától a leúsztatáson át a szállítmányon való túladásig tartana, ha nem tarkítaná a tutajosok életét néhány örvény, halálos veszélyt jelentő szikla, vagy a part menti lakosok, malomtulajdonosok leleményes vámszedése. Éppen ezért egyforma hangsúlyt adtam a tutajok és a tutajosok, a tutajos élet ismertetésének is.

JÓZSA GYÖRGY ZOLTÁN, magyar-orsz. szak, III. évfolyam,
ELTE BTK

KÖSZÖNÉSFORMÁINK GRAMMATIKÁJA ÉS SZOCIOLINGVISZTIKÁJA
JUHÁSZ DEZSŐ adjunktus, ELTE BTK
ELTE, BTK

A szerző, figyelembe véve a szakirodalom eddigi megállapításait a köszönésformák alaktani jellegzetességeivel és szófajtani sajátosságaival kezdve, mondattani tipológiákon át vizsgálja ezek használati körét.

A dolgozat ily módon két, egymással szorosan kapcsolódó részre tagolódik. Az első részben a grammatikai elemzés kap helyet, a második rész -- az előzőekben megállapítottakkal kontextusban -- próbál használati és nyelvi megjelenés közötti összefüggéseket feltárni.

Szerző kísérletet tesz egy újabb köszönéstipológia felállítására az eddigi kutatásokat figyelembe véve, ugyanakkor megpróbálkozik az eddigi rendszerbe nem illeszthető alakokat is elhelyezni.

A dolgozat céljának tekinti ugyancsak a mai magyar nyelvi norma és használat közötti különbségek okainak vizsgálatát, s az ezekből levonható következtetések elemzését.

Különbsésképp az alaktani és mondattani résznél levonható konzekvenciák lehetnek izgalmasak, melyek igen jellemzőek bizonyos tipológiai egységekre, s amely jelenségek vizsgálata már talán nem is közvetlen a nyelvészet körébe vonható.

JUHA ENIKÓ (oroszlengyel szak, V. évf.)
(Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen)
KOVACS CSABA egyetemi tanársegéd (KLTE, Debrecen)

FESTÉSZETI CIKLUSOK ÉS SZONÁTÁK MIKALOJUS KONSTANTINAS
ČIURLIONIŠ LITVÁN ZENESZERZŐ ÉS FESTŐMŰVÉSZ ÉLETMŰVÉBEN

Dolgozatomban Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875-1911) a nálunk oly kevésbé ismert, litván festőművész és zeneszerző életművét szeretném bemutatni, különös figyelmet fordítva egyes jelentős festmények elemzésére. A művész munkái között külön csoportot alkotnak festői ciklusai: "Tél", "Tavaszi", "Nyári", "Az Állatöv csillagképei" című sorozatok, valamint szonátái: "Napszonáta", "Tavaszi szonáta", "Nyári szonáta", "Siklőszonáta", "Piramis szonáta", "Tengeri-szonáta", "Csillagszonáta".

Čiurlionis, zeneszerző lévén, festményeiben is sokszor zeneti témákat jelenített meg. A szimbolizmussal rokon művészetében, a XIX. és XX. század fordulóján oly jellemző művészeti törekvést: a különböző művészeti ágak szintézisét próbálta megteremtetni.

Az "Erdő" és a "Tenger" című szimfonikus költeményei e zeneti műfajban az első litván művek.

Alkotásaiban meghatározó szerepet játszott a rendkívül gazdag litván folklór.

A Kaunasi Állami Čiurlionis Művészeti Múzeumban őrzik festményeinek tulnyomó részét, rajzait és grafikai munkáit, melyeket módomban volt megnézni. Az itt szerzett felejthetetlen élmények és benyomások segítségével szeretném Čiurlionis festészetét megközelíteni.

JUHÁSZ ANDREA és CSÁSZÁR JUDIT IV. évfolyam orosz-angol szak

AZ OROSZ SZENVEDŐ SZERKEZET SZÁMÍTÓGÉPES OKTATÓPROGRAMJA

Dr. KECSKÉS ISTVÁN egyetemi docens

KLTE

A program bemutatja és gyakoroltatja azokat a szintaktikai és morfológiai változásokat, amelyek egy cselekvő mondat szenvedővé alakításakor mennek végbe.

A program három fő részből áll: szemléltetés, gyakorlás és teszt. Mindegyik részben lehetőség van arra, hogy a szenvedő szerkezet öt típusa közül bármelyikkel foglalkozhassunk. A program nem statikus, hanem dinamikus adatbázissal működik, tehát nem kész mondatok szerepelnek a memóriában, hanem ún. helyettesítési táblázatok alapján a gép generálja a mondatokat. A generálás a tanuló választása alapján történik. A gép randomszerűen választ a memóriában meglévő mondatszerkezetek közül. A tanuló válaszána értékelésekor a gép azt ellenőrzi, hogy tud-e olyan mondatszerkezetet létrehozni, mint amelyet a tanuló beírt. Az eltérések alapján küldi a hibáüzenetet.

A dolgozat a program nyelvi felépítéséről, működéséről, a program elkészítése során felmerülő problémákról és azok megoldásáról szól.

KAPPANYOS ANDRÁS /magyar szak, harmadév/:

PERÚJRAFELVÉTEL SZABÁCS-ÜGYBEN

témavezető: D. MÁTAI MÁRIA docens

ELTE Bölcsészettudományi kar

A Szabács viadala, ez a XV. sz. végének tartott verses emlékünksok vitát kavart mind a nyelvészek, mind az irodalomtudósok körében. Mind a hitelesség, mind a hamisítás hipotézise mellett igen nagy tekintélyek törtek láindsát. A hitelesség mellett felhozott érvek úgyszólván mind nyelvtörténeti jellegűek, ugyanakkor az irodalomtudomány felől közelítő kutatók csaknem mind hamisítványnak tartják a szöveget.

A Szabács viadalának legszembetűnőbb jellegzetessége, a /mindenki által nyugtázott/ különleges rímelés azonban mind- eddig nem került behatóbb vizsgálatra. E hiány pótlására tesz kísérletet a dolgozat, összevetvén az eredményeket két viszonylag közeli "kortárs" munka, a Mátyás király halálára írott Emlékdal és Apáti Ferenc Cantilénájának hasonló adataival. Mivel ilyen jellegű vizsgálatot /legalábbis magyar nyelvű anyagón/ mindeddig nem végeztek, ez a munka egy részletes rímelemző módszer kidolgozásával is együtt jár. A módszer figyelembe veszi a rímzavak számát, hosszát, fonológiai felépítését, grammatikai szerepét, morfológiai szerkezetét, valamint több más, poétikai tényezőt.

A vizsgálat azt mutatja ki, hogy a Szabács viadalának rím- melése oly mértékben tér el a kor feltételezhető konvencióitól, hogy az befolyásolhatja az eredetiség kérdésének megítélését is. A végső szót csak a modern természettudományos módszerek alkalmazása után lehet kimondani.

KARACS KATALIN tanító szak, II. évfolyam

MÉZESKALÁCSOS MESTERSÉG SÁROSPATAKON

PAPP VALERIA főiskolai adjunktus

Comenius Tanítóképző Főiskola

A dolgozat bevezetője a mézeskalácsosság eredetét, magyarországi történetét tárja föl, a néprajzkutatók egymásnak ellentmondó véleményét összevetve.

A szerző a résztvevő megfigyelés módszerét alkalmazó adatgyűjtés alapján mind szélességében, mind mélységében teljes leírását adja a mesterségnek. A munkamenetet követve először tésztarecepteket ismertet, majd a munkafázisokhoz kapcsolva a mézeskalács készítéséhez szükséges eszközöket, anyagokat, munkamódszereket, összehasonlítva a mesterség sárospataki vonásait más vidékek jellemzőivel, s rámutatva a különbségekre. A téma kifejtését a vásárlási szokások leírása zárja.

A szerző a tényanyagot rajzokkal, diaképekkel támasztja alá, teszi szemléletessé.

A dolgozatot a mesterségben használatos szakkifejezések teljeskörű szómagyarázata egészíti ki.

KASSAY LILI IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
UTAZÁS A LÉTBEN "A POKOL VOLT EZ VALÓBAN, AZ, AMELYNEK
KAPUIT AZ EMBER NYITOTTA MEG"

DR.G.KOMORÓCZY EMÓKE főiskolai docens

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A XX. század emberi válságtudata és az egyéni "megváltás" keresése a XVIII/XIX. század "istentől" megfosztott világképében gyökerezik. Ez az a harmadik nagy útkeresettség, amikor az emberiség megint sorsforduló előtt áll. A görögység hosszú szenvedés és önmarcangolás után megtanult együtt élni az Őrvénybe-látással, s megteremtette harmóniáját. A kereszténység a Szent Ágoston adta Pokol-ég alternatívát, ennek transzcendens világképét évszázadok hosszú során át örökíti tovább, s mértéket adott az evilági dolgok megítéléséhez. Így a közösség a nihilt nem érzi, s nem indul meg az Őpusztítás felé. De a harmadik csomópontban az ember Isten nélküli kalandra indul, önjerejében magabiztosan hive, azonban érvényes választ nem tud adni. Magába fordul, s magában, belül keresi a kiutat. Ellenkező előjelű lesz a két korábbi fordulóponthoz képest, hiaz éppen az eddig megzabolázott Ősztűnök felbontásával, feltárásával próbál meg egy új erkölcsiességű társadalmi eszményt megfogalmazni. De a közösség nem követi, mi több: elűzi, miközben a modern költő nem tud /nem akar?/ lemondani küldetésétudatáról. Ezeket a problémákat igyekszem végigkövetni a modern költészetben, s vizsgálom azokat az alternatívákat, amelyeket a modern költészet felvet: hogyan juthat el az autonóm világkép megteremtéséhez s az értéktudat megőrzéséhez korunk embere; van-e remény az "autonóm emberség" megszületéséhez korunkban?

SZERZŐ: KECSKÉS ERZSÉBET IV. OROSZ-ANGOL SZAK
CIM: JOHN FORD: PERKIN WARBECK ÉS A.SZ. PUSKIN: BORISZ
GODUNOV c. DRÁMÁJÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE
TÉMAVEZETŐ TANÁR: Dr. PÁLFFY ISTVÁN EGY. TAN.
INTÉZMÉNY: KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM, DEBRECEN

A két történelmi dráma összehasonlító elemzéséhez az adta az ötletet, hogy a drámák alapjául szolgáló történelmi események rendkívül hasonlítanak egymásra. A dolgozat első része e történelmi események bemutatásával foglalkozik: ismerteti a XV. század utolsó évtizedeiben járó Anglia történelmét, és azokat az eseményeket, amelyek Oroszországban játszódtak le a XVI-XVII. század fordulóján.

A történelmi események vázolója után általános jellemzés következik: külön fejezet foglalkozik mindkét drámával. Az általános jellemzés foglalkozik a két mű szerkezeti felépítésével, és említést tesz azokról a forrásokról is, amelyekre Ford, illetve Puskin támaszkodott művének megírásakor.

A dolgozat harmadik része a két dráma szereplőinek párhuzamos összehasonlítását tartalmazza. Ez a rész adja a legrészletesebb elemzést, s rámutat arra, hogy a két dráma hasonlósága ellenére igen sok alapvető eltérés mutatkozik a szereplők jellemében. A párhuzamos elemzés legfontosabb megállapítása, hogy a látszólag merőben eltérő végkifejlet ellenére a két főszereplő, a két alnéven fellépő trónkövetelő sorsa egyforma: mindketten elbuknak.

A dolgozat arra is rámutat, hogy a két dráma művészi értékei is eltérőek.

SZERZŐ: KECSKÉS ERZSÉBET IV. OROSZ-ANGOL SZAK
CIM: LEV NY. TOLSZTOJ: ANNA KARENINA c. REGÉNYÉNEK
MAGYAR NYELVŰ MŰFORDÍTÁSAI /ÖSSZEHASONLÍTÓ
ELEMZÉS/
TÉMAVEZETŐ TANÁR: Dr. SALGA ÁTTILA
INTÉZMÉNY: KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM, DEBRECEN

BEVEZETÉS: Művészet-e a műfordítás, vagy megtanulható mesterség? Rövid áttekintés arról, hogyan foglal állást ebben a kérdésben a szakirodalom és hogyan látja a problémát a szerző személyes tapasztalatai alapján. A fejezet legfontosabb megállapítása: a műfordításokról alkotott véleményünk igen nagy mértékben függ az egyéniségünkől fakadó szubjektív tényezőktől.

FORDÍTÁSELEMZÉS, I. RÉSZ: Rövid ismertető arról, hogy a mai magyar olvasó számára mely műfordítások a legkönnyebben elérhetők. A fordításelemzés szempontjainak ismertetése. E szempontok alapján általános jellemzést ad a fejezet mind a négy magyar műfordításról.

FORDÍTÁSELEMZÉS, II. RÉSZ: Mivel az előző részben már sor került a műfordításokat teljes terjedelmükben átfogó elemzésre, és ezáltal elhárult annak a veszélye, hogy csupán kiragadott példák alapján formálunk véleményt egy fordításról, ebben a részben már nincs akadálya annak, hogy a szöveggörnyezetből kiszakítva is összehasonlítsunk néhány kisebb egységet. Fordítási szempontból különösen érdekesnek mutakozó, vagy nehezen fordítható mondatok, illetve szövegrészek összehasonlító elemzését tartalmazza ez a rész.

Az elemzés eredményét, tapasztalatait felhasználva a szerző megpróbálkozik a fordítások sorrendbe állításával: melyik tekinthető a legjobbnak, s mindegyikről elmondható-e, hogy jó a fordítás.

SZERZŐ NEVE: KÉKESDI KLÁRA TÖRTÉNELEM-OROSZ IV. ÉVFOLYAM
A DOLGOZAT CÍME: МОДАЛЬНЫЙ ГЛАГОЛ "tud" В ЗЕРКАЛЕ РУССКИХ ПЕРЕВОДОВ

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. MARTSA SÁNDOR EGY. ADJ.
AZ INTÉZMÉNY NEVE: JANUS PANNONIUS TUDOMÁNYEGYETEM, PÉCS

Dolgozatomban a képességet kifejező modális "tud"-ot vizsgálom a "МОУБ", "УМЕТЬ" igék segítségével történő orosz fordítások tükrében.

Mivel képesség és lehetőség közt szoros összefüggés van, - munkám első részében - szükségesnek tartom áttekinteni a modalitással kapcsolatos szakirodalmat, definiálni azokat a fogalmakat és kategóriákat, melyekre támaszkodni fogok.

Példáim egy részét magyar szépirodalmi művek orosz fordításaiból gyűjtöttem, másrészt magyarul tudó orosz anyanyelvűeket illetve oroszul kiválóan beszélő magyarokat kértem fel néhány magyar mondat lefordítására.

Dolgozatomban szeretném bemutatni a Kiefer Ferenc által feldolgozott képességet kifejező magyar "tud" oroszra történő fordításának bonyolultságát: bizonyos esetekben csak a "МОУБ" máskor csupán az "УМЕТЬ" lehet a magyar "tud" ekvivalense, de az esetek túlnyomó többségében mindkét igét használhatjuk. A közülük való választás nagymértékben függ az adott képesség jellegétől, az adott szituációtól, attól, hogy a fordító hogyan ítéli meg az adott képességet, és a "tud" melyik jelentés-áryalatát részesíti előnyben.

KÉRI KATALIN történelem-orosz V.évf.
A NŐ RENESZÁNSZ-KORI MEGÍTÉLÉSÉNEK KIALAKULÁSA
Dr.ZIMÁNYI VERA egyetemi tanár
JPTE Tanárképző Kar

A dolgozat arra a kérdésre keres választ, hogy hogyan alakult ki a nő reneszánsz-kori megítélése, mennyiben hozott változást a reneszánsz és a humanizmus a nő számára. Az őskeresztény tanok elterjedésétől a kora újkorig tartó időszakot tekinti át ez a munka. Megkülönböztetett figyelmet fordít a katolikus egyházatyák predikációira, amelyek évszázadokon át meghatározták a nőről való vélemények alakulását Nyugat-Európában. A predikációk és egyházi értekezések mellett a dolgozat röviden foglalkozik a korszak fontosabb kulturális jellemzőivel / nevelés: irodalom, művészet/. A reneszánsz és a humanizmus kora, bár a nőmegítelésében sok új, pozitív változást hozott, számos szállal kapcsolódott azokhoz a kulturális folyamatokhoz is, melyeknek negatív hatásai szinte napjainkig éreztetik erejüket. A női szépség dicsőítése, a leánynevelés új formáinak kialakulása és nagy női egyéniségek kiemelkedése mellett tovább éltek a nőt elítélő predikációk, és az irodalmi állásfoglalások sem voltak egyértelműen kedvezőek a nő számára. A dolgozat elsősorban francia nyelvű irodalom feldolgozására épül, ezért az idézett művek a források javarészt Franciaország és Itália területén születtek.

KERPEL-FRONIUS GÁBOR
INTELLIGENS IDŐSTRUKTURÁK

PÓLOS LÁSZLÓ egyetemi tanárszegéd
JPTE TK

A diskurzus reprezentáció elméletének egyik fontos eredménye az, hogy ujonnan ráirányította a figyelmet a nominális és temporális anaforák közötti szoros kapcsolatra, s lehetővé tette azt a felismerést, hogy a grammatikai relációk jelentős része lényegében anafora-kötést jelent, akként interpretálható.

Az elmélet eredeti megfogalmazása (KAMP 1981) abból a feltevésből indult ki, hogy a ténylegesen megvalósuló anafora kötések lényegében a szöveg szintaktikai strukturájának elemzéséből megjósolhatók. Ebből a hipotézisből a természetes nyelvi szövegek időstrukturájának vonatkozásában számos nehezen tartható állítást kellett elfogadni. Az előadás ezt példákkal illusztrálja.

A következőkben amellet fogok érvelni, hogy az említett hiánosságok jelentős része megszüntethető, ha keretelméletül a diskurzus reprezentáció egy újabb verzióját választjuk, amely a szintaktikai információk figyelembe vételénél intelligensebb dolgokra is képes, a szavak lexikai tartalmának figyelembe vételével. Az említett keretelmélet Kálmán László Pólos László és Szabó Zoltán munkája: "A general Framework For Problem Representation" (1988)

A szerzők homogén módon kezelik a textuális, lexikai és a hétköznapi háttértudásból származó információt. Rendszerük működőképessége LUSTASÁGAAN nyugszik. Ez azt jelenti, hogy csak azokat az interpretációs lépéseket hajtja végre, amelyeknek végrehajását a megoldandó probléma, a megválaszolendő kérdés kikényszeríti. Mindez azért kap különös jelentőséget, mert a lexikai információ a beágyazások, kölcsönös hivatkozások miatt virtuálisan végtelen, s remény sem lenne ezen információk egyidejű (előzetes) figyelembe vételére. E rendszer intelligenciáján éppen azt értem, hogy mintegy maga állítja elő a számára a probléma megoldása szempontjából releváns információ mennyiségét, s ezen kívül minden mást figyelmen kívül hagy.

Az említett keretelmélet felhasználásával a természets nyelven (magyarul) megfogalmazott információk időstrukturájának rekonstrukciójára tesz kísérletet a jelen dolgozat.

KERTÉSZ RÓBERT, TÖRTÉNELEM-RÉGÉSZ V. évf.

ADALÉKOK A BARLANGI ÉLETMÓD ÖKOLOGIÁJÁHOZ

T. DOBOSI VIOLA, HORVÁTH FERENC, régész

JATE BTK SZEGED

Hazánk területén fellelhető őskőkori és neolitikus barlangi kitöltések összehasonlítása a tárgya dolgozatának. Nem a "Homo speleus" történetének felvázolására teszek kísérletet, mert ilyen a Kárpát-medencében sohasem élt. E munkában kizárólag a karsztos képződményekhez tartozó barlangokban felhalmozódott üledékekre támaszkodva - eltekintve a többi: a medence feltöltések és az édesvízi mészkőlerakódás típusaitól - próbálok választ kapni arra a kérdésre, hogy az időben egymást követő régészeti korszakok kitöltése mennyiben tükröz, vagy egyáltalán tükröz-e - ebben az extrémén speciális helyzetben - életmódváltozást. Más szavakkal; a paleolitikum lezárulásával a barlangok funkciója megváltozott-e alapvetően, s milyen mértékben jutottak érvényre a neolitikáció vívmányai.

Az alsó paleolitikumot követő középső paleolitikum gazdálkodásában már fel lehet fedezni a specializálódást egy-egy állatfajra, s a medvekultusz első nyomai is feltűnnek. Ez a folyamat még markánsabban követhető a felső paleolitikum folyamán. A paleolitikum óta továbbélő kontinuuusan tovább fejlődő műveltség nem ismeretes Magyarország területéről. A neolitikum elején az új kultúra hordozói délről vándoroltak be hazánk területére. E neolitikus közösségek megjelenésével kardinális változás mutatható ki az előző korokhoz képest. A domesztikált állatok és földművelő eszközök megléte jól tükrözi ezt a tendenciát.

SZERZŐ NEVE: KÉSMÁRKI LÁSZLÓ

SZAK: magyar-történelem

ÉVFOLYAM: II.

A DOLGOZAT CÍME: ELLENTMONDÁSOK BALASSI KATONAÉNEKÉNEK MODERN
ELEMZÉSEIBEN

TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. BITSKEY ISTVÁN

BEOSZTÁSA: tanszékvezető egyetemi docens

AZ INTÉZMÉNY NEVE: KLTE DEBRECEN

A Katonaénekek elemzésekor szándékom a vers virtuozitásának, totalitásának, eklektikusságának bemutatása volt új érvek segítségével. Céлом továbbá egy egyetemes eszmetörténeti háttér, korhangulat felvázolásával értelmezni a verset, s az irodalomtörténet mellett más, most fejlődésben lévő tudományágak /pszichografológia, ikonológia, szemiotika stb./ argumentumait is bekapcsolni a vizsgálódásba. Dolgozatomban a Julow-féle teóriát kívántam kiegészíteni, illeszkedve ezzel az 1970-től induló formai kutatások vonalába. Munkám első részében összefoglaltam a kutatók eddigi megállapításait, s a vers elemzése körül folyó polémiákat strófánként érzékeltettem. Szót ejtettem a vers mintáiról, forrásairól, majd foglalkoztam a vers értelmezés-lehetőségeivel, mondanivalóival, megkomponáltságával. A dolgozat második felében szétválasztottam az értelmezési szférákat és a számmisztika valamint a Szentháromság-dogma segítségével hangsúlyoztam a vers középkoriságát. Ebben támogattak stilisztikai elemek éppúgy mint a verselés és a ritmika.

Ugy remélem, mindezzel gazdagabbá tehető e sokrétű versről kialakult eddigi vélekedésünk és értékelésünk.

Keszthelyi Valéria: Adatok a filoxéra pusztításához Hegyalján
/1865-1910/

Tokaj-Hegyalja - néhány települést kivéve - a történeti Zemplén vármegyéhez tartozott. Az 1737. évi királyi leirat minősíti először a Hegyalját zárt termőtájjá.

Az általam megvizsgált 31 község és mezőváros határainak összterülete /1865-ös adatok alapján/ 153.957 kataszteri holdra rugott. Ebből 10.301 holdon folyt szőlőművelés, ami az összterület 7 %-a. Az 1873. évi /Keleti Károly/ adatok szerint az 53.219 főnyi lakosságból 9.076 birtokos rendelkezett szőlőterülettel. 1883-ban a 13.282 hold szőlő 129.261-t jövedelmezett. A szőlő - amely ekkor az összterület 9 %-át foglalta el - az összjövedelmeknek /463.902 Ft/ 27,86 %-t adta.

Ezt a szőlővagyonot támadta meg 1880-ban, majd 1885-ban a filoxéra vastatrix nevű kártevő. "Sajnálatra való azon egyén, ki szőlővel bir." - írta 1880-ban Kerekes Gáspár az alispánnak. 1895-ben a 13.282 kataszteri hold szőlőterület 7.051 holdra csökkent, ebből azonban csak 1881 kataszteri hold volt a beültetett terület, a többi parlagon állt.

Dolgozatomban részletesen foglalkozom a borvidék éghajlati, talajtani viszonyaival, a tokaji bor történetével, a filoxéra elterjedésével, pusztításának nagyságával és hatásaival.

KILIÁN ZSOLT IV. évf. orosz-testnevelés szakos hallgató
AZ OROSZ FRAZEOLÓGIZMUSOK MAGYAR NYELVRE TÖRTÉNŐ FORDÍTÁSÁ-
NAK SZEMANTIKAI ÉS STILISZTIKAI SAJÁTÓSÁGAI CSINGIZ AJTMATOV
"VESZTŐHELY" CÍMŰ REGÉNYÉNEK MAGYAR FORDÍTÁSA ALAPJÁN
DR. GYÜRKE ZOLTÁN főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Orosz Nyelv és Irodalom
Tanszék

A dolgozatban a szerző az orosz frazeologizmusok magyar
nyelvi megfeleltetésének szemantikai és stilisztikai sajátos-
ságait vizsgálja Csingiz Ajtmatov "Vesztőhely" című regényé-
nek magyar fordítása alapján.

Csingiz Ajtmatov írói nyelvére általában, "Vesztőhely"
című regénye nyelvére pedig különösen jellemző az állandósult
szókapcsolatok különböző csoportjainak stilisztikai célból
történi felhasználása.

A regény szereplői társadalmi helyzetének, pszichofizio-
lógiai állapotának, jellemének ábrázolásában az állandósult
szókapcsolatok az író gazdag nyelvi eszköztárában jelentős
szerepet játszanak.

A dolgozatban Cs. Ajtmatov regényében előforduló állandó-
sult szókapcsolatok különböző tematikus, szemantikai és sti-
lisztikai szempontú rendszerezése mellett a szerző elemzi a
szókapcsolatok tematikus csoportjainak, szemantikai egybefor-
rottságuknak, stilusrétegbeli hovatartozásának és érzelmi te-
litettségének a magyar nyelvi megfeleltetésére gyakorolt ha-
tását.

Az orosz nyelv állandósult szókapcsolatainak fordítás-
kritikai szempontú elemzése adalékkul szolgálhat a műfordítás,
a kétnyelvű lexikográfia, valamint az orosz nyelvoktatás gya-
korlatához.

KIRÁLY JUDIT - KOMASÁG MARGIT tanítói II.évf.
KÉPES GÉZA DIÁK- ÉS FIATALKORI IRÓI TEVÉKENYSÉGE SÁROS -
PATAKON

BARANYAI KATALIN főiskolai tanársegéd
Comenius Tanítóképző Főiskola

A dolgozatírók célja, hogy felkutassák azokat az irodalmi
vonatkozású dokumentumokat, amelyek Képes Géza költő és mű-
fordító sárospataki diák- és tanáréveivel kapcsolatosak.
Tanulmányozzák az 1924 és 1940 között Patakon megjelent
kiadványokat / Sárospataki Ifjúsági Közlöny /, kéziratári
anyagot vizsgálnak / önképzőkori napló, a Rákóczi Diákegye-
sület anyagai /, szentáru emlékezeit rögzítik / Harsányi
István, Hegyi József, Maller Sándor, Ujszászy Kálmán/, illet-
ve levelet váltanak magával a költővel a tények pontosítása
végett. A dolgozat nyomán követi a mátészalkai polgáriból
különbözteti vizsgával Patakra került diák fordítói és
költői tehetségének a kibontakozását. A pataki kollégium
tanári szemlélete, az önképzőkori, diákegyesületi munka és
a pályázati lehetőségek bemutatása után a tanár Képes Géza
olyan kezdeményezéseit, szerepléseit is tárgyalja, amelyek
már tulmutatnak a kisváros keretein. A szerzők feltételezik,
hogy a régi Pataki Kollégiumban és hatókörzetében olyan
kiváló rendező rendszer működött, amely segítette a népi tehet-
ségek felelőre kerülésében. A bemutatott anyag példázza,
hogy Patak egyszerre valósította meg a jó iskola két fontos
követelményét: elsimította a szociális hátrányokat és
gondozta a tehetségeit. Mindezt a jól működő diákonkormány-
zat teljesítményelvű szemlélete és a tanári kiválasztás
módszere biztosította.

SZERZŐ: NIS-BARAINI ERIKA

IV. ÉVF. TÖRT-CROSZ-III. SZ. CROSZ IRODALOM

DOLGOZAT CÍME: L. NY. TOLSZTOJ: SZERGIJ ATYA

CÍMŰ ELBESZÉLÉSÉNEK ELEMZÉSE

TÉMAVEZETŐ TANÁR: DR. FEJÉR ÁDÁM

TANÁRSÉKVEZETŐ DOCSNS

A dolgozat célul tűzi ki Lev Nyikolajevics Tolsztoj egyik kései novelláján keresztül bemutatni a XIX. század végére kialakuló válsághelyzetet, amely eszméletlenül a zárt, személyes világkép meggingását jelenti, illetve bemutatja ennek a krízisnek az elhárítási lehetőségét.

A századvég gondolkodója kénytelen-kelletlen szembetalálja magát azzal az élménnyel, hogy az individuum, amely a nyugat-európai társadalmakban kialakult modell értelmében hivatott és képes is az egyetemes emberi reprezentására, a korábbival ellentétben nem mindig, nem feltétlenül és nem egyszerűen létből adódóan lép fel a lelkiesség, a személyesség, a szeretet igényével.

Ebből a válságból keresi a kivezető utat Tolsztoj, amikor kísérletet tesz egy újfajta személyiségmodell kialakítására. Ennek a személyiségnek, Tolsztoj szerint, Oroszországban kell megszületnie, ahol a még meglévő patriarchális viszonyok tanuskodnak arról, hogy még funkcionál az emberek közti személyes kapcsolat, még van létalapja a szeretetnek.

Dolgozatom műközpontúan ábrázolja a főhős, Szergij atya utkersését és az általa megélt állapotot, amit a tolsztoji személyiségmodell megtestesülésének tekintünk. Ez az újtipusú személyiség / sztrannyik / többletet hordoz a nyugati individuummal szemben, amennyiben nem mond le az individualista teljesség programjáról, ugyanakkor tudatosan képviseli a szereteteszmét, összhangot teremt intellektus és lélek között.

KISS EMŐSE, nappali tanítói szak, II. évfolyam
A MÁV ÉSZAKI JÁRMŰJAVÍTÓ FŐMŰHELY RAGADVÁNYNEVEI
A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE : Dr. MAGY LAJOS DOCSNS
Az intézmény neve : BUDAPESTI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

Ö s s z e f o g l a l ó

Másodikos gimnazista koromban, nyáron, egy hónapot dolgoztam a MÁV Északi Járműjavító Főműhelyben. Az első napokban felfigyeltem arra, hogy az ott dolgozó férfiak nem a keresztnévükön szólítják egymást. Már akkor felkeltette érdeklődésemet, honnan származhatnak azok a furcsa nevek, melyek annyira hozzájuk nőttek, és valóban rájuk illenek. Dolgozatom témájául választottam ezeket a ragadványneveket, így lehetőségem nyílt arra, hogy felkutassam a nevek eredetét. Saját elképzelésem szerint végeztem el a csoportosítást. Mintegy 150 nevet 12 osztályba soroltam keletkezésük szerint. Az osztályokba való besorolást mindig megindokoltam, lehetőleg azokkal a szavakkal, melyeket ők, egyszerű emberek használtak. A nyelvtani elemzésnél igyekeztem minél több szempontot figyelembe venni.

KISS KATALIN II. éves magyar-könyvtár szakos hallgató
A CSALÁRD SZOLGA FORRÁSPROBLÉMÁI / EGY KEDVELT XVIII.SZÁ-
ZADI TÉMA VÁNDORUTJA/

DEMETER JULIA adjunktus

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Egy XVIII. századi kéziratos iskoladrámát szeretnék bemu-
tatni. Címe: A csalárd szolga. Szerzője és az előadás ide-
je nem ismert, a mű végén olvasható négy betű: A.M.D.G.
/ Ad Maiorem Dei Gloriam/ a jezsuiták jelmondata.

A jezsuita iskoladrámáknak a diákok erkölcsi nevelése, költői
képességeik fejlesztése, a latin nyelv gyakorlása volt
a célja. Jelentős a propaganda jellege is. A latin nyelvű
iskoladrámák mellett a XVIII. század közepétől megjelentek
a magyar nyelvű darabok a jezsuiták színpadain is, melyek
a kulturált szórakoztatás fontos színterévé váltak. Elő-
ször csak fordításokkal próbálkoztak, később azonban a
helyi körülményekhez alkalmazkodó, sajátos adaptációk
kerültek előtérbe. Igen kedveltek voltak Plautus, Teren-
tius és Molière művei.

Egy adott iskoladrámáról legtöbbit a címloldal árul el,
közli az előadás idejét, helyét, a közreműködő osztályt,
milyen alkalomból kerül színre. Az általam feldolgozott
dráma címlapja csak a századot jelöli meg. Célom: időben
behatároljam az előadást, megpróbáljam megtalálni a szer-
zőjét.

A darab elsődleges forrásának Molière Scapin furfangjai
című vígjátékát tartom. Szoros kapcsolata van Plautus
Mostelláriájával is. A legnagyobb hasonlóságot Jantso Fe-
renc Zsákosí furfangjai és a két vén zsugori című művével
mutat. Dolgozatom végén a felsorolt darabokkal való kap-
csolatát ismertetem.

SZERZŐ NEVE: KISSNÉ BARTHA CSILLA tudományos ösztöndíjas
ELTE BTK Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tsz.
CIM: NYELVSZOCIOLÓGIAI VIZSGÁLATOK A DETROITTI
MAGYAR KÖZÖSSÉG NYELVHASZNÁLATÁBÓL
TÉMAVEZETŐ: BENKŐ LORÁND tanszékvezető egyetemi tanár
ELTE BTK Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tsz.

A dolgozat alapját jelentő szociolingvisztikai interjúkat
1987 nyarán készítettem Detroitban "öregamerikás", második
generációs és "56-os" adatközlőkkel. A közel 20 órányi /750
gépell oldal fonetikus átírásban/ több szempontból vizsgálom.
Munkám három nagyobb egységre tagolódik:

1. A magyar közösség rövid története állandóan változó társa-
dalmi-gazdasági státusuk tükrében. A három nagy kivándorlási
hullám mozgató erőt és ennek a nyelvhasználatra gyakorolt ha-
tását külön elemzem. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a nyelv-
használat olyan fontos színtereit sem, mint az egyházi élet,
a különböző társadalmi szervezetek, a sajtó vagy a rádió.
2. A második egység a tulajdonképpeni nyelvészeti vizs-
gálat, ahol a rendelkezéseimre álló élőnyelvi korpuszból a költ-
csönzés és kódváltás jelenségét emeltem ki, különös tekintettel
az amerikai-magyar szókölcönzésre. A kigyűjtött lexicákat
klasszifikálva négy nagyobb szóosztályt hoztam létre: tulaj-
donképpeni kölcönszavak, hibrid kölcönszavak, jelentéskö-
csönzés, illetve tükörszavak, tükörkifejezések / kalkok /.
3. Az előbbi szóosztályok segítségével egy 80 oldalas szótárt
készítettem, melynek szócikkeiben minden esetet külön vizsgá-
lok angol etimonjával, angol os "magyol" ejtésével együtt.

Az Összefoglalás helyett című fejezet csak a szócikkek után
következhetne, hiszen így válhatnak érthetővé a még további
vizsgálatokat igénylő, mégis meglepő eredmények. A terjedelmi
korlátok miatt a szótárt a Melléklet-be utaltam, ezért az em-
lített fejezet rögtön a negyedik szóosztály meghatározása u-
tán következik. A Melléklet-ben olvasható még néhány szövegmu-
tatvány a lejegyzési szabályzattal együtt.

KÓBER CSILLA magyar-oroszl szakos tanár Ált. Iskola Solt
ПОРЯДОК КОМПОНЕНТОВ В СРАВНИТЕЛЬНЫХ КОНСТРУКЦИЯХ СОВРЕМЕННОГО
РУССКОГО ЯЗЫКА
Témavezető tanár: DR. SZOBOSZLAI ILDIKÓ főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

После краткого обзора литературы о сравнительных конструкциях выделили изучаемые нами конструкции, выражающие сходство и тождество двух предметов, признаков или действий. Рассматриваются лишь некоторые сравнительные конструкции в составе простого предложения, в том числе: сравнительные обороты с союзными как, словно и точно; конструкции, выраженные творительным падежом; сравнительные конструкции с вторичными предлогами (в роде, в виде, во вкусе, на манер кого-либо или чего-нибудь); и сравнения, оформляемые с помощью наречий с префиксом по-.

В данных конструкциях рассмотрели:

- a) место темы сравнения и компаративного члена,
- b) как изменяется порядок компонентов сравнения в соответствии с выбором информации, передаваемой говорящим,
- b) где и как может изменяться порядок компонентов без изменения грамматического оформления и без трансформации первоначального значения.

KÓBOR ZITA ORSOLYA II. éves magyar-történelem szakos hallgató
HELTAI GÁSPÁR FABULÁI ÉS A FÜRGE MŰFAJ
CZIBULA KATALIN tanársegéd
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar Gödöllő

"Hogya nem értem jól, s nem adom meg a műfajok illő formáját, színét, lence név lesz rajtam a költő"- ebből a horatiusi gondolatból indul ki a dolgozat, mely Heltai Gáspár Száz fabulájának műfaji elemzésére vállalkozik, s forrásait kutatja. A fabulát mint műfajt az exemplum tartalmi-formai jegyeivel veti össze, szem előtt tartva Heltai kettős célját: az "incredibilis voluptas" / a hihetetlen gyönyörűség/ felkeltésének művészi igényét és a "hasznos-ságot", az elkölcsi példaadást. A források közül elsősorban a mesék folklórelemeinek, a közmondásoknak ered a nyomába. A kortárs Baranyai Dezsi János szólásgyűjteményével veti össze a fabulák néprajzi vonatkozású adatait, példákat keresve a folklorizmus és a folklorizáció párhuzamos jelentkezésére a reformáció irodalmában. A szólások továbbélését, mai változatait is kutatja, elsősorban O. Nagy Gábor gyűjtéseit és frazeológiai tanulmányát figyelembe véve. A fabula differentia specificájának azonban nem a folklórelemek nagy számát tartja, hiszen ez az exemplumra is jellemző. A mesék karakterét a harsány, vaskos népiség, a vulgáris fordulatok és adomák, valamint az ezeket lecsendesítő, higgadt józanságú latin idézetek kettőssége adja. Heltai e mesterfogással olyan változékony és mégis jól követhető műfajt teremt, mely alkalmas a kortárs Bornemisza Péter által feltett kérdés megválaszolására: "... az emberi természet micsoda önmagátul?"

KOCSMÁR KRISZTINA LV. MAGYAR-NÉPRAJZ
A SZÜLÉS ÉS A GYERMEKGYÓGYÍTÁS SZOKÁSAI TÁPIÓSZELÉN
DR. UJVARI ZOLTÁN egyetemi tanár
KITE, Debrecen

Tápiószele a Tápió mente jellegzetes települése. a Budapest-Ujszász-Szolnok vasutvonal mentén fekszik, Budapesttől 70 kilométerre. Fejlődését meghatározta a főváros közelsége, népi kulturája hamar bomlásnak indult. Tanulmányom az 1920-tól 1950/60-ig terjedő időszak népi gyógyítási szokásait és a szüléssel kapcsolatos szokásokat tartalmazza. A gyűjtött anyag lehetőséget ad arra, hogy a palóc és jász kapcsolatok kérdését is vizsgáljam. A szüléssel kapcsolatos szokások és cselekvések palóc kapcsolatokat feltételeznek. A kisgyermek gyógyításában pedig meglepően sok irracionális elemet fedeztem fel. A méreessel kapcsolatos adatok olyan módszert tárnak fel, amely eddig ismeretlen a szakirodalomban.

KONKOLY KATALIN orosz-német szak, V.é.
A SZORONGÁS MINT AZ INDIVIDUÁLIS TÖKÉLETESSÉG
ELÉRHETELTELENSÉGENEK KÖVETKEZMÉNYE
DR. FEJÉR ADÁM egy. docens
József Attila Tudományegyetem

A dolgozat egy reneszánsz gondolat, az individuális tökéletesség eszméjének XIX.sz. végi csődjét kísérli meg bemutatni Csehov "A szekéren" c. novellája alapján. A tolsztoji, dosztojevszkiji hősöket még ez az eszme vezérelte - és ez hajszolta őket a tragédiába. A csehovi hős már nem száll harcba a világgal önmaga érvényesítéséért, számára ez az eszme már csak illúzió. Tudatában van annak, hogy önmegvalósítási kísérlete mindenképpen kudarcba fulladna - így hát nem is cselekszik, elfogadja az adott létformát. Az individuális teljesség, tökéletesség elérésének - legalábbis elméleti - igénye azonban megmarad benne. Ennek az igénynek ellentmond a megvalósítás lehetetlenségének tudata, s ez az ellentmondás belső feszültséget, szorongást okoz. A dolgozat ezt a folyamatot próbálja nyomón követni.

SZERZŐ NEVE : KORONVÁRY PÉTER. EGYIPTOLÓGIA III. ÉVFOLYAM
A DOLGOZAT CÍME : BYBLOS ÉS EGYIPTOM VISZONYA WENAMON
TÖRTÉNETÉBEN

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE : VANEK ZSUZSANNA TANÁRSEGÉD
AZ INTÉZMÉNY NEVE : ELTE BTK

Dolgozatomban a XX. dinasztia végének egyik legjelentősebb forrásával, illetve egyes részleteinek filológiai elemzésével, valamint történelmi tanúságainak leszűrésével foglalkozom.

A szöveg két passzusának szövegkritikát elemzése lehetővé teszi Zekerbaál byblosi fejedelmének Egyiptomhoz fűződő viszonyának egyértelműbb feltárását, politikai motivációinak megértését.

Az egyik szövegrészlet kritikai elemzése szerintem bizonyítékokat szolgáltat arra, hogy Zekerbaál - a korabeli külpolitikai helyzet hatására - ragaszkodik a fáraó névleges fennhatóságához, ugyanakkor mereven elzárkózik Egyiptom tényleges urainak mindenféle Bybloszt illető törekvéseitől. Megköveteli, hogy egyenrangú félként kezeljék, megfelelő tárgyalási alapnak pedig egyedül a kereskedelmet tartja.

A másik szövegrészlet vizsgálata rávilágít arra az irodalmi megoldásra, amely Zekerbaál politikai felfogását két, egymással szembenálló, ellentétes felfogást képviselő egyiptomi /Wenamonn - Penamonn/ bevonásával hangsúlyozza ki. Feltételezésem szerint ahhoz, hogy ez az irodalmi fogás igazán hatásos legyen, nem csak Wenamonnak kellett történelmi személynek lennie, de Penamonnak is.

KORPICS MÁRTA magyar-művészettudomány szak, V.évf.
BARANYAMEGYEI KÁLVÁRIÁK FUNKCIONÁLIS ELEMZÉSE
Dr. HORÁNYI ÖZSÉB egyetemi tanár
JFTE Tanárképző kar, Nyelvi és Kommunikációs Intézet

"Tudjátok, hogy két nap múlva húsvét lesz, és az Emberfiát elárulják, hogy megfeszítsék." (Máté 26,1).

Igy kezdődik, ezekkel a szavakkal vetítődik előre az a történet, mely alapvetően évszázadokra megváltoztatja az ember életét. Maga a történet, mely az evangéliumokban olvasható, megváltozik, bővül az évszázadok során. Túl szűkszavúnak bizonyul a közlés, szükségessé válik ennek kibővítése. Változásának irányában változásának oka, és célja is benne rejlik. A leírta a vallási gyakorlat alapjává lesznek. Ez a folyamat kétirányú. A Bibliában leírtakból bővül a passió-történet, a hozzá fűződő szokásrendszerrel együtt. S ehhez kapcsolódik egy építészeti elkülönült együttes, a Kálvária - s ennek stációjában megéledő történet.

Adott tehát a program, mely egy-egy rövid mondattal körvonalazható az egyes állomásoknál. A megjelenítés változó. Az ábrázolandó eseményekbe beleszóltak az évszázadok. Kiválasztódtak bizonyos állandó elemek, melyeknek léte elvárt, s vannak az ábrázolásnak változó elemei is, ezek léte miatt megengedett. A Kálvária léte miatt vált fontossá, kinek a számára volt az. Milyen az ebben megtestesülő hivatalos és népi vallásosság viszonya.

Egy írásban adott program hogy jelenik meg képzőművészeti eszköztárral, mik tartják össze a különböző Kálváriákat. Milyen kommunikációs forma testesül meg bennük, s mi ennek a jelentősége.

KORSÓS EDIT - KREMPER ANITA magyar-oroszl, III. évfolyam

MUSIC CENTER vagy ZENEBARLANG?

/EGY SZÓMAGYARÍTÓ PÁLYÁZAT ANYAGÁNAK FELDOLGOZÁSA/

GRÉTSY LÁSZLÓ Tanszékvezető főiskolai tanár

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A Belkereskedelmi Minisztérium és a Hazafias Népfront 1987-ben egy szómagyarító pályázatot hirdetett. A pályázaton bárki részt vehetett, aki egyetértett a pályázat célkitűzéseivel: a magyar üzleti elnevezések terjesztésével és népszerűsítésével.

A pályázatban öt kategóriát hirdettek, ezek közül mi a "music center" angol elnevezés magyarosítására érkezett javaslatokat dolgoztuk fel.

Megvizsgáltuk a pályázat körülményeit, okait, eredményét és hatását.

A feldolgozást különböző szempontok szerint végeztük el. Elemeztük a javaslatok gyakoriságát, magyarosságát. Külön szóltunk a szóalkotások módjairól, különböző nyelvi furcsaságokról, oda nem illő szavakról.

Sajnálattal állapítottuk meg, hogy bár a pályázatoknak széleskörű figyelemre lenne szükségük, csak szűk körben terjednek el. Így nem is tudják kifejezni azt a hatást, melyre szükség lenne nyelvünk megtisztításához.

Éppen ezért választottuk ezt a témát, hogy mi is tegyünk valamit annak a nemes ólnak érdekében, amely a nyelvünkben elszaporodott idegen szavak visszaszorítását szolgálja.

KOVÁCS GYÖRGY V. ÉVF. TÖRT. SZAK

A KLASSZIKUS SPÁRTAI TÁRSADALMI REND FELBOMLÁSA AZ IE. V. SZD VÉGÉN

TÉMAVEZETŐ: DR. SARKADY JÁNOS EGYETEMI TANÁR
KLTE

A dolgozat az antik Spárta klasszikus társadalom-szervezetének felbomlását - átalakulását vizsgálja Plutarkhosz Lúszandrosz életrajzának elemzésével, egyéb források és angol nyelvű szakirodalom felhasználásával. A Lúszandrosz életrajz a spártai társadalmat két társadalomszervezési forma /a polis és a birodalmi nagyságrendűvé növekedett hegemon hatalom/ közti átmenet, átbillenés állapotában ébrazolja. Az un. Lúszandroszi államszervezet a spártaiak egyenlősítésével, az egyenlőség és a családi élet közösségi ellenőrzés alá helyezésével, a magántulajdon korlátozásával a társadalmi élet militarizálásával és az állami politika rangjára emelt elszigeteltséggel biztosította a stabilitást, ám csak azon az éron, hogy közben fékezte a demográfiai, gazdasági növekedést, akadályozta az újításokat és a társadalmi mobilitást. Mindezek következménye viszont a társadalomszervezet megmerevedése, alkalmazkodóképességének csökkenése volt. Éppen az az egyoldalúság, amely hosszú ideig biztosította a katonai sikerességet, hordta magában távlatilag a stagnálás, lemaradás veszélyét is. Az V. szd. nagy háború /görög-perzsa peloponnészi/ megtöri a spártai társadalom elszigeteltségét, amely a hagyományos szervezetrendszer egyik alappillére volt. Ennek következtében a társadalmi újratermelés egész hagyományos rendszere /a gazdaság felépítése, a katonai-politikai intézmények és az erkölcsi viszonyok/ konfliktusba került a megváltozott körülményekkel. Lúszandrosz volt az első, aki kísérletet tett a hagyományos spártai társadalomszervezet teljes átalakítására.

KOVÁCS ILDIKÓ, magyar-országi, V.évf.

BABEL NOVELLÁK ELEMZÉSE

Dr. VÉGVÁRI SÁNDOR

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Az orosz irodalomban a zsidó írók már írtak a zsidó sorsáról, de világirodalmi szinten először Iszaak Babel mutatja be a zsidóság életét, hagyományait, az oroszoktól eltérő, sajátos kulturáját. Európában ebben az időben többen is írnak erről /Kafka, Pap Dániel/.

Dolgozatomban bemutatom, hogyan jelennek meg Babel miniatűr novelláiban a zsidó vallás jellegzetes alakjai helyszínei: a rabbi, a kereskedő, a zsinagóga, Odessza Zsitomir. Feltárja előttünk a zsidó emberek vallásosságát, gondolatait az öregségről, az igazságról, a forradalomról.

Korai novellái közül Az öreg Slojme-t, a Lovashadseregből a Gedali-t, a Rabbi-t, A rabbi fiát, későbbi novelláiból a Karl Jankel-t elemzem.

Novellái egyrészt önéletrajzi ihletésűek. Átírja őket a gyerekkor hangulata és élményvilága /Galambducon története, Gyermekkorom. A nagymamánál/. Majd megfigyelhetjük, milyen új mondanivalóval gazdagodik művészete a forradalom hatására. A Lovashadsereg új téma, új környezet: az októberi forradalom és a polgárháború világa. Itt is a kisember alakját, sorsát kíséri figyelemmel.

Életművének tehát két ihletője: Odessza, a szülőváros és a forradalom.

Babel nem bőbeszédű, novellái rövidek, tömörek, sűrítettek. Üsszetartó erejük szabályos szerkezetük, megkomponáltságuk, és a zsidó közösség, a család, a vallás összetartó ereje. Mint majd látjuk aprólékosan, néha szinte naturalisztikusan kidolgozza a történetet, amelybe saját érzelmeit is beleazóvi. Ezeket a gondolatokat kívánom dolgozatomban bővebben kifejteni.

SZERZŐ: KOVÁCS MIKLÓS IV. magyar-országi-filozófia
A DOLGOZAT CÍME: A KONFLIKTUS MEGJELÉSEI CSEHOV
VÁNYA BÁCSI CÍMŰ DRÁMÁJÁBAN

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. LIEBER LÁSZLÓ DOGENS
Az intézmény neve: Kossuth Lajos Tudományegyetem

A dolgozat azt vizsgálja, milyen egy csehovi dráma konfliktusszerkezete, hogyan van jelen a csehovi drámai világban a konfliktus. A konfliktus újszerű megjelenésére éppen a Ványa bácsiban mutathatunk rá, mivel ebben a műben látszólag a hagyományos értelemben vett konfliktussal, konfliktusos szituációkkal találkozunk. A belső és külső konfliktusok, valamint ezek összefüggéseinek leírásával feltárul a mű konfliktusainak megismerő és etikai jellege. A csehovi szituációk elvalótlanodásával a konfliktusok is elvesztik egzisztencia-meghatározó szerepüket, ugyanakkor a mű-világ mögötti szférában kirajzolódik egy konfliktus a bemutatott hiányos lét és annak negatív lenyomata között, amelyet a befogadó él meg a műből szóló rejtett etikai felszólítás hatására. Ahogy a drámai szituáció az egész műből írható le, úgy a műbeli konfliktust, amelynek megoldását vagy megoldhatatlanságát a szituáció határozza meg, szintén csak mint egységes konfliktust ragadhatjuk meg a mű-egész függvényében. A cselekvés lehetetlenségének objektivitása és a cselekvéskényszer szubjektivitása közötti ellentmondás - néhány kivételtől eltekintve - az egzisztenciák viszonylagosságá, magtalanává válásában fejeződik ki.

KOVÁCS SÁNDOR orosz-történelem szakos tanár

Szántó Kovács János Kollégium Hódmezővásárhely

PERFORMATIV IGÉI MEGNYILATKOZÁSOK AZ OROSZ NYELVBEN

Témavezető tanár: DR. KRÉKITS JÓZSEF főiskolai tanár
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szeged

1. A performativitás fogalmát J. Austin vezette be a nyelvészetbe. Neki tulajdonítható a performativitás kérdésének legalaposabb és legrészletesebb kidolgozása. A szláv igék szemléleti jelentéseinek a tanulmányozása kapcsán nála korábban már E. Koschmieder is foglalkozott ezzel a pragmatikai jelenséggel, melynek a koincidencia nevet adta.

2. A kauzális szemléletmód alapján arra törekedtem, hogy megvizsgáljam a nyelvi viselkedés okait /a gondolkodás folyamatait/, azokat a hatásokat, amelyeket a nyelv a hallgatóra gyakorol.

3. Az ún. explicit performatív igéi megnyilatkozásokkal foglalkozom. A "beazédaktus-elmélet" alapján a megnyilatkozások illokúciós erejét és aktusminőségét vizsgálom, azokat a hatásokat, melyeket a performatívumok a címzettben kiváltanak.

KOZÁK LÁSZLÓ V.évf. magyar-művészettudomány
CSONKA VERSSZAKOK A "SZIGETI VESZEDÉLEM"-BEN ÉS A SYRENA-KÖTET
KOMPOZÍCIÓJA

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kär

A dolgozat előfeltétele: a Syrena-kötet verseit, eposzát ciklusokba rendezve létezik olyan nézőpont, ahonnan a művek nem időrendi, hanem szigorú kompozíciós okokból követik egymást. Az értelmezés Kovács Sándor Iván és Mohácsi Ágnes kiindulópontjaira épít, egy lehetséges világnézeti összefüggés-rendszert kíván tárgyalni. Nevezetesen a megnevezés kérdését, a bibliai előképeket, a négy őselem jelenlétét; a barokk átváltozás-mitoszt terjeszti ki az egész kötetre vonatkozóan, és a "Peroratio"-t nem világi összefüggésben értelmezi.

A dolgozat olyan ezoterikus és számszimbolikai elemeket is kimutat a műben, amelyek magas szintű poétikai tudatosságra vallanak, noha az ezt megalapozó irott források valószínűleg részben még feltáratlanok.

A csonka versszakokat összevetve tartalmi összefüggéseket vél felfedezni a hason helyek között az eposzban, valamint a "lirai versekbeli" jelenlétüket a Syrena-kötet kompozíciójából magyarázza.

KÖVÁRI LAJOS CHERNEL KÁLMÁN VÁROSI KÖNYVTÁR, KÖSZEG

A BOXERLÁZADÁS MAGYAR SAJTÓVISSZHANGJA

DR. VIGH KÁLMÁN, FŐISKOLAI ADJUNKTUS

BÉRZSENYI DÁNIEL TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA, SZÖMBATHELY

A XIX. század végén két esemény hozza lázba a világ közvéleményét: a búr háború és a boxerlázadás. Mivel a kínai harcokban az Osztrák-Magyar Monarchia csapatai is résztvettek, a magyar sajtó élénken reagált az eseményekre. A jelentős számú közlemény lehetőséget nyújtott arra, hogy betekinthessünk a magyar belpolitikába, a különböző pártoknak a gyarmatosítás kérdésében elfoglalt álláspontjába, Magyarország és Ausztria viszonyába, a nemzetközi hatalmi csoportosulások küzdelmeibe. Megfigyelhetjük, hogy egy európai ország különböző pártállású sajtótermékei hogyan viszonyulnak egy teljesen eltérő kultúrához, illetve ugyanazon újságok mennyire másképpen ítélnék meg két, látszólag azonos jellegű eseményt, a búr háborút és a boxerlázadást. Ezeket a problémákat tárgyalja a tanulmány döntően három újság - a Magyar Nemzet, a Népszava és az Esti Újság - segítségével. /Kiegészítve más lapokkal is, és levéltári anyaggal./ A tanulmány nem részletezi a boxerlázadás eseményeit, mivel azok a külföldi szakirodalomban megtalálhatók.

KRICSFALVI ÁGNES /JATE BTK III.év, magyar-angol szak/ :
SHAKESPEARE HÖLGYEINEK HUMORA - esszé -

Tulajdonképpen csak azért kezdtem el foglalkozni Shakespeare nőalakjaival, mert szerettem volna a mélyére látni, melyiküket miért szerettem, illetve miért nem. De dráma-alakok lévén rögtön fölvetődött az első nagy probléma: más elbírálást követeltek a komédiából és mást a tragédiából előlépő hölgyek. Így hát először azt figyeltem meg, milyen bélyeget nyom a tragédia illetve a komédia a karakterformálásra. S a különféle értékmerők köréből egyszerre kivált egy, amely számomra az összes többinél izgalmasabbnak és érvényesebbnek látszott a figurák megítélésében: a humor. Lassan egy színpadon kezdtem látni az összes nőalakot, akit Shakespeare megformált, és figyeltem, hogy a humor reflektorfényében ki milyen színeket kap. Ez a megvilágítás természetesen nem volt mindenkinek előnyös, de meglepetéseket is nyújtott. Ezekről a meglepetésekről szól ez a dolgozat. Megírásakor Shakespeare összes drámáihoz csak H. Bergson: A nevetés c. és S. Freud A vicccről írott esszéjét olvastam. Shakespeare-szakirodalmat - a felfedezés örömeit ahítva - nem használtam.

KURIÁN KORNÉLIA, tanítói szak, III. évfolyam
A MAGÁNY MINT ÉLETÉRZÉS PILINSZKY JÁNOS KÖLTÉSZEINEK ELSŐ
SZAKASZÁBAN

BÉNYEI JÓZSEFNÉ DR. főiskolai docens
Debreceni Tanítóképző Főiskola

Dolgozatomban szeretném bemutatni azt a költészetet, amely sajátosan tükrözi XX. századi életérzésünket: a magányt, a félelmet, a szorongást, ugyanakkor nem mond le a másik ember kereséséről. Ez Pilinszky János költészete, amely nem kétségbeesett kapaszkodás, hanem az örök emberi, a szeretet keresése. Ez a keresés azonban gyakran kudarcba fullad, s ez okozza a magánymotivum középpontba kerülését költészetében.

A magányérzet először csak a lírai "én" magányaként jelenik meg, később a háborút követően kozmikus nagyított "egyedüliségeként". - "Engem személy szerint a háború tanított meg a társadalom, az emberiség a személyes sorson túli világ realitására." Valóban, a koncentrációs táborok élménye segít neki abban, hogy a személyes tragikumtól eljusson az "emberek" világáig. Ezt a "ráítalálást" szeretném felvillantani néhány vers segítségével, amelyek Pilinszky költészetének első szakaszában születtek. (Magamhoz, Tilos csillagon, Őszi vázlat, Halak a hálóban, Késő kegyelem, Ravensbrücki passió, Harmadnapon, Apokrif.) Az emberi lét magáraitaltságát, bezártságát kísérhatjuk nyomon e puritán költészet világában, ahol a "magam már nem bírom tovább" (Magamhoz) gondolata a "ne fússon el ki lenn a parton, e süppedt parton ráítalál" (Tilos csillagon) könyörgésén át vezet el a "Csillaghálóban hanyódnak / partravont halak" (Halak a hálóban) általánosító gondolatáig. Pilinszky nem lát kiutat, ennek ellenére költészete és emberi lényé sugározza az egyedüliség feloldásának vágyát, a kilátástalanságban is erőt adó morális tartást.

Phraseologismen des Deutschen, Ungarischen
und Russischen
mit Tierbezeichnungen.

Themenbetreuer: Dr. Földes Csaba
anfertigt von: Kútné Csudó
IV. Studienjahr, Fachrichtung deutsch-
russisch

Mensch und Tier stehen schon seit der Urzeit in engem Kontakt miteinander. Diese Beziehung spiegelt sich in unserer Sprache auch durch den Phraseologismen. Die Ausdrücke der Tierwelt geben oft ein sehr genaues Bild von der Gedankenweise, und den Lebensverhältnissen des Menschen, deshalb wählte ich als Forschungsobjekt meiner Untersuchung diese Phraseo-semantiche Gruppe.

Ich gruppierte, analysierte die Phraseologismen, untersuchte sie nach dem Symbolwert und der Herkunft.

Als Besonderheit entdeckte ich, daß etliche Tierbezeichnungen, die bisher als stilistische Varianten bekannt waren, ursprünglich auch territorial unterschiedlich verbreitet waren.

Während der Untersuchung der Phraseologismen stellte sich heraus, daß eine mehr oder weniger hervorragende Ungenauigkeit in der Tierbeobachtung zu bemerken ist, das auch in den Phraseologismen zu ungenauen Vergleichen führte.

Das Korpus meiner Arbeit besteht aus 1902 Phraseologismen, von denen ich im Deutschen 912, im Ungarischen 634, und im Russischen 356 gefunden habe. An der Spitze der Sammlung nach der Häufigkeit stehen die Haustiere.

Das Kernwort der Phraseologismen wird insgesamt von 123 verschiedenen Tierbezeichnungen gebildet.

Die Hauptaufgabe meiner Arbeit ist die Untersuchung der Äquivalenz in den drei Sprachen. Als Ausgangssprache der Gegenüberstellung fungiert das Deutsche.

LACZKÓ KRISZTINA IV; ÉVF. MAGYAR-LATIN SZAK
A FŐVÁROSI KERESZTNÉVÖRÖKLÉSEK HATÓERŐI NAPJAINKBAN
TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: HAJDÚ MIHÁLY DOCENS
ELTE BÖLCSÉSZETUDOMÁNYI KAR

1987. márciusában a XIII. kerületi Róbert Károly krt.-i kórház II. sz. szülészeti kezdeményezte egy két évre tervezett vizsgálatot a mai magyar keresztnévadással kapcsolatban, melynek célja a névdivat mögött húzódó szubjektív tényezők feltárása. Az egyéves anyagból jelenleg a névátörökítésekkel foglalkozom.

Összességében első és második névként az édesapa nevét a fiúk 30,8 %-ban, a lányok az édesanyját 12,5 %-ban kapják. Ezek az adatok megegyeznek korábbi / 1949-es, 1976-os/ eredményekkel, azonban a 80-as évek második felében sokkal kevesebb gyermek születik, mint korábban, s ebből érdekes következtetések adódnak.

A fiúknál erősebben jelentkezik az öröklődés, mint a lányoknál, több név hagyományozódik nagyobb megterheltséggel.

A kérdőív 12-es kérdése vonatkozik konkrétan a névátöröklésre: Miért döntöttek a szülő neve mellett? A három általam megjelölt lehetséges válaszra a következő megoszlásban feleltek: Az a helyes, ha a gyermek a szülő nevét viseli: fiú 13%
lány 24 %

Családi hagyomány: fiú 31%, lány 20%

Saját nevük tetszett: fiú 47,4 %, lány 44%

Foglalkozom továbbá a második névként való öröklésekkel, a nagyszülők, kereszt- és névadószülők vagy más rokonok nevének örökítésével, valamint szociális felmérést is készítettem.

LÁSZLÓNÉ KIRÁLY TÜNDE Rátóti Ált. Isk.
NYELVFÖLDRAJZI-SZOCIOLINGVISZTIKAI VIZSGÁLATOK FARKASFA NYELVÉBEN
Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke Nyugat-Dunántul élv nyelvének nyelvföldrajzi-szociolingvisztikai kutatásával foglalkozik.

Érdeklődésemet felkeltette ez a kutatási terület, ezért csatlakozni kívántam a tudományos kutatáshoz.

Kutatási pontként a lakóhelyemhez közel eső, régise nyelvjárásu Farkasfát választottam.

Az adatok gyűjtését a Szabó Géza által kidolgozott 255 kérdésből álló Szókészleteti kérdőívvel segítségével kazettás magnetofonnal végeztem. Az adatgyűjtést kilenc adatközlővel végeztem, akikről részletes nyelvi életrajzot is feljegyeztem, amely az adatok feldolgozásánál, elemzésénél segítségemre szolgált. Az adatok elemzését grafikonos módszerrel készítettem el. Pályamunkám témája Farkasfa nyelvének nyelvföldrajzi-szociolingvisztikai vizsgálata. Célom, az összegyűjtött anyag alapján a nyelvföldrajzi és szociolingvisztikai tanulságokat leszűrni.

LIPTÁK EMILIA IV. évf. magyar-orsz. szakos tanárjelölt
BLOK ANTITÉZIS KORSZAKA A "HÓÁLARC" CIKLUS TÜKRÉBEN
Témavezető tanár: BARÓTINÉ DR. GAÁL MÁRTA főiskolai docens
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

A dolgozat A. Blok második, antitézis korszakát vizsgálja a "Hóálarc" ciklusban. Visszaütal az első korszakra, amennyiben ezt a jelen téma szükségessé teszi a korszakok közti töretlen logikai monst megértése szempontjából.

Az antitézis korszak jellemző vonásait az új világkép, új mitológia teremtésének szempontjából közelíti meg.

Részletesebben foglalkozik a felejtés folyamatával, hiszen ez indukálta a második korszak törekvéseit, valamint az őselemekkel, mint a törekvések lehetséges mozgásterével. Végül részletesen elemzi a ciklus 30 /16 + 14/ versét.

A dolgozat a "Hóálarc" ciklus "Havak" és "Álarcok" részei motívumrendszerének feltárását tűzi ki céljául. A ciklus versein keresztül igazolja az őselemek mozgástörvényeit: minden őselem képes meghaladni saját határait úgy, hogy elérve pozitív /illetve negatív/ pólusát, önmaga ellentétébe fordul át. Ebből következik, hogy pozitív és negatív irányú végpontjainak egybe kell esnie, vagyis a teljesség szimbólumával, a KÜR-rel jellemezhetők. Az őserők tehát éppen az őket jellemző ellentétekben hordozzák a teljességet.

A szerző végül bemutatja a cikluson belüli verseknek a tételre épülő motívumösszefüggéseit, a ciklusépítkezés szimmetrikus szerkezetét.

LIPTÁK EMILIA IV. évf. magyar-orsz. szakos tanárjelölt
A LIRAI "ÉN" ÉS "TE" VISZONYA BLOK KÜLTÉSZETÉNEK ELSŐ KORSZAKÁBAN

Témavezető tanár: BARÓTINÉ DR. GAÁL MÁRTA főiskolai docens
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

"Эта книга в противоположность двум следующим написана в одиночестве; ... всё внимание направлена на знаки, которые природа щедро давала слушающим его с верой; такая однострунность души позволила мне расположить все стихотворения первой книги в строго хронологическом порядке..." - írja Blok a "Versek a Szépséges Hölgyről" c. kötet második kiadásához.

Mit takar az "однострунность" terminus? Magát a kifejezést A. Belij alkalmazza először: az "egyhúrúság" illetve "többhúrúság" a művészetben szerinte a világ ideális lényegéhez vezető különböző eljárásokat jelenti.

A "Поэзия Блока" című 1916-ban írt cikkében A. Belij a költő korai művészetét a "поэзия единства" fogalommal határozza meg. Mozdulatlanság, állandóság, nyugalom - kulcsfogalmak a Szépséges Hölgy c. ciklus megértéséhez, ezek adják az egység képzetét.

Miféle egységről beszélhetünk Blok első korszakában? Hogyan értendő az "állandóság", "mozdulatlanság", "nyugalom"? Ezekre a kérdésekre próbálunk választ keresni a lírai "én" és "te" viszonyának vizsgálatával, különös tekintettel a mozgásokra.

SZERZŐ NEVE: LIPTAY ÉVA EGYIPTOLÓGIA III.ÉVF.

A DOLGOZAT CÍME: HEKA, A VARÁZSLAT EGYIPTOMI ISTENE AZ Ó-ÉS
KÖZÉPBIRODALOMBAN

A TEMA VEZETŐ TANÁR NEVE: VANEK ZSUZSANNA TANÁRSEGÉD

AZ INTÉZMÉNY NEVE: ELTE-BTK

A mágia az ókori Egyiptom egész története folyamán fontos szerepet játszott a vallásban és a világnézetben. A kultusz és a mágia egymástól el nem választható egységet a legjobban éppen Heka, a varázslat perszónifikálódott istene jelképezi.

Az igény a varázslat mint a halott túlvilági élete szempontjából döntő fontosságú erő birtoklására már az óbirodalmi Piramisszövegekben is egyértelműen kimutatható. A perszónifikálódott isten kultuszára azonban ekkor még csak a heliopoliszi és memphiszi körzetben találhatunk bizonyítékokat. A középbiriodalmi Koporsósözvegek idejére az isten már szélesebb körben is ismertté válik mint a napisten ellenségének leszurója vagy a halotti áldozat ellenőrzője, aki egyben a halott tápláléka is. Azt a Heliopoliszból eredő elképzelést viszont, miszerint a legősibb, tehát a világot megalkotó isten lenne, úgy látszik, nem sikerült általánosan elfogadtatni.

Dolgozatommal azt szeretném bebizonyítani, hogy az istennel kapcsolatos minden későbbi elképzelés már az óbirodalmi és középbiriodalmi halotti szövegekben megtalálható, valamint szeretnék rámutatni az egyiptomi vallás egyik fontos jelenségének, a perszónifikációnak egyes fázisaira is.

LOVAS LAJOS II. éves magyar-könyvtár szakos hallgató
ÁRMÉNIA ÉS PÁÁR AVAGY EGY FELEDÉSBE MERÜLT LOSONCI
ISKOLADRÁMA 1794-581

DEMETER JULIA adjunktus

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A protestáns iskolai színjátszást a szakirodalom sokáig jelentéktalennek, a kezdeti próbálkozások után gyorsan elhalónak tekintette. Ezt a nézetet tükrözi A magyar irodalom története vonatkozó fejezete is. Bernáth Lajos 1902-ben megjelent tanulmánya azonban százharminchét, addig ismeretlen protestáns iskoladramát sorakoztat fel, és részben elemez. Ezek elsősorban magángyűjteményekből kerültek elő. Az ilyen gyűjtemények léte önmagában is magyarázhatja, hogy a protestáns iskolai alkotások nem kerültek a nyilvánosság elé, /másképp a hazai színjátszás korabeli gerincét alkotó iskolai színpadok előadásai viszonylag szűk nézőkör előtt zajlottak/. Az Árménia és Páár a losonci ev. ref. gimnázium egyik növendékének tollából született, és egyetlen tanulmány sem említi létezését. Érdekes, hogy nem került bele az azidőtájt szintén losonci diák Tóthfalussy József gyűjteményébe, mely hagyaték százöt év múlva Bernáth Lajos kutatómunkájának is kiindulópontja volt. Dolgozatom tárgyául a későbbiekben íróként ismeretlen Horváth Pál művének ismertetését és elemzését választottam, különös tekintettel az alkotásban alkalmazott filozófiai érvelésekre és a köznyelvi elemek jelenlétére.

MAGYAR ÁGNES V.évf. irodalom-magyar nyelv
A TONIO KRÜGER SZONÁTA-KOMPOZÍCIÓJA
SZENDI ZOLTÁN egyetemi adjunktus
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A dolgozat kiindulási hipotézise szerint Thomas Mann Tonio Krüger című novellájának felépítése pontosan "követi" a szonátaforma kompozícióját. A szakirodalom idevonatkozó eredményeit figyelembe véve, a tanulmány kísérletet tesz e szerkezeti összefüggések részletes kidolgozására. A funkcionális értelmezés során azt próbálja bizonyítani, hogy a tökéletesen szabályos, zárt szerkezet a polgár-művész problematika kihordásának sajátos eszköze. Ugyanakkor a formai megoldásban nem valami elszigetelt jelenséget lát, hanem a századforduló művészetének egyik fontos jellemzőjét, az irodalom és a zene összefonódását hangsúlyozza.

MAKAY ZITA IV. évf. magyar-történelem
A TÚRHÁT ARMÁLIS NEMESSÉGE A XVIII. SZÁZADBAN ÉS A XIX. SZ. ELEJÉN
Dr. KÁVÁSSY SÁNDOR főiskolai tanár
Bessenyei György Tanárképző Főiskola Nyíregyháza

Történelmi korok tanulmányozása során fontos adatokhoz juthatunk akkor is, ha egy egészen kicsi tájegység viszonyait vizsgáljuk meg egy bizonyos időszakban. Ilyen kicsi tájegység a hajdani Szatmár észak-nyugati csücskében elterülő Túrhat. Viszonylag kevésbé ismert rész mind földrajzilag, mind történetileg.

Dolgozatom első részében megpróbálom felvázolni a régi Szatmár földrajzi, természeti viszonyait, illetve az általam kutatótt Túrhat falvairól írok. Ebben elsősorban a falvak kialakulása szerepel: kik birtokolták a területet, hogyan népesedtek be.

Dolgozatom egy részében a túrháti nemesség névanyagát vizsgálom. Kb. hat nemesi összeírás névanyagát dolgoztam fel. Nehéz teljes képet adni, hiszen az összeírások hiányosak, egyes falvak adatai teljesen hiányoznak. Először a vezetékneveket vizsgáltam; milyen a magyar nem magyar arány, hogyan használták a nemesi neveket. Részletesen foglalkoztam a nevek eredetével. A keresztneveket szintén be lehet sorolni az eredetük szerint több csoportba, itt érdemes statisztikát készíteni a nevek gyakoriságát, ritkaságát illetően.

A vagyoni viszonyok feltérképezése is érdekes képet mutat. Itt főleg az 1729-es 1738-as és 1804-05-ös nemesi összeírásokat vettem alapul. Célom a részletes vagyoni helyzet kimutatása: milyen volt az állatállomány, milyen termények voltak általánosak stb. Az adatok alapján számos következtetést vontam le a vagyoni helyzetről illetően.

Dolgozatom forrásanyagát a Megyei Levéltárban található nemesi összeírásokból vettem. Emellett nagyon sok helytörténeti vonatkozású monográfia segítette munkámat. /Pl. Szirmai Antal, Maksai Ferenc és Borovszky Samu könyvei./

MARÓTI ZSOLT

A KÜLTŐI TUDATBAN TÜKRÜZŐDŐ VILÁG /BORISZ PASZTERNAK TÜKÖR

/Зеркало / CÍMŰ VERSÉNEK ELEMZÉSE/

HAN ANNA

ELTE BTK Orosz Filológiai Tanszék

A dolgozat tárgya Borisz Leonyidovics Paszternak 'Tükör' című műve, mely bizvást tekinthető a költő korai korszakának programverseként. A mű tíz versszakába sűrítve megtalálható Paszternak világképének szinte valamennyi fő eleme. A vers elemzése során a konkrét képekből kiindulva felvázoljuk a paszternaki világ strukturáját, a benne uralkodó törvényszerűségeket, az Én és nem-Én / lírai szubjektum és világ /kapcsolatát.

A paszternaki tér, melynek negyedik dimenziója az idő alapvetően strukturált tér, melynek megvannak a maga választóvonalai. Ezek azonban nem képeznek áthatolhatatlan akadályokat, a határvonalak egyben csomópontok is, melyekén keresztül a tér minden irányban átjárható. A világ metamorfózisok sorozata, melyek ezekben a csomópontokban jönnek létre.

Az átalakulások mindig valamilyen fizikai vagy kémiai folyamat eredményeképpen jönnek létre, és a végtermék valamilyen fénytorzó, vagy tükröző anyag/közeg. Ebben a világban a lírai szubjektum háttérbe szorul, illetve csak metonimikusan / a különböző érzékszervek révén/ van jelen. A lezajló cselekvések ágenseként a világ /természet/ lép fel. Ez vezet el Paszternak alkotásfilozófiájának alapgondolatáig, mely szemlélődő magatartást ír elő az alkotó számára. A művészet percepció, a művész / mint a tükör/ képes befogadni az őt körülvevő világ teljességét. A tükör tehát Paszternaknál a megismerő tudat metaforájaként szerepel.

A vers elemzése az életmű kontextusában történik, külön kiemelésre kerülnek azok az elemek, melyek Paszternak más műveiben is megjelennek.

MÁTAY MELINDA /IV. éves magyar-könyvtár szakos hallgató

MAGYAR PEER GYNT-ÖK

DR.G.KOMORÓCZY ENŐKE főiskolai docens

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A szerző Henrik Ibsen Peer Gyntjének magyar fordításait / Patthy Károly, Sebestyén Károly, Áprily Lajos, Hajdú Henrik / veti össze az eredeti művel, illetve megvizsgálja a fordításokat Ludwig Passarge német fordításának tükrében. Az eltéréseket a fordítók gynti értelmezéseinek különbözőségével magyarázza, valamint utal a speciális fogalmak és tartalmak szemantikai aspektusaira.

A dolgozatban rövid áttekintést ad arról, hogy a magyar irodalmárok miként értelmezték a drámát, s egyéveti azt a külföldi /elsősorban norvég/ irodalomtörténeti munkákkal.

A szerző szándéka összehasonlításaival hozzájárulni Henrik Ibsen Peer Gynt című drámai költeményének értelmezéséhez.

MEJLINGER KATALIN Általános iskola, Szarvaskend
A ZALA MEGYEI KÉPVISELŐK AZ 1948-49. ÉVI NÉPKÉPVISELETI
ORSZÁGGYŰLÉSEN

Dr. VARSÁNYI PÉTER TV. főiskolai docens

BERZSENYI DÁNIEL Tanárképző Főiskola, Szombathely

Az áprilisi törvények értelmében ülésezett 1948-49-ben először a népképcseleleti országgyűlés. A szolgálat - szélesebb regionális kutatás részeként - az egyik dunántúli megye, a tör-ténelmi Zala testületénél végezte el tevékenység vizsgálatát. A dolgozat alapját elsődleges levéltári források, későbbi feldolgozások, sajtótermékek adják, az elemzést igyekszik azon-ban mindig összevetni az országos tablóból már ismert adatok-kal. Így megbízható kép alakult ki arra vonatkozóan, hogy kikből is állt össze - személy szerint - Zala 1848-as képvise-lői testülete, ahol ma már nem lelhetők fel eredeti forrá-sok (pl. annak vizsgálata, hogy kik követték az OEB-t Debren-cenben), ott a közvetett bizonyítás eszközeivel élt.

A dolgozatban leírtakból külön is kiemelendők a muraközi terület hovatartozása körül kibontakozó vita, vagy Eötvös népoktatási törvényének parlamenti tárgyalása (Boja Gergely szereplése). Zala megye több szempontból is sajátos helyzet-ben volt 1848-49-ben. Jellacic támadása először ezt a vidéket érte, ami nem maradt hatás nélkül a képviselők viselkedésére (vö. Horváth József, Glavina Lajos, Csertán Sándor), 1849 ta-vaszán, kora nyarán e megyében is sor került pótválasztásra. Megjegyezzük, hogy Deák Ferenc és Csány László országgyűlé-si szereplésével a dolgozat nem foglalkozik bővebben, mivel ők elsősorban miniszterekként, s nem Zala megyei képviselők-ként ténykedtek.

Említettük, hogy munkánk egy kibontakozó Nyugat-dunántúli mozaikkép része. Ezt így is szíveskedjenek fogadni és értékelni.

NESTER ÁGNES IV. övf. magyar-orosz szakos tanárjelölt
PERFORMATIV MEGNYILATKOZÁSOK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI 7. ÉS 8.
OSZTÁLYOS OROSZ NYELVKÖNYVEKBEN

Témavezető tanár: DR. KRÉKITS JÓZSEF főiskolai tanár

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szeged

1. A "pedagógiai grammatika" legfőbb célja "a beszélő te-vekenységének szabályokba foglalása", a beszélt nyelv elsa-játítottása. Nyelvet beszélni, kommunikálni pedig annyit je-lent, mint részt venni bizonyos szabályok által irányított viselkedési formában /Searle/.

2. Dolgozatomban a performativ megnyilatkozásokkal fog-lalkozom a beszédaktus-elmélet alapján. Performativitáson a szó és a cselekvés egybeesését értjük, amikor a kimondott szó vagy megnyilatkozás és az általuk jelölt cselekvés egy-időben valósul meg.

3. Felmértem az explicit /performativ igékkel kifejezett/ és az implicit, rejtett performativ szemákat magukban hor-dozó megnyilatkozásokat a tankönyvi szövegekben azzal a cél-lal, hogy tankönyvíróink és nyelvtanáraink figyelmét fel-hívjam a performativ igék és megnyilatkozások tudatosabb és következetesebb használatára, illetve alkalmazására.

4. A performativ igék és megnyilatkozások megoszlása tan-könyveinkben meglehetősen aránytalan. Az implicit performa-tiv megnyilatkozások vannak túlsúlyban.

MESTER ILDIKÓ magyar-orsz IV.évfolyam
A SZÁZADFORDULÓ KÉT OROSZ NOVELLISTÁJA FJODOR SZOLOGUB
ÉS VALERIJ BRJUSZOV
GILBERT EDIT egyetemi tanársegéd
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

1. Általános bevezetés az orosz szimbolizmus két nemzedékéről.
2. A kor művészeti orgánumai, részletesebben a Művészet Világa c. folyóirat.
/ Borisz Muszatov, Vrubel és Petrov Votkin festészeté./
3. A.Valerij Brjusov novellái
Írói témaválasztás felőli megközelíté.
a/ pszichopatók naplói
b/ rejtélyes gyilkosság története
c/ emlékképek
B/ Valerij Brjusov regénye: A tüzes angyal
/"Dekorativ historizmus", stilizáció, többszörös írói áttétel/
A misztika felőli megközelíté szempontjából a regény összevetése Bódy Gábor filmforgatókönyvével.
4. Fjodor Szologub novellái
a/ a két világ szembeállítása
ideális - földi
gyerekek - felnőttek
b/ A gyerekek közvetítő szerepe a két világ között
c/ A valóság transzformációja
5. A szecesszióra jellemző vonások összefoglalása a két alkotó művészetében.
Összevetés a magyar irodalmi szecesszióval.

MÉSZÁROS KINGA CRCSZ-KÖNYVTÁR VÁROSI K. NYVTÁR KALOVAR
HAMLET-VISZOCKIJ KÖLTŐI VILÁGÁBAN
SZICETHI ANDRÁS FOISKOLAI TANÁRSEGÉD
BERZSENYI DÁNIEL TANÁRKÉPZŐ FOISKOLA

Halála után két évvel, 1927-ben publikációk özöne indult meg egy addig hivatalosan el nem ismert művésztől, Vlagyimir Viszockijról. A színész, költő énekes munkásságát különböző aspektusokból vizsgálják: népszerűségének szociológiai háttere; költői korszakai...Ezek tágabb témák. Engem egy szűk terület érdekel leginkább: Hamlet alakja Viszockij költészetében. Céлом, hogy megismerjem Viszockij felfogását, állásfoglalását, a hőssel kapcsolatban. Azaz: hogyan értelmezte, élte meg ő Shakespeare Hamletjét? Allításaimat helyenként színészi teljesítményének leírásával, s verseiből vett idézetekkel támasztom alá. Megerősítik véleményem Viszockij költői elődei: A. Blok és B. Pasternak is. Mindketten irodalmi műfajokat színtisztáló alkotók, akik Viszockijhoz hasonlóan választ kerestek az emberiség örök érvényű kérdéseire: az élet és halál; akarat és elve elrendelés; szavak és tettek; egyén és társadalom; A "választ" egy konkrét versben véltem megtalálni: "Az én Hamletem". Úgy gondolom, az összehasonlítóelemző módszer, s művészete interantisztikus jellegének figyelembevételével sikerült megértenem Viszockij-Hamletet aki erkölcsi szilárdsága révén meg tudja mészni a határt jó és rossz között; aki látja az ellentmondást szavak és tettek, vágyak és lehetőségek között; aki drámai konfliktusban ütközik meg a társadalommal; aki élni akar, s úgy érzi, az élet értelme a küzdelem - de sorsa elrendeltetett, s ez okozza tragédiáját.

MESZERICS TAMÁS IV. évf. történelem-angol szak
1946 HÍVÓS TAVASZA. AZ AMERIKAI KÜLPOLITIKA ALAKULÁSA,
1946 FEBRUÁR - MÁJUS
Dr. DIÓSZEGI ISTVÁN tanszékvezető egyetemi tanár
ELTE Bölcsészettudományi Kar

A dolgozat elsődleges célja annak bemutatása, hogy milyen szerepet játszott az adott időszak amerikai külpolitikájában a kelet-európai rendezés kérdése. Az elemzés a kiadott dokumentumok és a hozzáférhető újabb /főként angolszász/ szakirodalom kritikai összehasonlításán alapul.

Rövid történeti bevezető után a dolgozat fő témája az amerikai külpolitika 1946 február - május között lezajló irányváltásának bemutatása. Az elemzés kerete a hidegháború mint a bipolárisra váló világpolitikai rendszer működési elvének kialakulása, különös tekintettel Kelet-Európa szerepére a nagyhatalmi konfliktusok kiéleződésében.

A dolgozat megkísérli felvázolni Byrnes új /Truman által elfogadott/ külpolitikai irányvonalának néhány belpolitikai összetevőjét, hangsúlyozva azonban, hogy az alapvető okok a három nagyhatalom viszonyának megváltozásában keresendők. Ugyancsak erre a korszakra esik a később hagyományossá váló ellenségképek kialakulása is.

Az átalakuló nemzetközi politikai környezetben megszülető európai rendezés, amely a párizsi külügyminiszteri konferencián körvonalazódik, végeredményben az érdekszférák többé-kevésbé elfogadott elhatárolásaként jön létre.

MIKÉCZ TAMÁS /IV. éves magyar-történelem szakos hallgató/
FORDULAT KODOLÁNYI JÁNOS REGÉNYÍRÁSÁBAN A NEGYVENES ÉVEKBEN
DR. G. KOMORÓCZY EMŐKE főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Kodolányi János századunk egyik legkülönösebb és legsokoldalúbb magyar író egyénisége. Végigtekintve ormánsági környezetben zajló, erősen szociális fűtöttségű novelláin, Árpád-korban játszódó történelmi regényein, s végül a biblikus időkben járó mitológikus regényóriásokon, az olvasónak az lehet az érzése: az életmű nem is egy író tollából származik.

A pálya egyik legmarkánsabb, sokat vitatott fordulata az a belső változás, amely a történelmi regények írásától a mitológikus regények alkotásáig ivel.

Jellemző erre a magyar témák egyetemes emberi anyaggá tágítása, korban távolabb helyezése, az aktualizálható szociális tartalom helyett az ember örök, kozmikus kapcsolatainak, helyének keresése és ábrázolása. Mindez a magyar történelem nem kevésbé sorsdöntő fordulatainak idején, a negyvenes években történt. A dolgozat ezt az időt kívánja nagyító alá venni, s keresni a változások okait.

A fordulat jelentőségét és fogadtatását a kortársak körében a bevezető taglalja. Ezt - a tisztánlátás kedvéért - a vizsgált kor időrendi táblázata követi, melyben az író életének e téma szempontjából legfontosabb eseményei kapnak helyet. Az adatok rövid elemzése után a Kodolányira ezidőben leginkább ható könyvek ismertetése következik, együtt az elméleti írásokban szereplő írói reflexiókkal. Ezután jön annak a bemutatása, hogyan működnek az egyes Kodolányi-regényekben az elméletek. S mivel a műalkotás több az elméletek pusztá illusztrációjánál, valószínűleg ez lesz a dolgozat legvitathatóbb, de egyben legfontosabb, legszűlyezett rész. Egy összegzésben ezért próbálkozás történik a tisztázásra, a tanulságok megvonására is.

Mink András: Népesedés és Élviták
TDK-dolgozat

Dolgozatom az 1960-as évek elejétől kb 1973-ig követi nyomon a népesedés helyzetével és a művi abortuszról kapcsolatos vitákat. A dolgozat azokat a politikai, ideológiai és etikai felvetéseket vizsgálja, amelyek adott hatalmi-politikai közegben problémakörhöz hozzátapadnak. A viták nyomon követésével párhuzamosan igyekeztem bemutatni a kormánynak és a központi propagandának a demográfiai válsággal kapcsolatos bizonytalanságot, meg-megújuló kísérleteit arra, hogy a hírhedt Rátkó-korszakhoz képest erősebben más történelmi helyzetben a problémát kezelni tudja. A dolgozat elemzi a bizonytalanság okait, amelyek megakadályozták, hogy a súlyos népesedési helyzet harsány népesedéspolitikai és abortuszellenes kampányhoz vezessen. Megkísérli bemutatni azt a hosszadalmas tanulási folyamatot, amelynek során a hatalom a direkt és drasztikus beavatkozási módszerek alkalmazásától eljut a hatvenes évek elejére egy indirekt, finomabb eszközökkel történő problémakiszáradásig; amelynek során egy reprezentatív hatalmi technika egy focault-i értelemben vett, diffúz jellegű hatalmi technika és eszköztárral felé közelít, amelyben a hatalom önmeghatározásának és eszköztárrának szerves részévé válik a bizonytalanság és a bizonytalanságban tartás.

MIRU GYÖRGY IV. magyar-történelem
A "REFORMPOLITIKA" ESÉLYEI A KIEGYEZÉS UTÁN

DR. VELIKY JÁNOS egyetemi adjunktus

KLTE

Néhány évvel a kiegyezés után független értelmiségi csoportok fogalmazták meg elégedetlenségüket a rendszerrel szemben. Az új szisztémától nemcsak hatalmi átrendezést vártak, hanem reformokat, társadalomszervező politikát, Magyarország modernizációját, mivel a társadalom önszervező erejében már nem bíztak. Elmarasztalták a következetes reformok hiányáért a kormányszert és a Deák-pártot éppúgy, mint az ellenzékét. A pártok túl sok érdeket tömörítettek, így határozott irányt nem szabhattak a reformtörekvéseknek. A közjogi kérdésre összpontosították minden erejüket, s a belreformok ügyét elhanyagolták. Nyilvánvalóvá vált, hogy közjogi alapon már nem lehet eredményesen politizálni, a társadalom kérdései nem képezhetők le a feszültségre. A hibás pártalakulás hatással volt a parlamentáris rendszerre is. A mechanizmusok látszólag épek voltak, de a döntések nem szabad véleményáramlás, hanem pártfegyelemben testet öltő kényszerek útján születtek. A kiegyezést elfogadó, de független sajtó /Reform, Haladás/ új pártalakulási alapot keresett, s a kiutat is új párt-szerveződésekben látta. Az 1872-ben fellépő Reformpárt egy erős középpártba kívánta tömöríteni a szabadelvű reformereket. Elfogadták 67-et, de nem mondtak le módosításáról. Ők is csak az állam társadalomszervező erejében bíztak, ezért szakszerű és hatékony államot akartak, de a hiányzó alkotmányos garanciák beépítésével. A közművelődési demokrácia és a modern nemzetgazdaság alapján regenerálták volna Magyarországot. A fúzió vagy koalíció hirdetői /Reform, ill. Ellenőr/ egy erős párttal, azaz "párturalommal" akarták az államot megszilárdítani. Hangoztatott céljuk a hibás közjogi pártállás felszámolása volt, de törekvéseik mögött inkább kormányzati pozíciók megszerzése, mint a társadalom érdekeinek figyelembe vétele húzódott meg.

MOKOS TIBOR IV.évf. magyar-művészettudomány

MIÉRT NEVETÜNK MÉGIS ?

KISBALI LÁSZLÓ egyetemi adjunktus

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kara

A dolgozat arra vállalkozik, hogy a bergsoni filozófiai rendszer ismeretében elhelyezze A nevetés című művet azok közé a fogalmak közé, amelyekre egész életműve épül.

A dolgozat első részében a bergsoni világlátás lényegét, anyag és eszmélet kettősségét igyekszem megvilágítani.

Ismertetem Bergson tér- és időszemléletét, a filozófiai intuicionak mint ismeretelméleti módszernek lényegét, a "pozitív metafizika" célkitűzéseit, a megismerés "valószínűségi spirál" elméletét. Kitérek Bergson tételzett de meg nem valósított dialektika-ellenességére is.

A dolgozat második, terjedelmesebb részében kísérletet teszek a bergsoni esztétikai gondolkodás rekonstruálására, először az eszmélet, majd a konkrét pszichológiai hatás oldaláról. Felvetem, és igyekszem megválaszolni: a komikum mint esztétikai kategória a bergsoni értelemben nem etikai-e elsősorban, illetve - már A nevetéssel kapcsolatban -, hogy szabad cselekedete a nevetés, illetve általában mi a szabad elhatározás Bergsonnál.

Igyekszem bizonyítani, hogy Bergson e művében nem annyira a pozitív metafizika, mint inkább egyfajta mechanisztikus idealizmus törvényeit követi.

MÓLNÁR ÁGNES tanítói szak, III.évf.

PALLA LÁSZLÓNÉ főiskolai adjunktus

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORU HATÁSA FALUMBAN, NAGYRÉDÉN

JÁSZBERÉNYI Tanítóképző Főiskola

A dolgozat megírására az készített, hogy a 70 éve befejeződött háború falumban még fellelhető emlékeit összegyűjtsem és rendszerezem az utókor számára. Nagyon érdekelt, hogy Nagyréde hogyan élte meg az I.világháborút. Tanulmányaim során felkavart az is, hogy az I.világháborúban milyen szörnyűséges veszteségeket szenvedett az ország.Nagyréde a Mátra alján fekszik, ahová a háború szele is eljutott. Miért voltak ilyen hatalmas ember-vesztései ennek a kis falunak.Gyöngyös száz lakosára 2,6 hősi halott jutott, ellenben száz rédei lakosra 4,9 fő, 121 ember.Ennek bemutatása dolgozatom egyik központi feladata.A dolgozat megírásához forrásul szolgált a plébánia hivatal által őrzött "Nagyrédei hősök albuma", amelyet a tanítónő irt Nagyréde hősi halált halt fiairól, rajzokkal, fényképekkel is illusztrálta. Dr.Molnár József:Nagyréde története.Tolnai:Világháború 1914-1915 és Magyar hősök 1914-16.című munkákat is felhasználtam.Érceti levelezőlapok, levelek és szemtanúk szóbeli elbeszélései is segítettek a megírásban. A dolgozat eredménye, hogy összefoglaló képet nyújt Nagyréde részvételéről az I.világháborúban /a mozgósítástól a frontokon keresztül a hősi halottakig/, sok fényképpel, térképpel szemléltetve. Azt a következtetést vontam le, hogy a történelem vizsgálatánál mindig a hétköznapokon megélt eseményeken és egyéneken keresztül lehet reális képet adni a világban történt óriási fordulatokról.Igen fontos látnunk, hogy a történelmet emberek formálják, akik dolgoznak, érznek, szenvednek.Olyanok, mint mi vagyunk.A kutatást hasznosítani az I.világháború szörnyűségeinek bizonyítására lehet. Szeretném, hogy hasonló tragédiák a jövőben ne ismétlődjenek meg.

MOLNAR JUDIT III. évfolyam földrajz - néprajz

ÖKOLOGIAI TENYEZŐK AGGTELEK TÁRSADALMÁBAN

DR. UJVARY ZOLTAN egyetemi tanár

Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék

Az Észak-borsodi Karszt egyik falujában Aggteleken végeztem vizsgálataimat, amely során a falu természetföldrajzi helyzetének hatását vizsgáltam a falu társadalmi életére. A falu karszterületen fekszik ez az egyik legfontosabb ökológiai tényező, amelynek több vonzata is van a falu társadalmi életének alakulásában. Különösen fontos szerepet játszik a falu gazdálkodásában, vízellátottságában és idegenforgalmában.

Aggtelek helyzete azért is figyelemreméltó, mert olyan területen található, ahol a népesség nagyarányú elvándorlásának lehetünk tanúi. Aggteleken a nagyarányú elvándorlás nem figyelhető meg.

Mi lehet az oka annak, hogy ebben a faluban ez így alakult?

Dolgozatomban erre a kérdésre igyekszem választ adni.

MOLNÁR KRISZTINA RITA - MAGYAR-KÖNYVTÁR SZAK - III.ÉVFOLYAM
ELTE-ÁITFK

"KORCOK ÉS MÉZ", VAGY "AURÓRA CIRKÁLÓ"? - KISÉRLET KÖNNYŰZENEI
EGYÜTTESNEVEINK CSOPORTOSÍTÁSÁRA -

DR. KOLTÓI ÁDÁM FŐISKOLAI ADJUNKTUS

ELTE - ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR

Könnnyűzenei együttesaink nevei az idővel egyenes arányban szaporodnak a hatvanas évek óta.

A kezdetben egységesnek tűnő névadási módok egyre inkább változnak, tipizálódnak, csoportosulnak. Ezek a nevek nem csupán nyelvi, hanem társadalmi jelenségek is, a csoportok nagy része így társadalmi alakulatok tükröződése.

A neveket köztéri plakátokról, másorfüzetekből gyűjtöttem, valamint arra is vállalkoztam - mivel néhány együttest közelebről is ismerem koncertjeikről -, hogy a nevek mögött rejlő magatartásformákat is bemutassam.

Külön ügyeltem arra, hogy ne csupán a nevek alapján ítéljek; hiszen nem önmagukban hatnak: kifejezői az adott csoport normáinak./zenei stílus, szöveg, színpadi magatartás, öltözködés, stb./

Céлом a nevek csoportosítása, mind társadalmi, mind nyelvészeti szempontból - néha csak egyik, vagy csak másik szempont lehetséges -, mivel úgy vélem, a nevek valamilyen értéket, értékrendet képviselnek, amelyeket vizsgálnunk kell.

Nem lehet ugyanis közömbös számunkra, hogy a fiatalság milyen értékeket örökít át majdani felnőtt társadalmába.

MOLNÁR RICHÁRD földrajz-rajz szak III.évf.
HUETTER JÁNOS LUKÁCS KÉT MEDITÁCIÓS KÉPÉNEK ELEMZÉSE ÉS
ÖSSZEFÜGGÉSE A BAROKK HALÁLÉLMÉNY ÁBRÁZOLÁSSAL
FODORNÉ Dr. LUDÁNYI GABRIELLA
Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger

Dolgozatom első részében Huetter János Lukács egri misericordianus festő két kevésbé ismert meditációs képét elemeztem.

A különböző forrásokból származó adatok összegyűjtésével és rendszerezésével igyekeztem a megrendelő Barkóczy püspök személyiségét, udvarát jellemző légkört bemutatni. Önálló kutatómunkát igényelt az egyik képen felfedezett feliratok / különböző idézetek/ szöveghelyeinek azonosítása és összevetése a képi ábrázolással: ezek a meditációs kép vanitas-szimbólumainak irodalmi megfelelői.

A halálábrázolás előtérbe kerülésének társadalmi hátterét próbáltam összegezni, illetve arra a kérdésre kerestem a választ, hogy miért éppen a barokk művészetben csúcsosodik ki a halálélmény ábrázolása.

A dolgozat további részében a barokk halálábrázolások elterjedésének különböző okait kíséreltem meg összegezni rövid képzőművészeti és irodalmi példákkal illusztrált történeti áttekintéssel.

A vonatkozó irodalom alapján igyekeztem a sokszorosító grafikai technikával terjedő műfajok és az anatómiai ábrázolások hatását érinteni - ugyanis a további kutatás ezek, ill. az európai vanitas csendéletek és Huetter meditációs képei csendéleti részleteinek összevetésén alapulhatnak.

MOLNÁR SIMON II. éves magyar-angol szakos hallgató
TROILUS ÉS CRESSIDA
DEMETER JULIA adjunktus
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Azért választottam ezt a Shakespeare-dramát, mert az általános értelmezésekből, sőt a drámabeli szereplők értelmezéséből is úgy tűnhet, hogy Cressida a becsutelen, és Troilus az áldozat. A történet szerint Troilus szerelmes lesz Cressidába, aki viszonzza érzelmeit, de amikor a lányt, akinek apja az ostromlott Trójából a görögökhöz szökött, kicsérélik egy fogságba esett trójai katonáért, Cressida gyorsan elfeledkezik Troilusnak ígért hűségéről, és egy görög katonára bizza magát.

Értelmezésem szerint Cressida a kiszolgáltatott, és Troilus az, akinek magatartása erkölcsileg nagyon is megkérdőjelezhető. Rövid dolgozatomban erre a lehetséges változatra mutatok rá, támogatva attól a felfogástól, hogy Shakespeare drámái meglehetősen életszerűek, ezért többféle képpen értelmezhetők, anélkül, hogy erőszakot tennénk a szerzőn, vagy a művön - éppen azért, mert Shakespeare nem klasszikus, a szó klasszikus értelmében.

MÓROCNÉ BÖLCSKEI GYÖRGYI, Derkovits Gy. Ált. Isk. Szombathely
SOROKPOLÁNY NYELVÉNK NYELVSZOCIOLÓGIAI - NYELVFÖLDRAJZI VIZSGÁLATA
Dr.SZABÓ GÉZA, kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

A dolgozathoz a gyűjtést egyetlen faluban, Sorokpolányban végeztem, a helyi nyelvjárási sajátosságokat úgy próbáltam felmérni, hogy a fiatalok és az idősök nyelvhasználatának különbségei is felszínre kerüljenek. Fontosnak tartottam kideríteni, hogy a nyelvi anyagot szolgáltató adatközlő kicsoda: milyen családból származik, mivel foglalkozik, kikkel érintkezik stb. A gyűjtést a Szabó Géza által összeállított Szókészleteti kérésfüzet alapján végeztem. Az elemző részben új a feldolgozás módja. Szintén Szabó Géza metodikáját alkalmazva elemeztem az adatközlők nyelvi anyagát. Kigyűjtöttem tíz kérdésenként a hangtani, alaktani jelenségeket, tájszókat, és ezek arányát a grafikon egyik tengelyén ábrázoltam. A másik tengelyre kerültek természetesen a kérdések, tízes csoportokban. Viszonyítási görbének a tanakajdi ábrát használtam. Vizsgáltam a fiatalokékat, a középkorúak és az idősök adatait. Pontosságra nem törekedtem, hiszen voltak nem egész, hanem tízedes értékek is.

E munka ösztönzést kíván adni azoknak, akik még csak próbálkoznak olyan gondolattal, hogy valamikor bekapcsolódnak e munkába.

MÖLLER NÓNKA német-alkalmazott nyelvészet III.év
A NÉMET NEMZETISÉGI ÓVODAI PROGRAM ELEMZÉSE ALKALMAZOTT
NYELVÉSZETI SZEMPONTBÓL

Dr.RADNAI ZSÓFIA és Dr.WILD KATALIN
JLTE

Témaválasztásomat a következők indokolják: német nemzetiségi származású vagyok és óvónői képzettséggel rendelkezem. A JLTE német szakos díjakjaként alkalmazott nyelvészetre szakosodtam. Kutatási témám a 3-6 éves korosztály nyelvi nevelése, ezen belül is elsősorban a nemzetiségi származású gyermekek óvodai keretében folyó német nyelvi nevelése.

Dolgozatom kiindulópontjaként felvázolom a "bemenő" /kiscsoportos / gyermekek kommunikációs hátterét és nyelvi ismereteit. Ezen felül felmérem az óvónők általános műveltségét és német nyelvtudását.

Foglalkozom a német irodalmi nyelv és dialektus kapcsolatával. Feltérképezem a Pécs környéki élő német nyelvjáráásokat. Ismertetem a probléma tükröződését az óvodai programban.

Felvázolom a német nemzetiségi óvodák német oktatásának cél- és eszközrendszerét: egyidejűleg elhelyezem azt az óvodai nevelés programja c. dokumentum keretében. A kutatás fő célja a fenti cél- és eszközrendszer elemzése és értékelése az alkalmazott nyelvészet néhány szempontja alapján, továbbá annak taglalása, hogy ez az oktatási-nevelési forma megfelel-e a vele szemben támasztott követelményeknek: használható német nyelvtudás mellett biztosítja-e a beilleszkedést a német nemzetiségi közösségbe.

NAGY ÉVA III. évf. orosz-angol szak
EZRA POUND MAGYAR FORDÍTÁSA /SZINES SZÁLAK A HOMAGE
TO SEXTUS PROPERTIUS C. MUBAN/
DR. NOVÁK GYÖRGY ADJUNKTUS
József Attila Tudományegyetem

Dolgozatom a Pound művének fordítása során felmerült fordítási érdekességeket, nehézségeket tárgyalja. A bevezetésben a költői maszkot jellemeztem, és bemutattam Sextus Aurelius Propertius, Pound költő-elődjét és maszkját, valamint a Homage keletkezési körülményeit.

Az első fő gondolati egységben a Homage műfajának meghatározásbeli nehézségeit világítottam meg, s a cím apropóján adtam magyarázatot arra, miért éppen Propertius-sal azonosult Pound.

A következő - legnagyobb - egységben konkrét példákon keresztül igyekeztem megmutatni a legjellemzőbb fordítási problémákat. Módszerem az összehasonlítás, melynek során Jean-Pierre Attal francia, Massimo Bacigalupo olasz változatát és saját fordításomat vetettem össze a latin illetve az angol eredetivel.

Összegzésként Pound ars poeticáját fogalmaztam meg, és Devecseri Gábortól kölcsönzött érvekkel kíséreltem meg alátámasztani azt az álláspontot, mely szerint a Homage önálló mű.

Szerző: NAGY MARGOLNA, TÖRTÉNELMI SZAK, IV. ÉVFOLYAM
Cím: ESZTERHÁZY MIKLÓS NÁDOR ERDÉLYI POLITIKÁJA 1630-1645 KÖZÖTT

A témavezető tanár: Dr. BARSÓNY ISTVÁN, ADJUNKTUS
Intézmény neve: KLTE

Eszterházy Miklós nádor erdélyi politikájának 1630-1645 közötti időszakán belül öt részkérdést érintettem. Az első fejezetben az előzményeket vizsgáltam meg. Ebben az időben a nádor politikájának leglényegesebb vonása, hogy a török jelenléte miatt nagyon tartott egy esetleges erdélyi változástól. Ezért is küzdött Rákóczi György megválasztása ellen. A fejedelemmel való szembenállásának egyik oka személyes ellentétük volt. A második rész ennek magyarázatát foglalja össze. A féltékenységen és a rangproblémákon kívül a legfontosabb a hegyaljai borvidékért folytatott birtokvitájuk. Személyes ellentétük politikai szintre emelkedett, mivel Magyarország nádora és Erdély fejedelme állt szemben egymással. Politikai ellentétük gyökere az erdélyi fejedelem magyarországi szerepének megítélése s további feszültségeket okozott az a tény, hogy I. Rákóczi György feiső-magyarországi főurból lett Erdély ura. Jogi vitájuk mögött valójában két eltérő politikai koncepció ütközött össze. Ennek részeként Eszterházy Erdélyhez fűződő viszonyának mozgatórugója a török veszedelemtől való félelme volt. Tervei megvalósításában jelentős mértékben korlátozták az udvar, a rendek és a klérus részéről. Ezért törekvései csak részsikereket eredményeztek.

NAGYNÉ SZABÓ ÉVA magyar-oroszlak IV. évfolyam
A NYELVI VISELKEDÉS VIZSGÁLATA A GYŰJTÉS SZITUÁCIÓJÁBAN
ZALAVÉGEN

Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Gyűjtésemet egyetlen faluban végeztem, Zalavégen. Munkám során nemcsak a falu nyelvhasználatának megismerésére törekedtem, hanem figyelemmel kísértem adatközlőim viselkedését is. Vizsgálataim alapján kettős kép bontakozott ki az adatközlőimről. A kérdőíves magnetofonos felvétel nyelvi anyaga egy felütően erős viselkedést, a helyi nyelvjárási normák kerülését mutatta, ezzel szemben a spontán megfigyelés arról győzött meg, hogy a falu nyelvi kommunikációjában ma is erősen nyelvjárásias. Eddigi gyűjtőmunkám során azt tapasztaltam, hogy a gyűjtés szituációjában falvanként nagy különbség lehet az adatközlők nyelvi válaszlainak őszinteségében. De nem szabad lemondani azoknak a falvaknak a feltárásáról sem, amelyekben a terepmunka az átlagosnál nehezebb. Dolgozatomban ennek a kutatásmódszertani problémának a hangsúlyozásához is kívánok adatokat szolgáltatni. Dolgozatom szerkezete: I. Bevezetés: itt a kutatópontonról, a gyűjtés céljáról, módszeréről és adatközlőimről írok. II. Elemzés: ez a rész az adatfeldolgozás módjáról tájékoztat. Itt foglalkozom az adatok értékelésével. Eredményeimet grafikonokon, táblázatokon szemléltetem. III. Adattár.

NÉGYESI ZSUZSANNA FRANCIA-OROSZ V.ÉVF.
FLAUBERT BESTIÁRIUMA A HÁROM MESE ALAPJÁN
DR. MARTONYI ÉVA ADJUNKTUS
JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM, SZEGED

Dolgozatomban az általam ismert szakirodalommal vitatkozva a Három Mese új értelmezését szeretném adni, mely szerint a három történet nem csupán külön-külön, hanem egységként is értelmezhető. Ilyen globális megközelítési módot választva, a mű új jelentéstartalommal töltődik fel a történetek összekapcsolódása és egymásra hatása által.

Az állatszimbolika (bestiárium), mely mind a három történetben kifejtendő, a vallásosság, hit, bálványimádás közös képi hátterét is mutatja. Az első mesében (Egy jámbor lélek) a "szimbólumok" Flaubert által teremtett jelek, melyek szimbolikus tartalommal a másik kettő (Irgalmas Szent Julián legendája, Heródiás) tükrében töltődnek fel. A Heródiás bibliai történet újrafeldolgozása, szimbólumai is már ismert jelek. A kronológiailag fordított sorrendben összefűzött történetek, és a szimbólumfelhasználás már említett módja új, allegorikus értelmezést tesz lehetővé, mely egyben rámutat az 1870-es évek Flaubert-jének művészetfelfogására.

NÉMETH JUDIT II.évf. tanítói
AZ ÉLET SZOKÁSAI FERTŐENDRÉDEN A SZÜLETÉSTŐL A HÁZASSÁGIG
Dr.BARSI ERNŐ főiskolai tanár
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola

Fertőendréd községbe a Hanság Honismereti Tábor segítségével kerültem el, melynek keretében 1986.nyarán Simor Árpád vezetésével itt néprajzi gyűjtőmunkát végeztem. E rendszeresen megrendezésre kerülő honismereti táborok sorát dr.Faragó Sándor, a kapuvári muzeum igazgatója indította el azzal a céllal, hogy minál jobban feltárja, megismertesse a Hanság tárgyi és szellemi kulturáját. E pályamunkáival tisztelettel adózok emlékének.

A tábor ideje alatt a falu szokásanyagának az életet kísérő részét gyűjtöttem össze a születéstől a házasságig. Az összegyűjtött anyag adatközlőim gyermek és ifjúkorára tehetők, a századelőre, felszabadulás előtti időszakra vonatkoznak.

Gyűjtőmunkámban foglalkoztam a születéshez fűződő szokásanyaggal, terhesség alatti tilalmakkal, nemre vonatkozó jóslással, névválasztással, csecsemőkori gyógyítással. Ünnepi mozzanatai a gyermekágyas asszony meglátogatása, momatái és a paszita, a keresztelői szertartás és az egyházkelő.

A felnővekvő gyermek figyelmét lekötő, az állatvilággal, természettel kapcsolatos versikéket, dalokat is eikerült lejegyezni. Majd a gyermekjátékokkal, iskoláskorral ismerkedhetünk meg. Irtam a "leventéről", a sorozásról, bevonulásról, mert a legtöbb esetben a katonáskodás megelőzte a házasságot.

A lakodalom színjátékszerű ünnepi mozzanatai a menyasszonybucsu, kikérés, kísézője a lakoma és a tánc. A lakodalommal kapcsolatban kiemelném a "csujogatókat" és a "pinbor-kérés" szokását, amelyet ma is épölnek, őriznek a falu lakói.

NÉMETHÉ SÖRÖS ILONA ÁMK Ált.Isk. Pankasz
IVÁNC KÖZSÉG NYELVÉNEK NYELVSZOCIOLÓGIAI ÉS NYELVFÖLDRAJZI VIZSGÁLATA
Dr.SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető, főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékén működő nyelvjáráskutató diákkör tagjaként kerültem kapcsolatba a tanszéki gyűjtőmunkával, és így vállaltam el szülőfalum nyelvhasználatának vizsgálatát.

Munkámban szokászeteti vizsgálóáást végeztem, törekeitem a nyelvjárási jelenségek feltárására.

Gyűjtésemet a Szabó Géza által összeállított Szókészleteti kérdőfüzet alapján végeztem, magnetofonos felvételeket készítettem. Érdeklődtem az adatközlők élete, szociális körülményei, foglalkozása felől is, és az így kapott tények segítségével irtam meg a nyelvi életrajzokat.

Kilenc helybéli születésű, földműves-paraszti származásu adatközlőt választottam, közülük három fiatal, három középkoru és három idős van, öt férfi és négy nő.

A gyűjtött adatok feldolgozását Szabó Géza újszerű grafikonos módszere segítségével végeztem az első száz adatra, külön tengelyrendszerben ábrázoltam a fiatalok, a középkoruk és az idősek összeszámolt nyelvjárási adatait. Ábrázoltam még az életkori összesített átlagokat és a nemek átlagát is. Minden ábrán található még két viszonyítási diagram is, Viszák és Andrásfa községre vonatkoztatva. Az ábrák után található az elemzésük, ahol leirtam a megállapított dolgokat.

Munkám végén található a mellékletek között a lejegyzett adatok tára.

NIKICS ANITA magyar-német IV. évf.
A NŐI ALAKOK SZEREPE BOCHNER DANTON HALÁLA CÍMŰ MOVÉBEN
KOCZISZKY ÉVA docens
JATE

Dolgozatom témája a műben előforduló női alakok és azok szerepének az elemzése.
A dolgozatot a dráma nő-férfi viszonyaiban előforduló motívumokra építettem.
A házasság milyensége, a személyiség és létezés problémája, egymás ismerete, a halál és a szexualitás jelentősége.
Ezekből az adott kor, helyzet kritikája bontakozik ki, másrészt pedig megfogalmazódnak azok az alapvető kritériumok, amik egy emberi kapcsolathoz szükségesek. Részletes bemutatásra a "kurvaság" különböző változatai kerülnek.
Mindezek a vitalitást, spontaneitást az elementárisat képviselik. Ez az egyik leglényegesebb pont a mű két főszereplőjének, Dantonnak és Robespierrenak az összehasonlításában, másrészt Danton jellemének feltárásában.

OLÁH ANDREA tanító III. évf.
ÁTVÁLTOZÁSOK A HÁROM GRÁNÁTALMA SZERELMESE CÍMŰ OLASZ
NÉPMESÉBEN

TUSNÁDY LÁSZLÓ főiskolai adjunktus
COMENIUS TANITÓKÉPZŐ Főiskola

Azért választottam ezt a témát dolgozatom alapjául, mert mint tanítójelölt, úgy érzem, hogy a gyermekekhez olvasmányaik közül a mesék állnak a legközelebb. Dolgozatomban először is ismertetem magát a népmesét. Majd ezután térék ki elemzésére. Ebben a mesében szimbolikus ereje van a színeknek. Fontos szerepük van az átváltozásoknak. Összehasonlítom ezt a mesét egy magyar népmesével. A háromágu tölgyfa tündéréivel. Az olasz mesében a királyfi a lány nyomát követve egy házhoz ér. Ez a ház a beavatásjelleggel van kapcsolatban. Másnap reggel a királyfi két kisgyerekekkel találkozik, akik aranylabdával, átvitt értelemben magával a sorssal játszanak labdajátékot. Irok még dolgozatomban a fák, növények szerepéről a mesékben. Régi hiedelem szerint a fákat, növényeket lélekkel bíró lényeknek tekintették. Ebben az olasz népmesében is fontos motívum az, hogy a tündérlány egy szilfára mászott fel. Jelentősége van a három gránátalmának, amiből a lányok születtek. Általában minden mesében jelen van a csoda, ami a "véletlen mezében" jelentkezik. A mese végén minden jóra fordul, a jó elnyéri jutalmát, a gonoszt megbüntetik. Azért éppen az abruzzói változatról - melyet Tusnádý László szakvezetőm fordított - beszéltem elsősorban, mert érzésem szerint ebben van a legtöbb titok, ez őrizte meg a legtöbb ősi elemet.

Oláh Ágnes II. évf. angol-francia

Language Functions and Communication Studies

Dr Komlósi László Imre egy. adjunktus

Janus Pannonius Tudomány Egyetem Tanárképző Kar Pécs

The study of language functions in communication has been the subject of many linguistic works. The aim of the first chapter of my work is to try to demonstrate what XXth century linguists thought about linguistic sign, language functions and communication. Since Modern Linguistics is considered to have started with Ferdinand Saussure I started my investigation with his views of the nature of linguistic sign and its two components, the "signifié" and the "signifiant". The psychologist Bühler observes language through "living communication" and established 3 major categories of language functions, and this division shows a lot of similarities with that of Jakobson's conception.

In the second part of my work, I concentrate more on the poetic function of language, the linguistic study of poetic function in literature /in general/ and the presence of poetic function in our every-day speech.

What is literature? Roman Jakobson simply says that literature is first of all language, and for the study of literature an obvious procedure can be to use the categories of linguistics to describe the language of literary texts. In his work "Linguistics and Poetics" he is concerned with the linguistic study of the poetic function in the context of verbal messages in general and in poetics in particular. What I would like to demonstrate through examples /"I like Ike; the horrible Harry;"/ is that dealing with poetic function linguistics cannot limit itself to the field of poetry, because poetic function is present in the speech of every human being from childhood and plays a central role in structuring discourse.

PALKÓ ÁGNES, MAGYAR-OROSZ-FINNUGOR SZAK, V. ÉVFOLYAM
A KALEVALA-VERSELÉS HATÁSA KÉPES GÉZA KÖLTÉSZETÉRE
DR. KISS ANTAL, EGYETEMI ADJUNKTUS
KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

Dolgozatomban abból a hipotézisből indultam ki, hogy a Kalevala-verselés nyomait megtalálhatjuk Képes Géza verseiben: a műfordító és a költő nem választható külön.
Első lépésként megvizsgáltam a Kalevala-verselést, és az ezzel kapcsolatos vitás kérdéseket. Ezután Képes Géza legújabb kötetében (Új évszázad elé 1987.) a főbb jellemző vonásokat kerestem: az alliterációt, a páralelizmust és a jellegzetes kalevalai ritmust. Mindezeknek különböző változatai megtalálhatók a kötet verseiben. Végül arra a megállapításra jutottam, hogy Képes Géza nem egyszerűen felhasználta a runo-verselést, hanem megújította, egyéniségének megfelelően átalakította, az ősi és a modern líra ötvözetét hozva létre.

PANYI KATALIN tanító

BECÉZŐNEVEK JÁSZJÁKÓHALMÁN, A NÉVVISELŐK KÖZLÉSE ALAPJÁN

JÁSZBERÉNYI Tanítóképző Főiskola

FARKAS FERENC főiskolai tanár

A dolgozat megírásának az volt az oka, hogy főiskolás éveim alatt névtan szakkörbe jártam és felkeltették az érdeklődésemet a nevekkel kapcsolatos vizsgálódások, megfigyelések. Saját vizsgálódásaimhoz összegyűjtöttem falumban, Jászjákóhalmán, a Tanítóképző Főiskola által előzetesen feltárt, leggyakrabban használt női és férfi személynevek / keresztnevek / becézett változatait a nevet viselő személyek közlése alapján. Dolgozatomban feltártam, hogy hány személynév jut egy-egy személyre, hány becézőnév jut egy-egy személynévre. Elvégeztem az életkor és a becézőnevek számarányának az összevetését is. Ezt követően megvizsgáltam a személynevek, becézőnevek szótagszámát és hangrendjét, majd a becézőnevekkel kapcsolatos alaktani vizsgálódásokhoz kezdtem. A dolgozat megírásában nagy segítséget nyújtottak Kálmán Béla: A nevek világa, J. Soltész Katalin: A tulajdonnév funkciója és jelntése, Urdög Ferenc: Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén és Hajdu Mihály: Magyar becézőnevek /1770-1970/ című tudományos munkák. Jászjákóhalmán a gyűjtés során 572 személyt kérdeztem meg, 292 nőt, és 280 férfit, s így 742 becézőnevet tudtam összegyűjteni. Ebből 496 női, 246 pedig férfi becézőnév. Egy keresztnévre a nőknél átlagosan 3, a férfiaknál pedig átlagosan 4 személy jut. Egy férfi személynévnek átlagosan 3, egy női személynévnek átlagosan 4,5 becézett változata van. Mind a személyneveknél, mind a becézőneveknél a két, illetve három szótagú nevek közül van a legtöbb. A nevek /keresztnevek, becézőnevek/ általában vegyes hangrendűek. A becézőnevek nagy része / átlagosan 90%-uk / képzéssel alakult. A három leggyakoribb becézőképző az -i, -ika, -ka. Vannak olyan képzők, amelyek női és férfi nevekhez is járulhatnak, de vannak olyan képzők is, amelyek csak női és vannak olyanok is, amelyek csak férfi nevekhez járulhatnak. Azt a következtetést vontam le a megfigyelések alapján, hogy a nőknél azért alakulhatott ki több becézőnév, mert a nőket, lányokat jobban becézzetik, babusgatják, kedveskednek nekik. A nevek többsége valószínűleg azért 2 szótagú, mert az emberek az egyszerűségre, a könnyebb kimondhatóságra törekednek. Mivel a nőket jobban becézzetik, ez lehet az oka annak is, hogy a női nevekhez 26féle, a férfi nevekhez ezzel szemben csak 9féle képző járult.

SZERZŐ NEVE: PÁSZTOR KRISZTINA

magyar-angol IV. évf.

A DOLGOZAT CÍME: "CSAK EMBER LEHETEK"

A "MODUS VIVENDI" CSOKONAI KÖLTÉSZEKÉBEN

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR. SZUROMI LAJOS egyetemi docens

AZ INTÉZMÉNY NEVE: KLTE

Dolgozatom célja Csokonainak a létfilozófiával kapcsolatos nézeteit, azok változását bemutatni költészetén belül. Gondolkodásának felvilágosodott klasszicista jegyeire helyezem a hangsúlyt, de megvilágítom verseiben az ezzel párhuzamos, illetve ellentétes folyamatokat is. A dolgozat első nagy részében a Csokonai korabeli európai stilisztikai és eszmeáramlatokat, illetve a hazai kulturális/irodalmi háttérrel vizsgálom /...stiluspolaritásról lehet beszélni... Míg Európában ezek a fejlődés eredményei, Magyarországon egy többfokos ugrásként, időben torlódkva jelentkeznek./ A következőkben azt mutatom be, hogy hogyan hatnak ezek a jelenségek Csokonai költészetén belül. /melyik szakaszba és mennyire illeszkedik/ Az érzelmen és nem az érzélgősségen alapuló szentimentalizmus lesz a Csokonai gondolati költészetének legnagyobb részére jellemző szubjektív hang alapja. Ez a fajta szentimentalizmus még jól megfér a számára legfontosabb, felvilágosodott eszmerendszerrel. A továbbiakban filozófikus művei jellemzőiről és az azokat nagy mértékben meghatározó életrajzi elemekről /magán- és közéleti jegyek/ szólok. /pl. harmónia, magány-kép, szabadság-vágy stb./ A felvilágosult nézetrendszer elsősorban kiindulópont és erős háttér nála... többször lényegesen meghaladja, de sohasem szakad el tőle. Dolgozatom második részében olyan verseket választottam példaként, melyek legszemléletesebben hordozzák egy-egy periódus jellegzetességeit, illetve a szemléleti módosulásokat /p. zsengek - Az álom - Az estve - Ujesszendei gondolatok - Anakre oni dalok - Halotti versek/. A Halotti versek elemzését állítom központba, mintegy összegzésként Csokonai gondolati költészetének.

PELLÉRDI MÁRTA angol szak V.évf.

ICONOGRAPHY AND ARTIFICE IN VLADIMIR NABOKOV'S Pnin

GEHER ISTVÁN adjunktus

ELTE BTK

A tanulmány Vladimir Nabokov 1957-ben megjelent Pnin című regényének újszerű ikonográfiai értelmezése. Vladimir Nabokov orosz származású emigráns író, 1940-től kezdett angolul írni, és a magyarul is megjelent „Lolita” című regényével vált híressé. Az ellentmondásosan fogadott Lolitával szemben a Pnin igen kedvező fogadtatásban részesült. A kritikák általában megegyeztek abban, hogy Nabokov regénye az egyik legjobb szatira az amerikai felsőoktatási rendszerről, amit az író első kézből ismerhetett, hiszen ő maga is irodalmat oktatott a Cornell egyetemen. A regény Timofey Pninről szól, az angolul erős akcentussal beszélő, hevesen gesztikuláló, ügyetlen, csetlő-botló, szórakozott főiskolai tanárról, aki kollégái szemében nevetséges, egzaltált figura. A tanulmány a regény keresztény ikonográfiáját tárja fel./Pl. Timofey Pnin neve a bibliai Szt. Timóteusra utal, az amerikaiak közül az őt egyedül megértő kollégája, Clements neve pedig Alexandriai Kelemenre./ Timofey Pnin, az orosz származású kormopolita, nem más mint az európai kultúra képviselője, szemben a fiatal, filiszteus jellegű provinciális amerikai kultúrával. A tanulmány biztosítani igyekszik, hogy az író aki a l'art pour l'art, az irodalmat játéknak tekintő nézeteiről volt ismert, az irónián, a humoron keresztül komoly mondanivalót tartogatott olvasói számára. Nabokov annak ellenére, hogy élete végéig hálás volt annak az országnak, amely őt híressé tette, kétségtelül nehezen birkózott meg számkivetettségével és a sekélyes populáris kultúra, a közepeszerűség, a „posluszty” Európán kívül Amerikában még jobban elterjedt jelenségével.

PERJÉS ESZTER, Bessenyei György Tanárképző Főiskola, Nyháza
A SZÉP ISMERETLEN TÖRTÉNETE A FRANCIA ÉS ANGOL IRODALOMBAN
DR. HALÁSZ KATALIN egyetemi adjunktus
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A dolgozat témája a XIII. századi francia Li Beaus Descounens és a XIV. századi angol Lybeaus Desconus c. regény összehasonlítása.

A hasonló témát /a Szép Ismeretlen történetét/ a két szerző különböző felfogásban dolgozta fel. Az angol Thomas Chestre hőse kalandjainak elmesélésére helyezi a hangsúlyt, míg Renaud de Beaujeu emellett hősnéknél szerelmi konfliktusát is elmondja. Ezt a különbséget tükrözi a két mű eltérő struktúrája is. Az angol regény lineáris szerkezetével szemben a francia két részre osztható: a kalandokra és a hős visszatérésére tündér-szerelméhez.

Az angol Lybeaus számára az elvarázsolt királylány megszabadítása a küzdelmek célja, s a hölgy keze a jutalom. A Bel Inconnu-nak ugyanakkor választania kell a tündér és a királylány s az általuk képviselt két világ között, nevezetesen az egyéni vagy a birodalma illetve a földi valóság, a társadalmi pozíció, a hatalom között.

A francia regény összetettségét növeli a szerző által alkalmazott keret, mely jellegénél fogva kettős fikciót teremt a műben, nyitottá teszi, ugyanakkor összefogja azt.

Az angol regény témájánál és szerkezeti egyszerűségénél fogva azokat a meséket idézi fel, melyben a szegény fiú megszabadítja a fogvatartott s elvarázsolt királylányt, s jutalmul elnyeri annak kezét és birodalmát.

A francia mű ugyanakkor klasszikus udvari regény, melyben a hős kalandjai mellett a szerelem is téma, s amelyben az öntudatos szerző intenzív jelenlétével biztosítja a mű összetettségét és egységét.

SZERZŐ NEVE: PETRIK ZSUZSA

TANÍTÓI, II. ÉVFOLYAM

A DOLGOZAT CÍME: MÓRICZ ZSIGMOND-EMLEKEK PRÜGYÖN

TÉMAVEZETŐ TANÁR: BARANYAI KATALIN FŐISKOLAI TANÁRSEGÉD

Az intézmény neve: Comenius Tanítóképző Főiskola

A dolgozat az ország legkisebb tájegysége, a Taktaköz egyik falujának Móricz-emlékeit gyűjti egybe, hogy megvizsgálja, milyen szerepe van egy kistelepülés életében az irodalmi indíttatású hagyományteremtésnek. Móricz Zsigmond szüleivel 1885-1892 között élt Prügyön. A család nehéz helyzetét mélyen átélő gyermek emlékei élesen beíródtak a felnőtt író emlékezetébe, amint ez az Életem regénye fejezete és néhány elbeszélés. /Hét krajcár, Judit és Eszter/ mutatja. Alkotás-íléktani következtetésekre adhat alkalmat, hogy a helybeliek és Móricz Zsigmond emlékei eléggé eltérőek. A dolgozat a prügiek különböző nemzedékeinek szóbeli közléseire támaszkodik, anyaga széles időegységet ölel fel /1945-1988/. A feldolgozás alapján követhető az egymásra rakódó emlékezéseknek a legendateremtéshez hasonló logikája. A dolgozat nagy mértékben támaszkodik egy prügyi pedagógus-kutató, Tassonyi András gyűjtéseire, és ráirányítja a figyelmet az iskola jelentőségére egy műveltebb, igényesebb Móricz-kép kialakításában. A dolgozatíró kultúrateremtő erőt lát a prügiek Móricz-örökségében, mely segíthet a mai falu helyes önértékelésének a kialakításában is.

FIGLER KÁROLY tanár, Veszprém Szilágyi Erzsébet Ált. Isk.

"BAKONYI HÁZ" . ADALÉKOK A BAKONYI NÉPI ÉPÍTÉSZETHEZ

DR.PANDUR JÓZSEF főiskolai docens

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar Rajz Tsz.

A szerző kettős feladatra vállalkozott. Bemutatta a Bakony földrajzi, néprajzi adottságait, népének történetét, gazdálkodását, meghatározta a település típusokat, az építkezéshez használt szerkezeteket, anyagokat, és az így kialakított tereket.

Az átfogó bakonyi kép megrajzolása után került sor a Veszprémben 1935-ben felállított Bakonyi Ház bemutatására. Fontos dokumentumokat közöl, leveleket, iratokat, s idéz korabeli hírlapokból és fényképekből.

Ismerteti a külső megjelenését, majd a belső értékeit, a berendezési tárgyakat, butorokat, edényeket stb. A bemutatáskor hivatkozik a formai sajátosságok mellett a funkciókra, az esetleg hozzá tapadó hiedelmekre is. Elidőz a szoba butoráinál, s felkutatja azt is, hogy azok honnan kerültek a jelenlegi helyükre. A rajzokkal gazdagított leírással, értelmezéssel kalauzt ad a látogató kezébe, bizva abban, hogy ezt megismerve jobban fogja őrizni e menteni a megyében meglévő, pusztulásnak indult emlékeket.

SZERZŐ NEVE: PÓCSI KATALIN, magyar-hebraisztika-könyvtár,
IV. évf.

A DOLGOZAT CÍME: EGY XVII.SZ.-I BETHLEN GÁBORNNAK AJÁNLOTT
KIRÁLYTÜKÖR JELKÉPRENDSZERE.

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR.HARGITTAY EMIL, adjunktus
Az intézmény neve: ELTE BTK

Pataki Fűsűs János kálvinista prédikátor "Királyoknak tüköre" című 1622-ben írt művét Bethlen Gábornak ajánlotta. A szakirodalom a szerzőt manieristának tartja, s kiemeli azt a hatást, amelyet Iustus Lipsius gyakorolt rá. A dolgozatban bizonyítani szeretném, hogy Lipsius helyett Pataki Fűsűs más forrásokra támaszkodott, jelképrendszere pedig nem manierista, hanem közvetlenül bibliai eredetű. A "Királyoknak tüköre" két könyvből áll. Az első könyv három része három ún. alapérem nevét viseli, míg a második könyv tizenkét részének "virtusai" mellett közli a szerző azoknak drágakő megfelelőjét is. A kőszimbolika mellett jelképes értelmű számok is előfordulnak a műben. A királytükör politikai vonatkozásairól a király hivatalának összefoglalása kapcsán olvashatunk.

Az íróra hatással volt az ún. wittenbergi történelem-szemlélet, melyből az őszövetség kiemelését, a héber-magyar párhuzamot, valamint a kivélasztottságtudatot követhetjük nyomon a tárgyalt műben.

Pataki Fűsűs említett kortársai között találjuk meg Albericus Gentilist, s Rudolphus Goeleniust, korábbi professzorát.

A "Királyoknak tüköre" című mű elemzése után megállapítható, hogy a szerző megvalósította ama szándékát, hogy mintegy tükröt tartva Bethlen elé, dicsőítse és sarkallja az uralkodót az igaz király hivatalának méltó betöltésére.

PODMANICZKY ISTVÁN, nappali tanítói szak, III. évfolyam
A MÉHÉSZET SZAKSZÓKINCSE
A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE : Dr. NAGY LAJOS DOCENS
Az intézmény neve : BUDAPESTI TANTÖKÉPZŐ FŐISKOLA

Ö s s z e f o g l a l ó

A szakszókincskutatás a magyar nyelvtudományban viszonylag kevésbé művelt tudományág, hiszen maga a szakszókincsgyűjtés is a nyelv+udományban mintegy 200 éves múltra tekint vissza. A méhészet mint mesterség számomra rendkívüli foglalkozás. A mesterségen kívül kíváncsiságomat felkeltette a méhészek érdekes, különleges nyelvezete, amelyet csak ők - a hozzáértők - használtak. Szerencsés helyzetben voltam, hogy a méhek között és méhész szüleim mellett cseperedtem fel. Most alkalmam nyílt arra, hogy e csodás szavakat csokorba kössem, s közkinccsá tegyem. Dolgozatomban egy szemelvényt tartalmaz a méhészet hazai fejlődéstörténetéből, foglalkozom a méhcsaládok életével, felépítésével, a méhek munkamegosztásával, viselkedésükkel, a méhészet legfontosabb munkaeszközeivel. Az előforduló szavakat betűrendbe szedve teszem közzé.

POLYÁK MARIA Erkel Ferenc Általános Isk., Gödöllő
LAKODALMAS NEPSZOKÁSOK NAGYKÖKÉNYESEN
DR. GALGÓCZI ANNA Főiskolai adjunktus
Az intézmény neve: Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Dolgozatomban a lakodalmas szokásokat vizsgáltam lakóhelyemen, Nagykökényesen. A fiatalabb nemzedék már nem ismer olyan szokáselemet, mint például a "kendőlakás", a "kontyolás" vagy a "menyasszonypörkölés". Szeretném, ha ők is megismernék a kökényesi parasztember életmódját, elsősorban a szokásrendszerükön keresztül. Az idősebbekkel való beszélgetéseim során a 30-as évektől kezdve vizsgáltam a hagyományokat. Összehasonlítottam mennyiben változott meg, milyen új szokáselemmel bővült. Tanulmányoztam a szokások megváltozásának társadalmi hátterét is. Végeztem helytörténeti kutatást is Nagykökényesről. Mivel lakossága magát palócnak tekintti, röviden írtam ennek a néprajzi csoportnak a sajátosságairól. Igyekeztem általános képet adni a település házassági mobilitásáról is. A lakodalom szokássorozatában rövid összehasonlítást végeztem a palóc etnikum és az általam megfigyelt /kökényesi/ sajátosságokról. A lakodalommal kapcsolatos történeti áttekintés után időrendi sorrendbe szedtem a szokáselemeket. A "fektetés" mint hagyomány a 20-as évek elején szűnhetett meg, adatközlőimnél ugyanis csak utalást találtam erről. Szeretném ezt a szokást mélyebben feltárni, ehhez azonban még több kutatási munkára lenne szükség és olyan adatközlőkre, akik még visszatudnának emlékezni erre a szokáselemre. Gyűjtöttem lakodalmas dalokat és vőfélyverseket is. Napjainkban egyre előtérbe kerül a népiség. Gyakran találkozunk olyan lakodalommal, ahol a régebbi szokások egyikét-másikat felelevenítik. Az idősebbek szívesen emlékeznek vissza a régi lakodalomra: "... sok minden történt, nem annyi mint most. Itt mindenki maga szerepelt. Mindenki maga."

PORKOLÁB TIBOR /KLTE, V. megy.-tört./: NÉMETH LÁSZLÓ
EMBERI SZINJÁTÉK C. REGÉNYÉRŐL

Az Emberi szinjáték a "Kézüldés" időszakának reprezentatív műve, a Németh László-i regénymodell első megjelenési formája. A dolgozat vizsgálja azokat az eszmei hatásokat /Ady, Szabó Dezső, Tolstoj, Dosztojevszkij, Proust, Freud, Gandhi, Gide/, amelyek a mű világgképét alakítják, hangsúlyozza a regényalakzat strukturális-tipológiai összetettségét és megkísérli a szintetizáló regénymodell egyes rétegeinek poétikai elemzését. /A mű mint történelmi körkép és korrajz. A mű mint mítoszregény, modern Jézus-regény. A mű mint esszéregény, a regény intellektualizálása. A mű mint személyiségteremtő lélektani regény./ A mű esztétikai alapkérdése: egységben vannak-e ezek a rétegek a regényben? Következtetések: a fikcióellenes absztrakt intellektualizmus, az emblematikus, direkt mítosz-parafrázis, a szerkezet aránytalanságai a mű esztétikai fogyatékosságai. A regény patetikus-retorikus morálfilozófiai életreceptté válik. A főhős csak a profanizált mítosz keretei között tudja alkati-antropológiai- és szerepazonosságát megteremtetni. A mű így a modern legendateremtés demonstrált tételszerűségének, parabolikusságának irányába tolódik el. Az Emberi szinjáték az első nagy változata a moralista- intellektuális utópiáknak Németh László életművében.

PÓSÁN LÁSZLÓ IV. magyar-történelem

A NÉMET LOVAGREND "ÁLLAMALAPÍTÁSI" KISÉRLETEI KELET-EURÓPÁBAN

TÉMAVEZETŐ: DR. OROSZ ISTVÁN egyetemi tanár

KLTE

Dolgozatában a szerző arra a kérdésre próbált meg válaszolni, hogy miért vallott kudarcot a Német Lovagrend államalapítási kísérlete Magyarországon, és ugyanez a törekvés miért járt sikerrel Poroszországban. A lovagrend szereplésére vonatkozóan a szerző megvizsgálta a rendelkezésre álló publikált magyarországi okleveleket, valamint a különféle német levéltárak anyagából közölt és a Rendhez kapcsolódó forrásanyagot, továbbá a megfelelő szakirodalmat. A szerző megítélése szerint ez a viszonylag szűkebb körű forrásbázis is lehetővé teszi a kérdés megválaszolását. A lovagrend erdélyi államalapítási kudarcának okait kutatva úgy véli, hogy a Rend kiűzetése egyrészt a megváltozott magyar keleti politikával hozható összefüggésbe: a mongol nyomás miatt a kunok megtérési hajlandósága feleslegessé tette a kardmisszió kizárólagosságát képviselő lovagrendet; másrészt a Rend havasalföldi gyors előrenyomulásával fennállt annak a veszélye, hogy a király által még ellenőrizhető Barcaföldről hatalmi súlypontja a hegyeken túlra tevődik át. Ezzel szemben Poroszországban a kardmisszió kivül más alternatíva nem merült fel, a Rend pedig hosszú ideig püspöki vazallus volt, és előrenyomulásának útja sem tűnt olyan gyorsnak, mint a Havasalföldön, így működése egy ideig nem látszott igazán veszélyesnek. Ugyanakkor a korabeli Lengyelország - Magyarországtól eltérően - a dinasztikus széttagoltság állapotában volt, ami megkönnyítette a lovagrend helyzetét. A szerző vizsgálatának legfőbb eredményének azt tartja, hogy a Német Lovagrend sikeres önálló sodása Poroszországban a legtöbb vonatkozásában az Erdélyben szerzett tapasztalatok figyelembevételére alapult.

A SZERZŐ NEVE: PÓGL PIROSKA

JANUS PANNONIUS GIMNÁZIUM, PÉCS

A DOLGOZAT CÍME: A MAI OROSZ NYELV SZOCIÁLIS VARIÁNSAI

TÉMAVEZETŐ TANÁR: DR. TÓTH LÁSZLÓ, EGYETEMI ADJUNKTUS

AZ INTÉZMÉNY NEVE: JANUS PANNONIUS TUDOMÁNYEGYETEM, PÉCS
TANÁRKÉPZŐ KAR

Dolgozatomban a leningrádi mazsorok /spekulánsok, feketézők/ nyelvezetét vizsgálom.

A munka célja, hogy e nyelvi megjelenési forma példáján bemutassa a zsargon lényegét, jellemző vonásait, kialakulását és fejlődését.

A téma aktualitását az adja, hogy napjainkban megnőtt az érdeklődés a nyelv megjelenési formái, ezen belül a társadalmi rétegződés iránt, így szükség van a különböző szociolingvisztikai kutatásokra. Ezenkívül maga a mazsor nyelvezet bemutatása is újdonság, hisz a dolgozat elkészültéig e szociális csoportról nem jelent még meg hozzáférhető, elemző jellegű szociológiai vagy nyelvészeti írás.

E zsargon vizsgálata több szempontból is hasznos lehet számunkra, hisz

- fontos információt nyújt a zsargonlexika formálódásáról, fejlődéséről,
- ebből következtethetünk egyes egyéb nyelvfejlődési tendenciákra is,
- országismereti szempontból is fontos lehet a téma,
- a nem anyanyelvű nyelvtanárok számára elengedhetlenül fontos a nyelvi nuánsok ismerete,
- a műfordítók is segédanyagot kaphatnak.

Dolgozatom elméleti részében a különböző terminológiai problémákat mutatom be, illetve a nyelv és a szociális struktúra összefüggéseit vizsgálom.

A második részben a közvetlen megfigyelés, az ankétmódszer és a szóbeli kikérdezés módszerével gyűjtött lexikent elemzem morfológiai, szemantikai és stilisztikai szempontból.

A dolgozathoz szószedetet és bibliográfiát mellékelek.

PÜLÖS ANDREA, BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM, KÖZÉPKORI OSZTÁLY
KELETI EREDETŰ HÓDOLTSÁGKORI PORCELÁNCSÉSZÉK A BUDAI VÁRNE-
GYEDBŐL

DR. GERŐ GYŐZŐ, régész

Buda-Várnegyed, Szent György 3. elnevezésű lelőhelyen 1988. augusztusától decemberig ásatást folytattunk, ennek anyagából kerülnek bemutatásra a hódoltságkori porceláncsészék. A keleti kereskedelem útvonalát kijelölő finomkerámia egyik csoportját a kínai porceláncsészék alkotják. Anyaguk, formájuk, mintáik, színeik különböztetik meg a közel-keleti díszkerámiától, melyet anyagunkban perzsa és izniki áru képvisel.

A Magyarországon előkerült ilyen jellegű közölt kerámia nem elegendő ahhoz, hogy egyértelműen megállapítható legyen ennek a leletcsoportnak a teljes hazai elterjedtsége, és a közölt keleti anyag alapján pontos műhelyhez kötés.

A lelőhelyünkön előkerült anyag datálását nagymértékben elősegíti, hogy zárt objektumból és ismert szintről került elő. A kínai csészéket a Ching-dinasztia egyik császáranak, Kang-hsi uralkodásának idejére tehetjük, a közel-keleti díszkerámiát pedig a XVII. század utolsó évtizedeire. Az egyik leégett ház leletanyaga alapján megkíséreljük megállapítani a csészék valószínűsíthető funkcióját, és hogy használóik csak törökök voltak-e, vagy a török hódoltság alatt élő, másnemzetiségű polgárok.

pályázó: PÜSKI LEVENTE V. évf. történelem-földrajz szak
A DEBRECENI JOGAKADÉMIA VONZÁSKÖRZETEI /1862-1914/

DR. VELIKY JÁNOS egyetemi adjunktus

KLTE BTK

A jogi oktatás társadalmi funkciójával, ezen belül a jogakadémiák szerepével az eddigi szakirodalom keveset foglalkozott. A jogakadémiák a dualizmus időszakában az egyetemek mellett fontos kiegészítő szerepet tölthettek be a társadalmi-politikai elit képzésében, tekintettel a jogi képzettség nagy jelentőségére. Ezen belül ez a munka a dualizmuskori debreceni jogakadémia történetét vizsgálja, különös tekintettel a hallgatóság területi, vallási, társadalmi összetételére. Elsősorban arra kell választ adni, hogy a jogakadémia mint oktatási intézmény milyen színvonalat ért el, s milyen társadalmi rétegek gyűjtőhelyét jelentette. Az eredmények forrásbázisát a csekély számú szakirodalom mellett a Főiskolai Évkönyvek, a tanárkari jegyzőkönyvek és a szeniori naplók képezik. Ezek a beiratkozási naplók tartalmazzák az 1. éves hallgatók nevét, lakóhelyét, vallását és az apa foglalkozását. Ezek alapján bizonyítható, hogy a hallgatói létszám és az oktatás minősége, ill. ennek változásai között szoros összefüggés állt fenn. Az intézmény területi bázisát nem kizárólag Debrecen és környéke jelentette. A hallgatóság vallási összetétele az erős református jelleg mellett is nagy nyitottságot mutat. Az intézmény hátterét pedig nem az alacsonyabb társadalmi helyzetű, -kispolgári, paraszti-rétegek, hanem döntően az állami-politikai pályára készülő közrétegek jelentették.

RÁCZ ISEV/N, magyar-történelem, IV. évfolyan
"ÉS A SÓPTEN TUL VAN A VILÁG"/MITOPOÉTIKUS VILÁGMODELLEZÉS
A CSONGOR ÉS TÜNDÉBEN/
DARRACZENI ATTILA, tanársegéd
Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara

A szerző a Csongor és Tünde kronotopozsát, a "cselekmény" ...
struktúráló rendjét, a szereplők "funkcióit" illetve szemantikai
rendszerét, a műfaj problematikáját, valamint az ezekből kibomló
világmodellezést és értékorientációt vizsgálja.

E vizsgálódások során kitűnik, hogy a mű struktúra-szervező e-
reje lényegében sok-sokezer éves, legarchaikusabb formájában az
"átmeneti rítusokban" illetve a "meghaló és feltámadó istensé-
gekkel" kapcsolatos "regeneráló rítusokban" található séma. A
szerző éppen ezért a mitopoétikus hagyomány archaikus világm-
odellezése felől közelít a műhöz, s kimutatja hogy a műnek ez al-
kotja gránit-alapzatát. Vizsgálat alá veszi továbbá, hogy ehhez
képest milyen jelentősebb módosulásokat tartalmaz a mű szerke-
zeti és szemantikai felépítése. Kimutatja, hogy ebből a szempont-
ból a mű cselekménye voltaképp az életfolyamat fenntartása érde-
kében végezendő potenciális cselekvés-minták időbeli kibontása.
Megállapítja továbbá, hogy a mű ciklikus kronotopozst valósít
meg, ami alapvetően meghatározza a szereplők "funkcióit", pozitív/
negatív kondícióit valamint a szereplők szemantikai rendszerét.
Bizonyítja, hogy a szereplők a világban és az emberben működő te-
remtő és romboló, megújító és megtartó entitások inkarnációi, s a
mű szerkezete az ezek köré rendezhető bináris oppozíciók felol-
dása mentén szerveződik. Ennek során kirajzolódik a szereplők
"jellemének" átmeneti jellege, amely a mitologikus pólusok, végső
soron az élet és halál közötti mediatív szerepüknek felel meg.
A mű alapelemeinek hierarchiája az élettől a halál irányába és
visszafelé tartó kör-körös struktúrájú pályán való mozgást va-
lósít meg. Ez ... kristálytisztán korrelál az avatási szer-
tartások és a "hierosz gamosz" szokásrendjének mitopoétikus alap-
sémájával, melyben a helyreállítás ünnepi rítusa révén a világ
és az ember "elhasználódását" elfidéz entropikus tendenciák le-
küzdhetők.

RADNÓTI ALICE

/IV. évf. történelem- India legújabbkori története speciális
tanulmányok- tudományos szocializmus szak/

A NEMZETI- VALLÁSI KÉRDÉS INDIÁBAN A 80- AS ÉVEKBEN

KONZULENS: LUGOSI GYŐZŐ

ELTE BTK

Az indiai állam számára napjainkban is központi problémát
jelent az országon belüli centrifugális erők, az ún. kommu-
nális mozgalmak kezelése.

A gyarmati kortól kezdve Indiában egyidőben voltak jelen a-
zok az erők és a függetlenségi mozgalom össz nemzeti nacio-
nalizmusa. A tanulmány bemutatja az indiai nacionalizmusok
európaiktól eltérő sajátosságait, a vallási és nemzeti esz-
mé. szoros összefonódását, a nyelv szerepét a "nemzetképző"
elemek között.

Megkíséreljük felvázolni a napjainkban különösen élesen je-
lentkező pandzsábi szikh-, asszámi-, dél- indiai, muzulmán
kérdés történeti gyökereit, az ezek mögött meghúzódó való-
ságszociális- gazdasági problémákat, az országos pártok hoz-
záállását, a központi kormányzat dilemmáit a mozgalmak ke-
zelésekor.

A dolgozat írása során egyik fő szempont volt, hogy napja-
ink ezen kérdéseit ne pusztán aktuálpolitikai szempontból,
hanem történeti megközelítésben vizsgáljuk.

RADÓ JANINA angol-rossz-ált. és alk. nyelv. V. év

IMPLICIT ARGUMENTUMOK A MAGYARBAN

Dr. MALECZKI MÁRTA adjunktus

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM SZEGED

Közismert nyelvi tény, hogy a gazdag lexikójú nyelvekben lehetséges bizonyos argumentumok "elhagyása" a felszíni szerkezetben. A generatív grammatika egyik alapelve, a Projekciós elv azonban a megfelelő pozíciókban fonológiai-
lag üres elemek meglétét tételezi fel. Ilyen struktúrákkal a magyarban is találkozhatunk, ezért felvetődik a kérdés, hogy az üres kategóriák melyik fajtájával állunk itt szemben. Kiindulásként célszerűnek látszik megvizsgálni, milyen elképzelések léteznek a szakirodalomban az ilyen típusú jelenségek magyarázatára. Ugy tűnik, hogy a magyar nyelvi adatok csak az egyik feltevessel kompatibilisek. Ezután érdekes lehet megnézni, kiterjeszthető-e az alkalmazott eljárás hasonló egységek leírására. A csak fókuszról álló válaszok szerkezete látszólag rokon a fent említett "hiányos" mondatokéval. Ezek elemzése azonban olyan problémákat vet fel, amelyek megoldásához esetleg egy újabb üres kategória bevezetése is szükséges lenne.

RÁKNÉ DOBOS ERIKA, III.ÉVF., LEVELEZŐ
NÉPMŰVÉSZETI ÉS IPARMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK MEGISMERTETÉSE
/A KELETI SZÖNYEGEK HELYE A VIZUÁLIS KULTÚRÁBAN/
PRUNKL JÁNOS, FŐISKOLAI DOCENS
ESZTERGOMI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

A dolgozat első fejezete a nép- és iparművészetnek a rajztanításban betöltött helyéről, szerepéről szól. Megfogalmazza, hogyan használható fel a két művészeti ág - az egyes évfolyamoknak előírt tantervi utasítások figyelembevételével - az esztétikai nevelésben, amely az általános iskolai nevelőmunka fő feladatai közé tartozik.

A második fejezet az iparművészet egyik ágazatának, a textilművészetnek egy szűkebb területére, a keleti szőnyegek világába nyújt betekintést. E fejezet első részében ismertetett, hogy honnan származnak, s miként használták fel az ókortól kezdve ezeket a szőnyegeket. Mivel a szőnyegszövő munkája szorosan összefonódik vallásával, ezért szükségesé vált, hogy a dolgozat bemutassa a vallásnak a művészetre, annak diszítőelemeire gyakorolt hatását. Ezek után konkrétan a szőnyegkészítés, a felhasznált anyagok és eszközök részletes leírása következik, majd a keleti szőnyegek diszítőelemei, s azok szimbolikus jelentései ismerhetők meg. A fejezet utolsó részében a Közép-Ázsiában található Afganisztán területén készített keleti szőnyegek eredetük, valamint leggyakrabban használatos motívumaik és földrajzi elhelyezkedésük szerinti csoportosítása következik, amit gazdag képanyag egészít ki, s tesz szemléletessé.

Bár a második fejezet közvetlenül nem része a rajzoktatás anyagának, de egy-egy keleti szőnyeg reprodukciója - a megfelelő tananyaghoz kapcsolva - felhasználható szemléltető anyagként és egyben betekintést ad más népek kultúrájába.

RÉFI MÁRTA középiskolai tanár

IVÁN-SZÓLAMOK DOSZTOJEVSZKIJ: A KARAMAZOV TESTVÉSEK CIMŰ MŰVÉBEN

GILBERT EDIT tanárságéd

508.sz. Szakmunkásképző Intézet

Dolgozatom kiindulási alapját az iváni eszme fejlődési vonala és a végkifejlethez való eljutása képezi. A Bahtyni értelemben vett polifonikusság és dialodikusság segítségével igyekszem kibontani a regény eszmeiségének mélyrétegeit.

Dosztojevszkij regényeiben az összetettségükben és a morális tartalmukban legfontosabb kérdéseket felvevő eszmék hordozói kénytelenek szembenézni hasonmásukkal, ördögükkel vagy éppen karikatúrájukkal.

A Karamazov testvérekben Iván lesz az, akinek végig kell járnia ezt az utat, de oly módon, hogy közben nem határolhatja el magát a többi szereplő tudatától sem.

Ezért szükséges elmondani, hogy az iváni eszme sokhangú, sokoldalú megszólaltatásáról van szó. A szűzse szintjén is alakítják Ivánt a szövegbe bekapcsolódó szereplők, és elmondható, hogy bennük eredendően is fellelhetünk iváni vonásokat.

Dolgozatom első fejezetében az iváni eszme fejlődési vonalát bemutatva szólok az Inkvizitor és az Örök alakjáról, majd a továbbiakban kerül sor Szmergyakov, Kolja, Rakityin és Lise jellemének vizsgálatára, természetesen a fentebb említett szempontokból.

Elemzésemben tehát arra szeretnék rámutatni, hogy az iváni gondolat mire miképpen bontható, mely összetevők dinamizmusaként, polifóniájaként hat, mennyire válik a szöveg öntudatának részévé, vagy éppenséggel mennyiben marad meg csupán felszínes, eltorzított hatásként, illetve azt, hogy mindez hogyan jelenik meg cselekvéseinkben.

ROMHÁNYI BEATRIX, latin-régészet IV.évf.

A DOLGOZAT CÍME: ADATOK A PATROCINIUMOK TÖRTÉNETI ADATKÉNT VALÓ FELHASZNÁLHATÓSÁGÁHOZ

TÉMAVEZETŐ TANÁR: Dr. Kubinyi András egyetemi tanár
ELTE BTK

Nyugat-Európában, különösen Németországban igen nagy hagyományai vannak a patrocínium kutatásnak. A patrocíniumok alapján egyes történészek messzemenő következtetéseket vonnak le egy-egy település történetére vonatkozóan.

Sajnos Magyarországon eddig igen kevesen foglalkoztak ezzel a témával, a az addig megjelent munkák viszonylag kis anyagban végzett vizsgálatok alapján vonták le a következtetéseket. Éppen ezért lényegében csak részeredményekről beszélhetünk.

Vannak azonban az eddigi kutatásnak is olyan figyelemre méltó megállapításai és feltevései, amelyeket mindenképpen meg kell vizsgálni, mennyiben igazolhatók az általam vizsgált anyagban, vagy éppen korlátoznunk kell általános érvényüket.

Ebben a dolgozatban kizárólag az okleveles anyagból levonható következtetéseket kívánom számba venni. Összehasonlításként Fekete Nagy Antal, Valter Ilona, Mesterházy Károly és Kovács Béla patrocíniumokkal foglalkozó munkáit kívánom felhasználni, helyenként kiegészítve más szerzők hasonló témájú dolgozatainak megállapításaival. Részletesebben kívánok foglalkozni a katonaszentek elterjedésével az esetlegesen konkrét helyekhez köthető titulusokkal / pl. Szent Miklós mennyiben köthető vásárhelyekhez vagy révekhez, valamint a Fekete Nagy Antal által a bencésekhez kötött patrocíniumok kérdésével / különös tekintettel a Szent Péter patrocíniumra/. Végül összehasonlítom a szabolcsi zsinatnak az országosan kötelező ünnepekre vonatkozó rendelkezését az egyes patrocíniumok elterjedésével.

Munkám végső formájában a régészeti eredményeket is nagy mértékben figyelembe kívánja venni, ez a dolgozat mindössze egy kis része a vizsgálati lehetőségeknek.

RÓZSA ÉVA IV.évf. angol-alkalmazott nyelvészet
CLASSROOM INTERACTION FOR AGEGROUP 8-10
Dr. RADNAI ZSÓFIA adjunktus
JITE Tanárképző Kar

Érdeklődési területem a kisgyermekes idegennyelv-oktatása. Egy éve az alsó tagozat 3-4. osztályára specializálódtam. Folyamatosan látogattam a tanórákat, s ideán ósz óta óraadó tanárként is gyarapíthattam tapasztalataimat, s végezhettem megfigyeléseket ebben a korosztályban. Dolgozatomban eddigi tapasztalataimról szeretnék írni, elméleti háttérrel adva a gyakorlati ismereteimnek. A téma nagyságát tekintve nem törekszem teljes, átfogó képet adni. Anyagot eddig a gyerek-tanár, gyerek-gyerek irányú kommunikáció köréből gyűjtöttem. Szeretnék írni a kommunikatív nyelvtanításról, mint ma oly sokat emlegetett nyelvtanítási módról, illetve arról, hogy ez miként valósul meg az osztályteremben, spontán megnyilvánulásaikban mennyire használják a gyerekek az idegennyelvet / esetemben az angolt /, hogyan reagálnak a tanár kérdéseire, s hogyan folytatják az ebből eredő kommunikációt, hogyan reagálnak egymás válaszára, esetleges hibáira. Természetesen, hogy egy óra mennyire közvetlen és hordoz valós információkat, az tanárfüggő is. Ez azonban sokkal hosszabb megfigyelést kívánó összehasonlítást igényel, amelyre még kellő időm nem volt. Ezért írnék inkább bővebben arról, ami eddigi következtetésem, hogy ebben a korosztályban a kommunikációt nem csak egyféleképpen értelmezhetjük.

RUFF LÁSZLÓ IV.évf. történelem-német szak
A NYUGATNÉMETEK MAGYARSÁCKÉPE A BROCKHAUS ENZYKLOPADIE
CIMSZAVAI ALAPJÁN
DR. POLÁNYI IMRE egyetemi docens
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Tükröm-tükröm, mondd meg nékem ... faggatja a közismert mese gonosz hősnője igazmondó tükrét. Tükrőhöz nyúl az ember, amikor mások vele kapcsolatos véleményével szembe-sül. A mesebeli tükrök mindig igazat mond, a valóság tükrői bizonyos mértékben torzítanak. Akárhogy is van, a TOKORREL SZEMBE-SÜLNI KELL I. A nyugatnémet Brockhaus Enzyklopadie magyaryonatokozású szócikkei szembesülésre érdemes tükröcskék. Általában pontosak, precizek, néha tömörségük miatt torzítanak; ritkán elfogadhatatlanok. Ez önmagában még nem érdekes, de nem szabad elfelejteni, hogy a Brockhaus a nyugatnémetek ismeretszerzésében alapvető forrásmű, közvetlen az iskolában és a tömegkommunikáció révén nyújtott ismeretek után következik, ami itt olvasható. Ezért nem szabad, hogy hiba legyen benne. Pedig nem hibátlan! Ebből adódik a munka első főfeladata: a hibák feltárása és kiellenzése. A másik feladat - ami a tükrök igazi szerepe - : hogy megmutassa a belenézőt olyannak, amilyen. Tehát önmagunk objektív megismerését is céljának tekinti e dolgozat: Kérdezzük meg a nyugatnémet tükröt! És ha nem mi lennénk benne a legszebbek, azért még ne sértődjünk, ne is smorkodjunk el.

RUGÁSI ÉVA történelem-orosz szakos tanár
AZ OROSZ ÉS A MAGYAR PÁRHUZAMOS FELÉPÍTÉSŰ ÁLLANDÓSULT SZÓ-
KAPCSOLATOK EGYBEVETŐ VIZSGÁLATA

DR. GYÖRKE ZOLTÁN főiskolai adjunktus
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Orosz Nyelv és Irodalom
Tanszék.

A dolgozatban a szerző az orosz és a magyar nyelv párhuzamos felépítésű állandósult szókapcsolatainak szerkezeti, szemantikai és alaktani egybevető vizsgálatával foglalkozik.

A két nyelv párhuzamos felépítésű szókapcsolatainak egybevető vizsgálatával a hazai nyelvészeti szakirodalomban eddig még bahatóan nem foglalkoztak. A magyar nyelv frazeológizmusai a szerkezeti típusának strukturális és szemantikai tulajdonságaira több magyar frazeológista művében találunk utalásokat /O. Nagy Gábor, Juhász József, Rozgonyiné Molnár Emma/. Részletes, sokoldalú vizsgálatára azonban eddig még nem került sor.

A szovjet nyelvészeti szakirodalomban a párhuzamos felépítésű állandósult szókapcsolatokat több szempontból elemezték a nyelvészek, s a témának gazdag szakirodalma van. Egybevető szempontú vizsgálatával azonban eddig még kevesen foglalkoztak, orosz és magyar nyelvi anyagon pedig a dolgozat első próbálkozás, tudományos előzményeket nélkülöző munka.

A dolgozatban a két nyelv párhuzamos felépítésű állandósult szókapcsolatai állományának összegyűjtésén és rendszerezésén túl a szerző feltárja azok legfontosabb szerkezeti típusait, alaktani és szemantikai tulajdonságait, rámutat a szókapcsolatok között lévő azonosságokra és eltérésekre, valamint megfeleltetésük módozataira.

RUZSA GYÖRGY MAGYAR-ROMÁN SZAK IV. ÉV

A MAGYAR NYELVI ELEMELI HATÁSA EGY ROMÁN NEMZETISÉGI
FALU - MÉHKERÉK -NYELVI VÁLTOZÁSÁIRA

TÉMAVEZETŐ TANÁROK : GAVRIL SCRIDON, EGYETEMI TANÁR
FARKAS JENŐ, EGYETEMI ADJUNKTUS

Az intézmény neve: ELTE BTK

A dolgozat célja feltárni azokat a morfológiai és fonetikai változásokat, amelyek főképpen az első világháború után következtek be egy magyarországi román nemzetiségű falu nyelvében. Az elemzésnél nem tudtam minden apró változást figyelembe venni. Ennek oka a gyors asszimiláció amely maga után vonja a még gyorsabb nyelvi beolvadást. A dolgozat első részében megpróbáltam egy történeti, néprajzi és szociológiai áttekintést nyújtani az aránylag rövid idő alatt végbement változások megértése érdekében. A második rész a fonetikai és morfológiai változások folyamatát mutatja be. A dolgozat harmadik fejezetében egy szójegyzéket állítottam össze, amely a magyar nyelvből átvett szavak nagy részét tartalmazza. A szójegyzék szerepelnek a magyar szavak, azoknak román irodalmi megfelelői, végül pedig a nyelvjárási változatok. A szójegyzék alapját főleg a méhkeréki román népmesék, népi mondókák alkotják. Az eddig megjelent kevés tanulmány jól tükrözi azt, hogy ez a terület még kevésbé ismert, így a dolgozat anyaga több éves kutatáson alapszik.

SÁNDOR KLARA magyar-altajisztika, V. év
A BOLOGNAI SZÉKELY ROVÁSÍRÁSOS NAPTÁR Néhány PALEOGRAFIAI ÉS
NYELVTÖRTÉNETI VONATKOZÁSA

témavezető: DR. RONA-TAS ANDRÁS tanszékvezető egyetemi tanár
JATE BTK

Luigi Ferdinando Marsigli gróf erdélyi törökellenes
harcai közben, 1690-ben talált egy székely rovásírással
botra rótt naptárt, amely a nem mozgó ünnepek nevét tartal-
mazta. A rovásbotot lemásolták, a kéziratot Marsigli hagyá-
tékában, Bolognában őrzik. Ez a másolat a székely rovásírás
leghosszabb emléke, több mint száz szót, főleg személyneve-
ket tartalmaz.

A bolognai naptár fontos emléke a magyar nyelvnek is,
mert eredetije viszonylag korai (a 15. században keletkez-
hetett), és hangjelölése is egyértelműbb, mint a latin írás-
rendszerrel írt emlékeké. (A székely rovásírásban egy jelnek
egy hang felel meg, és fordítva.)

A dolgozat kísérlet a rovásbot szövegének datálására és
a kézirat paleográfiai kérdéseinek tisztázására, ezen kívül
bemutatásként tartalmaz néhány részletet az emlék készülő
nyelvtörténeti feldolgozásából.

SÁRI ANDREA francia-német, III.évf.

A FORDÍTÓI STRATÉGIA MEGVÁLTOZÁSAINAK ORÁIRÓL EGY FRANCIA
REGÉNY UJRAFORDÍTÁSÁNAK ELEMZÉSE ALAPJÁN

DR. ALBERT SÁNDOR egyetemi adjunktus

JOZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM, Szeged

Dolgozatomban Balzac "Illusions perdues" c. regényének
Benedek Marcell által készített két magyar fordítását
-"Vesztett illúziók" /1922/ és "Elveszett illúziók" /1957/ -
hasonlítom össze. Ezen összevetés alapján kísérlem meg feltárni
a fordító stratégiájának, fordítói "filozófiájának" megválto-
zásához vezető okokat. Így nem a szövegek összehasonlító nyelvi
elemzése a célom, ez csupán eszközül szolgál a dolgozatomban
feltett kérdések megválaszolására.

Munkám három részből állt. Az első empirikus, adatgyűjtő jel-
legű, ahol a két magyar fordítás közötti különbségeket keres-
tem ki. A második szakaszban az előzőleg kigyűjtött anyag rend-
szerezését végeztem el. Dolgozatomban is különböző csoportokba
sorolva mutatok be néhányat a vizsgált eltérésekből, így szem-
léletesebbé válik, hogy a fordítói elvek változása a szöveg
mely szintjein jutnak leginkább kifejezésre a fordításbeli
változtatások révén.

Végül egy tisztán teoretikus - és hipotetikus - befejező
részben / többek között az előzőekben bemutatott példákat
alapul véve / választ adok a bevezetőben feltett kérdéseimre.
Rámutatok, hogy a két fordítás között eltelt 30 év alatt nem
csupán a társadalom, az olvasóközönség, de a fordító ember is
megváltozott, szemlélete, fordítói "filozófiája" módosult, s
hogy e rövid elemzés segítségével a konkrét esetben tulmutató
általános következtetéseket is le lehet vonni az ekvivalencia
jelenségével kapcsolatban.

SARKADY SÁNDOR SZÉCHENYI ISTVÁN VÁROSI KÖNYVTÁR, SOPRON
A SOPRONI NEMZETŐRSÉG 1848-BAN
DR. VARSÁNYI PÉTER IV. FŐISKOLAI DOCENS
BERZSENYI DÁNIEL TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA, SZOMBATHELY

A dolgozat egy határszéli város, Sopron nemzetiségének történetét mutatja be. A város lakossága a tárgyalt időszakban túlnyomórészt német, következésképp a nemzetőrök nagy hányada is az (mintegy 80%). A kutatás célja az volt, hogy az eddig feltáratlan adatokkal hitelesítse, esetleg néhány helyi mozaikkal tegye színesebbé, plasztikusabbá a szakirodalomban kialakult képet (pl. Urbán Aladár).

A soproni események számunkra azt is igazolták, hogy ahol a felszereltség és a kiképzés megfelelő volt, a nemzeti őrsereg a honvédelakulatokkal azonos ütőerőt képviselt (az Iház Rudolf vezette drávai akció). Pozsony és Bécs közelsége mindenképp meghatározta a soproni nemzetiség sorsát: megszervezésére Pest-Budával egy napon került sor; 1848 decemberében pedig az első elfoglalt városok közé került. Fiai, a korábbi nemzetőrök (pl. Gruber Lajos, Schmidt Mihály) ott küzdöttek az ország más hadszínterein; vállalva esetleg a mártírhalált is (Murmán Sámuel).

Említettük, hogy akkor Sopron zömében német város volt. Magyar érzelmű nemzetőrei cselekvő hazafiságát viszont az "Életképek" egykorú tudósításával jellemezhetjük: "Ámbár egy szót sem tudok magyarul; oly jó magyar vagyok, mint akik német nyelven kenyeret sem tudnak kérni". Nem rajtuk múltott, hogy a soproni nemzetiség története torzó maradt, hisz maga a város sem élhette végig a maga szabadságharcát.

SÁRKÓZI ANDREA orosz-német szak V. évfolyam levelező
CSEHOV ÉS A HUMANISTA ÉGYETEMESSÉG PROBLÉMÁJA /"A 6-os számú
körtértem" c. novella alapján/
DR. FEJÉR ÁDÁM tanszékvezető
József Attila Tudományegyetem

A dolgozatom témájául azért választottam Csehov "A 6-os számú körtértem" c. művét, mert az író a 20. századi ember problémáinak egyikét, azaz a személyiség széthullását teszi műve kiindulópontjául. E jelenség egyik legteljesebb ábrázolása ez a novella. Az individuuum felbomlásának problémája, amely már Dosztojevszkijtől kezdve sajátos tendenciát képez az orosz irodalomban, Csehovnál már mint jellemző körtűnet különösen előtérbe kerül. A mű fő problémaköre az individualis teljességkonceptió csődje, a humanista modell megzavarodása, és ennek két ellentétes variációját mutatja be az író a két főhős, Gromov és Ragin alakjában.

A 19. század második felében - az ujkori humanista világkép értelmében - az a felfogás uralkodik, hogy minden problematikának van humánus megoldása a személyiség szempontjából. Csehovnál már nincs meg a klasszikusok hite és illúziója. Mint a 20. századi gondolkodás és szemléletmód előfutára vállalja ezt a problémát és a vele járó bizonytalanságot. Novelláiban olyan helyzeteket ábrázol, amelyekben a probléma humánus megoldása kétségesnek látszik. Konkrét választ nem adva, de a magatartási típusok negatívumait és pozitívumait felvonultatva a felvetett kérdés továbbgondolására készíti az olvasót.

Világirodalmi jelentőségét és aktualitását ebben látom, s ezért érdekelt ez a téma.

SASHALMI ENDRE történelem-oroszl. évfolyam
FONVIZIN: "ELMŰLKEDÉS A MEGVÁLTOZTATHATATLAN TÖRVÉNYEKRŐL" -
AVAGY EGY XVIII. SZÁZADI FELVILÁGOSODOTT OROSZ NEMES POLITIKAI
NÉZETEI

KATUS LÁSZLÓ egyetemi docens
JPTÉ TK

Dolgozatom első részében Kosáry Domokos felosztása alapján
vázlatosan utalok arra, hogy mikor, és milyen áramlatok for-
májában jelentkezett a felvilágosodás a periférián, nevezete-
sen Magyarországon. A következő fejezetben igyekszem rámutat-
ni, hogy ez a felosztás mennyire alkalmazható Oroszországra,
illetve, hogy mi tette lehetővé a felvilágosodás oroszországi
elterjedését, és mik ennek speciális vonásai. E kérdéskörben
legfontosabb megállapításaim a következők. A felvilágosodás
oroszországi elterjedését alapvetően Nagy Péter, Nyugat felé
való nyitása, másrészt két Nyugatról jövő áramlat találkozása
eredményezte. Az egyik, nyelvi-kulturális faktor, a francia
nyelv európai hegemoniája volt, a XVII. sz. végén, a másik,
szervezeti faktor a szabadkőművesség, ami megsokszorozta az
új eszmék elterjedésének lehetőségét. Az orosz felvilágosodás
elsősorban francia, kisebb mértékben német hatásokat abszor-
beált, s ez utóbbiban véleményem szerint jelentős szerepet
játszottak Oroszország dinasztikus kapcsolatai a német nyelv-
területekkel. Oroszországban is elkülöníthető a felvilágoso-
dás három nagy irányzata amely Magyarországon jelentkezett,
de természetesen kisebb időbeli és tartalmi módosulásokkal.
Végigkísérem ezután az abszolutizmus és a nemesség XVIII. sz-i
viszonyának alakulását és rámutatok, hogy a felvilágosodott
orosz nemesség megjelenését ebben a hosszutávú megközelítés-
ben kell szemlélnünk. E csoport megjelenésére közvetlenül
két eseménynek volt döntő hatása: a rendi gyűlés 1768-as fel-
osztatásának és a Pugacsov-felkelésnek/1773-75/. A dolgozat
harmadik részében Fonvizin fent említett művét elemzem. Ki-
mutatom Rousseau: "Társadalmi szerződés"-ének közvetlen hatá-
sát a két írásból vett idézetek alapján, és módosulását a
kelet-európai közegben.

SCHERMANN ÉVA Dózsa Gy. Általános Iskola Szombathely
NYELVSZOCIOLÓGIAI-NYELVFÖLDRAJZI VIZSGÁLATOK SÜPTÉN
Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Fájamunkában egy Vas megyei község, Söpte élő nyelvét
vizsgálom. Kutatásom szervesen illeszkedik a BDTF Nyelvjárás-
kutató Tudományos Diákkörének profiljába, aminek munkájában
1984 óta részt veszek. Célom, hogy a kutatóponton élő emberek
nyelvi-nyelvhasználati tevékenysége, magatartása és nyelvi
életrajzuk közötti összefüggést feltárva beszélőtípusokat mu-
tassak be. Erre készítet az, amire Szabó Géza utal egy tanul-
mányában: "... az adatközlők nyelvi-nyelvhasználati személyi-
ségének vizsgálatára is figyelmet kell fordítanunk. A részle-
tesebb "nyelvi életrajz" feltárása mutatott rá arra, hogy a
családi körülmények alakulása jelentős mértékben meghatározza
a nyelvi-nyelvhasználati magatartást..."
Vizsgálódásaimat a valódi és jelentésbeli tájszók, illetőleg
a hangtani és alaktani jelenségek körében végzem. Három kor-
osztályon belüli és generációk közötti összefüggéseket tárok
fel. Két kutatópont (Söpte, Tanakajd) adatainak összevetésével
szófeldrajzi megfigyeléseket teszek. A férfiak és a nők nyelv-
járásosságának kérdését is érintem.

SCHNEIDER RENÁTA III.évf. francia szak
GHELDERODE ÉS AZ AKTUALIZÁLT LEGENDA
Dr.VIGH ÁRPÁD tanszékvezető, dékánhelyettes
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Michel de Ghelderode franciául alkotó belga drámaíró műveiben gyakran dolgozott fel valamilyen jól ismert irodalmi témát, legendát. Feldolgozás közben ezekből csak a szűkre szabott történeti vázat hagyta meg, és kellő szabadsággal aktualizálta a hőst, környezetét és a tartalmat. Egyik ilyen drámája a Képek Assisi Szent Ferenc életéből című. Ebben állandó és erős ellentét feszül a hős és a környező világ között, mely a tettekben, a két ellentét által képviselt értékekben és magatartásformákban, és az ez alapján megfogalmazható kettős emberfogalomban nyilvánul meg. Ezt az ellentétet hangsúlyozza a mű irodalmi és dramaturgiai eszközrendszere, a stilusszintek, az irónia, a komikum és a groteszk felhasználása, a színpadi látvány és a zajok, melyekre az író részletes instrukciókkal utal. Mindezek kibontásával az a célom, hogy bebizonyítsam az aktualizálás szerepét és értelmét. Az aktualitás két szinten jelenik meg a drámában: az író és a szereplők gondolatai kapcsán, valamint a színpadi megjelenítés nyomán. Mindezek felhasználásával Ghelderode úgy alakította át az eredeti történetet, hogy drámájában véleményt mond a modern világról, és egy olyan magatartás-típust rajzol meg, mely segítségével a katasztrófa elkerülhető lenne.

SEBESTYÉN KATALIN magyar-ének II.évf.
MOTIVUMISMÉTLŐDÉSEK NAGY LÁSZLÓ VERSBEN BUJDOSÓ CÍMŰ KÖTETÉBEN
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Nagy László Versben bujdosó című kötete 1973.őszén jelent meg. Hatvanhat verset, valamint az Ég és föld című oratóriumot tartalmazza. Dolgozatomban az öt ciklusba /Seb a cédruson, Medvezsoltár, Ajándék, Isten lovai, Versben bujdosó / rendezett versek motivumrendszerét vizsgálom. A kötet motivumainak értelmezése segítséget nyújt a versek, illetve az egész életmű megértéséhez, befogadásához. A motivumok gyakori visszatérésük, ismétlődésük során változáson mennek keresztül, jelentésük módosul, árnyaltabbá válik, sőt az ellenkezőjére is fordulhat. A változatok révén születik meg a kötet motivumainak jelentéshálózata. Ezek a motivumok nemcsak a Versben bujdosó című kötetnek, hanem az egész életműnek is kulcsfontosságú elemei. Így válik fontossá a kötet motivumismétlődéseinek vizsgálata.

SEPSI ANDREA II. éves magyar-történelem szakos hallgató
A JAKOBINUS ŐZ PÁL KÉZIRATOS HAGYATÉKA
KILLIÁN ISTVÁN egyetemi docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar, Gödöllő

Dolgozatom témájául a kevésbé ismert jakobinus, Őz Pál irodalmi munkásságát választottam. Naplók, fordítások, alkalmi vers és egyéb kéziratok mellett különös tekintettel vizsgálom ismeretlen, kéziratossá, töredékes és befejezetlen drámáját, a Kazinczyval folytatott levelezését.

A színmű 1793-as keletkezése lehetővé teszi pontos drámatörténeti elhelyezését. Feltehetőleg a Kelemen László szervezte első Magyar Játzószíni Társaság számára magyarított, vagy magyarra fordított művek mintájára készült. Eladósodásról, szerelemről, a korban már létező, de a drámairodalomban csak évtizedekkel később megjelenő nemesi-polgári ellentétéről szól erkölcsi-tanító céllal. A kéziratköteg stílusgyakorlatok címe, illetve a dráma töredékes és befejezetlen volta arra utal, hogy szerzője nem színházi bemutatóra szánta.

A mű drámatörténeti érdekesség, mert a tizen-nyolcadik század végi drámairodalom vizsgálatához újabb szempontokat, adalékokat jelenthet. Őz Pál kéziratának egésze az irodalomtörténetet gazdagítja.

SIRJH HORSZÁG

magyar-német szak, második évfolyam

GONDOLATOK HÖLDERLIN "ANDENKEN"-JERŐL

KOCZISZKY ÉVA DR, egyetemi adjunktus

József Attila Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Egyetem u. 2-6.

1. A vers életrekelése;

A verseselmzés és általában irodalmi művek elemzése, mint a tehetségtelen, de mégis tehetséges emberek /olvasók/ szükségszerű pótcselekvése.

2. Az "Andenken" két fordítása,

valamint egy harmadik.

SIRATÓ ILDIKÓ, magyar-orsz- finn szak, V. évf.:

A SZÍNHÁZI SZAKNYELV ÉS A NYELVTÖRTÉNET ÖSSZEFÜGGÉSEI
Témavezető: KESZLER BORBÁLA, tanszékvezető; ELTE BTK

A dolgozat színházi nyelvünk kialakulásának és fejlődésének néhány érdekességével ismerteti meg a hallgatókat.

A színház- és a nyelvtörténet kölcsönös kapcsolata minden nyelvi-nemzeti közösségre jellemző. A magyar nyelvű színházi nyelv és a nyelvi mozgalmak kapcsolata is elemezhető mindkét aspektusból. Jelen dolgozat a színházi nyelv kialakulását és változásait vizsgálja - a színházi nyelvhasználat irodalmi- és köznyelvet alakító, nyelvvelő feladatával nem foglalkozik.

Az első magyar szintársulat megalakulásától a mai színházi zsargonig követjük a különböző nyelvi mozgalmakat és nyelvváltozásokat a következő "nagyvonalú" hipotetikus korszakolás keretein belül:

- I. előzmények /színi-irodalom/;
  - II. az 1790-es évektől 1825-ig /nyelvújítás/;
  - III. 1825 és 1848/49 között /reformkor/ - középpontban a Pesti Magyar Színház /később Nemzeti Színház/ 1837-i megnyitásával;
  - IV. 1849-től a század végéig /a színházi nyelv funkcióváltozásai, a "szak-jelleg" kialakulása/;
  - V. a 20. század első évtizedeinek szaknyelve /a színházi művészet modern korszakának kezdete és a "második nyelvújító mozgalom"/;
  - VI. a Nemzeti Színház nagy korszaka a két világháború között /30-40-es évek/;
  - VII. az államosított színház és a mai zsargon /1949 után/.
- E korszakokon belül vizsgáljuk a szókészlet eredetét, a magyar és idegen elemek arányát és viszonyát, valamint a nyelvhasználat néhány kérdését /különös tekintettel az írott és a beszélt nyelv különbségeire - ahol a rendelkezésre álló adatok ezt lehetővé teszik/.

SISKA ZSOLT, COMENIUS TANITÓKÉPZŐ FŐISKOLA tanító II.évf.
AZ OROSZ FŐNÉVI IGENÉVES SZERKEZETEK MAGYARRA FORDÍTÁSA
NOVÁK VILMOSNÉ DR. főiskolai adjunktus
COMENIUS TANITÓKÉPZŐ Főiskola

A hallgató által választott összehasonlító nyelvészeti, fordítástechnikai téma széleskörű gyűjtőmunkán alapszik. Összehasonlította Gorkij Anya című regényét annak két magyar fordításával / Görög Imre, Makai Imre/. Külön vizsgálta az igéhez és más szófajokhoz / főnév, melléknév, melléknévi igenév és állítmányi határozószó / kapcsolódó orosz infinitívusz magyarra fordításának lehetőségeit. A gyűjtött anyagot szemantikai csoportokba sorolta az alapszó / amelyhez az infinitívusz kapcsolódik/ jelentése szerint, és így vizsgálta meg, hogy a magyar nyelvben milyen fordítási lehetőségek vannak. A fordítások alapján kapott eredményeket kontrollálta a magyar nyelv értelmező szótárából vett példamondatokkal. A mindennapi magyar nyelvhasználatot illetően diák társai körében is végzett felméréseket. Szakirodalomként támaszkodott a "Russzkaja grammatik" 1900-as kiadásának és Tompa József A mai magyar nyelv rendszere megfelelő fejezeteire és más szerzők műveire is. Eredményeit táblázatokba foglalva, számszerűen is kimutatta, következtetéseket vont le arra vonatkozóan is, hogy a vizsgált korpusz alapján mely szófajokhoz kapcsolódhat infinitívusz az oroszban gyakrabban és hogy hány esetben fordíthatók ezek a szerkezetek magyarra is főnévi igenévvél, illetve hány esetben kell átváltási műveletet végezni: ragozott igét, ragos vagy ragtalan névszót illetve mellékmondatot alkalmazni. Mivel a dolgozat terjedelme korlátozott a nem igékhez kapcsolódó infinitívusz fordítási lehetőségeit vizsgálta részletesebben.

Solymosi László: Nagykátai társadalmának vázlatos története a két világháború között. /Társadalomnéprajzi elemzés/

Nagykátai a történelmi Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, a Tápió és a Hajta közötti érterületen található település. Néprajzilag a Tápiómentéhez tartozik. Sajátos "mi-tudata", úgy mint egyes Tisza menti falvakkal nem alakult ki, amely elsődlegesen a település kevert etnikumával magyarázható, bár 1930-ban 11.005 lakosából 11.003 beszélt magyarul, etnikailag is csak 14 fő vallotta magát más nemzetiségűnek, mégis kevert a lakosság, hiszen a történelem folyamán a helység katonai felvonulási területként funkcionált. A törökkorban 1561-ben és 1660-ban néptelen, kihalt településként jegyzik, a XIII. században cseh, a XVII. században palóc betelepítésről adnak számot a források. Így olyan lokálisan elszigetelt, homogén etnikai egység, amely egységes kulturát hordozott magában, nem alakulhatott ki, a vizsgált időszakra már alig található adat ezekről az emlékekről.

Dolgozatomban ennek a településnek elemzem vázlatosan a társadalmát a két világháború közötti időszakban, részletesen foglalkozni az egyes társadalmi rétegek elemzésével, feltárva a település külkapcsolatait, lokális szerkezetét és ezek hatását az egyes rétegek mindennapjaiban, magatartásában.

SÓS ANDREA történelem-csozsz szak, V. évf.
A BATTYÁNY CSALÁD FÖLDESÚRI FAMILIÁJÁNAK JAVADALMAZÁSA
A XVII. SZÁZADBAN

Dr. ZIMÁNYI VERA egyetemi tanár

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Dolgozatomban a Batthyány család földesúri familiájának javadalmazását vizsgáltam a XVII. században. A következő kérdésekre próbáltam választ kapni: 1. Milyen rangsor lehetett az élelmiszerfejadagok és egyéb juttatások alapján a földesúri alkalmazottak között? 2. Mit tekinthetünk alapvető élelmiszereknek a korban, hogyan bővült ezeknek a köre, hogyan javult a minősége, mennyisége? 3. Megfigyelhető-e valamilyen változás a század folyamán a természetbeni és pénzben fizetett járandóság arányában? Mi lehetett ennek a változásnak az oka? A fenti kérdések megválaszolásához a Batthyány hercegi levéltár anyagában található források.

Az élelmiszer és egyéb juttatások vizsgálata alapján nemcsak az egyes csoportok elkülönülése, a köztük levő jövedelembeli különbségek váltak láthatóvá, hanem az is, hogy milyen más tényezők határozták meg az egyén hovatartozását. Az élelmiszerek és egyéb juttatások köre is ennek alapján bővült. A század során a nagyrészt természetbeni fizetésről fokozatosan áttértek a tisztán pénzbeni fizetésre. Ezzel lényegesen egyszerűbbé vált a birtokigazgatás. Mivel a juttatások összege nem változott a század során, az ezüstpénz értéke viszont csökkent, a földesúrnak származott előnye a változásból. Nem tekinthető a folyamat a piaci- és pénzviszonyok jelentős és hosszú távon tartós kiteljesedésének. A jelenség magyarázata és más analóg folyamatok vizsgálata még további kutatásokat igényel.

STADLER ÁGNES II. éves magyar-történelem szakos hallgató
ERSZÉNY. KÉT KÉZIRATOS ISKOLADRÁMA ELEMZÉSE
KILIÁN ISTVÁN egyetemi docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar, C8d3116

A régi magyar irodalom kéziratos emlékei mindig rej-
tenek valami titkot a kutató számára.
Az Országos Széchényi Könyvtár kézirattárában bukkantam
rá egy ismeretlen iskoladrámára, amely a Jezsuita Du
Cygne Marsupium című latin nyelvű Plautus-átdolgozásának
valószínűleg második magyar fordítása. Az első fordítás
kézirata is a Széchényi Könyvtárban található, s ugyan-
csak kiadatlan, bár Alszegehy Zsolt ismertette.
E két ismeretlen szerzőjű, kiadatlan, azonos témájú dráma-
kézirat összehasonlítása dolgozatom tárgya. Természetesen
nem hagyhattam el az eredeti Plautus mű az Aulularia
vizsgálatát sem.

Jelen dolgozatom célja az, hogy a közös jellemzők
és az egyéni különbségek összegyűjtésével hozzájárulja a
magyar nyelvű iskoladrámák sajátos színház-, dráma- és
művelődéstörténeti értékeinek feltárásához, közkinccsé
tételéhez.

STAHL KINGA, végzett, munkahely: Bp. XI., Soproni út 50. Általá-
nos iskola

A XI. KERÜLET UTCANEVEINEK VIZSGÁLATA
A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: Dr. BALLÉR ENDRÉNÉ
Az intézmény neve : BUDAPESTI TANTÖRKEPZŐ FŐISKOLA

Ö s s z e f o g l a l ó

Az első részben az utcák elnevezésének kérdéseiről írok. Az
utcáknak a középkortól kezdve kezdtek nevet adni, kezdetben
még a lakosság, majd pedig a városi tanácsok. Először templom-
okról, fogadókról stb. kaptak nevet, s csak a múlt század
közepétől "divatos" a személyekről való utcanévezés. Az utca-
nevek szorosan kapcsolódnak az adott város / falu, kerület/
történetéhez, jelenéhez. Az utcaelnevezésekre vonatkozóan már
az 1870-es évektől kezdve meghatároztak alapelveket. Tanulsá-
gos feladat a kerület utcanéveinek nyelvészeti elemzése. A XI.
kerületben 536 közterületi egységet találhatunk. Változatos
az utótagok használata, 37 féleből 19 féle került felhasználás-
ra. Az előtagokat többféle szempont szerint csoportosíthat-
juk, legérdekesebb a jelentéstani osztályozás. A névbokrosítás-
ra találhatunk néhány szép példát, de a jövőben érdemes lenne
jobban kihasználni a kínálkozó lehetőségeket. Utcanéveink kö-
zött akadnak kevésbé közérthető elnevezések is, ezek közül
emelek ki néhányat dolgozatom 3. fejezetében. Nem szabad fi-
gyelmen kívül hagynunk a napjainkban lejátszódó utcaelnevezé-
si vitákat sem. Kerületünkben is találhatunk erre néhány pél-
dát.

STIER GÁBOR ELTE BTK IV. évf. magyar-orosz tud.szpc.szak
A FORDULAT ÉVE: 1926 SZOVJET FEJLŐDÉSI TRENDJEI AZ OGONYOK CIMŰ
LAP TÜKRÉBEN

GEREBEN ÁGNES ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszék tudományos fő-
munkatárs

Az Ogonyok című, Moszkvában megjelenő, igen nagy példányszámú
kulturális politikai hetilap egy évfolyamának elemzését választ-
ottam dolgozatom témájául. Célom, hogy egy hatalmas tömegbefo-
lyással rendelkező lap optikáján, módszerein, céljain és
ezek megvalósulási módján keresztül bemutassam a szovjet társa-
dalom ideológiai és kulturális trendjeit az 1926-os évben. Abban
az esztendőben, amikor a sztálini katasztrófának még csak a mag-
vait vetették el, amikor olyan folyamatok indulnak meg, amelyek
hatásait évtizedekkel később - mindmég - érzi és tapasztalja
az utókor. A hatalomért folyó harc állását, a párton belül folyó
küzdelem "zanzásított" bemutatását (esetenként leplezését egy
tévesen pozitív eszmeként tételzett egység nevében), az infor-
máció beszűkülését, a lakosság európai szintre emelésének hero-
ikus harcát, a kultúra terjesztésének sokféle módozatát, a népi
élet befolyásolására tett kísérleteket, és ezek során egy új tö-
megkommunikációs kultúra létrehozatalának összességében sikeres
kísérletét.

Az év, amelyet választottam, sorsdöntőnek bizonyult. Az Ogonyok
lapjain, riportjaiban, képes krónikájában jól nyomon követhető
a fordulat, amely végeredményben a mai szovjet fejlődés gazda-
sági-politikai strukturájának alapjait létrehozta, és Mihail
Kolcovnak, a rendkívüli tehetségű újságírónak az irányítása alatt
megteremtette az ideológiai bázist ahhoz, amit "második forra-
dalomnak" vagy "nagy fordulatnak" szoktak nevezni. Némi leegy-
szerűsítéssel a lenini korszak utolsó évének, a sztálinizmus
első áttörő győzelmeinek a krónikája ez - alulnézetből.

SÜLE GABRIELLA--SZABÓ ERZSÉBET IV. évf. magyar-történelem
szakos tanárjelöltek.

VIA SALUTIS /A SZENTTÉVÁLÁS ISMÉRVEINEK VÁLTOZÁSA A KERESZ-
TÉNYSÉG TERJEDÉSÉVEL/

Témavezető tanár: DR. SZEGFÜ LÁSZLÓ főiskolai docens

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Szerző: többszáz keresztény legendát vizsgáltak meg, hogy
az életszentségről kialakult elképzelések változását nyomon
követhessék. E dolgozatban kutatásaikból az életút két alap-
vető fontosságú tényezőjének, a származás és elhalálozás moti-
vumainak metamorfózisát mutatják be. Áttekintik a legenda mű-
faji változásait a szószavú martyriológiumi adatoktól a szin-
te pikareszk-szerű "hagiografikus regényekig", majd indokol-
ják, hogy a fő részek /vita, passio, miracula/ elemei közül
miért épp az említetteket emelték ki. Elemzésük eredményekép-
pen megállapítják, hogy a kereszténység első századaiban dön-
tően közrendű szentekkel számolhatunk /bár közülük sokat a
későbbi századokban "megnemesítettek"/; ezek igen nagy szám-
ban vértanúk. Az V. századtól rohamosan nő az előkelő /sok-
szor királyi, császári/ származásúak száma olyannyira, hogy
a XI-XIII. században már alig akad egyszerű családból eredő
közöttük. Üdvözülésüket önsanyargatással, vezekléssel, szü-
ziességgel, remeteséggel, vallásos rajongással, a szerzetesi
vagy főpapi kötelemeik szigorú megtartásával, hithirdetéssel,
egyháztanítói munkákkal érik el, és erőszakos halállal szinte
már csak a hit fegyveres védelmezői és a peremterületek misz-
zionáriusai esetében találkozunk. E korszakban tehát a feudá-
lis uralkodó osztály és államhatalom a maga totalitásban sa-
játítja ki ideológiáját. A XIV. századtól a polgárosodottabb
területeken megindul a szentek tiszteletének devalvációs fo-
lyamata, amely ingadozó amplitudóval, de mind elterjedtebben
és visszafordíthatatlanabban tart napjainkig.

SZABADI ISTVÁN V. történelem-latin

A VAT. IAT. 1859 JELŰ Λ/ KÓDEX HELYE A FLORUS-KÉZIRATOK

HAGYOMÁNYÁBAN

HAVAS LÁSZLÓ docens

Kossuth Lajos Tudományegyetem

Florus műve, az "Epitomé" nagy olvasottságnak örvendett a századok során, amit már a kéziratok nagy száma is igazol. A Florus-kéziratok hagyományának alapvető rendszerét Jál határozta meg, nagy segítséget nyújtva minden további kutatáshoz.

A vizsgált kódex a kéziratok C osztályába tartozik, azon belül is az e alosztályba, ahogy ez Jál munkájának köszönhetően egyértelműen megállapítható.

A további vizsgálatok bizonyítják, hogy az e alosztályon belül a λ a h csoportba tartozik, önálló ágát alkotva a h típusú kódexeknek.

A λ értékét külön növeli, hogy a benne lévő nagyszámú egyedi olvasat egy része figyelemre méltó, így szövegkiadások esetleges vitás helyeinek vizsgálatához is segítséget nyújthat.

SZABADI ISTVÁN V. történelem-latin

"VOLITO VIVOS PER ORA VIRUM" ENNIUS VÉDELMEBEN

NÉMETH BÉLA adjunktus

Kossuth Lajos Tudományegyetem

A római irodalom történetét tárgyaló, leginkább közkézen forgó munkák többsége Quintus Ennius életművét abban a kimutatni kívánt fejlődési ívben igyekszik elhelyezni, amelyben Ennius szerepe is egyedül az augusztusi kor valóban kivételes világirodalmi hatásvilágításának előkészítése lett volna. De egy irodalmi életmű alkotójának árnyalt megítélése csak saját korába helyezve lehetséges.

Ennius sajnálatosan töredékes művei kell, hogy irányt adjanak a róla alkotott kép megformálásában, nem becsülve le a kortársak, és a szinte közvetlen, illetve a kései utódok ítéletét sem.

Az arisztokrata vezetésű Rómának sikeres évtizedei voltak azok, amelyekre Ennius tevékenysége esik, s amelyeket az igazság jegyében énekelt meg. Az arisztokrata értékrend később mind kritikusan szemlélt eszményeinek hordozója volt az enniusi életmű.

Ha utóéletét tárgyaljuk, legalább két szempontot figyelembe kell venni. Cicero, Varro, akik Enniusban látták a római költészet csúcspontját, elsősorban a régi társadalmi eszményeket keresték műveiben. De Catullus is csodálta és utánozta Enniust, még ha ez ellentmondani is látszik a "poetae veteres - poetae novi" ellentét gyakran hangoztatott elvének.

Aki Ennius után költőként latinul akart megszólalni, az nem tehette meg, hogy ne vegyen tudomást Ennius maradandó értékeiről.

SZABADKAI BERNADETT orosz - angol szak, V. évfolyam
ANDREJ PLATONOV: A POTUDÁNY FOLYÓ
HAN ANNA, egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

1937. Andrej Platonov ekkoriban jobbara publicisztikával foglalkozik. Az orosz és a kortárs szovjet és világirodalomról ír álneven. Többek között A. Firszov álneven. S ebben az évben jelenik meg "A Potudány folyó" című kötete. A címadó elbeszélés hőse, Nyikita Firszov a dolgok között önmaga helyét kereső, az emberi lét végső kérdéseit, megválaszolni akaró platonovi hős /akinek előképei megtalálhatók a XIX. század orosz irodalmában/. Bár az elbeszélés alapja Nyikita Firszov és Ljuba szerelme, amely témával Platonovnál ritkán találkozunk, mégis motívumrendszerével és problémafelvetésével szervesen illeszkedik az életműbe. Dolgozatomban ezeket a motívumokat /az árvaság, az emlékezet problémája, az ember és természet, az érzelem és értelem kapcsolata/ próbálja értelmezni. Elemenzi a mű tér- és időszervezetét alapvető fontosságot tulajdonítva a térbeliségnek és a térviszonyoknak a platonovi hős világlátása és az általa képviselt világmegismerési modell szempontjából. Vizsgálja Platonov nyelvteremtésének és nyelvhasználatának sajátos természetét. Célom "A Potudány folyó" című elbeszélés elemzésével közelebb jutni a platonovi világ törvényszerűségeinek megértéséhez.

SZABÓ ÁGNES magyar-orosz szak, IV. évf.
CSOKONAI CSÓK-MOTÍVUMAI
DR. SEBE JÁNOSNÉ DR. MADÁCSY PIROSKA főiskolai docens
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

A Csokonaival foglalkozó igen részletes szakirodalom kevés figyelmet fordít, vagy csupán érinti a költészet motívum-vizsgálatát. Csokonai "csók-motívumának" elemzése így alig kutatott terület.

A pályamunka célja kettős: egyfelől annak vizsgálata, hogyan, milyen hatásokra jelenik meg a "csók-motívum" Csokonainál; másfelől ennek stílusformáló szerepét igyekszik felderíteni a versek és prózai művek alapján.

Mint tudjuk, a magyar irodalomban Csokonai a legnagyobb rokokó költő. A dolgozat elemzése elsősorban stílusanalízisek, a rokokó kállék-variációit elemzi filozófiai megközelítéssel, a nyelvi újdonságokat tárja fel.

A pályamunka utolsó része statisztikailag is bizonyítja a "csók" díszítőelem fontosságát, rendszerépítő szerepét Csokonai költészetében.

SZABÓ ÁGNES /IV. éves magyar-könyvtár szakos hallgató/
GUILLAUME APOLLINAIRE: ÉGŐV ÉS BLAISE CENDRARS: HUSVÉT
NEW YORKBAN CÍMŰ KÖLTÉSÜNK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE
DR.G.KOMORÓCZY EMŐKE főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

G. Apollinaire és Bl. Cendrars a XX. század elejének két "forradalmi" jelentőségű költője. Felfedezték azt, amire manapság döbbenünk rá igazán - s amit saját korunk átlagembere még nem tudatosított önmagában -, hogy a fennálló világ álszent, abszurd, felszínes, hazug, hogy az addig értéknek tartott dolgok már rég elvesztették régi tartalmukat, csak a felszínen van rajtuk némi kenetteljes máz. Az emberek azonban ragaszkodnak belső "békéjükhöz", s nem veszik, illetve nem akarják észrevenni azt, hogy új értékekre van szükség, illetve a régiéknak vissza kell adni eredeti fényüket, belső tartalmukat. Erre tesz kísérletet Apollinaire és Cendrars.

A két vers olvasása közben az emberi élet minden rétegébe eljuthatunk, két gondolkodó ember gyötrődésein keresztül ismerkedhetünk meg világunk abszurditásával. Miközben Apollinaire és Cendrars a XX. század művészetének alap-szimbólumait alkották meg, s világképük máig érvényesen "modern".

SZABÓ ÁGNES magyar -könyvtár szak, IV.évf.
A KORONDI NÉPVISELET SZÓKINCSE
HAJDU MIHÁLY, docens
ELTE ÁITPK

A dolgozat ináttatása személyes jellegű volt: édesanyám erdélyi, jobban monéva székely. Ezzel a témával tudommal eddig sem nyelvészeti, sem néprajzi szempontból nem foglalkoztak. / Valószínűleg azért, mert a népviselet szegényesebb a kalotaszegi vagy tereckői népviseletnél, s mivel néprajzilag sem feldolgozott az anyag, így a nyelvészeknek sem volt eddig hozzáférhető/

A dolgozat célja egy szótár összeállítása volt, ami a korondi és annak környéki népviselet szavait ábécé rendben tartalmazza magyarázatokkal és rajzokkal ellátva, s ott, ahol ez megállapítható, utalva a szans, román vagy éppenséggel eredeti székely szóeredetre.

SZABÓ CSABA II. éves magyar-történelem szakos hallgató
BALASSI BÁLINT SZERELMI LIRÁJÁNAK ESZKÖZEI
/A Széllyel hogy vadásza... kezdetű vers elemzése/
DEMETER JULIA adjunktus
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Gyarmati és Kékkői Balassi Bálint számára Losonci Anna megözvegyülésével új lehetőség adódik a felemelkedésre. "Ha isten karácsonyig éltet, azt gondolom, hogy Bmsu if yqzqx/nagy úr leszek/, ha egyéb képpen nem is rmfzma ihmb /farkam után/"-írja egyik levelében. Vajon minden eszközt felhasznált-e verseiben, a vágyott cél: a szerelem és az anyagi biztonság elnyerése érdekében. Milyen saját eszköztárat használ és mely elemeket kölcsönöz? E kérdésekre keresem a választ Balassi "Széllyel hogy vadásza én lelke Julia..."-kezdetű versében.

SZABÓ CSABA II. ÉVFOLYAMOS MAGYAR-TÖRTÉNELEM SZAKOS HALLGATÓ
EGYHÁZI NEMESOK A KÖZÉPKORBAN. A TIHANYI APÁTSÁG EGYHÁZI NEMESOK A XV. SZÁZADIG.

SZÁNTÓNÉ DR. BALÁZS EDIT. FŐISKOLAI ADJUNKTUS
BERZSENYI DÁNIEL TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA, SZOMBATHELY

A téma, melybe belefogtam ugyan jelentős szakirodalommal rendelkezik, mégsem tartom feleslegesnek a kutatást. A kitűzött célok különbségei lehetővé teszik, hogy más és más oldalról világítsunk meg akár egy témát is.

Munkámhoz a nyomtatásban megjelent forráskiadványok adatait használtam fel. A teljesség igényétől azonban el kellett tekintenem:

Dolgozatom első részében a réteg elnevezéseit, jogait, kötelezettségeit, kiváltságait gyűjtöttem össze. Csaki azokat, melyek az egész rétegre vonatkoztak, több ízben utaltak rájuk, a különböző források is. Tehát az egész egyházi nemességre általánosan jellemzők voltak.

A második részben, a tihanyi-félszigeten 1055-ben, Szent Anyos tiszteletére alapított bencés apátság egyházi nemesinek történetét vizsgáltam a XV. századig. Az oklevelek csékély száma, csak azt tette lehetővé, hogy kronológiusan haladva az apátság történetében, a tihanyi prédikálisok szempontjából legfontosabb adatokat kiemeljem és részletesebben tárgyaljam. Ezek a források a réteg történetén kívül a középkori perfolymatba is bepillantást engednek, sőt érdekes példákat adnak régészeti és genealógiai kutatásokhoz is.

SZABÓ GYÖRGY Magyar Néphadsereg
D.Sz.MEREZSKOVSKIJ TÖRTÉNELEM-ÉS VALLÁSFILOZÓFIAI NÉZETEI
REGÉNYEI TOKRÉBEN

GILBERT EDIT, tanársegéd

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Olyan szerző nézeteit igyekszik megfejteni a dolgozat, akik a Szovjetunióban még nem rehabilitáltak, s a munka készítése közben értesülhettünk a "Novije knyigi"-ből arról, hogy tervbevették a Krisztus-Antikrisztus - trilógia 39-es megjelentetését. Elérkezettnek tűnik tehát az idő Merezskovszkij újraolvasására és értékelése már csak annak okán is, hogy ő a századforduló eszméinek egy igen érdekes, eredeti hangja összegzője. A dolgozat a szerző néhány történelmi regényének eszmetörténeti szempontú megközelítésével igyekszik egy olyan tág rendszerhálót alkotni, amelyben érvényes a merezskovszkiji regényművészet. Nem feledkezünk meg eközben a szezőnek az orosz szimbolizmuson belül elfoglalt helyéről, problematikusságáról, de elsődleges feladatunknak azt tekintjük, hogy érzékeltessük a merezskovszkiji antinómikus, szintézist áhító s azt elérni nem tudó filozófia megnyilatkozását az általunk "európai" és "orosz" témakörüként felfogott négy reprezentáns regényben.

SZALAI ÉVA V.évf. magyar-művészettudomány
KODOLÁNYI VIZÖZÖN C. REGÉNYÉNEK KELETKEZÉSTÖRTÉNETE
KABOEBŐ LÓRÁNT egyetemi docens

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Vizsgálódásom célja Kodolányinak a második világháború után írott mitikus tárgyú regényeinek keletkezéstörténetét feltárni. Az eddigi szakirodalom ezt az alkotástörténeti folyamatot megnyugtatóan nem tisztázta. Az elérhető levelezések felkutatása valamint az író családjával ill. még élő barátaival emlékeztetéseket készítve igyekszem a négy egymásba kapcsolódó regény / Vizözön, Uj ég, Uj föld, Én vagyok, Az égő csipkebokor / létrejöttének körülményeit tisztázni, problematikáját megismerni.

Jelen dolgozatomban ebből az ívből kiemelem az első állomást: a Vizöntő címen 1948-ban megjelent, második kiadása óta Vizözönként ismert, 1946-ban megkezdett regényt.

A háború után - hirtelen megszakítva az ősmagyar mítosz továbbírását - nehéz személyes, de az alkotás szempontjából optimális írói helyzetben találkozik témájával.

Várkonyi Aranykor-elméletéből és Kénsberth Misztikájából kiindulva olyan történelmi témát választ, amelyben egyrészt a világháború véres szatiráját kiírhatja, másrészt szembenézhet a Világtörnyöt építő király ténykedésével, melyben átélheti a szocializmus építésének eltorzult gyakorlatát. Ebben a témában ugyanakkor szembesítheti a politikus és a szemlélődő élet kettőességét, kölcsönhatását. Nem a cselekvő élet ellenében / Utnapistim az utolsó lehetőségig követi Lugaltit/, de csak a személyes kiteljesedést is elősegítő cselekvés mellett érvel a regény.

SZERZŐ NEVE: SZALAY ILDIKÓ
JELLENLEGI MUNKAHELY: NÁPUVÁR III. Ált. Isk. Ifjúság u. 3.
A DOLGOZAT CÍME: EGY FALU RAGADVÁNYNEVEINEK ÖSSZEGYJTÉSE
HEGYKŐ
A TEMA VEZETŐ TANÁR NEVE: Dr. UNTI MÁRIA
AZ INTÉZMÉNY NEVE: ACSJ TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA GYŐR.

ÖSSZEFOGLALÓ

Dolgozatomban Hegykő ragadványneveit gyűjtöttem össze. Azért választottam éppen ezt a falut, mert édesapám ott született. Nagymamám és több rokonom ma is Hegykőn él. Ők és még néhány ismerősöm nagyon sokat segítettek a nevek összegyűjtésében. A választásom másik oka az volt, hogy már régóta megfigyeltem, hogy ebben a faluban szinte mindenkit a ragadványnevével szólítanak.

Nemcsak az idősebbeknek, hanem a fiatalok nagy részének is van ragadványneve. Több olyan nevet találtam, ami generációkon keresztül öröklődött.

Az anyaggyűjtést 1987. szeptemberében kezdtem. A gyűjtést családokhoz látogatva végeztem.

Adatközlőimet több alkalommal felkerestem. Munkám során 211 ragadványnevet gyűjtöttem össze. Ez a magas szám tükrözi, hogy a kisebb falvakban milyen jelentős szerepe van még ma is a megkülönböztető nevek adásának. Vizsgáltam a névgyakorlatot. Hegykőn nagyon sok az azonos családnevű és keresztnévű egyén. Főleg ebben látom a megkülönböztető nevek magas számának okát. Rendszerezést végeztem szófaji és szerkezeti szempontból.

A ragadványnevekben a falusi lakosság ötletessége, találékonysága tükröződik.

SZALAY KATALIN magyar-csosz szak IV. évfolyam
A NŐK NYELVHASZNÁLATÁNAK Néhány sajátos vonása a szociolingvisztika tükrében SÁRMELLÉKEN
Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Sármellék község Zala megyében, Keszthelytől 11 km-re dél-nyugatra, a 76-os út mellett fekszik.
A terület nyelvjárását dr. Szabó Géza a nyugati, ezen belül Imre Samu a zalai nyelvjárástípusba sorolja. Fő célom volt a női adatközlők nyelvhasználatának vizsgálata korosztályként, figyelmet fordítva arra, hogy mennyire érvényesül a hagyományozódás, és milyen szociolingvisztikai jelenségek húzódnak meg e mögött. A férfiak nyelvhasználatának vizsgálata nem volt célom; két férfi adatközlőm diagramja érdekes módon éles különbséget mutat a nők diagramjával összevetve. A gyűjtést dr. Szabó Géza 1976-ban összeállított Szókészleti kérdőívűzetének kérdései alapján végeztem (255 kérdés). Adatközlőimet csoportosítva szerepeltetem grafikonon ábrázolva: 3 generációt a nőknél és két férfit együtt. A két idősebb generációt összefogva (az idősebb férfit is belevéve) nyelvjárási elemek összeszámolásával elkészítettem egy rekonstruált helyi nyelvjárási változatot. Ez, mint viszonyítási alap szerepel az értelmezésnél. A nyelvi életrajzok birtokában az adatközlők nyelvjárásiasságát, illetve köznyelviességét könnyen értelmezni lehet. A gyűjtött anyagból kitűnik, hogy a nyelvjárási elemek száma a nőknél több. Sármelléken van egy 60-75 éves nagyobb létszámú női csoport, amelynek aktivitása a közéletben is jelentős: 3 női klubot szerveztek. Ezekben a kisközösségekben folyó hagyományőrző tevékenységgel a nyelvi értékek is megőrződnek, hiszen beszélgetéseik során rögzül a hagyományosabb nyelvhasználati forma.

SZAPPANOS CSILLA történelem-orosz szakos tanár

AZ OROSZ ÉS A MAGYAR FRAZEOLÓGIAI HASONLATOK EGYBEVETŐ
VIZSGÁLATA

DR. GYÜRKE ZOLTÁN főiskolai adjunktus

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Orosz Nyelv és Irodalom
Tanszék

A dolgozatban a szerző az orosz és a magyar nyelv frazeológiai hasonlatainak egybevető vizsgálatával foglalkozik.

A frazeológiával foglalkozó magyar nyelvészek Tolnai Vilmos munkái nyomán "szóláshasonlatok" néven értékes és figyelemre méltó megállapításokat tettek a frazeologizmusok a szerkezeti típusához tartozó állandósult szókapcsolatok szerkezeti és szemantikai sajátosságai kapcsolatban /O. Nagy Gábor, Juhász József, Rozgonyiné Molnár Emma/. Az orosz nyelvészeti szakirodalomban több nagyobb lélegzetű tanulmány foglalkozik a frazeológiai hasonlatok nyelvi sajátosságaival.

Az orosz és a magyar nyelv frazeológiai hasonlatainak sokoldalú egybevető szempontú vizsgálatával azonban a nyelvészek eddig még nem foglalkoztak.

A dolgozatban a szerző az orosz és a magyar frazeológiai hasonlatok állományának összegyűjtésén és rendszerezésén túl célul tűzte ki a szókapcsolatok szerkezetében, szemantikájában és alaktani sajátosságaiban lévő azonosságok és eltérések feltárását, valamint a szerkezeti tipushoz tartozó orosz frazeologizmusok magyar nyelvi megfelelőitetésének elemzését.

SZAUER ÁGOSTON ÁMK Ált. Isk. Gencsapáti
SZÓKÉSZLETI VIZSGÁLATOK VASZAR KÖZSÉG NYELVÉBEN

Dr. SZABÓ GÉZA kandidátus, tanszékvezető főiskolai tanár
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Delgezetem a Veszprém megyei Vaszar község nyelvének néhány sajátosságát mutatja be, különös hangsúlyt helyezve szóképzleti és hangtani jelenségek vizsgálatának eredményeire.

A gyűjtőpont kiválasztásában érzelmi indítékok is vezéreltek, hiszen anyai nagyszüleim e falu szülöttei.

A téma és a módszerek megjelölését követően bemutatom a községet, ismertetem annak történelmét, idézek egy század eleji nyelvjáráskutató eredményéből. Aktív, indirekt kérdőeljárás alapján a magnetofonos adatfelvétel, ennek leírása után szólok adatközlőimről, életrajzuk nyelvészeti szempontból fontos állomásairól, nyelvükhöz való viszonyukról. Elemzem a teljes szöveget, annak különböző fajtájú tájszavait, figyelembe véve adatközlőim életkorát és nemét. Következtetések levonására statisztikai módszereket használok. Példákkal érzékeltetem a szöveg különféle hangtani sajátosságait. Függeléként a teljes gyűjtött szöveghalmazt és néhány összefüggő szöveget közlök hangjelölésekkel, majd ragadványnevek és szólások gyűjteményével teszem teljesebbé munkámat.

Vaszar tájait, történelmét, lakóit bemutató képek zárják a dolgozatot.

Szendri Arnes:

Alexander Nyikolajevics Szkrjabin
zeneszerzői munkásságának vizsgálata
néhány kompozíciójának tükrében

Dolgozatomban megpróbáltam izelítőt nyújtani nálunk nem túl-
zottan ismert híres orosz zeneszerző, Szkrjabin életművéből.
Mivel magyar nyelven nem olvashatunk róla ismertetőt, - csak
idegen nyelven - , szükségesnek láttam, hogy Szkrjabin érde-
kes életrajzát is bemutassam. Tanulmányomban a szerző II.
szimfóniájából indultam ki - ezt a művet helyezve a középpont-
ba - melyből kitekinthetünk a korábbi és a későbbi alkotó pe-
riódusra. Néhány középső periódusból származó zongoradarabbal
foglalkoztam a II. szimfónián kívül, kiragadva azokat a harmó-
niai momentumokat, melyek a későbbi, határozottan merész mű-
vek gondolkodásmódjának csiráit hordozzák. Szkrjabin művei-
nek vizsgálata rengeteg időt és nagyfoku elmélyedést igényel.
Hiszen ő az a zeneszerző, aki kompozíciós fejlődése során a
romantikus benyomásoktól egészen az atonális látomásokig ju-
tott el. E munkámat arra szántam, hogy rögzítsem Szkrjabin-
kutatásom eddigi eredményeit /a zeneszerző művéinek tanul-
mányozásához egy egész élet szükséges/, és az olvasónak fel-
keltsem az érdeklődését Szkrjabin zenéje iránt.

SZÉCSÉNYI ENDRE magyar-művészettudomány IV.évf.
A FENSÉGES MINT "TERMÉSZETI HAJLANDÓSÁG"
KISBALI LÁSZLÓ egyetemi adjunktus
JPTE TK

A dolgozat arra vállalkozik, hogy a fenséges fogalmának
"kialakulását", differenciálódását elemezze elsősorban a
18.századi angol kritikai irodalomban, mint e kategória
elmélettörténetének talán legfontosabb korszakában.
Igyekszik kimutatni itt azokat az elemeket, trendeket,
melyek a fenséges későbbi történetében és különösen a
20. század eleji kiüresedésben szerepet játszhattak. Azt
a folyamatot vizsgálja, miszerint e fogalom és a klasszikus
értelemben vett esztétika gyakorlatilag egyidőben jelentek
meg az európai szellemtörténetben, és ugyanugy egyidőben
észlelhető elhalásuk. Ezen párosítás, kölcsönviszony
vizsgálata jobban megvilágíthatja a fenti diszciplína vala-
mikori és mai lehetőségeit, és elősegítheti a fenséges
mint "természeti hajlandóság" történeti kifejtését.

SZÉCSI GÁBOR, magyar-történelem-filozófia szak, III.évf.

A CIM NÉLKÜLI GYŰJTEMÉNY HELYE BALASSI BALINT ELETMŰVEIBEN

DR. ÖTVÖS PÉTER, egyetemi docens

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM, BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR

A Stoll Béla által 1952-ben felfedezett Balassi-kézirat, mind a mai napig számos vizsgálat tárgyát alkotta már. A dolgozat célja, hogy ezeket a vizsgálatokat olyan nyelvi, poétikai megfigyelésekkel egészítse ki, amelyek az öt darabból álló gyűjtemény életműben betöltött helyéről igyekeznek pontosabb képet rajzolni.

E célból először a gyűjtemény funkciójának kérdéséhez kíván e munka néhány adalékot szolgáltatni, egyben alátámasztva azt a feltételezést, hogy Balassi maga válogatta, és küldte el azt Batthyány Ferencnek, költői fejlődése demonstrálásaként.

Ezt követően kerül sor az öt költemény nyelvi, poétikai elemzésére, összehasonlítva azokat a szemelvények mintájául szolgáló alkotásokkal, illetve a Julia-, Célia-ciklusok verseivel. Ennek eredményeképpen jól kimutathatóvá vált egyrészt az az alkotói fejlődési folyamat, amire a gyűjteményt létrehozó, határozottan erre a periódusra jellemző esztétikai koncepciók kialakulásához vezetett, másrészt az, hogy a gyűjtemény gyakorlatilag öt önálló alkotásból felépített ciklus, amelynek első és utolsó darabja valószínűleg egy időben keletkezett.

Ezeket az elemzéseket egészítik ki továbbá a Fulviának, a versfűzér ihletőjének személyére vonatkozó adalékok, valamint a gyűjtemény szerkezetének kompozíciós elvét érintő megfigyelések.

SZEKERES ÁGNES IV. éves magyar-népművelés szakos hallgató

MAGYAR SZIVNEK FOHÁSZKODÁSAI

EGYBESZEDEGETTE EGY HAZÁJÁT SZERETŐ ÁRVA MAGYAR A ROMLÁSNAK PUSZTULÁSNAK SZOMORU ESZTENDEJIBEN 1783

KILIÁN ISTVÁN egyetemi docens

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Az OSZK Kézirattárában Oct. Hung. 1159. szám alatt található 18. sz-i 18 főlíóból álló verses imádságos-könyv tizenegy imádsága /közülük a Rákóczi-nóta és a Fejedelem imádsága és az Őszi harmat után ... szöveg-változata/ bemutatása mellett a dolgozat az alábbi kérdésekre keresi a választ: ki lehetett a gyűjtő "árva Magyar", honnan "szedegette egybe" a hires, vagy eddig ismeretlen fohászokodásokat, végül: milyen utat járt be a kézirat mostani helyéig.

SZÉLL GYŐZŐ ÁRPÁD , IV.éves magyar nyelv-fizika szakos
KOMPOZICIONALITÁS TUL A MONDATHATÁROKON ?
Pólos László egyetemi tanársegéd
JLTE Tanárképző Kar

A dolgozat célja a Groenendijk-Stokhof holland szerzőpáros által az utóbbi években kidolgozott és még publikálatlan elméletnek a dinamikus szemantikának az áttekintése és értékelése.

Az elmélet kísérlet a diskurzusok /szövegek/ jelentésének kompozicionális kezelésére: egy diskurzus jelentése az öt alkotó mondatok konjunkciójaként adódik. Ehhez szükség van egy új jelentésfogalomra, mely egyesíti a modell-elméleti igazságfeltétel-szemantikák jelentésfogalmát a diskurzus-reprezentációs elmélet jelentésfogalmának egyes aspektusai-val.

Első lépésként a szerzők vázolnak egy úgynevezett dinamikus predikátumlogikát, /melyben a konjunkció és az egzisztenciális kvantifikáció a hagyományos predikátumlogikához képest lényegesen új tartalmu interpretációt kap / mely szerint a jelentés a következő függvény: $[[\phi]] = \lambda X : X \cap |\phi|$, ahol $|\phi|$ azon változóértékelések halmaza, melyek ϕ - formulát igazgá teszik, X pedig változó ilyen halmazok felett.

Következő lépésként ezt a dinamikus predikátumlogikát kiterjesztik egy intenzionális logikává, melynek használata visszatérés a Montague-grammatika keretelméletéhez; annak hatáskörét kiterjesztve a diskurzusok jelentésének kezelésére.

SZERZŐ NEVE: SZEMENYEI ANITA III.évf. orosz-angol szakos
hallgató

A DOLGOZAT CÍME: A MAGYAR IS SZÓ ANGOL MEGFELELŐI

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: DR KORPONAY BÉLA egyetemi docens

AZ INTÉZMÉNY NEVE: KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

A dolgozat azt vizsgálja, hogy is szavunk angolra fordításakor milyen lehetőségek állnak rendelkezésünkre a magyar-angol szótárban említetteken kívül. Ebből a célból azt a módszert választottam, hogy egy angol nyelvű regényt összevettem a magyar fordítással, és megnéztem, hogy a magyar is szó milyen formában jelenik meg / vagy éppen nem jelenik meg / az eredeti angol szövegben.

Azt tapasztaltam, hogy az is angol megfelelői nagy változatosságot mutatnak, ugyanakkor azonban az esetek csaknem felében nem található közvetlen megfelelő, a magyar és az angol kifejezésmódok tehát nem esnek egybe. A magyar nyelv jóval többször használja az is-t, mint az angol az is megfelelőit. Ennek következményeként gyakori jelenség, hogy ugyanott, ahol az angolul tanuló magyar egy különálló lexikai egységgel próbál nyomatékot adni a párhuzamba állításnak, a kiegészítésnek, egy angol anyanyelvű ember egészen más kifejezésmódot választana. Sok esetben az angol szó önmagában is képes kifejezni azokat a szemantikai mozzanatokat, amelyekhez a magyar nyelv egy külön lexikai egységet is igényel.

Ez stilisztikai szempontból jelentős különbségnek számít a két nyelv között, amely eltérésnek a tudatosítására fel-tétlenül szükség lenne a nyelv tanítása során. E feladatban a szótáraknak is tevékeny részt kellene vállalniuk.

SZENDI AGNES

ALEXANDER NYIKOLAJEVICS SZKRJABIN ZENESZERZŐI MUNKÁSSÁGÁ-
NAK VIZSGÁLATA NÉHÁNY KOMPOZÍCIÓJÁNAK TOKRÉBEN

Dolgozatomban megpróbáltam izelítőt nyújtani nálunk nem
tulzatosan ismert híres orosz zeneszerző, Szkrjabin élet-
művéből. Mivel magyar nyelven nem olvashatunk róla ismer-
tetőt, - csak idegen nyelven - , szükségese nek láttam,
hogy Szkrjabin érdekes életrajzát is bemutassam. Tanul-
mányomban a szerző II. szimfóniájából indultam ki- ezt a
művet helyezve a középpontba - melyből kitekinthetünk a
korábbi és a későbbi alkotó periódusra. Néhány középső
periódusból származó zongoradarabbal foglalkoztam a II.
szimfónián kívül, kiragadva azokat a harmóniai momentu-
kat, melyek a későbbi, határozottan merész művek gondol-
kodásmódjának csirái hordozzák. Szkrjabin műveinek vizsgá-
lata rengeteg időt és nagyfoku elmélyedést igényel. Hiszen
ő az a zeneszerző, aki kompozíciós fejlődése során a romanti-
kus benyomásoktól egészen az atonális látomásokig jutott
el. E munkámat arra szántam, hogy rögzítsem Szkrjabin-
kutatásom eddigi eredményeit / a zeneszerző műveinek tanul-
mányozásához egy egész élet szükséges /, és az olvasónak
felkeltsem az érdeklődését Szkrjabin zenéje iránt.

Szentpéteri Mariann: A filoxéra vész a Mátraaljai borvidéken

A dolgozat a múlt század második felében a történelmi borvi-
dékeinket pusztító filoxéra kártételeit vizsgálja a Mátraaljai bor-
vidéken a megyei és járási földhivatalokban őrzött kataszteri ira-
tok segítségével. Ez az iratanyag az 1875. évi VII. tc. rendelke-
zései alapján keletkezett.

A szerző a vonatkozó szakirodalom alapján meghatározza a bor-
vidék kiterjedését, az ahhoz tartozó községeket, az ott élő mű-
velési ágakat és számításokat végez az előállítható kataszteri
tisztajövedelemre is. A terület és a művelési ágak részletes felmé-
rése után a források segítségével képet ad a borvidéken uralkodó
szőlőgazdálkodásról, annak jövedelmezőségéről, majd rátér a múlt
század legveszedelmesebb szőlőkártevőjének ismertetésére. Ezt
követően felméri a filoxéra által okozott pusztítást a borvidék te-
rületén, feltárja a szőlőültetvény pusztulásából fakadó érték-
csökkenést, termés kiesést és a munkaigény csökkenésének mértékét.
Végezetül megállapítja, hogy a szőlőgyökértetű néhány év lefolyása
alatt nemcsak a szőlőbirtokosokat fosztotta meg vagyonuktól, hanem
érzékenyen érintette a szőlőnapszámból élő nincsteleneket is.

SZILÁDI MÁRTA történelem-angol szak, V.évf.
MAGYAR BEVÁNDORLÓK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBA A XX. SZÁZAD ELEJÉN
Dr. KATUS LÁSZLÓ egyetemi docens
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

Dolgozatomban az Egyesült Államokba a XIX. század végén -
XX. század elején bevándorolt magyar munkásokkal foglalkozom.
Elsődleges célom volt bemutatni a bevándorlók életkörülményeit,
beilleszkedési lehetőségeit, annak nehézségeit egyetlen vizsgált
állam, Pennsylvania területén, ezen belül is a vas- és fémipar-
ban.

Munkám alapvető forrása az USA kongresszusa által kiküldött bi-
zottság, az un. Dillingham Commission 1911-es jelentéseinek fény-
másolata. (Reports of the Immigration Commission Presented by
Mr. Dillingham; Washington, Government Printing Office 1911.).
A rendelkezésemre álló anyagból egyértelműen kideríthető,
hogy a legnagyobb mérvű magyar bevándorlás 1905-1907 között zaj-
lott le. A kivándorlók általában paraszti származásúak, s mint
ilyeneket az iparban elsődlegesen szakképzettlen munkaerőként
foglalkoztatják. Az általuk ellátott munkák, az un. "foreign
job"-ok (idegen munkák) a legnehezebb, s gyakran a legszolga-
ibb munkák, melyekre a tősgyökeres amerikaiak nem szívesen vál-
lalkoztak. A rendelkezésemre álló adatok halmazából célom volt
a magyar bevándorlókra vonatkozókat kikeresni, azokat összeha-
sonlítani más etnikumokkal, elsősorban a szlovákokkal és len-
gyelekkel, akiket úgy mint a magyarokat, "újonnan bevándorlók-
nak" (recent immigrants) neveztek, valamint a németekkel, an-
golokkal, skótokkal, akik viszont a korábbi nyugat-európai be-
vándorlók közé tartoznak, de még ők is csupán első generáció-
sok (tehát nem Amerikában születtek) és természetesen a tősgyö-
keres amerikaiakkal.

SZERZŐ NEVE: SZIRMAJ ÁGNES II.évf. cseh-magyar-történelem
A DOLGOZAT CÍME: A POKOL MEGHATÁROZÁSA
Milan Kundera Búcsúkeringő című regényének
rétegei

A TEMAVEZETŐ TANÁR NEVE: HANKÓ LUDMILA egy.docens
Az intézmény neve: ELTE Bölcsészettudományi Kar

A regény, címében is jelzett, fő motívuma a búcsú. Ebből
kiindulva megállapítottam, hogy a regény öt - nagyjából
egyforma részletességgel bemutatott és szerepeltetett -
főszereplője közül a valódi főhősök Ruzena és Jakub, akik
között bonyolult kapcsolatrendszer van, bár személyesen
csak futólag ismerik egymást. Véleményem szerint ők - bár
jelentős szerepük van a cselekmény alakulásában - tézis-
figurák, a gyilkos és az áldozat átértelmezett szerepének
képviselői. Ebből kiindulva a regény szereplőit és szere-
peit rendszerezve megállapítottam, hogy a regény 4 /vagy 5/
rétegből áll. Az első, a főleg Jakub és Ruzena által kép-
viselt réteg a regény egyik gondolati rétege, amelynek leg-
fontosabb témái az etika körébe tartoznak. A második réte-
get, a cselekményt Klíma trombitás személye, cselekedetei
jelentik. A harmadik réteg egy újabb gondolati réteg, mely
főként Skréta és Bartleff személyén keresztül vizsgálja a
hit, a tudomány és a művészet kérdéseit. A negyedik réteg
újra a cselekmény bonyolítására szolgál /szereplői Olga,
Kamilla és Franta/, s az különbözteti meg az esetleges ötö-
diktől, hogy a regénynek ez a három mellékszereplője az, aki
sorsában, jellemében hordozza a tragikum lehetőségét, míg a
mellékszereplők utolsó rétege csak a történet valószerűsíté-
sére szolgál.

Kitérek arra, hogy az egyes rétegekhez sajátos írói eszközök
is járulnak.

Természetesen a rétegek elkülönítése csak az elemzést köny-
nyíté mód, a regényben összefonódnak.

SZITÁR KATALIN magyar-oroszl V.évf.

L.NY.TOLSZPOJ; "IVÁN ILJICS HALÁLA": A MŰ NARRÁTOLOGIAI MEGKÖZELI-
TÉSÉBN

Dr.KOVÁCS ÁRPÁD egyetemi docens

ELTE BTK

A kisregény elemzésének kiindulópontja az elbeszélő szöveg felépítésének átalakulása. A hős biográfiája nagyrészt a szűzés előtti periódusra tevődik. A szűzésben viszont megjelenik a biográfia újratereztése - mint a hős eszmélési folyamata: ezzel tehát oseelekményi szintről gondolati szintre kerül. Ez alapvető változásokat jelent a hős státuszában: átalakul oseelekvő szubjektumból gondolkodó szubjektummá / mint saját biográfiájának értelmezője s ezzel újratereztője/. A szövegépítést tekintve ez azt jelenti, hogy a hős szövegalkotó személyiséggé válik: önmagát új nyelvi szinten reprodukálja.

A narratív strukturában ez a folyamat az elbeszélő-hős viszony megváltozásához vezet: az elbeszélő funkciói mind nagyobb részben átkerülnek a hőshöz, ezzel pedig mindinkább csökken a köztük levő distancia. Ez összefügg a hős szövegalkotó szerepkörével. A benne lezajló folyamat mind személyiségének megkettőződése is értelmeződik: Iván Iljics mint az önleírás szubjektuma - saját sorsának "narrátora" - összehasonlítja magát mint a biográfia szubjektumát és az emlékezet szubjektumát. Ezzel a narrátor és a hős pozíciói közötti feszültség átkerül a hős belső strukturájába.

Azáltal, hogy a hős átveszi a narrátori funkciókat, a szűzés végére eltűnik a távolság az ábrázolt világ és az ábrázoló /szerző/ világa között.

SZLAVIKOVSZKI LILLA III. éves tanító
LAKODALMI SZOKÁSOK ÉS VERSEK FANCSALBAN /RÉGIK ÉS MA/
DR. TAKÁCS ANDRÁSNE főiskolai adjunktus
Comenius Tanítóképző Főiskola Sárospatak, Eötvös u. 7.

Fancsal Észak-Magyarország keleti részén található Abaujban, Miskolctól 40 km-re.

Fancsalban lakodalmi szokások ma is élnek, de sok már feledésbe merült, légfeljebb az öregek emlékezetében él. A lakodalmi kellékek is átalakulnak, a régiak elhallódnak, a népdalokat sajnos ritkán éneklük, előtérbe kerül a modern zene. A dolgozat célja volt a múlt és jelen lakodalmi szokásainak felkutatása dalok, versek, tárgyi emlékek gyűjtése.

A dolgozat felépítése:

I. 1./ A gyűjtőhely /Fancsal/

2./ A lakodalomról

3./ Források, módszerek

a./ Felhasznált irodalom

- „Kérdőív abauj nép életének kutatásához”

- Bakó Ferenc: „Palócföldi lakodalom”

b./ Magnószalag, fényképek, régi vőfélyversek és lakodalmi kellékek.

II. A lakodalom költészete

„Végig mentem a fanciesali főútcán...”, „A fanciesali templom előtt...” című dalok. A vőfélyversek alkalmi beszédek, szórakoztatók, köszöntők.

III. Házassági körök, a lakodalom előzményei, szervezete

IV. A lakodalom eseményei

Ajándékvétel, a menyasszony öltöztetése, kikérés /találós kérdések, álmenyasszonyok kihozása/ a menet, esküvő /dal: Megesküdtünk a pap előtt.../ babonák, jóslások, az ifjú pár fogadása, vacsora /étrendje, rigmusai/, káspénz szedése, kontyozó /fekete és piros ruhában, bolond menyasszony/, utómulatságok /kóstoló osztás, tánc, sátorbontás/.

V. Zárszó

Adatközlők, a feltáró munka értékelése

SZLOVÁK KORNÉL

A Maximianus-recepció kérdéséhez

A magyarországi korai középkornak elég kevés irodalmi emléke maradt korunkra ahhoz, hogy minden gondolatot, amely ebben a korban valamelyest irodalmi formát öltött, regisztráljunk és értékeljünk. Ilyen töredékekhez juthatunk egy kevésbé irodalmi műfaj, az oklevelek arengájának a vizsgálatával.

Maximianus a korai középkornak kevésbé ismert elégiaköltője, akit régebben a 6., újabban a 8-9. századra keltez a kutatás. Aranykort utánzó szerelmi elégiái morális tartalmuknál és szentenciaszerű megfogalmazásaiknál fogva nagy hatást gyakoroltak későbbi korok irodalmi alkotásaira, az egész középkorban olvasták és forgatták őket. A dolgozat a Maximianus-kérdés rövid bemutatására is vállalkozik, nem túl ismert szerzőről lévén szó.

A Maximianus-utóéletre valló nyomatokat Magyarországon elsőként Kurucz Ágnes gyűjtötte össze. Az I, 109-110. sorokat sikerült kimutatnia három oklevélben, egy IV. Béla - /1225/, egy Csák Máté - /1307/ oklevélben, és az első magyarországi formuláskönyvben, a gyulafehérvári kódexben /1310-1320/. Az adatok sorát egy sőtész-levél arengájával sikerült kiegészítenem, s ennek szellemi környezetét - többé-kevésbé - tisztáznom. Adatainkból úgy tűnik, hogy további előfordulásokra is számíthatunk, hisz a formularé magában rejti a terjedés lehetőségét. A szöveggyezések arra mutatnak, hogy a négy előfordulás talán nem teljesen független egymástól, s az idézett szöveg minden bizonnyal florilegiumból származik.

Az egyetemes arenga-kutatás Maximianus citátumot eddig oklevélben nem tudott kimutatni /H. Fichtenau/, így önállóságánál és egyediségénél fogva is nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk a magyarországi gondolat-fozslányoknak.

SZLUKA PÁLNÉ / Bartos Ildikó/ magyar-történelem szakos
ált. isk. tanár 209.sz. Zsuzsanna Vilmos Szakközép-
iskola és Szakmunkásképző Intézet, Bányate-
nye

SEMPRUN A NAGY UTAZÁS CIMU REGÉNYÉNEK TÉR- ÉS IDŐSZERKEZTE,
JELLEMRENDSZERE

SZENTESI ZSOLT, főiskolai tanársegéd

Ho-Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger

A regény tér- és időszervezetének szétválasztása művi, az elemzéshez szükséges. A tér- és idősíkok egybeesnek, egymásba játszanak, váltakoznak. A váltások mechanikus végigvitele helyett egy-egy koncepció alapján is felépíthető a regény tér- és időszervezete.

A térben a kiindulási hely a vagon, majd a tábor. E kiindulási pontokhoz viszonyítva kinn és benn világa áll ellentétben a műben. A hétköznapi értelemben vett kinti és benti világ megfordul. Gerard és társai rabok, megfosztva szabadságuktól börtönükbe vannak zárva. Igazából azonban ők a szabadok, hiszen szabadon éltek, szabadon választották sorsukat, a lelkek is szabad. Tehát nem ők élnek a benn világában, hanem a fasizmus hívei, akiknek keze, lelke meg van kötve. Gerard-ék a "halottak világában" élnek, mégis a fasizmuson kívül állnak, míg az elevenek világában élők filozófikus értelemben holtak.

Az emlékek mozaikjaiból felépíthető a főhős élete. Ezek az emlékképek egyszerre több időállapot tárkrözi attól függően, mitől számítjuk. Több viszonyítási pont is adódik a regényben: a megírás és az utazás ideje. A megírás időpontjához mérten minden a múltban játszódik, míg a másik viszonyítás szerint az utazás jelen idejű. A regényben feltűnik a jövő is, mely általában a megírás jelenével azonos. Azonban az előreutalásoknak.

két fő típusa: a "majd" jegyében történő előrejelzések csoportja, amelyek az utazás végével kapcsolatos jóslat-hatású kijelentések; a másik típusba tartozók hasonló megfogalmazásúak, de az eseményekhez kapcsolódva utalnak az esemény jövőbeli alakulására. A különböző asszociációk révén idéződnek fel az emlékek. Egy emlék többesr is visszatér egyre bővebb tartalommal; így ezek visszatérő motívumként, kohéziós erőként szerepelnek a műben.

Attól függően, hogy ki mennyire szabad, mennyire dönt a saját sorsában, a regényben hierarchikus rendbe csoportosíthatók a jellemelek. Az alulról építkező jellemrendszer legalsó kategóriájába tartoznak az SS-ek, majd a közömbös, értetlen emberek következnek, majd azok, akik értenek valamit sorsukból, de változtatni nem tudnak azon (pl. az auxerre-i német katona), s végül az ellenállók csoportja. Az ellenállók között ösztöndösen harcoló emberek, a "nép fiait" találhatók (pl. a semuri fiú), s intellektuális forradalmárok. Az előzőek név nélkül szerepelnek a regényben, míg Gerard közvetlen társai nevükön. Köztük a lényegben nincs különbség, mert mindkét csoport egy célért harcol, azért, hogy ne legyen többé "utazás", értelmetlenül pusztító háború.

SZTANÓ LÁSZLÓ

olasz szak, V. ELTE-BTK

GONDOLATOK A FORDÍTÁSRÓL

DR TAKÁCS JÓZSEF, docens,

ELTE, BTK, Olasz Tanszék

A dolgozat egy költői és fordítási anyag konkrét elemzéséhez fűzött gondolatsor. Az első rész alapgondolata: a műfordítás tulajdonképpen értelmezés és alkotás egyidejű, összehangolt folyamata. Ennek egyik vetülete a fordító sajátos szerepe, amely az olvasó és az író vonásait egyesíti. E három tevékenység / különösképpen pedig az alkotás és a fordítás / megkülönböztetése alapjául a szöveghűség fogalma tűnik kézenfekvőnek. Ez azonban, az eredetiség fogalmához hasonlóan, csak az ún. szerzői irodalom vonatkozásában érvényes. Továbbá a szöveghűség fogalma egybeesik a szerzői mű és fordítása fogalmával, tehát azokat mintegy önmagukkal definiálja. Célszerűbb a fordítást értelmező és alkotó folyamatok meghatározott egvensúlyaként felfogni. Ezen túl azonban konkrétabb meghatározásra van szükség. A dolgozat második része a fordítás, az állandó motívumok / tópika / és a stilisztikai eszközök össze függéséről tett néhány megjegyzést tartalmaz. Az elméleti alapot a tartui iskola / Lotman /, és főleg a francia strukturalista iskola poétikai elvei képezik / Cohen /. Az eszmefuttatás célja hangsúlyozottan egy egyéni fordítási eszmény kialakítására tett kísérlet rögzítése.

SZERZŐ NEVE : SZÜCS ANDREA EGYIPTOLÓGIA III.ÉVFOLYAM

A DOLGOZAT CÍME : AZ EGYIPTOMI RITUALIS VIZILÓVADÁSZAT
PREDINASZTIKUS EREDETE

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE : VÁNEK ZSUZSANNA TANÁRSEGÉD

AZ INTÉZMÉNY NEVE : ELTE-BTK

Dolgozatomban egy érdekes motivummal foglalkozom, amely mind a történeti fejlődés során, mind a néprajzi hagyományokból nyomon követhető Egyiptomban.

A vizilóvadászat jelene az egészen korai időktől a görög korig a sirábrázolások és más vallásos tárgyú emlékek fontos részét képezi.

Az első ilyen tárgyú kultikus célú ábrázolások a Nagada I. korszak kerámiáin jelennek meg Dél-Egyiptomban. A gerzehi periódus viszont mellözi ezt a motivumot. Ez fontos bizonyítéka annak, hogy a Nagada I. jellegzetesen vadásztársadalom, melynek kultúrájából nem küszöbölhetők ki az idegen hatások, míg a Nagada II. népessége letelepült, földművelő életmódot folytatott.

A délről származó I-II. dinasztia idején ez az ábrázolás egyértelműen királyi privilégiummá válik, - viszont az északi eredetű III-IV. dinasztia korában nem találunk erre a kultikus cselekményre utalást. A Manethón szerint felső-egyiptomi V-VI. dinasztia királyi és nemesi siremlékein ismét fontos szerepet kap a vizilóvadászat jelene.

Feltevésesen szerint ez a motivum a déli kultúrák hatására épült be az egyiptomi mitológiába, és mind a király, mind a nemesek halotti kultuszában az ellenség legyőzését jelképezi.

SZÜCS ERIKA II. éves magyar-történelem szakos hallgató
A KERESZTÉNY SZIMBÓLUMRENDSZER ALKALMAZÁSA, NÉV-ÉS
MONDATREJTÉS BALASSI BÁLINT ISTENES ÉNEKEIBEN
KILLÁN ISTVÁN egyetemi docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar 68d8116

Balassi költészetében, így istenes énekeiben is hármas stilushatás érvényesül: a középkori szimbólumrendszer beépítése a versekbe, a reneszánsz ember személyes hangja, könyörgése és egyfajta manierista megelőlegezés, amely néhol már felbukkan a sorokban.

A középkori keresztény szimbólumrendszer alkalmazása, használata tudatos költői attitűd, s Balassinál több síkon is felfedezhető: a számok és színek misztikája, az állatok, a növények és a különböző tárgyak szimbólumai istenes verseit többletértelemmel ruházzák fel. Mindez egyfajta elrejtett tükröződése vágyainak, könyörgésének, moráljának.

Tudatos név-, szó- és mondatrejtés is előfordul: vagy ismert módon, például a versek első szavának első betűjéből összeálló anagrammaként és hasonló módszerekkel, vagy a belső szóhasználatban illetve betűkben egy összeolvasható és a betűk egyvelegének értelmet adó szövegrészben.

Dolgozatom tárgyául azokat a hiteles értékű verseket választottam, amelyek egészben maradtak ránk, s egyrészt a Balassi-kódexből, másrészt a gyűjteményen kívül ismertek.

SZOCS ERIKA

MAI FELIRATOK AZ ALFÜLDI BOROSKANCSÓKON ÉS PÁLINKÁSBUTELLÁKON

Dr. BALÁZS GÉZA

ELTE ÁITFK GYÜLLŐI KÉPZÉSI HELY

Dolgozatom célja bemutatni egy ma is élő, sajátos népművészeti ág jellemzőit, stílusának elevevenségét és sokszínűségét Tiszafüreden és Hódmezővásárhelyen gyűjtött anyaggal illusztrálva.

A butellákon, valamint a boroskorsókon és -kancsókon lévő feliratok funkciójukat, tartalmukat, formai megoldásukat tekintetbe véve többféleképpen tipizálhatók. Egyrészt a fazekasok saját alkotásai, más részüket szépirodalmi művekből vették át, és vannak fazekascsaládokban hagyományozódó versek is.

A készítő azonban mindig mondani akar valamit az olyan embernek is, "aki ugyan könyvet nem vesz a kezébe, de a kancsót, butellát azt alaposan megnézegeti."

TAUBERT MARIANN francia szak III.évf.

A PASSÉ SIMPLE HASZNÁLATA A FRANCIA UJSÁGOK ÉS MAGAZINOK NYELVÉBEN

Dr. SÓRÉS ANNA egyetemi adjunktus

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A dolgozat első felében azt ismertetjük, hogy a különböző nyelvtanok hogyan írják le a passé simple használatát. Ezután a hét kiválasztott ujságban vizsgáltuk meg a passé simple-ek előfordulását, s azokat különböző szempontok szerint csoportosítottuk.

Összeszámoltuk, hogy az egyes ujságokban szám szerint hány fordult elő, majd a cikkek fajtái és a cselekvés jellege szerint csoportosítottuk őket.

Megnéztük azt is, hogy a különböző személyekben milyen gyakran fordul elő. Mindezt összevetettük a nyelvtanokban leírt definíciókkal, s összegzésül megállapítottuk azt, hogy a nyelvtanoktól eltérően a passé simple-et sokkal többféle funkcióban használják ill. a passé simple-el kifejezett cselekvés eredménye a jelenben érezhető, valamint a passé simple kifejezhet folyamatos és tartós cselekvést határozó nélkül is.

TELBISZ MIKLÓS, 5. évfolyam angol-történelem
A KOMPOZÍCIÓ MINT KOMMUNIKATÍV SZÁNDÉK
KONLÓSI LÁSZLÓ IMRE, egyetemi adjunktus
JANUS PANNONIUS TUDOMÁNYEGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARA

Dolgozatom első részében az emberi verbális és nem-verbális kommunikáció kérdéseinek újfajta megközelítési módjával foglalkozom. Itt rámutatok az Arisztotelésztől napjainkig, a modern szemiotikusok által is preferált KÓD-MODELL hiányosságaira és abszolút értelenben vett tarthatatlanságára. Mindezt a pragmatika, főképpen az inferenciális pragmatika eredményeinek bemutatásával teszem. Az INFERENCIÁLIS-MODELL lényege, hogy a Kód-moddellal szemben lehetővé teszi egy kommunikatív közlés/megnyilatkozás implicit tartalmaira történő rávilágítást. Ezek után egy merőben új, a Dan Sperber és Deirdre Wilson által 1936-ban közzétett RELEVANCIA-ELMÉLET főbb kérdéseit tárgyalom, mint az inferenciális-modellt kiegészítő és általános érvényű, az emberi kommunikáció folyamatainak megmagyarázására tett kísérletet. Dolgozatom második részében a nem-verbális kommunikáció területére kalandozom, mégpedig a képzőművészetekére. Kiindulási pontom itt természetesen az, hogy a művészi szándék is alapvetően kommunikációra való törekvésként fogható fel. A Relevancia-elmélet széles körben alkalmazható terminusainak segítségével kísérletet teszek arra, hogy bemutassam, hogyan jön létre ez a fajta kommunikáció. Érvelésem középpontjában a művész kommunikatív szándéka, mint kompozícióra való törekvés jelentkezik.

TERPLÁN ZOLTÁN
MAGYAR - TÖRTÉNELEM IV. ÉVFOLYAM

NAPÓLEON A KORABELI MAGYAR SAJTÓBAN
/1804-1815/

KONZULENS:
Dr. ZÁVODSZKY GÉZA FŐISKOLAI DOGENS

ELTE ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLAI KAR

A mai és régebbi magyar történettudomány - ezen belül a sajtótörténet is - 1795-tel lezárja a magyar felvilágosodás korát, és a francia forradalom eszméinek terjedését országunkban 1795-től az 1820-as évek elejéig - a reformkor kezdetéig - mintha "ezellemtől" lenne Magyarországon, amelyben a felvilágosodás már nem, a reformkor eszméje még nem él.

Azonban, ha belelapozunk a Napóleon császársága idején megjelent kevés számú magyar újságba, nem ezt tapasztaljuk. A felvilágosodás és a francia forradalom eszméi tovább élnek az újságok hasábjain - ha nem is abban a nyílt, közvetlen formában, ahogy az II. József halála után megszokottá vált. Az újságok részletesen írnak Napóleon törvényeiről, intézményeiről /természetesen attól függően, hogy Ferenc császár, magyar király milyen viszonyban van Napóleonnal/ Napóleon törvényei, intézkedései a forradalom "konszolidációjának" tekinthetők /elég itt csak a "CODE CIVIL"-re utalni/, és megtalálhatók a felvilágosodás gondolatai is ezekben a rendeletekben.

A magyar újságírók pedig részletesen beezárolnak ezekről a törvényekről, intézményekről - a cenzúra keretein belül. Közvetve tehát tovább élnek a felvilágosodás, a francia forradalom eszméi a magyar újságírásban, s szerény előzményét tapasztaljuk a később kibontakozó reformkoroknál.

TIBOLA KATALIN történelem - prosz V.évf.
ERKÜLCSI VILÁGKÉP GRIMMELSHAUSEN: A KALANDOS SIMPLICISSIMUS
CIMŰ MŰVE ALAPJÁN

Dr. ZIMÁNYI VERA egyetemi tanár
Janus Pannonius Tudományegyetem

Dolgozatomban a Harmincéves háború erkölcsi viszonyait vizsgáltam meg Grimmelhäusen : A kalandos Simplicissimus című műve alapján. Az író a háború legvadabb küzdelmeibe viszi az olvasót. A harcokon keresztül mutatja be a kor Európáját. A regény szervező elemei azonban nem csatajelentek vagy éppen a kiemelkedő hadvezérek köré csoportosuló történések, hanem az igazán lényeges mondanivalója az az erkölcsi átalakulás, amit a háború váltott ki az emberben. Változások következtek be kapcsolataik minden formájában. Megváltozik az egyénnek az élethez, a körülötte levő világhoz és az Istenhez való viszonya. A grimmelshäuseni világ egy teljes erkölcsi romlást tár elénk. A hagyományos értékek elveszttek, kiüresedetté váltak. Az emberek számára megszűnt irányadó szempont lenni a jóság, a vallás, a hűség, a szeretet és a becsület. Helyettük szenvedélyek uralkodnak, csak a pillanat élvezete a fontos. Kialakul az egyénben valamiféle "utolsó idő hangulat" világvége várás. Leginkább azt vizsgáltam meg, hogy milyen területeken megy végbe az emberi értékek degradálódása és hogyan képzeltek el a kiutat ebből a szörnyűségesen bűnös világból.

TÓTH FERENC TÖRTÉNELEM-FRANCIA SZAK II. ÉVFOLYAM
EGY MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ DIPLOMATA TEVÉKENYSÉGE A XVIII.
SZÁZADI KÜLPOLITIKÁBAN
DR. CSERNUS SÁNDOR ADJUNKTUS
JATE BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR SZEGED, EGYETEM U. 2-6.

A XVIII. századi francia külpolitika sajátossága, hogy a nagy francia forradalom után uralkodó politikai nézetek túlnyomórészt azonosak a forradalom előttiekkel. Ennek egyik eklatáns példája Egyiptom gyarmatosításának és a Szezi-csatorna megvalósításának terve. Egyiptom elfoglalása és a csatorna az indiai gyarmatosítás szempontjából volt jelentős. A magyar származású báró Tóth Ferenc a török Porta megbízásából foglalkozott a csatorna tervével. Ez a szultán halála miatt nem valósult meg, de a Franciaországba visszatérő diplomatát továbbra is foglalkoztatta a terv gondolata. Emlékiratában papírra is vetette nézeteit. A mű rövid idő alatt tíz kiadást ért meg és öt nyelvre lefordították, így az elképzelések bekerültek a köztudatba. A forradalom zűrzavarában lekerült a napirendről, de a Direktórium idején újra felvetődött a terv. Megvalósítására Napóleon egyiptomi expedíciója volt hivatott. Az expedíció kudarca és Lepere mérnök hibás számításai áthúzták az elképzeléseket.

A dolgozatomban báró Tóth személyére, munkásságára és annak későbbi vonatkozásaira szeretném felhívni a figyelmet. Külön ki szeretném emelni a XVIII. századi francia külpolitika kontinuitásának tényét. Az általam vizsgált források báró Tóth Ferenc: "Mémoires sur les Turcs et les Tartares" c. művének IV. könyve és Napóleon emlékiratai voltak. Ezek mellett még a Szezi-csatorna és az egyiptomi expedíció történetére vonatkozó szakirodalmat is felhasználtam.

TÓTH KATALIN KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSI KÖZPONT HEVES
BOLDOG KÖZSÉG RAGADVÁNYNEVEI
DR. FEKETE PÉTER TANSZÉKVEZETŐ FŐISKOLAI DOCENS
HO SI MINH TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA EGER

Dolgozatomban azt a hivatalos névhasználat mellett élő névanyagot mutatom be, amely még ma is általánosan használt Boldogon, a lakóhelyemen. Ez a ragadványnevek állománya.

A községben 303 különböző ragadványnév él. Ezeket vizsgáltam különböző szempontok alapján. Ezek közül a legrészletesebb az adatközlőktől kapott információk alapján történő névadási indíték szerinti csoportosítás. /Itt a neveken jelöltem a helyi /déli palóc/ nyelvjárás hangtani és alaktani sajátosságait is./

A ragadványneveket nyelvi alkatuk szerint is megvizsgáltam -- szoros összefüggésben a helyi nyelvjárás sajátosságaival és a terület néprajzi jellegzetességeivel. Megfigyeléseimet szemantikai, alaktani és szófajtnai szempontból végeztem.

Dolgozatomban még kitértem a ragadványnevek dialektikus szempontból történő vizsgálatára -- összefüggésben az öröklődéssel --, a névhasználati kérdésekre és a ragadványnevek nemzedéki és társadalmi rétegbeli jelentkezésére is.

Adattáram tartalmazza a vezetéknevek és a ragadványnevek összefüggését is.

Célom a nevek összegyűjtésével és rendszerezésével az volt, hogy részben hozzájáruljak a községben élő hagyományok őrzéséhez, másrészt képet alkossak a ragadványnevek világán keresztül Heves megye legdélibb településéről, az itt lakók életéről.

TÓTH LABONCZ ATTILA tanító szakos, III. évfolyam
KASSÁK VILÁGKÉPÉNEK MÁGIKUS ELEMEI
SZÜÖRNÉ DR. ANTAL ILONA főiskolai docens
DEBRECENI TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA

Dolgozatomban egy új szemzőgből elemezem Kassák verseit, egy mágikus-mitikus szemzőgből, s megpróbálok szimbólumaira, motívumaira egy újfajta nézőpontból tekinteni.

A műveiben jelentkező ősi analógiák rendszerét mutatom ki, bár nagyon nehéz ezeket előhozni teljesen, tisztán, hiszen Kassák motívumrendszerében közismerten nagy jelentősége van a merész asszociációknak, és az avantgarde hatásoknak. Kiindulásom alapja, hogy a madár-, ló-, tűz-, dob-, stb szimbólumok mégeen "légből kapottak", és a számoknak sem feltétlenül csak dadaista blöffkeltő hatásuk van.

Néhány gondolat erejéig kitérek a költő, és a garabonciás kapcsolatra. Kassák esetleges alászállására, és garabonciásására.

Dolgozatomnak nem célja a kassáki mű ilyen alapú részletes elemzése, hiszen írásom terjedelme korlátok közé van szorítva-, csak alapjaiban szeretnék felmutatni egy újfajta koncepciót, és az ezirányú elemzések lehetőségét.

TÓTH SZILVIA orosz-tanárnevelés szakos tanár
külföldi ösztöndíjas

MESTERSÉGES KISNYELVEK TECHNIKÁJA

DR. LENGYEL ZSOLT főiskolai tanár

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Orosz Nyelv és Irodalom
Tanszék

Az anya- és az idegen nyelvi ismeretek mérésének egyik pszicholingvisztikai eljárása az ún. mesterséges kisnyelvek technikája, amely a hazai szakirodalomban ma még alig használatos.

A kutató maga állít össze egy nyelvet - annak grammatikáját, szókincsét - és a kísérleti személyek a nyelvvel manipulálnak.

Én az orosz nyelv sajátosságait modelláló mesterséges kisnyelv segítségével végeztem kísérletemet általános iskolások körében. Elsősorban a grammatikai készségek és bizonyos lexiko-szemantikai problémákat vizsgáltam.

A hibák egy része életkortól függ, mások nem. A kísérlet eredményei sokrétűen használhatóak, kiemelném ezek közül a grammatikai anyag graduálására vonatkozóakat.

TÜRÖ GÁBOR angol-történelem V.évf.

NŐI PRINCIPIUM A GNÓZISBAN

TÓTH ISTVÁN adjunktus

Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

A dolgozat abból a szempontból próbálja megközelíteni a gnóziót, amelyből nézve az jelentősen eltér a kereszténységtől. Ez a szempont a nőiesség, a nők szerepe a gnózis tanaiban, világlátásában.

A női principium felbukkanása meglehetősen gyakori a gnosztikus irodalomban, és nagyobb fontosságú pontokon észlelhető, mint a kereszténység esetében. A forrásoknak különösen két csoportja bizonyult hasznosnak. Először is az i. sz. első századok egyházatyáinak eretnekség ellenes műveiben fellelhető gnosztikus vonatkozású részek. Irenaeus, Hippolytos és Tertullianus cáfolatai sokmindent megőriztek számunkra a gnózis elemeiből.

A második forráscsoport a Nag Hammadi kodexek bőséges anyaga. Ezek a magyarul sajnos kevésbé publikált iratok majd mindegyike értékesnek bizonyult a dolgozat szempontjából. A legfontosabbnak ítélt részeket többnyire, az angolnyelvű kiadás alapján, saját fordításban közlöm.

A női principium szerepei a gnosztikus tanítások közül három fontos tétel köré csoportosíthatók: Az androgyn legfelsőbb lány női oldala lényeges szerepet játszik a gnosztikus kozmogóniában. Az anyag létrejöttének oka egy női alak, Sophia hibája. A gnózis viszonya a földi lét-hez meglepően befolyásolja a nők megítélését a mindennapokban.

A Nag Hammadi iratok a kereszténység kialakulásának fontos dokumentumai, így segítenek rávilágítani a kanonizáció előtti kor szellemi érájára.

TÖRÖK ATTILA; JATE BTK, ANGOL-TÖRTÉNELMI SZAK, MŰSODÓV
MIKROVILÁGOK EDMUND SPENSER THE FAERIE QUEENE CIMŰ MŰVÉNEK
KÉT CANTÓJÁBAN /II, xii ÉS III, vi/. A SZERELEM MINT METAFI-
ZIKUS KERET

TÉMAVEZETŐ TANÁR: DR. SZŐNYI GYÖRGY ENDRE adjunktus
JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM, SZEGED

E dolgozatban Edmund Spenser művének két cantóját kísér-
lem meg összevetni és tágabb keretbe helyezni. Erre az ad le-
hetőséget, hogy a két rész szervesen összefügg allegórikusan
és képrendszerében egyaránt. Mivel azonban a Bowre of Blisse
és a Gardin of Adonis örmagában is szervezett egység és mik-
rokozmosz, vizsgálatukban és összevetésükben segítségül ki-
nálkozik Eliade néhány megjegyzése a szent térről. Jóllehet
e két hely nem valós tér, mint az Eliade által vizsgált te-
rek, a megközelítés hitem szerint mégis segíthet egyrészt a
mű allegórikus szerkezetének feltárásában, másrészt talán egy
világkép fölvezetésében is. - A mű képvilágára egy sajátos,
Spenser által is elismert - és nyilván jórészt tudatosan al-
kalmazott - kétértékűség jellemző, amely csak a mű egyébként
könyvészeti jellegű primér szerkezetének a vizsgálatával olá-
ható föl, így azonban meglepően egyetemes világmodell bon-
takozik ki előttünk. Ezentúl szerves példákval és másként
értelmezhetetlen egybeesésekkel szeretném bizonyítani, hogy a
szerelem nemcsak mint lovagi érték és téma jelenik meg a mű-
ben, de egyfajta metafizikai keretként is szolgál, azaz mind
a mű nyelvezete, mind allegórikus fölépítése a szerelem vi-
lágunkban betöltött szerepének mint modellnek megfelelően
működik.

TÖRÖK JÓZSEF V.évf. orosz-alkalmazott nyelvészet
AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEKNEK KÉSZULT ÓVODAI PROGRAM
ÉRTÉKELÉSE

Dr. RADNAI ZSÓFIA egyetemi adjunktus
JLTE

Az óvodai idegen nyelvi /orosz nyelvi/ kísérleteknek Magyar-
országon nincsenek nagy múltu hagyományai. Az e témakörben
föllelhető szakirodalom három fő műre korlátozódik: Nyeg-
nyeickaja és Sahnarovics "Jazik i gyetyi " c. könyvére
a Nádudvari Imréné által végzett kísérletekre s Lengyel
Zyoltnak " A nyelvoktatás alfa-bázisa " c. könyvére.

Az orosz nyelvterületen megkezdett óvodáskorú idegennyelv-
oktatási kísérletek / Moszkva és Jereván központtal/ meg-
határozó jelentőséggel bírtak a hazai két átfogó kísér-
leti rendszernek / vagyis a Debrecen-Hajduböszörmény-Ajka,
illetőleg a Budapest-Csepel városokhoz kapcsolódó rend-
szerek / létrejöttére.

A Kecskeméten folyó idegennyelv-oktatási kísérlet orosz
ágának indításakor a fent említett anyagok álltak rendelkez-
ésre: s ezek közül az alfa-bázis könyve tűnt leginkább
adaptálhatónak, mivel ez szempontokat, tanterveket és
tananyagokat, valamint mérési eredményeket is tartalma-
zott az óvodások nyelvi fejlődésének illusztrálására.
A szerző annak idején vállalta a programoknak a helyi
körülményekhez való adaptációját, illetőleg a kísérletek
vezetését is.

Alkalmazott nyelvészeti szakosodásban részt vevő orosz
szakos lévén vállalkoztam arra, hogy továbbfolytatom a
kísérletben a kutató fejlesztő tevékenységet.

TUBA MÁRTA, IV. ÉVF. MAGYAR-ANGOL-FINNUGOR SZAK
A DÉLI OSZTJÁK VERSÉLÉSÉRŐL
DR. VÉRTES EDIT, EGYETEMI TANÁR
KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM

Dolgozatomban K. F. Karjalainen déli osztják feljegyzéseit vizsgálom verstani szempontból a K. F. Karjalainens Südstjaische Textsammlungen I. (Neu Transkribiert, Bearbeitet und Herausgegeben von Edith Vértés, MSFOu 157, Helsinki, 1975.) c. kiadás alapján.

A folyamatosan feljegyzett szövegek közül tizenhat ima szemantikai és metrikai kritériumok alapján verssé alakítható. Valószínű, hogy a nyelvi gyűjtésre figyelő Karjalainen nem fordított elég gondot a népköltési formákra.

A szemantikai tagolás alapja a mondat, a metrum fő szervező elemei a párhuzam, az ismétlés és a gondolatritmus. A megkövesült nyitó-, kérdő- és záróformákban nem is találunk más szervező erőt, de az imák egyéni leleménnyel alkotott sorai is hasonló mintára épülnek. Az esetleges orosz nyelvi hatás azonnal kimutatható, ugyanis a jövevényszók nem mindig illeszkedtek az ősi szövegbe.

Munkámban a hangsúlyos verselés déli osztják örökségéhez szolgáló adatokkal.

Szerző neve: TUBA MÁRTA IV. m-a-fgr.
Dolgozat címe: RLSZ ÉS EGÉSZ. AZ ANGOL PARTITIVUS
Témavezető tanár: DR. KORPONAY BELA DOCENS
Intézmény neve: KLTE

Rész és egész viszonyának megnevezése a nyelv több síkján is történhet. A partitívus /részelő eset/ a finnugor nyelvek sajátja. Minden funkciója egy ősi, elsősorban ablatívusi jelentésű uráli toldalékból fejlődött ki, s máig megtartotta részlegességet, befejezetlenséget jelölő konnotációját.

A partitívusi eset hiányát az angol nyelv előjárókkal /of, with stb./, aspektussal, határozatlan névmással és más grammatikai elemekkel pótolja.

A rész és az egész viszonya fedezhető fel szemantikai síkon a motonimikus kifejezésekben is.

Dolgozatomban példamondatok alapján vizsgálom az angol partitívus megjelenési formáit.

TURNAI TIMBA IV. éves magyar-történelem szakos hallgató
NÁDASDY KÁLMÁN SZÍNÉSZPEDAGÓGIAI MUNKÁSSÁGÁNAK ELŐZMÉNYEI -
"Ellentelvajlás" pedagógiából
KERÉNYI FERENC o. egyetemi docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Nádasdy Kálmán "osodagyermekként", 17 évesen már Puocini három egyfelvonásos operáját fordította, ezért "Méltóságos ur" megszólítással tüntette ki az Operaház igazgatója. Majd egy szilveszter este becsöppent az Apolló kabaréba, ahol Csontos Gyula és Törzs Jenő - már ismert színművészek - mellett lehetett zongorakísérő. Ugyanígy szerepben dolgozhatott Medgyaszay Vilma sanzonénekesnővel is, akibe rajongásig szerelmes volt.

Ezek a próbálkozások mind azt célozták, hogy Kodály Zoltán tanítványa lehessen a Zeneakadémián, de ehhez évekig kellett tanulnia és győzködni a Mestert, míg furcsa dinnyevásári találkozásuk után, Nádasdy operarendezés iránti elszántságát értékelve, felvette.

Több kalandos kitérő után lett rendező, egyben színész-nevelő. Munkái során az énekesekkel, színészekkel való foglalkozásokban mindez elképzelés-hálózatá alakult, a meghatározóan élmények következtében.

Azt szeretném bizonyítani, hogy az opera és filmrendezés mellett, ugyanolyan fontos volt színésznevelői munkássága, mivel így született meg az az összművészeti teljesítmény, amivel híressé vált.

Arról is essék néhány szó, végül, milyen utat kellett bejárnia annak a kezdő kutatónak, aki mindezen anyagok nyomára akart bukkanni, hányféle ötlet segítette az anyag összegyűjtésében és összeállításában, mivel megjelent munka vagy írásos anyag nem létezett.

UJ IMRE IV. magyar-történelem

PETŐFI KÖLTÉSZETÉNEK MEGÍTÉLÉSE 1849 ÉS 1867 KÖZÖTT

témavezetők: VARGA PÁL adjunktus és VELIKY JÁNOS adjunktus
KLTE, Debrecen

Petőfi Világos utáni megítélése összefüggött a kor népiesség- és epigon-kritikájával. A kor politikai viszonyai és az esztétikai elvek változásai miatt éles bírálat érte a túlzottan alanyi költészetet; Németh G. Béla és Sőtér István egyenesen a kor líraellenességéről beszél. Szerintem - Szajbély Mihállyal értek egyet - a bírálatok zöme csak a dalköltészetre, és nem az egész lírára vonatkozott. Sőt, Arany és Erdélyi kifejezetten szükségesnek tartotta a népiesség nyomában föllépő epigon-lírá, melynek meghaladásával magasabb szinten születhet újjá a nemzeti költészet.

A Petőfi-kép értékeléséhez a kor kritikai normáinak /kiengesztelődés - eszményítés/ elemzése, a szerveződő irodalmi Deák-pártnak és elvrendszerének bemutatása és a főbb közön-ségsszociológiai tényezők rajza adhat megfelelő alapot.

A későbbi Petőfi-értékelések alapművévé Gyulai Pál 1854-es dolgozata vált. Gyulai a népiesség és a magyar "genre-festészet" legnagyobb alakjának tartja Petőfit, politikai és forradalmi költészetét viszont - kritikai normái és eltérő lelki beállítottsága miatt - nem fogadja el. Erdélyi és Salamon Gyulai nyomdokain halad; de míg az előbbi a forradalmi verseket az ifjúság túlzási hajlamából magyarázza, az utóbbi eleve nem tartja összeegyeztethetőnek az eszményítés elvével a Petőfi-féle alanyiságot. Az első Petőfi-biográfia /1864/ Zilahy Károly műve; Zilahy kitér Petőfi költészetére is - ítéletei Gyulai bírálatával csengenek egybe.

Petőfi optimizmusa nem volt folytatható Világos után. Ítései a kor legnagyobb magyar költőjének tartották, de sztoikus szemléletükkel összeegyeztethetetlenek voltak "az ítélet gyeplőit könnyen elragadó érzések".

UJVÁRY MÁRIA tanítói szak, III.évfolyam:
A HAGYOMÁNYOS PARASZTI GAZDÁLKODÁS ISMERETANYAGA ÉS
SZÓKINCSE HÉTBE

Témavezető: DR. KOVÁTS DÁNIEL főiskolai tanár
Sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola

A dolgozat a hagyományos paraszti gazdálkodás ismeretanyagának és szókincsének feltárását célzó országos vállalkozáshoz kapcsolódik, s ezért a Néprajzi Múzeum és a Nyelvtudományi Intézet által kiadott útmutatókat követi.

Az egykori Gömör megyébe tartozó Hét község és környéke nem tartozik a néprajzilag feltáratlan területek közé, hiszen - elsősorban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem néprajzi tanszékének köszönhetően - az elmúlt években ez a táj gyakran megjelent a publikációkban. A népi gazdálkodás témaköre azonban bizonyos mértékig háttérbe szorult, s ez indokolja tudományos szempontból is a témaválasztást.

A dolgozat hat fejezete közül a bevezetés a helyszín és a témaválasztás indokainak bemutatásával foglalkozik, illetve néhány tanulságot fogalmaz meg a záró rész. Magának a gazdálkodásnak a menetét négy fejezet dolgozza fel. Előbb a talajművelés helyi rendjét mutatja be (határhasználat, trágyázás, szántás, boronálás, hengerlés), majd a vetés hagyományának leírása következik (gabonafajták, a vetőmag kiválasztása és előkészítése, a kézzel és a géppel való vetés). A további fejezetekben a betakarítással (az aratás, a hordás, a szálas gabona otthoni tárolása) és a szemnyerési eljárásokkal (kezdetleges cséplő eljárások, nyomtatás, cséplés) foglalkozik a szerző. A leírásban fontos helyet kap a munkákhoz kapcsolódó hagyománykincs, folklór, valamint a palóc sajátosságokat mutató település nyelvjárási szókincsé.

A szerző a szóbeli kikérdezés néprajzi módszerével a két világháború népi gazdálkodását igyekszik rekonstruálni.

A leírást ábrák, fényképek, hangfelvételek egészítik ki.

URBÁN ERIKA V.évf. történelem-angol szak
MEGJEGYZÉSEK A MITHRAS-KULTUSZ KULTUSZKÉPÉNEK ÉRTELMEZÉSÉHEZ
Dr. TÓTH ISTVÁN egyetemi adjunktus
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A római császárkor legnagyobb hatású misztérium vallása az iráni és hellénisztikus elemeket ötvöző Mithras-kultusz volt. E vallás bíródalomszerterte azonos elemekből és azonos kompozíciós elvek szerint felépített központi kultuszképe - a bikaölés jelene - illetve annak értelmezése régóta foglalkoztatja a vallástörténeti kutatást. - A dolgozat bemutatja a kép értelmezésének eddigi legfőbb állomásait: F. Cumont /1899/, S. Wikander /1951/, L. A. Campbell /1968/, S. Insler /1975/, illetve M. Speidel /1980/ álláspontját. A dolgozat ezután az antik források /mindenekelőtt Porphyrios, de antro ... 24./ alapján kísérletet tesz a jelenet egyik legfőbb mozzanata a két fáklyatartó ifju elhelyezkedése új értelmezésére. Ennek során az Insler által javasolt csillagászati magyarázat alapjára helyezkedve, Cautas és Cautopates alakjában a csillagászati Észak, illetve Dél megjelenítéseként magyarázza a két figurát, és mögöttük az emberi lélek útjának a születéstől a halálig tartó folyamatát ismeri fel.

E gondolatros végkövetkeztetése az, hogy a bikaölés áldozatának jelentősége az emberi lélek üdvözülésének biztosításában rejlett. Ezzel egyidejűleg a dolgozat számol azzal a lehetőséggel is, hogy mind az ábrázolás, mind a kiindulásként felhasznált Porphyrios idézet többféle értelmezést is lehetővé tesz.

VALCSEV VIVIEN bolgár-néprajz II. évfolyam
MÓDSZERTANI ELŐMUNKÁLATOK A BULGÁRIÁBA VISSZATELEPÜLT
BÁNÁTI BOLGÁR KÖZÖSSÉGEK KUTATÁSÁHOZ

Témavezető tanár: CSIKHELYI LENKE adjunktus

ELTE Bölcsészettudományi Kar Szláv Tanszék

A temesi Bánátból Bulgáriába visszatelepült lakosság egy archaikus bolgár, és egy erre épülő magyar, illetve kevert néprajzi kultúra hordozója. A körükben végzett gyűjtőmunka így alapos előzetes tájékozódást és módszertani előkészítést igényel, mind a magyar, mind a bolgár anyag tekintetében. A dolgozat célja annak a komplex néprajzi terepmunkának előkészítése, amelyre a bolgár fél biztosít lehetőséget 1989-ben az ELTE hat bolgár szakos hallgatójának. A munka megkísérli összegezni a bánáti bolgárokról szóló néprajzi vonatkozású irodalmat, s az általános módszertani elvek alapján próbálja megtervezni a gyűjtőmunkát.

VARGA ÁGNES magyar-német szak, III. évfolyam

A DIVAT ÉS A MÓDI SZAVAK KULTÚRTÖRTÉNETE

Témavezető tanár: DR. E. ABAFFY ERZSÉBET egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dolgozatomban a divat és a módi szavak kultúrtörténetét vizsgálom a MTA készülő Nagyszótárának anyaga alapján. A legkorábbi vizsgált adatom 1697-ből, a legújabb 1964-ből való. A divat régi szavunk eredeti jelentése 'becs, érték' ill. 'jól tenyésző, virágzó állapot' volt. A nyelvújítás korában 'az öltözetnek, viselésnek stb. szokásban levő formája' értelemben felújították, hogy ezzel a német ill. francia eredetű módi szó használatát felváltsák.

Dolgozatom első részében fontosabb értelmező, történeti és etimológiai szótárainkban vizsgálom a két szó jelentéseit és egymáshoz való viszonyukat. Majd ezeket a megfigyeléseket igyekszem alátámasztani a Nagyszótár adatainak segítségével.

A dolgozat második részében a divat ill. módi előtagú összetételek vizsgálatával foglalkozom. Összegyűjtöm azokat a szavakat, melyek a divat és a módi szóval is alkotnak összetételeket/pl. divatárusnő-módi árulóné/ill. azokat, melyek csak vagy az egyik vagy a másik szóval fordulnak elő összetételben. /pl. divatparancs, módi pálcás/

A harmadik részben egyes írók, költők/pl. Mikszáth, Krúdy, Ady, Babits műveiben vizsgálom a két szó előfordulását és ennek stilisztikai következményeit.

Az utolsó részben a vizsgálat következtetéseit vonom le a két szó kapcsolatáról, és ennek a kapcsolatnak a változásairól a nyelvtörténet folyamán.

VARGA ANDREA magyar--történelem szakos IV. éves főisk. hallg.

"A BOR, MAJD A VÍZ DICSERETI"

LUDÁNYI MÁRIA

főiskolai adjunktus

Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger

A dolgozat témája "A Bor, majd a Víz dicséreti" című XVII. századi töredékes kézirat.

A műfaj megállapításánál a szerző azt kívánja bizonyítani -- az ellentétes vélemények felsorakoztatása után --, hogy a mű az iskoladráma minden jellegzetességét magán viseli. A darab szereplői azonban az általános iskolai közjáték típusaitól eltérő sajátosságokat is mutatnak. Ez az eltérés a szerző véleménye szerint a középkori végáns hagyományokra vezethető vissza, mindezt egy szereplő, a poeta alakjának elemzésével kívánja bemutatni.

VARGA EMŐKE magyar-ének szak, III. évf.

NÉMETH LÁSZLÓ ÉS MEZŐSZILAS

BIRÓ ZOLTÁN főiskolai docens

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Dolgozatomban Németh László és a választott szülőföld, Mezőszilas kapcsolatát vizsgáltam azzal a céllal, hogy egy tollvonással hozzájáruljak a Németh László portré elkészüléséhez.

A mezőszilasi lanka s a falubeli emberek és események adta élménymagyokat és az életművet determináló hatásokat kerestem, az adatgyűjtő aprómunkának, a rendszerezésnek majd az ezekből született megállapítások levonásának lépcsőfokait végigjárva. Dokumentumból, s a hajdani Szilasbalhást irodalomba emelő művekből indultam ki, a szereplőkre illetve az őket motiváló valós személyekre, hozzájuk kapcsolódó eseményekre, s a helyszínekre összpontosítva a figyelmet.

Valóságost és regénybelit vetettem össze - az embertípusok, a lelkialkatok, a földrajzi vonatkozások terén -, hogy az írói fikció világa kirajzolódhassék, a realitás és a fantázia mérlegének súlyjátékából, jelezve az alkatot, az egyéniséget, pszichikumot, amely mozgatja.

VARGA ÉVA KATALIN - UHRMAN IVÁN
A "HAL" IGE ÉS AZ URALI LÉLEKKÉPZET
HORVÁTH KATALIN adjunktus ELTE BTK
Veres Péter Gimnázium

Dolgozatunkban etimológiai összefüggések tisztázását kíséreltük meg szinkron nyelvi anyag vizsgálatával, a TESZ és a magyar nyelv értelmező szótárainak adataira támaszkodva. A vizsgált szavak közös eredetét igazoló kritériumnak a hangtani és jelentéstani megfelelést tekintjük. Ezenkívül felhasználjuk az összehasonlító vallástörténet és néprajz adatait is.

E módszerrel igyekszünk felderíteni a hal ige szócsaládját. Szeretnénk valószínűsíteni, hogy e szócsaládba sorolható a bizonytalan eredetű hany, s talán ismeretlen eredetű hanyag szavunk; még inkább az urali eredetű hal és háló főnevek, valamint a hál ige is.

E feltevésünket a nyelvészeti érvek mellett az ősi urali lélekképzetekkel is igazolhatjuk, melyek emléke a Kárpát-vidéken és a magyar folklórban egyaránt fennmaradt.

VARGA IRÉN, OROSZ-NÉMET, V.ÉVF.
INTERTEXTUÁLIS ÉS INTRATEXTUÁLIS SZÖVEGSZINTEK
AZ "ÖRDÖGÖK"-BEN
KIRÁLY GYULA, DOCENS
ELTE BTK

Az "Ördögök" szövegszintjén olyan ismétlődések találhatók, amelyek átszövik az egész regényt, és emiatt a regény kompozíciójának a jeleként foghatók fel. Ezek tüzetes vizsgálata a szó frazeológiai ill. intertextuális egységeiig más szintű ismétlődésekkel egybevetve a szerzői szándék kiderítését ígéri egy olyan regényben, ahol, mint tudjuk a főhős az írás igen késői szakaszában jelent csak meg, ugyanakkor annak verbalitása maximálisan redukált. De ez a verbalitás a beszéd vagy a gondolat szintjén, esetleg csak gesztusszinten igen súlyos jelentéssel terhelt, s ennek megfelelően néhány alap-típusú, a mottókban is vagy a bibliai idézetekben fellelhető összefüggések jelentésére rímelt vissza, azokat emeli, bontja ki vagy ellenpontoszza.

Az intertextuális ismétlődéseken túl másik árulkodó jel a szerzői invenció rejtett programjait illetően az intratextuális ismétlődés. Ilyen például az eszme-gondolat oppozíciójának végigfuttatása a regényben. Sztyepán Trofimovics például végig az eszmékkel vívódik és csak élete utolsó napjaiban ismeri fel a gondolat elsőbbségét, de a készülődés jelei egyre energikusabban jelentkeznek, míg végül a Nagy Gondolat felismerésében éri el csúcspontját a halála előtti napon. Sztavrogin viszont az első vele való találkozásunk pillanatától távol tartja magát minden eszmétől, s csak a gondolatba kapaszkodva tud orientálódni a hihetetlenül bonyolult szituációkban. Az eszme és gondolat problémájának megértése adhat később alapot a Kirillovval, Satovval és Tyihonnal folytatott beszélgetések megértéséhez is.

VARGA JUDIT magyar--történelem szakos ált. isk. tanár
Darvas J. Általános Iskola, Budapest

AZ IRÓNIA JORGE AMADO GABRIELA CÍMŰ REGÉNYÉBEN

SZENTESI ZSOLT
főiskolai tanársegéd

Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger

Munkám kaland, erőpróba: hogyan képes egy diploma előtt álló ember egy még ismeretlen (sehol sem elemzett) regényt értékelni kizárólag elméleti segítséget felhasználva.

Egy brazil író 1958-as könyvét választottam: kellemszórakozást nyújtott első olvasásra, de az, hogy ennél több, érezhető volt. Ezt az "érzést" akartam gondolatokká alakítani. Második olvasáskor sikerült megragadni a vezérmotívumot, eszközt, melynek segítségével dolgozatom megvalósult később: az iróniát. Lassan kitapinthatóvá váltak az elemzés lehetséges körvonalai.

Az elemzés során a központi gondolatalakzat köré csoportosítva tártam fel a Gabriela értékeit, hiányosságait. De elsődlegesen fontos elemként magát az iróniát, s annak megjelenési formáit kezeltem, így nem komplex elemzés volt célom, hanem az átfogó, fikcióteremtő gondolatalakzat kibontása, a műben való megjelenésének vizsgálata -- s ahol kapcsolódott: a mű esztétikai értékeire, avagy ezek hiányosságaira való rávilágítás. De nem több.

SZERZŐ NEVE: VARGA KRISZTINA MAGYAR - OROSZ III.

A DOLGOZAT CÍME: SZENTBÉKKÁLLA TROTT SZEMÉLYNEVEI

A TÉMAVEZETŐ TANÁR NEVE: JUHÁSZ DEZSŐ / ADJUNKTUS /

AZ INTÉZMÉNY NEVE: ELTE BTK

Dolgozatomban Szentbékállai írott neveivel kívánok foglalkozni. Szentbékállai a Dunántúl közepén, a Balatontól északra, Tapolcától mintegy 20 km-re terül el. Vallása római katolikus. Ez a falu Keresztnevéadásában is igen jól tükröződik.

Munkám a falu hivatalos névadását vizsgálja. Megpróbálom feltárni egyes családnevek megterheltségét, eredetét. A keresztnevek megterheltségének bemutatása mellett foglalkozom a névdívat időbeli változásaival és kitérek a névgazdagodás és névszegényedés kérdéseire is.

A családnevek gyakoriságát, eredet szerinti csoportjait, a keresztnevek korcsoportok szerinti megoszlását, a névdívat időbeli változásait, a névgazdagodást és névszegényedést táblázatok, grafikonok segítségével mutatom be.

VASS ILDIKÓ /IV. éves magyar-népművelés szakos hallgató/
GÁBRIEL GÁRCIA MÁRQUEZ: SZÁZ ÉV MAGÁNY /az idő regénye/
DR. G. KOMORÓCZY EMÓKE főiskolai docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

A mű nemcsak családregegy /A Buendiák története/, hanem az Ember, az "emberi sors" történetévé tágul, azaz a családregegy anyagát mitológiai szintre emeli. Macondo falu lakói megpróbálnak kilépni elzártágukból, megpróbálnak "együtt haladni a korral", ám ez nem sikerül: a Külvilág egyszerűen más időben él. Macondo lakóinak életébe hiába próbál beleszólni a külső hatalom, s hiába próbálnak ők maguk is befogadni egy másfajta időt, ez a harcuk eleve bukásra ítéltetett. Sorsuk előre megirt-megjövendőlt Melchiasdes irataiban, magányra vannak "ítélve". A regényen végigvonul az idő, az "időtlenység" ill. az "időelőttiség" fogalma: az ő idejük körben forog, állandóan úgy érzik, hogy semmi sem változik, hiába a "kinti" rohamos események és változások. Az álmok végig fontos szerepet kapnak a műben, s bizonyos dolgok szimbólumszerűek /madarak, szobák, a sár-ga szín, az eső stb/. A nevek egyben személyiségtypust is jelölnek: az intellektuális /Aureliánók/ és a biológiailag erős /José Arcadiók/. A család utolsó tagja az Aureliano nevet viseli, tehát folytatás már nem lehetséges /utódok csak az életerős típusnál vannak/. Melchiasdes különös alakja is értelmezhető archetipusként- a Bölos, az Ős-sámán Jungi alakját fedezhetjük fel benne.

Macondo világának fenntartása nem lehetséges, lakói más értékekkel, más szabályok /nem morális, hanem mágikus szabályokkal/ élnek, időelfogásuk nem azonos a "Külvilág-val": ezért magány s pusztulás a sorsuk.

V e h r e r A d é l : A fiatalok ismerkedése, udvarlás és párválasztás Sokorópátkán.
Apóczai Csere János Tanítóképző Főiskola Győr.
Témavezető: Dr. B a r s i E r n ő főiskolai tanár.

Az egyéni élet születéstől halálig tartó ciklusában az egyik legnagyobb fordulópont a párválasztás élménye. Néprajzi érdeklődésemtől vezérelve Sokorópátka párválasztási szokásainak összegyűjtésére vállalkoztam. A szokások rekonstruálásához bő ismeretanyagot kaptam adatközlőimtől, akiket a 80-90 éves, illetve az 50-60 éves korosztályból választottam. A mai változatok leírásához pedig személyes tapasztalataim, megfigyeléseim adtak alapot.

A dolgozat tehát időben hármas tagolódású. Végigkísértem a nemzedékváltás életmód - és szokásváltozásaiban jelentkező vonásait.

Részletesen vizsgáltam az ismerkedés, udvarlás, társas élet szokásait, azok változásait. A pályázatban helyet kaptak a szerelmi jóslások, babonák is.

A téma megelevenítéséhez szükségesnek tartottam a szemléltető anyagok elkészítését /fotók, ábrák, kották, viseleti mintadarabok/.

Tartalmaz egy móringlevelet /házassági szerződés/ 1896-ból, egy szerelmes levelet 1944-ből, ezen kívül a mai 80-90 évesek fiatalsága idejéből származó ruhadarabokat. A feldolgozásban módszerem a magnetofofon segítségével összegyűjtött szöveg idézése, illetve elemzése.

Dolgozatom célja, hogy még időben az idős adatközlők elbeszélése alapján megörökítsem fiatalságuk szokásvilágát, és ezt a mai fiataloknak, a jövő nemzedékének közvetítem.

VERES MÁRIA V. évf. orosz-német szak

A HASONMÁSOK SZEREPE A BLOK KÖLTÉSZETÉBEN

Témavezető tanár: DR. SZALMA JÓZSEFNÉ adjunktus

József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara

A lírai én egységének felbomlása a bloki líra állandó kísérőjelensége. Ennek alapja az a költői feltételezés, hogy az emberi lét értelme a költészet által elérhető. Költői útján Blok kísérletet tesz e tétel igazolására. E szándék hívja életre hasonmásait, akik egyenrangú felekként állnak egymással szemben, s így alkalmassá válnak két szellemi pozíció sokoldalú tükrözésére és összemérésére. Az első korszakban a hasonmások alkimaradnak a lírai énrel való összemérettetésben. Szerepük a probléma tudatosítására korlátozódik, azaz megkérdőjelezzik az eszme kizárólagos magyarázó erejének helyességét. A második korszakban a természet öserőinek végzetes vonzása, a természettel való egybeolvadás reménye ígéri Blok számára az Egység megteremtésének lehetőségét. A hasonmások lényegi tulajdonságuk – a személyestől való elszakadás – birtokában jobban tudnak azonosulni e személytelen pozícióval; így a lírai énrel szemben ők képviselhetik hitelesebben e korszak verseinek eszmei alapját. Az első korszak végén a hasonmás győzi meg saját szellemi pozíciójának továbbviteléről a lírai ént, a második korszak végén viszont a hasonmás személytelen álláspontja válik tarthatatlanná. A harmadik korszakban Blok eljut ahhoz a felismeréshez, hogy a két szellemi álláspont összeegyeztethető: a lírai én, aki a személytelen eszmével azonosul, továbbra is személy marad, s így képes arra, hogy megkettőzöttségét önmagában egységként hordozza. Eljut Blok annak a belátásáig, hogy egy korábban vállalt eszme sem képviselhető abszolút módon.

VERESS KINGA III. éves magyar-angol szakos hallgató

BERZSENYI, AZ ŐSZ KÖLTŐJE

DEMETER JULIA adjunktus

ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar

Dolgozatomban a Berzsenyi-életmű gondolat- és élménykörei alapján bennem megfogalmazódott kulcsfogalmaknak érvényességét, azoknak a költőhöz és egymashoz való viszonyát szeretném megvilágítani. Vizsgálódásaim középpontjában a Berzsenyi személyiségét, véleményem szerint, legjobban tükröző, legőszintébb művei, az elégiák és azok egyike, a niklai magányban született Levéltörödék barát-némhez áll. A kulcsfogalmak – a harmónia- és teljesség-igény, az ősz, az elégia, az őszinteség – Berzsenyi elidegeníthetetlen sajátjai. A költő életművében felfedezhető fejlődési vonal – dal, óda, elégia, episztola – az évszakok sorát idézheti fel. A költő gondolatainak és hangulatainak művészi megjelenítésében a dal a tavasz, az óda, a nyár, az elégia az ősz, az episztola a tél műfaja. Mint-hogy "Berzsenyi műzsája az elégikus nemből a legotthonosabb" /Horváth János/, az évszakok közül az ősz nyújt számára igazi otthonot. Ez az az évszak, mely eggyé olvasztva harmóniában ötvözi a tavaszi rügyfakadást, a nyári virágzást és a zord, téli bölcsességet. Berzsenyi költészetében mindez feltehetőleg nem tudatos önkifejezés, de annyi bizonyos, hogy elégikus, őszi leike fáradhatatlanul a vágyott, de elérhetetlen, a halállal való szembenézés révén megszülető, belső harmónia keresésére indult, a lét és nemlét teljességét, az "egészét" akarta megérteni és átélni.

VITÉZ FERENC, magyar-francia V.évf.

JACQUES ROUBAUD - A "KALAND" ÉS A "REND" KÜLTÖJE /PORTRÉ-
VÁZLAT/

SZABÓ ANNA, adjunktus

KLTE, Debrecen

Jacques Roubaud rendkívül egyéni, senki máséval össze nem téveszthető hangot hozott a mai francia lírába, törekvései révén azonban egyfajta folytonosságot is képvisel: költői fejlődésének meghatározó vonását a hagyományokra alapozott szüntelen megújítási kísérlet adja.

A költészetet olyan összefüggő rendszerként fogja föl a költő, melyben természetes egységet alkot a nyugati és a keleti kultúrkör, a régi és az új, a matematikai gondolkodásmód és az okkult tudományok szemlélete, a "rend" és a "kaland". Roubaud kötetei ennek a fölfogásnak és filozófikus látásmódnak a variációi, amelyeknek sokszínűsége és formai virtuozitása is a költészet egészét szolgálja és így a világ komplex "észlelésére" tett kísérletek egyik legfigyelmreméltóbb és legsikeresebb huszadik századi megvalósulása.

A dolgozat sorra veszi az egyes köteteket - az Epszilontól a Quelque chose noirig - s miközben fontosnak vagy jellemzőnek ítélt versek, ill. szövegrészek alapján bemutatja az életművet, megkísérli fölvázolni a roubaud-i poétika főbb vonásait is, melyben az alkotási folyamat kérdései mellett megkülönböztetett helyet foglal el a recepció problémája is.

Számos verse magyar változatát saját fordításában adja a szerző.

VITÉZ ILDIKÓ; magyar-művészettudomány V. évf.

G. BÜCHNER: DANTON HALÁLA - A DRÁMA MAGYAR FORDÍTÁSAINAK
TÜKRÉBEN

DR; BÉCSY TAMÁS; tanszékvezető egyetemi tanár

Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A dolgozat a dráma három magyar fordításának egymással és az eredeti szöveggel való összevetése révén igyekszik felhívni a figyelmet a mű - egyébként esetleg jelentéktelennek tűnő - jellemzőire. A vizsgált eltéréseknek alapvetően két rétege különíthető el. Egyrészt a dramaturgiai eltéréseké, amelyek különösen a dráma 1928-as színházi bemutatója esetében jelentősek. Ebben a problémakörben többek között a szabad ég alatt játszódó, a tömeget a színpadon megjelenítő jeleneteknek és a drámai aktivitás illetve passzivitás kérdésének tárgyalására kerül sor. Az eltérések másik szintje nyelvi-grammatikai jellegű, és a német és magyar nyelv strukturális különbségeiből következik. A dolgozat ebben az összefüggésben tárgyalja a dráma egyik meghatározó - a magyar fordításban nem mindig érvényesülő - jellemzőjét: a testszimbolika drámabeli jelentőségét. Itt kerül sor továbbá annak elemzésére is, hogy a német passzív szerkezeteknek milyen dramaturgiai jelentőségük lehet, s hogyan következnek be szükségszerű hangsúlyeltolódás a magyarra fordítás során.

A dolgozat tehát összességében egyrészt a drámafordítás, másrészt a drámaelemzés problémaköréhez és a kettő lehetséges összefüggéseire kíván példát adni Büchner darabja kapcsán.

VIZI MÁRIA II. éves magyar-országi szakos hallgató
A RENESZÁNSZ ARÁNYSZEMLÉLETÉNEK EMANÁCIÓJA A XVII. SZÁZADI
IRODALOMBAN /Az aura sectio, mint Balassi-hagyomány a
XVII. századi magyar költőknél/

KILIÁN ISTVÁN egyetemi docens
ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar 680118

Dolgozatomban az aranyetszésre vonatkozóan egy-
fajta rendszerezésre, de nem teljességre töreksem, sze-
retném több oldalról megközelítve vizsgálni az aura sec-
tio problematikáját. Mindenek előtt történetiségében, és
az esztétikában elfoglalt helye szerint összegzem ismer-
eteimet.

Továbbiakban az aranyetszést csak mint irodalmi
vonulatot tartom szem előtt. Az elemzés menetét tekintve
a figyelmem főként az aspektusra irányul: a kompozícióra,
az aurea sectio szempontjából, különválasztva a jelentést
a hangulat-érzületi tényezők által meghatározott felosz-
tástól.

Dolgozatommal azt szeretném bizonyítani, hogy a
XVII. század II. felében is szerkesztési elvnek tekinthe-
tő az aranyetszés, függetlenül a reneszánsztól; és mi-
vel a reneszánsznak az ekkor alkalmazott arányszemlélet-
nél csak áttételesen van szerepe, így máshol kell keres-
nünk a gyökereket. Négy Balassi-epigonnál vizsgáltam az
aura sectio-t: Madách Gáspár, Rimay-Madácz-kódexek is-
meretlen szerzője, Beniczky Péter és gróf Dalassa Bálint
verseiben. Az aranyetszés szerinti komponálás is meg-
határozza költészetünket. /Utalok itt az aranyetszés és
a hárompilléres verskompozíció együttes előfordulására
is./

Az aranyetszés másként jelentkezik a költészet-
ben, zenében, képzőművészetben, itt a legharmonikusabb
arány kifejezője, a költészetben, zenében pedig disz-
harmóniát, értékvesztett állapotot, aszimetriát juttat
érvényre.

KILITSZEVITS ÉVA orosz-francia szak V. évfolyam
KONKID ANDREJEV JUDÁS CÍMŰ NOVELLÁJÁNAK ELEMZÉSE
Témavezető: SZALMÁKÉ DR. TATALJA SZEMJONOVA VICTOR
József Attila Tudományegyetem

A dolgozatban egyrészt a főszereplő, Judás alakjában
megnyilvánuló kettősséget, másrészt Judásnak a megkettőzött-
ség feloldására irányuló törekvését igyekeztem bemutatni.

Júdást hideg intellektuális, illetve érzelmi viszonyu-
lások határozzák meg. A személytelen létezés a két megjele-
nési formája teszi lehetetlenné a Jézussal való párbeszéd
kialakulását. Intellektuális megismerő énjével ugyanis eleve
lemond a magasabb szintű megértésről, érzelmeivel-személyte-
len szeretetével-pedig hiába igyekszik, képtelen Jézus megér-
tésére. Ehhez ugyanis egy más minőségű, személyes jellegű sze-
retetre lenne szüksége, amely azonban hiányzik belőle.

Júdás tragédiája kettős: egyrészt nem ismeri fel, hogy a
Jézus felé vezető út kizárólag csak személyes lehet, másrészt
az sem tudatosul benne, hogy megkettőzött énjével nem egyedi
jelenség, hanem nagyon is a kisemberek sorába tartozó. Belső
káoszában való rendteremtési szándéka-tömégember mivoltából
kifolyólag-eleve kudarcra ítélte.

WACHA KATALIN magyar-francia III.évf.
VERHAEREN MOTIVUMRENDSZEREIRŐL A TRILOGIE NOIRE ÉS A LES
HEURES TRILÓGIA ALAPJÁN
Dr.VIGH ÁRPÁD egyetemi docens, tanszékvezető
Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kar

A tanulmány a francia nyelven író bel- költőnek, Emile Verhaerennek költői eszközeit, motivum és szimbólum rendszereit vizsgálja két nagyobb szabású mű, a Trilogia Noire és a Les Heures trilógia alapján. Bevezető részében a tanulmány kifejti, hogy azért célravezető a két tartalmában és mondanivalójában eltérő, trilógia motivumrendszerének az összevetése, mert a költő mindkét trilógiában csaknem azonos motivumcsoportokkal fejezi ki mondanivalóját - annak ellenére, hogy a művekben az egyes motivumok szerepe nem teljes mértékben azonos, felhasználásukban dominancia eltolódás tapasztalható. A két trilógia elemzésekor a tanulmány úgy veszi sorra a motivumrendszereket, hogy a két trilógiának nagyjából azonos, de eltérő érzelmeket, költői mondanivalót kifejező eszköztára összehasonlíthatóvá válják, s látni lehessen azt is, hogy az eszköztár mely elemeinek megváltoztatásával fejez ki a költő ellentétes gondolatokat és mondanivalót. A meglevő párhuzamokat, különbségeket a tanulmány záró részében egy táblázat mutatja be.

ELTE ÁITFK Gödöllői Képzési Hely

Témavezető: Dr. Balázs Géza
egyetemi tanársegéd

Walton Gusztáv: A gödöllői HÉV mint kommunikációs terep

Természetes, hogy az ember felszállván a HÉV-re keres magának egy helyet, leül és akár a végállomásig is utazhat, anélkül, hogy egy szót is szóljon.

Mégis, tudunkon kívül üzenetek tömegét fogadjuk és adjuk egymásnak. Nemcsak a szemben ülők beszélgetéséből elcsipett szófoszlányokról van szó: információt tartalmaz az utasok viselkedése, tevékenységeik, magatartásuk: sokat mondóan tudunk ülni, még ha erre nem is gondolunk.

"Beszélnek" a tárgyak is: a hirdető táblák, a villogó lámpa, a figyelmeztető csengő, az összefirkált ülések mind valamilyen üzenettel bírnak.

Érdeemes azonban a szóbeli kommunikációra is odafigyelnünk: mennyire különbözőképpen tudnak az emberek egymásnak köszönni, milyen sok módja van az ismerkedésnek, és mennyi mindenről szó esik egy-egy beszélgetés során. Persze, ezek általános megállapítások, de vajon befolyásolja-e mindezeket a HÉV mint kommunikációs színtér? Kommunikációk a HÉV-en, ez tehát dolgozatunk témája; kommunikáció utasok, kalauzok, motorvezetők, tárgyak és terek között, s mindezek a gödöllői vonalon.

Bejáró lévén magam is HÉV-el utazom. Szerettem figyelni az embereket s különböző szituációkban, innen jött tehát az ötlet, írjak erről a témáról. Gyűjtési módszerem javarészt a résztvevő megfigyelés volt.

ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS történelem-latin szak III.évf.

Fragmentum Utinense

NÉMETH BÉLA adjunktus

Kossuth Lajos Tudományegyetem Debrecen

A dolgozat egy kódextöredéket mutat be, amely az első világháború idején került Magyarországra az észak-olaszországi Udinéből.

A töredék egy XV. századi humanista kódexből származik, Cornificius /?/ Rhetorica ad Herennium című művének két részletét tartalmazza. A dolgozat bemutatja a töredék szövegét, és szövegkritikai szempontból elemzi azt. Az elemzések alapján a fragmentum a Rhetorica ad Herennium kódexek E családjába tartozik. Külön összefoglaló tartalmazza a kódextöredék egyedi szövegváltozatait, mely adalékokat kíván szolgáltatni a kódexcsaládon belüli kapcsolatok tisztázásához.

A dolgozat kitér a Rhetorica ad Herenniummal kapcsolatos problémákra /keletkezés ideje, szerző/, és utal a mű magyar vonatkozásaira /OSZK kódexe/.

ZIMMERMANN CLAUDIA

IV. ÉVFELTÁR, ANGOL-ALKALMAZOTT NYELVTAN

"FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION AND CROSSLINGUISTIC INFLUENCE"

DR. RADNAI ZSOFIA, egyetemi adjunktus

Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem

Foreign language acquisition has often been described and analysed. Models have been set up to explain the linguistic and cognitive mechanisms of second language learning. Second language learning is of course not only influenced by the target language but by other linguistic and non-linguistic factors as well. Most studies are concerned with the mutual influence of mother tongue and a given second language only. The interrelatedness of the foreign languages of a learner have seldom been examined, especially in the case of related languages. The crosslinguistic influence of foreign languages (second, third...) may play an important role in the teaching of these languages because they do interact in the learner's mind and facilitate the learning process. One, therefore, should teach foreign languages in an interactive, parallel way. This would be most successful in the case of related second languages.

Bearing these perspectives in mind I would like to describe second language acquisition and the different "language learning strategies" and "communication strategies". Special emphasis will be given to the phenomena called transfer and interference because they play a special role in the case of learning related second languages. They will be defined according to the reasons of their occurrence, the linguistic levels at which they appear and the forms they take.

Then I would like to present examples for both phenomena from my own observations of Hungarian grammar-school pupils whose second language is German and who are learning English. At the same time I would like to list the possibilities of exploiting previous language knowledge in the acquisition of a related following one.

ZSIGRI GYULA, magyar--angol--ált. és alk. ny., V. év
SEMLEGES MONDATOK KATEGORIÁLIS SZINTAKTIKAI ELEMZÉSE
A MAGYARBAN

Dr. MALECZKI MÁRTA, adjunktus
JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM, SZEGED

Dolgozatom első részében sorra veszem azokat a kategóriákat, amelyeket az angol nyelvi anyagon elemzéseket végző kutatók alapkategóriákként kezelnek. Kitérek arra is, hogy az alap- és levezetett kategóriák milyen szempontok szerint különíthetők el egymástól. Ennek kapcsán vetődik fel az a kérdés is, hogy meddig tart a szintaxis, és hol kezdődik a szótár.

A fentebb említett alapkategóriák áttekintése után megvizsgálom, hogy közülük melyeknek van magyar megfelelője, és hogy ezek milyen egyéb kategóriákkal összekapcsolva alkothatnak mondatokat. A magyar mondatokon belül csak a semleges hangsúlyozású magyar mondatokon végzek megfigyeléseket.

A SZEKCIÓK SZERINTI MUTATÓ

A/ a szekciók áttekintése

IRODALOM

Estztétika, irodalomelmélet, klasszika-filológia
Régi magyar irodalom
18. - 19. századi magyar irodalom
20. századi magyar irodalom
Világirodalom

NYELVÉSZET

Alkalmazott nyelvészet /
Általános nyelvészet
Modern filológia
Névtan
Nyelvjárás-kutatás
Nyelvtörténet, uralisztika
Szöveg- és stíluselmzés
Szociolingvisztika

OROSZ NYELV ÉS IRODALOM

19. századi orosz irodalom
20. századi orosz irodalom
Orosz nyelvészet

TÖRTÉNELEM

14. - 18. századi magyar történelem
19. századi magyar történelem
20. századi magyar történelem, szociológia
Ókori történelem
Egyetemes történelem

MŰVÉSZETEK, NÉPRAJZ, RÉGÉSZET

Művészet- és zenetörténet
Néprajz
Régészet